

HOTĂRÂREA TRIBUNALULUI (Marea Cameră)

17 septembrie 2007*

În cauza T-201/04,

Microsoft Corp., cu sediul în Redmond, Washington (Statele Unite), reprezentată de J.-F. Bellis, avocat, și de domnul I. Forrester, QC,

reclamantă,

susținută de

The Computing Technology Industry Association, Inc., cu sediul în Oakbrook Terrace, Illinois (Statele Unite), reprezentată de G. van Gerven, T. Franchoo, avocats, și de domnul B. Kilpatrick, solocator,

DMDsecure.com BV, cu sediul în Amsterdam (Țările de Jos),

MPS Broadband AB, cu sediul în Stockholm (Suedia),

Pace Micro Technology plc, cu sediul în Shipley, West Yorkshire (Regatul Unit),

* Limba de procedură: engleza.

Quantel Ltd, cu sediul în Newbury, Berkshire (Regatul Unit),

Tandberg Television Ltd, cu sediul în Southampton, Hampshire (Regatul Unit),

reprezentate de J. Bourgeois, avocat,

Association for Competitive Technology, Inc., cu sediul în Washington, DC (Statele Unite), reprezentată de L. Ruessmann, P. Hecker, avocats, și de doamna K. Bacon, barrister,

TeamSystem SpA, cu sediul în Pesaro (Italia),

Mamut ASA, cu sediul în Oslo (Norvegia),

reprezentate de G. Berrisch, avocat,

Exor AB, cu sediul în Uppsala (Suedia), reprezentată de S. Martínez Lage, H. Brokelmann și R. Allendesalazar Corcho, avocats,

interveniente,

împotriva

Comisiei Comunităților Europene, reprezentată inițial de domnii R. Wainwright, F. Castillo de la Torre, P. Hellström și A. Whelan, în calitate de agenți, ulterior de domnii Castillo de la Torre, Hellström și Whelan,

pârâtă,

susținută de

Software & Information Industry Association, cu sediul în Washington, DC, reprezentată de domnul J. Flynn, QC, de domnii C. Simpson, T. Vinje, solicitors, D. Paemen, N. Dodoo și M. Dolmans, avocats,

Free Software Foundation Europe eV, cu sediul în Hamburg (Germania), reprezentată de C. Piana, avocat,

Audiobanner.com, cu sediul în Los Angeles, California (Statele Unite), reprezentată de L. Alvizar Ceballos, avocat,

European Committee for Interoperable Systems (ECIS), cu sediul în Bruxelles (Belgia), reprezentată de D. Paemen, N. Dodoo, M. Dolmans, avocats, și de domnul J. Flynn, QC,

interveniente,

având ca obiect o cerere de anulare a Deciziei 2007/53/CE a Comisiei din 24 martie 2004 privind o procedură de aplicare a articolului 82 [CE] și a articolului 54 din Acordul privind SEE inițiată împotriva Microsoft Corp. (cauza COMP/C-3/37.792 — Microsoft) (JO 2007, L 32, p. 23) sau, în subsidiar, o cerere de anulare ori de reducere a amenzii aplicate în această decizie reclamantei,

TRIBUNALUL DE PRIMĂ INSTANȚĂ
AL COMUNITĂȚILOR EUROPENE (Marea Cameră),

compus din domnii B. Vesterdorf, președinte, M. Jaeger, J. Pirrung, R. García-Valdecasas, doamna V. Tiili, domnii J. Azizi, J. D. Cooke, A. W. H. Meij, N. J. Forwood, doamnele M. E. Martins Ribeiro, I. Wiszniewska-Białicka, domnul V. Vadapalas și doamna I. Labucka, judecători,

grefier: domnul E. Coulon,

având în vedere procedura scrisă și în urma ședinței din 24, 25, 26, 27 și 28 aprilie 2006,

pronunță prezenta

Hotărâre

Istoricul cauzei

- 1 Microsoft Corp., societate cu sediul în Redmond, Washington (Statele Unite), proiectează, dezvoltă și comercializează o gamă largă de produse software destinate unor tipuri diferite de echipamente informatice. Aceste produse software cuprind în special sisteme de operare pentru computere personale client (denumite în continuare „PC-uri client”), sisteme de operare pentru servere pentru grupuri de lucru și playere multimedia care permit o recepție continuă. Microsoft furnizează de asemenea servicii de asistență tehnică pentru diferitele sale produse.
- 2 La 15 septembrie 1998, domnul Green, vicepreședinte al Sun Microsystems Inc. (denumită în continuare „Sun”), societate cu sediul în Palo Alto, California (Statele Unite), care furnizează în special servere și sisteme de operare pentru servere, a adresat domnului Maritz, vicepreședinte al Microsoft, o scrisoare redactată după cum urmează:

„Vă scriem pentru a vă solicita ca Microsoft să furnizeze [Sun] totalitatea informațiilor necesare pentru a permite [Sun] să ofere suport nativ pentru obiecte COM pe Solaris.

Solicităm de asemenea ca Microsoft să furnizeze [Sun] totalitatea informațiilor necesare pentru a permite [Sun] să ofere în mod nativ setul complet de tehnologii Active Directory pe Solaris.

Considerăm că sectorul are tot interesul ca aplicațiile create pentru a fi executate pe Solaris să fie capabile să comunice în mod transparent prin COM și/sau Active Directory cu sistemele de operare Windows și/sau cu software-urile bazate pe Windows.

Considerăm că Microsoft ar trebui să includă o implementare de referință și informația necesară pentru a asigura ca, fără a fi necesar să se recurgă la ingineria inversă, obiectele COM și setul complet de tehnologii Active Directory să funcționeze în mod perfect compatibil pe Solaris. Considerăm că este necesar ca această informație să fie furnizată pentru ansamblul obiectelor COM, precum și pentru setul complet de tehnologii Active Directory aflat în prezent pe piață. Considerăm de asemenea că este necesar ca această informație să fie furnizată fără întârzieri nerezonabile și în mod regulat pentru obiectele COM și pentru tehnologiile Active Directory care vor fi introduse pe piață în viitor.”

3 În continuare se va face referire la această scrisoare prin sintagma „scrisoarea din 15 septembrie 1998”.

4 Prin scrisoarea din 6 octombrie 1998, domnul Maritz a răspuns scrisorii din 15 septembrie 1998. Acesta a arătat următoarele:

„Vă mulțumim pentru interesul dumneavoastră de a lucra cu Windows. Există clienți comuni care utilizează produsele noastre și cred că este excelent că sunteți interesat de deschiderea sistemului dumneavoastră pentru ca acesta să fie interoperabil cu Windows. Microsoft a considerat întotdeauna că este bine să îi ajute pe dezvoltatorii de software, inclusiv pe concurenții [săi], să proiecteze produsele și interoperabilitatea cele mai bune cu putință pentru platforma [sa].

Poate nu vă dați seama de faptul că informațiile pe care le-ați solicitat cu privire la modul de interoperare cu COM și tehnologiile Active Directory sunt deja publicate și disponibile pentru dumneavoastră și pentru orice alt dezvoltator de software din lume prin intermediul produsului «Microsoft Developer Network (MSDN) Universal». MSDN conține informații complete cu privire la serviciile și interfețele platformei Windows și reprezintă o sursă de informații formidabilă pentru dezvoltatorii care sunt interesați să creeze pentru Windows sau să interopereze cu Windows. De fapt, [Sun] deține în prezent 32 de licențe active pentru abonamentul «MSDN Universal». În plus, după cum societatea dumneavoastră a mai procedat în trecut, presupun că veți trimite un număr mare de persoane pentru a participa la conferința noastră «Professional Developers», care va avea loc la Denver în perioada 11-15 octombrie 1998. Aceasta ar reprezenta o ocazie suplimentară de a obține informațiile tehnice pe care le solicitați cu scopul de a putea utiliza tehnologiile noastre de sisteme. Unii dintre cei 23 de angajați ai [Sun] care au participat la conferința de anul trecut ar trebui să fie în măsură să vă furnizeze comentarii cu privire la calitatea și la precizia informațiilor discutate în cadrul acestor conferințe «Professional Developers».

Veți fi bucuros să aflați că există deja o implementare de referință a COM pe Solaris. Această implementare a COM pe Solaris este un produs binar suportat în totalitate, disponibil de la Microsoft. Licența pentru codul sursă al COM poate fi obținută din alte surse, printre care Software AG [...]

În ceea ce privește Active Directory, nu intenționăm să [il] «portăm» [...] pe Solaris. Totuși, pentru a răspunde cerințelor clienților noștri comuni, există numeroase metode, cu niveluri de funcționalitate variabile, pentru interoperabilitatea cu Active Directory. De exemplu, puteți utiliza protocolul standard LDAP pentru a accesa Active Directory al Windows NT Server pornind de la Solaris.

Dacă, după participarea [la conferința «Professional Developers»] și după examinarea informațiilor publice conținute în MSDN, aveți nevoie de asistență suplimentară, grupul nostru «Developer Relations» cuprinde «Account Managers» care se

străduiesc să sprijine dezvoltatorii care au nevoie de asistență suplimentară pentru platformele Microsoft. I-am solicitat lui Marshall Goldberg, Lead Program Manager, să vă stea la dispoziție în cazul în care aveți nevoie de aceasta [...]”

- 5 În continuare se va face referire la scrisoarea domnului Maritz din 6 octombrie 1998 prin sintagma „scrisoarea din 6 octombrie 1998”.
- 6 La 10 decembrie 1998, Sun a depus o plângere la Comisie în temeiul articolului 3 din Regulamentul nr. 17 al Consiliului din 6 februarie 1962, Primul regulament de punere în aplicare a articolelor [81 CE] și [82 CE] (JO 1962, 13, p. 204, Ediție specială, 08/vol. 1, p. 3).
- 7 Prin intermediul plângerii, Sun a denunțat refuzul Microsoft de a-i comunica informațiile și tehnologia necesare pentru a permite interoperabilitatea sistemelor sale de operare pentru servere pentru grupuri de lucru cu sistemul de operare Windows pentru PC-uri client.
- 8 La 2 august 2000, Comisia a transmis Microsoft o primă comunicare privind obiecțiunile (denumită în continuare „prima comunicare privind obiecțiunile”). Aceasta privea în principal aspecte privind interoperabilitatea între, pe de o parte, sistemele de operare Windows pentru PC-uri client și, pe de altă parte, sistemele de operare pentru servere ale altor furnizori (interoperabilitate client/server).
- 9 Microsoft a răspuns la prima comunicare privind obiecțiunile la 17 noiembrie 2000.

- 10 În acest interval, în februarie 2000, Comisia a inițiat o investigație din oficiu cu privire, mai precis, la generația Windows 2000 a sistemelor de operare pentru PC-uri client și pentru servere pentru grupuri de lucru ale Microsoft și cu privire la integrarea, de către aceasta din urmă, a playerului său multimedia Windows Media Player în sistemul său de operare Windows pentru PC-uri client. Sistemul de operare pentru PC-uri client din gama Windows 2000 era destinat unei utilizări profesionale și se numea „Windows 2000 Professional”. În privința sistemelor de operare pentru servere aparținând acestei game, acestea se prezentau în următoarele trei versiuni: Windows 2000 Server, Windows 2000 Advanced Server și Windows 2000 Data-center Server.
- 11 Această investigație s-a finalizat cu trimiterea, la 29 august 2001, a unei a doua comunicări privind obiecțiunile către Microsoft (denumită în continuare „a doua comunicare privind obiecțiunile”). În cuprinsul acesteia, Comisia reitiera obiecțiunile anterioare în legătură cu interoperabilitatea client/server. În plus, aceasta aborda anumite întrebări privind interoperabilitatea dintre servere pentru grupuri de lucru (interoperabilitate server/server). În sfârșit, Comisia reamintea anumite aspecte privind integrarea playerului multimedia Windows Media Player în sistemul de operare Windows pentru PC-uri client.
- 12 Microsoft a răspuns la a doua comunicare privind obiecțiunile la 16 noiembrie 2001.
- 13 În decembrie 2001, Microsoft a transmis Comisiei un raport conținând rezultatele și analiza unui sondaj realizat de Mercer Management Consulting (denumit în continuare „Mercer”).
- 14 În perioada aprilie-iunie 2003, Comisia a desfășurat o vastă investigație de piață, trimițând o serie de solicitări de informații mai multor societăți și asociații în temeiul articolului 11 din Regulamentul nr. 17 (denumită în continuare „investigația de piață din 2003”).

- 15 La 6 august 2003, Comisia a transmis Microsoft o a treia comunicare privind obiecțiunile, destinată, potrivit Comisiei, completării celor două comunicări anterioare și oferirii de informații cu privire la măsurile corective pe care intenționa să le dispună (denumită în continuare „a treia comunicare privind obiecțiunile”).
- 16 Prin scrisoarea din 17 octombrie 2003, Microsoft a răspuns la a treia comunicare privind obiecțiunile.
- 17 La 31 octombrie același an, Microsoft a transmis Comisiei un raport conținând rezultatele și analiza celor două sondaje suplimentare realizate de Mercer.
- 18 La 12, 13 și 14 noiembrie 2003, Comisia a organizat o audiere.
- 19 La 1 decembrie 2003, Microsoft și-a prezentat observațiile suplimentare cu privire la a treia comunicare privind obiecțiunile.
- 20 La 24 martie 2004, Comisia a adoptat Decizia 2007/53/CE privind o procedură de aplicare a articolului 82 [CE] și a articolului 54 din Acordul privind SEE inițiată împotriva Microsoft Corp. (cauza COMP/C-3/37.792 — Microsoft) (JO 2007, L 32, p. 23, pentru limba română, JO 2007, L 32, p. 3, denumită în continuare „decizia atacată”).

Decizia atacată

- 21 Potrivit deciziei atacate, Microsoft a încălcat articolul 82 CE și articolul 54 din Acordul privind Spațiul Economic European (SEE) prin două abuzuri de poziție dominantă.
- 22 Într-o primă etapă, Comisia a identificat trei piețe distincte ale produsului, de dimensiune mondială, și a considerat că Microsoft deținea o poziție dominantă pe două dintre acestea. În a doua etapă, Comisia a constatat existența a două comportamente abuzive în privința Microsoft. În consecință, Comisia i-a impus o amendă și anumite măsuri corective.

I — Piețele relevante ale produsului și piața geografică relevantă

- 23 Decizia atacată identifică trei piețe distincte ale produsului, care cuprind sistemele de operare pentru PC-uri client [considerentele (324)-(342)], sistemele de operare pentru servere pentru grupuri de lucru [considerentele (343)-(401)] și, respectiv, playerele multimedia care permit o recepție continuă [considerentele (402)-(425)].
- 24 Prima piață identificată în decizia atacată este cea a sistemelor de operare pentru PC-uri client. Sistemele de operare sunt definite drept „software-uri de sistem” care controlează funcțiile de bază ale unui computer și permit utilizatorului să folosească acest computer și să ruleze aplicații pe acesta [considerentul (37)]. PC-urile client sunt definite drept computere multifuncționale care sunt proiectate pentru a fi utilizate de o singură persoană pe rând și care pot fi conectate la o rețea [considerentul (45)].

25 În legătură cu a doua piață, decizia atacată definește sistemele de operare pentru servere pentru grupuri de lucru ca fiind sisteme de operare proiectate și comercializate pentru a furniza, în mod integrat, serviciile de „infrastructură de bază” unui număr relativ limitat de PC-uri client conectate la o rețea de talie mică sau mijlocie [considerentele (53) și (345)].

26 Decizia atacată identifică, mai precis, trei tipuri de servicii, și anume, în primul rând, partajarea de fișiere stocate pe servere, în al doilea rând, partajarea de imprimante și, în al treilea rând, gestionarea utilizatorilor și a grupurilor de utilizatori, și anume administrarea modalităților de acces al persoanelor interesate la serviciile în rețea [considerentele (53) și (345)]. Acest ultim tip de servicii constă în special în garantarea accesului și a unei utilizări securizate a resurselor rețelei, în primul rând prin autentificarea utilizatorilor, apoi, în al doilea rând, prin verificarea faptului că aceștia sunt autorizați să realizeze o anumită acțiune [considerentul (54)]. Decizia atacată precizează că, pentru a asigura o stocare și o căutare eficiente a informațiilor privind gestionarea utilizatorilor și a grupurilor de utilizatori, sistemele de operare pentru servere pentru grupuri de lucru se bazează în general pe tehnologiile de „servicii de director” [considerentul (55)]. Serviciul de director inclus în sistemul de operare Windows 2000 Server al Microsoft este denumit „Active Directory” [considerentul (149)].

27 Potrivit deciziei atacate, cele trei tipuri de servicii citate anterior sunt strâns legate în cadrul sistemelor de operare pentru servere pentru grupuri de lucru. Acestea pot fi considerate, într-o mare măsură, drept un „serviciu unic”, însă privit din două puncte de vedere diferite, și anume, pe de o parte, cel al utilizatorului (servicii de fișiere și de imprimare) și, pe de altă parte, cel al administratorului de rețea (servicii de gestionare a utilizatorilor și a grupurilor de utilizatori) [considerentul (56)]. Decizia atacată califică aceste diferite servicii drept „servicii de grup de lucru”.

28 A treia piață identificată în decizia atacată este cea a playerelor multimedia care permit o recepție continuă. Playerele multimedia sunt definite ca produse software

capabile să citească în format digital conținuturi audio și video, cu alte cuvinte să decodeze datele corespunzătoare și să le traducă în instrucțiuni pentru hardware (de exemplu, difuzoare sau un ecran) [considerentul (60)]. Playerele multimedia care permit o recepție continuă sunt capabile să citească conținuturi audio și video redade în flux prin intermediul internetului [considerentul (63)].

- 29 În legătură cu piața geografică relevantă, Comisia constată, în decizia atacată, astfel cum s-a arătat la punctul 22 de mai sus, că aceasta are o dimensiune mondială în privința fiecăreia dintre cele trei piețe ale produsului ce au fost identificate [considerentul (427)].

II — *Poziția dominantă*

- 30 În decizia atacată, Comisia consideră că Microsoft deține o poziție dominantă pe piața sistemelor de operare pentru PC-uri client, cel puțin începând cu 1996, precum și pe piața sistemelor de operare pentru servere pentru grupuri de lucru, începând cu 2002 [considerentele (429)-(541)].

- 31 În legătură cu piața sistemelor de operare pentru PC-uri client, Comisia se întemeiază, în esență, pe următoarele elemente pentru a ajunge la această concluzie:

— cotele de piață ale Microsoft sunt mai mari de 90 % [considerentele (430)-(435)];

- puterea de piață a Microsoft a „beneficiat de stabilitate și de continuitate neîntreruptă” [considerentul (436)];

- există importante bariere la intrarea pe această piață, datorate unor efecte de rețea indirecte [considerentele (448)-(464)];

- aceste efecte de rețea indirecte țin, pe de o parte, de aprecierea consumatorilor pentru platformele pe care pot utiliza un număr mare de aplicații și, pe de altă parte, de faptul că dezvoltorii de software creează aplicații pentru sistemele de operare pentru PC-uri client care sunt cele mai populare printre consumatori [considerentele (449) și (450)].

³² Comisia precizează în considerentul (472) că această poziție dominantă prezintă „caracteristici extraordinare”, în sensul că Windows nu este doar un produs dominant pe piața sistemelor de operare pentru PC-uri client, ci, în plus, constituie „standardul *de facto*” pentru aceste sisteme.

³³ În legătură cu piața sistemelor de operare pentru servere pentru grupuri de lucru, Comisia invocă, în esență, următoarele elemente:

- cota de piață a Microsoft este, după o estimare prudentă, de cel puțin 60 % [considerentele (473)-(499)];

- poziția celor trei principali concurenți ai Microsoft pe această piață este următoarea: Novell, cu software-ul său NetWare, deține o cotă de piață de 10-25 %, distribuitorii de produse Linux reprezintă o cotă de piață de 5-15 %, iar distribuitorii de produse UNIX dețin o cotă de piață de 5-15 % [considerentele (503), (507) și (512)];

- piața sistemelor de operare pentru servere pentru grupuri de lucru se caracterizează prin existența unor bariere importante la intrare, în special din cauza efectelor de rețea și a refuzului Microsoft de a dezvălui informațiile privind interoperabilitatea [considerentele (515)-(525)];

- există legături comerciale și tehnologice strânse între această din urmă piață și cea a sistemelor de operare pentru PC-uri client [considerentele (526)-(540)].

³⁴ Linux este un sistem de operare „liber”, distribuit sub licența „GNU GPL (General Public Licence)”. Acesta nu este propriu-zis decât o bază software, denumită „nucleu”, care execută un număr limitat de servicii proprii unui sistem de operare. Acesta poate totuși să fie asociat cu alte software-uri pentru a forma un „sistem de operare Linux” [considerentul (87)]. Linux este utilizat în special ca bază pentru sistemele de operare pentru servere pentru grupuri de lucru [considerentul (101)]. Astfel, acesta este prezent pe piața sistemelor de operare pentru servere pentru grupuri de lucru în asociere cu software-ul Samba, de asemenea distribuit sub licența „GNU GPL” [considerentele (506) și (598)].

³⁵ În privința „UNIX”, acesta desemnează un anumit număr de sisteme de operare care au unele caracteristici comune [considerentul (42)]. Sun a dezvoltat un sistem de operare pentru servere pentru grupuri de lucru bazat pe UNIX, denumit „Solaris” [considerentul (97)].

III — *Abuzul de poziție dominantă*A — *Refuzul de a furniza informațiile privind interoperabilitatea și de a autoriza utilizarea acestora*

³⁶ Primul comportament abuziv imputat Microsoft este reprezentat de refuzul acesteia de a furniza concurenților „informațiile privind interoperabilitatea” și de a autoriza utilizarea lor pentru dezvoltarea și distribuția de produse concurente cu produsele sale pe piața sistemelor de operare pentru servere pentru grupuri de lucru, în perioada cuprinsă între luna octombrie 1998 și data notificării deciziei atacate [articolul 2 litera (a) din decizia atacată]. Acest comportament este descris în considerentele (546)-(791).

³⁷ În sensul deciziei atacate, „informațiile privind interoperabilitatea” sunt „specificațiile exhaustive și corecte ale tuturor protocoalelor [implementate] în sistemele de operare Windows pentru servere pentru grupuri de lucru și care sunt utilizate de serverele pentru grupuri de lucru Windows pentru a furniza rețelelor Windows pentru grupuri de lucru servicii de partajare de fișiere și de imprimante și servicii de gestionare a utilizatorilor și a grupurilor [de utilizatori], inclusiv serviciile de controler de domeniu Windows, serviciul de director Active Directory și serviciul «Group Policy»” [articolul 1 alineatul (1) din decizia atacată].

³⁸ „Rețelele Windows pentru grupuri de lucru” sunt definite ca fiind „grup[uri] de PC-uri client [pe care este instalat un sistem de operare Windows pentru PC-uri client] și de servere [pe care este instalat un sistem de operare Windows pentru servere pentru grupuri de lucru] conectate între ele printr-o rețea informatică” [articolul 1 alineatul (7) din decizia atacată].

39 „Protocoalele” sunt definite ca „un ansamblu de reguli de interconexiune și de interacțiune între diferite sisteme de operare Windows pentru servere pentru grupuri de lucru și sisteme de operare Windows pentru PC-uri client instalate pe diferite computere într-o rețea Windows pentru grupuri de lucru” [articolul 1 alineatul (2) din decizia atacată].

40 În decizia atacată, Comisia subliniază că refuzul în cauză nu se referă la elemente ale „codului sursă” al Microsoft, ci numai la specificații ale protocoalelor respective, cu alte cuvinte o descriere detaliată a ceea ce se așteaptă de la acel software, spre deosebire de implementările (denumite de asemenea, în scopul prezentei hotărâri, „realizări” sau „puneri în aplicare”), constând din executarea codului pe computer [considerentele (24) și (569)]. Comisia subliniază în special că „nu intenționează să dispună ca Microsoft să permită terților să copieze Windows” [considerentul (572)].

41 Pe de altă parte, Comisia consideră că refuzul Microsoft de a răspunde solicitării Sun se înscrie într-o linie de conduită generală [considerentele (573)-(577)]. Aceasta afirmă de asemenea că, prin comportamentul imputat Microsoft, se realizează o modificare în raport cu nivelurile anterioare de furnizare mai ridicate [considerentele (578)-(584)], se provoacă un risc de eliminare a concurenței de pe piața sistemelor de operare pentru servere pentru grupuri de lucru [considerentele (585)-(692)] și se produce un efect negativ asupra dezvoltării tehnice, precum și asupra bunăstării consumatorilor [considerentele (693)-(708)].

42 În sfârșit, Comisia respinge argumentele Microsoft potrivit cărora refuzul său este justificat în mod obiectiv [considerentele (709)-(778)].

B — *Vânzarea legată a sistemului de operare Windows pentru PC-uri client și a Windows Media Player*

- 43 Cel de al doilea comportament abuziv imputat Microsoft este reprezentat de faptul că Microsoft a condiționat, pentru perioada cuprinsă între luna mai 1999 și data notificării deciziei atacate, furnizarea sistemului de operare Windows pentru PC-uri client de achiziționarea simultană a software-ului Windows Media Player [articolul 2 litera (b) din decizia atacată]. Acest comportament este descris în considerentele (792)-(989).
- 44 În decizia atacată, Comisia consideră că acest comportament îndeplinește condițiile cerute pentru a fi constatată existența unei vânzări legate abuzive în sensul articolului 82 CE [considerentele (794)-(954)]. În această privință, Comisia reiterează, în primul rând, că Microsoft deține o poziție dominantă pe piața sistemelor de operare pentru PC-uri client [considerentul (799)]. În al doilea rând, aceasta consideră că playerele multimedia care permit o recepție continuă și sistemele de operare pentru PC-uri client constituie produse distincte [considerentele (800)-(825)]. În al treilea rând, Comisia afirmă că Microsoft nu lasă nicio posibilitate consumatorilor de a cumpăra Windows fără Windows Media Player [considerentele (826)-(834)]. În al patrulea rând, aceasta susține că vânzarea legată în cauză restrânge concurența pe piața playerelor multimedia [considerentele (835)-(954)].
- 45 În sfârșit, Comisia respinge argumentele Microsoft potrivit cărora, pe de o parte, vânzarea legată în cauză produce câștiguri de eficiență de natură să compenseze efectele anticoncurențiale identificate în decizia atacată [considerentele (955)-(970)] și, pe de altă parte, aceasta nu are niciun interes să practice vânzări legate „anticoncurențiale” [considerentele (971)-(977)].

IV — *Amenda și măsurile corective*

⁴⁶ Cele două abuzuri identificate prin decizia atacată sunt sancționate prin aplicarea unei amenzi în cuantum de 497 196 304 euro (articolul 3 din decizia atacată).

⁴⁷ Pe de altă parte, potrivit articolului 4 primul paragraf din decizia atacată, Microsoft este obligată să înceteze abuzurile constatate la articolul 2, conform modalităților prevăzute la articolele 5 și 6 din aceeași decizie. Microsoft trebuie de asemenea să se abțină de la orice comportament care ar putea avea un obiect sau un efect identic ori asemănător cu acela al abuzurilor menționate (articolul 4 al doilea paragraf din decizia atacată).

⁴⁸ Cu titlu de măsură ce vizează corectarea refuzului abuziv menționat la articolul 2 litera (a) din decizia atacată, articolul 5 din această decizie dispune următoarele:

„(a) Microsoft dezvăluie, în termen de 120 de zile de la notificarea [deciziei atacate], informațiile privind interoperabilitatea oricărei întreprinderi care dorește să dezvolte și să distribuie sisteme de operare pentru servere pentru grupuri de lucru și autorizează aceste întreprinderi, în condiții rezonabile și nediscriminatorii, să utilizeze informațiile privind interoperabilitatea pentru a dezvolta și a distribui sisteme de operare pentru servere pentru grupuri de lucru;

(b) Microsoft [...] ia măsuri ca informațiile privind interoperabilitatea dezvăluite să fie actualizate ori de câte ori este necesar și în cel mai scurt timp;

(c) Microsoft [...] instituie, în termen de 120 zile de la notificarea [deciziei atacate], un mecanism de evaluare care să permită întreprinderilor interesate să se informeze în mod eficace cu privire la întinderea și la condițiile de utilizare a informațiilor privind interoperabilitatea; Microsoft [...] poate impune condiții rezonabile și nediscriminatorii pentru a garanta că accesul oferit în acest cadru la informațiile privind interoperabilitatea nu este utilizat decât în scop de evaluare;

[...]”

49 Cu titlu de măsură corectivă în privința vânzării legate abuzive menționate la articolul 2 litera (b) din decizia atacată, articolul 6 din această decizie dispune ca Microsoft să ofere, în termen de 90 de zile de la notificarea acestei decizii, o versiune complet funcțională a sistemului său de operare Windows pentru PC-uri client care să nu conțină Windows Media Player, Microsoft păstrând dreptul de a oferi propriul sistem de operare Windows pentru PC-uri client cuplat cu Windows Media Player.

50 În sfârșit, articolul 7 din decizia atacată prevede:

„În termen de 30 de zile de la notificarea [deciziei atacate], Microsoft [...] prezintă Comisiei o propunere privind înființarea unui mecanism destinat să sprijine Comisia pentru a se asigura că Microsoft [...] se conformează [deciziei atacate]. Acest mecanism va cuprinde un mandatar independent față de Microsoft [...]

În cazul în care Comisia consideră că mecanismul propus de Microsoft [...] nu este adecvat, aceasta poate impune un astfel de mecanism prin decizie.”

Procedura privind încălcarea dreptului antitrust american

- 51 În paralel cu investigația Comisiei, Microsoft a făcut obiectul unei investigații privind încălcarea legilor antitrust americane.
- 52 În 1998, Statele Unite ale Americii, 20 de state federale și Districtul Columbia au inițiat o acțiune în justiție împotriva Microsoft în temeiul Sherman Act. Plângerile priveau măsurile luate de Microsoft împotriva programului de navigare pe internet al Netscape, „Netscape Navigator”, și a tehnologiilor „Java” ale Sun. Statele federale în cauză au introdus de asemenea acțiuni împotriva Microsoft privind încălcarea propriilor legi antitrust.
- 53 După ce United States Court of Appeals for the District of Columbia Circuit (denumită în continuare „curtea de apel”), sesizată cu apelul formulat de Microsoft împotriva Hotărârii din 3 aprilie 2000 a United States District Court for the District of Columbia (denumită în continuare „District Court”), a pronunțat Hotărârea din 28 iunie 2001, în noiembrie 2001, Microsoft a ajuns la o înțelegere cu ministerul justiției din Statele Unite și cu Attorneys General din nouă state federale (denumită în continuare „tranzacția americană”), în cadrul căreia Microsoft și-a asumat două tipuri de angajamente.
- 54 În primul rând, Microsoft a acceptat să stabilească specificațiile protocoalelor de comunicație utilizate de sistemele sale de operare Windows pentru servere pentru a permite „interoperarea”, cu alte cuvinte pentru a le face compatibile cu sistemele de operare Windows pentru PC-uri client, și să acorde terților licențe privind aceste specificații în condiții determinate.
- 55 În al doilea rând, tranzacția americană prevede că Microsoft trebuie să permită producătorilor de echipament original și consumatorilor finali să activeze sau să

elimine accesul la software-ul integrator (middleware). Software-ul Windows Media Player este unul dintre produsele care aparțin acestei categorii, astfel cum a fost definită în tranzacția americană. Aceste prevederi sunt destinate să garanteze că furnizorii de software integrator pot dezvolta și distribui produse care funcționează corect cu Windows.

56 Aceste prevederi au fost validate prin Hotărârea din 1 noiembrie 2002 a District Court.

57 La 30 iunie 2004, sesizată de statul Massachusetts, curtea de apel a menținut Hotărârea pronunțată de District Court la 1 noiembrie 2002.

58 În vederea executării tranzacției americane, Microsoft Communications Protocol Program (programul de protocoale de comunicație al Microsoft, denumit în continuare „MCP”) a fost implementat în august 2002.

Procedura

59 Prin cererea introductivă depusă la grefa Tribunalului la 7 iunie 2004, Microsoft a introdus prezenta acțiune.

60 Prin actul separat înregistrat la grefa Tribunalului la 25 iunie 2004, Microsoft a introdus, în temeiul articolului 242 CE, o cerere de suspendare a executării articolului 4, a articolului 5 literele (a)-(c) și a articolului 6 litera (a) din decizia atacată.

61 Prin Ordonanța din 22 decembrie 2004, Microsoft/Comisia (T-201/04 R, Rec., p. II-4463), președintele Tribunalului a respins această cerere și a amânat pronunțarea cu privire la cheltuielile de judecată.

62 Prin Ordonanța din 9 martie 2005, președintele Camerei a patra a Tribunalului a admis cererile de intervenție în litigiu în susținerea concluziilor Microsoft formulate de următoarele asociații și societăți:

— The Computing Technology Industry Association, Inc. (denumită în continuare „CompTIA”);

— DMDsecure.com BV, MPS Broadband AB, Pace Micro Technology plc, Quantel Ltd și Tandberg Television Ltd (denumite în continuare „DMDsecure și alții”);

— Association for Competitive Technology, Inc. (denumită în continuare „ACT”);

— TeamSystem SpA și Mamut ASA;

— Exor AB.

63 Prin aceeași ordonanță, președintele Camerei a patra a Tribunalului a admis cererile de intervenție în litigiu în susținerea concluziilor Comisiei formulate de următoarele asociații și societăți:

— Software & Information Industry Association (denumită în continuare „SIIA”);

— Free Software Foundation Europe eV (denumită în continuare „FSFE”);

— Audiobanner.com, acționând sub numele comercial „VideoBanner”;

— RealNetworks, Inc.

⁶⁴ Microsoft a solicitat, prin scrisorile din 13 decembrie 2004, 9 martie, 27 iunie și 9 august 2005, ca anumite elemente confidențiale conținute în cererea introductivă și în memoriul în apărare, în replică, în observațiile sale cu privire la memoriile în intervenție și în duplică să fie excluse de la comunicarea către interveniente. Microsoft a prezentat o versiune neconfidențială a acestor diferite acte de procedură. Comunicarea către intervenientele menționate la punctele 62 și 63 de mai sus a actelor de procedură menționate a fost limitată la această versiune neconfidențială. Interveniente nu au ridicat obiecții cu privire la acest aspect.

⁶⁵ Intervenientele menționate la punctele 62 și 63 de mai sus au depus, fiecare, memoriile în intervenție în termenele stabilite. Părțile principale și-au prezentat observațiile cu privire la aceste memorii în intervenție la 13 iunie 2005.

⁶⁶ Prin Ordonanța din 28 aprilie 2005, Microsoft/Comisia (T-201/04, Rec., p. II-1491), președintele Camerei a patra a Tribunalului a admis cererea de intervenție în litigiu a European Committee for Interoperable Systems (ECIS) în susținerea concluziilor Comisiei. Întrucât cererea de intervenție a acestei asociații a fost depusă după expirarea termenului prevăzut la articolul 116 alineatul (6) din Regulamentul de procedură al Tribunalului, această asociație a fost autorizată numai să își prezinte observațiile, pe baza raportului de ședință care i-a fost comunicat, în cadrul procedurii orale.

- 67 Prin Decizia din 11 mai 2005 a Tribunalului întrunit în ședință plenară, cauza a fost trimisă Camerei a patra extinsă a Tribunalului.
- 68 Prin Decizia din 7 iulie 2005 a Tribunalului întrunit în ședință plenară, cauza a fost trimisă Marii Camere a Tribunalului și a fost încredințată unui nou judecător raportor.
- 69 Prin Ordonanța președintei Marii Camere a Tribunalului din 16 ianuarie 2006, RealNetworks a fost radiată din cauză în calitate de intervenientă în susținerea concluziilor Comisiei.
- 70 La 1 februarie 2006, părțile au fost invitate de Tribunal să asiste la o reuniune informală în fața președintei Marii Camere a Tribunalului și a judecătorului raportor, în special pentru a stabili modalitățile de organizare a ședinței. Această reuniune a avut loc la Tribunal la 10 martie 2006.
- 71 În urma raportului judecătorului raportor, Tribunalul (Marea Cameră) a hotărât să deschidă procedura orală și a invitat părțile, în temeiul articolului 64 din Regulamentul său de procedură, să prezinte anumite documente și să răspundă la o serie de întrebări. Părțile principale au răspuns acestei solicitări în termenele stabilite.
- 72 Pledoariile părților și răspunsurile acestora la întrebările adresate de Tribunal au fost ascultate în cursul ședințelor din 24, 25, 26, 27 și 28 aprilie 2006.

- 73 În cadrul ședinței, Microsoft a fost invitată de Tribunal să îi comunice o copie a solicitărilor de informații trimise de Comisie în cadrul investigației de piață din 2003 privind problema playerelor multimedia și a răspunsurilor la aceste solicitări de informații, precum și a rapoartelor conținând rezultatele și analiza sondajelor realizate de Mercer (denumite în continuare „rapoartele Mercer”). Microsoft a prezentat aceste documente distincte în termenele stabilite.
- 74 Prin scrisoarea Tribunalului din 3 mai 2006, Microsoft a fost invitată să prezinte o copie a celorlalte solicitări de informații adresate de Comisie în cadrul investigației de piață din 2003 și a răspunsurilor la aceste solicitări de informații. Microsoft s-a conformat acestei solicitări în termenele stabilite.
- 75 Președintele Marii Camere a Tribunalului a declarat terminată procedura orală prin Decizia din 22 iunie 2006.

Concluziile părților

- 76 Microsoft solicită Tribunalului:

— anularea deciziei atacate;

— în subsidiar, anularea sau reducerea substanțială a amenzii;

- obligarea Comisiei la plata cheltuielilor de judecată;
- obligarea SIIA, FSFE și Audiobanner.com să suporte cheltuielile aferente intervenției lor.

77 Comisia solicită Tribunalului:

- respingerea acțiunii;
- obligarea Microsoft la plata cheltuielilor de judecată.

78 CompTIA, ACT, TeamSystem și Mamut solicită Tribunalului:

- anularea deciziei atacate;
- obligarea Comisiei la plata cheltuielilor de judecată.

79 DMDsecure și alții solicită Tribunalului:

- anularea articolului 2 litera (b), a articolului 4, a articolului 6 litera (a) și a articolului 7 din decizia atacată;

— obligarea Comisiei la plata cheltuielilor de judecată.

80 Exor solicită Tribunalului:

— anularea articolelor 2 și 4, a articolului 6 litera (a) și a articolului 7 din decizia atacată;

— obligarea Comisiei la plata cheltuielilor de judecată.

81 SIIA, FSFE, Audiobanner.com și ECIS solicită Tribunalului:

— respingerea acțiunii;

— obligarea Microsoft la plata cheltuielilor de judecată.

În drept

82 Mai întâi, trebuie examinate motivele în legătură cu concluziile prin care se solicită anularea deciziei atacate, iar apoi cele referitoare la concluziile privind anularea amenzii sau reducerea cuantumului acesteia.

I — Cu privire la concluziile privind anularea deciziei atacate

83 Motivele pe care Microsoft le invocă în susținerea cererii de anulare a deciziei atacate sunt grupate în jurul a trei probleme concrete privind, în primul rând, refuzul de a furniza informațiile privind interoperabilitatea și de a autoriza utilizarea acestora, în al doilea rând, vânzarea legată a sistemului de operare Windows pentru PC-uri client și a Windows Media Player și, în al treilea rând, obligația de a desemna un mandatar independent însărcinat să asigure că Microsoft se conformează deciziei atacate.

A — Chestiuni prealabile

84 În înscrisurile sale, Comisia invocă anumite chestiuni privind întinderea controlului instanței comunitare și admisibilitatea conținutului mai multor anexe la cererea introductivă și la replică.

1. Cu privire la întinderea controlului instanței comunitare

85 Comisia arată că decizia atacată se întemeiază pe unele considerații care implică aprecieri tehnice și economice complexe. Aceasta afirmă că, potrivit jurisprudenței, instanțele comunitare nu pot exercita decât un control limitat asupra unor asemenea aprecieri [Hotărârea Curții din 21 noiembrie 1991, Technische Universität München, C-269/90, Rec., p. I-5469, punctul 13, și Hotărârea Curții din 7 ianuarie 2004, Aalborg Portland și alții/Comisia, C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P și C-219/00 P, Rec., p. I-123, punctul 279, Hotărârea Tribunalului din 21 aprilie 2005, Holcim (Deutschland)/Comisia, T-28/03, Rec., p. II-1357, punctele 95, 97 și 98].

- 86 Citând cu titlu de exemplu Hotărârea Tribunalului din 6 iulie 2000, Volkswagen/Comisia (T-62/98, Rec., p. II-2707, punctul 43), Microsoft răspunde că instanța comunitară nu se abține să „examineze cu minuțiozitate relevanța deciziilor Comisiei, chiar și în cauze complexe”.
- 87 Tribunalul amintește că rezultă dintr-o jurisprudență constantă că, deși instanța comunitară exercită, în mod general, un control complet asupra problemei dacă sunt sau nu sunt îndeplinite condițiile de aplicare a regulilor de concurență, controlul pe care îl exercită cu privire la aprecierile economice complexe ale Comisiei trebuie totuși să se limiteze la verificarea respectării regulilor de procedură și de motivare, precum și a exactității prezentării faptelor, a absenței unei erori vădite în aprecierea faptelor și a unui abuz de putere (Hotărârea Tribunalului din 30 martie 2000, Kish Glass/Comisia, T-65/96, Rec., p. II-1885, punctul 64, menținută în recurs prin Ordonanța Curții din 18 octombrie 2001, Kish Glass/Comisia, C-241/00 P, Rec., p. I-7759; a se vedea de asemenea în acest sens, cu privire la articolul 81 CE, Hotărârea Curții din 11 iulie 1985, Remia și alții/Comisia, 42/84, Rec., p. 2545, punctul 34, și Hotărârea Curții din 17 noiembrie 1987, BAT și Reynolds/Comisia, 142/84 și 156/84, Rec., p. 4487, punctul 62).
- 88 De asemenea, în măsura în care decizia Comisiei este rezultatul unor aprecieri tehnice complexe, acestea fac în principiu obiectul unui control jurisdicțional limitat, care implică faptul ca instanța comunitară să nu poată înlocui aprecierea elementelor de fapt a Comisiei cu propria apreciere [a se vedea, în ceea ce privește o decizie luată pe baza unor aprecieri complexe ce țin de domeniul medico-farmacologic, Ordonanța președintelui Curții din 11 aprilie 2001, Comisia/Trenker, C-459/00 P(R), Rec., p. I-2823, punctele 82 și 83; a se vedea de asemenea în acest sens Hotărârea Curții din 21 ianuarie 1999, Upjohn, C-120/97, Rec., p. I-223, punctul 34 și jurisprudența citată, Hotărârea Tribunalului din 3 iulie 2002, A. Menarini/Comisia, T-179/00, Rec., p. II-2879, punctele 44 și 45, și Hotărârea Tribunalului din 11 septembrie 2002, Pfizer Animal Health/Consiliul, T-13/99, Rec., p. II-3305, punctul 323].

89 Cu toate acestea, deși instanța comunitară recunoaște Comisiei o marjă de apreciere în domeniul economic sau tehnic, acest lucru nu implică faptul că trebuie să se abțină să controleze interpretarea, de către Comisie, a datelor de această natură. Într-adevăr, instanța comunitară trebuie nu numai să verifice exactitatea materială a elementelor de probă invocate, fiabilitatea și coerența lor, ci și să controleze dacă aceste elemente constituie ansamblul datelor relevante ce trebuie să fie luate în considerare pentru evaluarea unei situații complexe și dacă sunt de natură să susțină concluziile deduse din aceasta (a se vedea în acest sens, cu privire la controlul operațiunilor de concentrare economică, Hotărârea Curții din 15 februarie 2005, Comisia/Tetra Laval, C-12/03 P, Rec., p. I-987, punctul 39).

90 În lumina acestor principii trebuie examinate diferitele motive pe care Microsoft le invocă în susținerea cererii sale de anulare a deciziei atacate.

2. Cu privire la admisibilitatea conținutului anumitor anexe

91 Comisia, susținută cu privire la acest aspect de SIIA, arată că, în mai multe anexe la cererea introductivă și la replică, Microsoft invocă argumente care nu figurează în cuprinsul acestor acte de procedură. Aceasta afirmă de asemenea că, în mai multe rânduri, Microsoft face o trimitere globală la rapoarte anexate la înscrisurile sale. Pe de altă parte, Comisia critică faptul că anumite opinii ale experților prezentate de Microsoft sunt întemeiate pe informații la care nici Comisia și nici Tribunalul nu au avut acces. Comisia consideră că Tribunalul nu poate ține seama de argumentele, de rapoartele și de opiniile experților menționate mai sus.

92 Microsoft afirmă că „fragmente relevante din cerere[a] introductivă” conțin elementele esențiale de fapt și de drept pe care își întemeiază acțiunea. Aceasta amintește că, potrivit jurisprudenței, textul cererii introductive poate fi susținut și completat în anumite puncte specifice prin trimeri la anumite fragmente din

documentele anexate (ordonanța Tribunalului din 29 noiembrie 1993, Koelman/Comisia, T-56/92, Rec., p. II-1267, punctul 21). Pe de altă parte, Microsoft indică faptul că în mod deliberat a luat decizia de a limita numărul de anexe, cu scopul de a nu încărca dosarul, că nu îi revine obligația de a prezenta fiecare dintre înscrisurile la care se face referire în notele de subsol ale anexelor sale, că o copie a tuturor înscrisurilor depuse în cursul procedurii administrative este la dispoziția Comisiei și că nu i se poate contesta dreptul de a comunica informații expertilor săi.

93 În cadrul reuniunii informale din 10 martie 2006 (a se vedea punctul 70 de mai sus), judecătorul raportor a atras atenția Microsoft asupra faptului că, în anumite anexe la înscrisurile sale, aceasta părea să invoce argumente care nu figurau în mod expres în cuprinsul respectivelor înscrisuri și a chestionat-o cu privire la acest aspect. Drept răspuns, Microsoft a menționat, după cum este consemnat în procesul-verbal al respectivei reuniuni, că: „Microsoft nu invocă argumente care să nu fi fost dezvoltate în mod explicit în cererea introductivă sau în replică.”

94 Tribunalul amintește că, în temeiul articolului 21 din Statutul Curții de Justiție și al articolului 44 alineatul (1) litera (c) din Regulamentul de procedură al Tribunalului, cererea introductivă trebuie să cuprindă obiectul litigiului și expunerea sumară a motivelor invocate. Potrivit unei jurisprudențe constante, pentru ca o acțiune să fie admisibilă, este necesar ca elementele esențiale de fapt și de drept pe care aceasta se întemeiază să rezulte, cel puțin în mod sumar, dar coerent și comprehensibil, din chiar textul cererii introductive. Deși textul acesteia poate fi susținut și completat, în privința unor aspecte specifice, prin trimiteri la anumite fragmente din documentele anexate, o trimitere globală la alte înscrisuri, chiar anexate la cererea introductivă, nu poate suplini absența elementelor esențiale ale argumentării în drept, care, în temeiul dispozițiilor menționate anterior, trebuie să figureze în cererea introductivă (Hotărârea Curții din 31 martie 1992, Comisia/Danemarca, C-52/90, Rec., p. I-2187, punctul 17, Ordonanța Tribunalului Koelman/Comisia, punctul 92 de mai sus, punctul 21, și Ordonanța Tribunalului din 21 mai 1999, Asia Motor Franța și alții/Comisia, T-154/98, Rec., p. II-1703, punctul 49). În plus, nu este de competența Tribunalului să cerceteze și să identifice în anexe motivele și argumentele care ar

putea fi considerate drept temei al acțiunii, anexele având o funcție pur probatorie și de instrument (Hotărârea Tribunalului din 7 noiembrie 1997, Cipeke/Comisia, T-84/96, Rec., p. II-2081, punctul 34, și Hotărârea Tribunalului din 21 martie 2002, Joynson/Comisia, T-231/99, Rec., p. II-2085, punctul 154).

95 Această interpretare a articolului 21 din Statutul Curții și a articolului 44 alineatul (1) litera (c) din Regulamentul de procedură al Tribunalului vizează deopotrivă condițiile de admisibilitate a replicii, care este destinată, potrivit articolului 47 alineatul (1) din același regulament, completării cererii introductive (a se vedea în acest sens Hotărârea Tribunalului din 20 aprilie 1999, Limburgse Vinyl Maatschappij și alții/Comisia, T-305/94-T-307/94, T-313/94-T-316/94, T-318/94, T-325/94, T-328/94, T-329/94 și T-335/94, Rec., p. II-931, punctul 40, care nu a fost anulată cu privire la acest punct de către Curte, în recurs, în Hotărârea Curții din 15 octombrie 2002, Limburgse Vinyl Maatschappij și alții/Comisia, C-238/99 P, C-244/99 P, C-245/99 P, C-247/99 P, C-250/99 P-C-252/99 P și C-254/99 P, Rec., p. I-8375).

96 În prezenta cauză, trebuie să se constate că, în mai multe documente anexate la cererea introductivă și la replică, Microsoft invocă argumente de natură juridică sau economică prin care nu se limitează să susțină sau să completeze elementele de fapt sau de drept invocate expres în cuprinsul acestor acte de procedură, ci invocă noi argumente.

97 În plus, în mai multe rânduri, Microsoft completează textul cererii introductive și al replicii cu privire la aspecte specifice prin trimiteri la documente anexate acestora. Totuși, unele dintre aceste trimiteri nu privesc înscrisul anexat în cauză decât în mod general și nu permit așadar Tribunalului să identifice cu precizie argumentele pe care le-ar putea considera ca o completare a motivelor dezvoltate în cererea introductivă sau în replică.

98 Trebuie observat că, deși consideră că nu este necesar să țină seama de dezvoltările conținute în aceste anexe distincte, totuși Comisia face comentarii față de unele dintre acestea în notele anexate la înscrisurile sale.

99 Conform jurisprudenței amintite la punctele 94 și 95 de mai sus și declarației făcute de Microsoft în cadrul reuniunii informale din 10 martie 2006 (a se vedea punctul 93 de mai sus), anexele avute în vedere la punctele 96-98 de mai sus nu vor fi luate în considerare de Tribunal decât în măsura în care acestea susțin sau completează motivele sau argumentele invocate expres de Microsoft sau de Comisie în cuprinsul înscrisurilor lor și atunci când Tribunalul are posibilitatea să determine cu precizie care sunt elementele conținute de acestea care susțin sau completează motivele sau argumentele respective.

100 Cu privire la criticile formulate de Comisie în legătură cu faptul că Microsoft nu a comunicat informațiile pe care se întemeiază anumite opinii ale experților anexate la înscrisurile sale, este suficient să se menționeze că Tribunalul are obligația de a aprecia, dacă este cazul, dacă afirmațiile conținute în avizele respective sunt lipsite de valoare probatorie. Dacă, în lipsa accesului la anumite informații, Tribunalul ar considera că aceste afirmații nu au o valoare probatorie suficientă, acesta nu va ține seama de ele.

B — Cu privire la problema refuzului de a furniza informațiile privind interoperabilitatea și de a autoriza utilizarea acestora

101 În cadrul acestei prime probleme, Microsoft invocă un motiv unic întemeiat pe încălcarea articolului 82 CE. Acest motiv cuprinde trei aspecte. În cadrul primului aspect, Microsoft susține că nu sunt reunite în prezenta cauză criteriile care permit obligarea unei întreprinderi în poziție dominantă să acorde o licență, astfel cum au fost precizate de instanța comunitară. În cadrul celui de al doilea aspect, Microsoft susține, în

esență, că Sun nu i-a solicitat să beneficieze de „tehnologia” pe care Comisia o obligă să o dezvăluie și că scrisoarea din 6 octombrie 1998 nu poate, în orice caz, să fie interpretată în sensul că ar conține un veritabil refuz din partea sa. În sfârșit, în cadrul celui de al treilea aspect, Microsoft susține că obligațiile impuse Comunităților prin Acordul privind aspectele legate de comerț ale drepturilor de proprietate intelectuală (TRIPS) din 15 aprilie 1994 [anexa 1 C la Acordul de instituire a Organizației Mondiale a Comerțului (OMC) (denumit în continuare „Acordul TRIPS”)] nu sunt luate în considerare în mod corect de către Comisie.

1. Cu privire la primul aspect, întemeiat pe faptul că, în prezenta cauză, nu sunt reunite criteriile care permit obligarea unei întreprinderi în poziție dominantă să acorde o licență, astfel cum au fost precizate de instanța comunitară

a) Introducere

102 În primul rând, trebuie expuse în linii generale pozițiile respective ale părților principale în ceea ce privește problema refuzului de a furniza informațiile privind interoperabilitatea și de a autoriza utilizarea acestora.

103 Potrivit deciziei atacate, Microsoft a abuzat de poziția dominantă pe care o deține pe piața sistemelor de operare pentru PC-uri client întrucât a refuzat, în primul rând, să furnizeze Sun și altor întreprinderi concurente specificațiile protocoalelor implementate în sistemele de operare Windows pentru servere pentru grupuri de lucru și utilizate de serverele pe care sunt instalate aceste sisteme pentru a furniza rețelelor Windows pentru grupuri de lucru servicii de partajare de fișiere și de imprimante, precum și de gestionare a utilizatorilor și a grupurilor de utilizatori și, în al doilea rând, a refuzat să permită acestor diferite întreprinderi să utilizeze specificațiile respective pentru a dezvolta și a comercializa sisteme de operare pentru servere pentru grupuri de lucru.

- 104 Potrivit Comisiei, informațiile la care Microsoft refuză accesul reprezintă informații privind interoperabilitatea în sensul Directivei 91/250/CEE a Consiliului din 14 mai 1991 privind protecția juridică a programelor pentru calculator (JO L 122, p. 42, Ediție specială, 17/vol. 1, p. 114). Comisia susține, în special, că această directivă definește interoperabilitatea între două produse software ca fiind capacitatea, pentru acestea, de a schimba informații și de a utiliza reciproc informațiile schimbate în scopul de a permite fiecăruia dintre aceste produse software să funcționeze în toate modurile prevăzute (a se vedea în special punctul 256 din prima comunicare privind obiecțiunile, punctul 79 din a doua comunicare privind obiecțiunile și punctul 143 din a treia comunicare privind obiecțiunile). Comisia consideră că noțiunea de interoperabilitate invocată de Microsoft este inexactă [considerentele (749)-(763) ale deciziei atacate].
- 105 Comisia constată, pe baza unei serii de elemente de natură tehnică și de fapt, că „buna funcționare a unei rețele de grup de lucru Windows se bazează pe o arhitectură de interconexiuni și interacțiuni client/server și server/server care asigură un acces transparent la principalele servicii de servere pentru grupuri de lucru (pentru Windows 2000/Windows 2003, această «arhitectură de domeniu Windows» poate fi denumită «arhitectură de domeniu Active Directory»)» și că „aptitudinea comună de a fi parte din această arhitectură este un element de compatibilitate între PC-urile client care rulează Windows și serverele pentru grupuri de lucru care rulează Windows” [considerentul (182) al deciziei atacate]. Comisia descrie această compatibilitate în termeni de „interoperabilitate cu arhitectura de domeniu Windows” [considerentul (182) al deciziei atacate] și susține că o asemenea interoperabilitate este „necesară pentru ca vânzătorii de sisteme de operare pentru servere pentru grupuri de lucru să poată rămâne în mod viabil pe piață” [considerentul (779) al deciziei atacate].
- 106 Pe de altă parte, Comisia consideră că, pentru a permite concurenților Microsoft să dezvolte sisteme de operare pentru servere pentru grupuri de lucru susceptibile să atingă un asemenea grad de interoperabilitate atunci când serverele pe care sunt instalate sunt adăugate la un grup de lucru Windows, este necesar ca aceștia să aibă acces la informațiile privind interoperabilitatea cu arhitectura de domeniu Windows

[considerentele (183) și (184) ale deciziei atacate]. Comisia consideră, în special, că niciuna dintre cele cinci metode care permit asigurarea interoperabilității între sistemele de operare furnizate de diferiți distribuitori invocate de Microsoft nu constituie o soluție alternativă suficientă pentru dezvăluirea informațiilor respective [considerentele (666)-(687) ale deciziei atacate].

107 În sfârșit, Comisia susține că, potrivit jurisprudenței, deși întreprinderile sunt, în principiu, libere să își aleagă partenerii comerciali, un refuz de a livra provenind de la o întreprindere în poziție dominantă poate, în anumite împrejurări, să constituie un abuz de poziție dominantă în sensul articolului 82 CE. Comisia susține că prezenta cauză este caracterizată de mai multe „împrejurări excepționale” care permit să se concluzioneze că refuzul imputat Microsoft are caracter abuziv, chiar și în ipoteza cea mai strictă – și, prin urmare, cea mai favorabilă acestei societăți – în care acesta ar fi considerat drept un refuz de a acorda terților o licență având ca obiect drepturi de proprietate intelectuală [considerentele (190) și (546)-(559) ale deciziei atacate]. Comisia consideră că este îndreptățită să țină seama de alte „împrejurări excepționale”, diferite de cele identificate de Curte în Hotărârea din 6 aprilie 1995, RTE și ITP/Comisia (C-241/91 P și C-242/91 P, Rec., p. I-743, denumită în continuare „Hotărârea Magill”) și reamintite de Curte în Hotărârea din 29 aprilie 2004, IMS Health (C-418/01, Rec., p. I-5039). În orice caz, aceste din urmă împrejurări excepționale ar fi incidente în cauză.

108 În privința Microsoft, de la începutul procedurii administrative, aceasta susține poziția potrivit căreia noțiunea de interoperabilitate reținută în prezenta cauză de către Comisie nu este conformă noțiunii de „interoperabilitate completă” avută în vedere de Directiva 91/250 și nu corespunde modului în care întreprinderile își organizează în practică rețelele informatice (a se vedea în special punctele 151-157 din răspunsul din 16 noiembrie 2001 la a doua comunicare privind obiecțiunile și paginile 29 și 30 din răspunsul din 17 octombrie 2003 la a treia comunicare privind obiecțiunile). Microsoft susține în special că „un dezvoltator de sisteme de operare pentru servere obține o interoperabilitate completă atunci când este posibil să acceseze toate funcționalitățile programului său pornind de la un sistem de operare

Windows pentru PC-uri client” (punctul 143 din răspunsul din 17 noiembrie 2000 la prima comunicare privind obiecțiunile; a se vedea de asemenea, în același sens, paginile 29 și 63 din răspunsul din 17 octombrie 2003 la a treia comunicare privind obiecțiunile). Microsoft adoptă astfel, pentru a prelua termenii folosiți de Comisie, o definiție „unidirecțională”, deși Comisia se bazează pe o „relație bidirecțională” [considerentul (758) al deciziei atacate].

- 109 Potrivit Microsoft, interoperabilitatea completă menționată mai sus poate fi realizată datorită dezvăuirilor de informații cu privire la interfețe pe care le face deja, în special prin intermediul produsului său denumit „MSDN”, sau al conferințelor pe care le organizează pentru „Professional Developers”, sau al altor metode determinate disponibile pe piață (a se vedea în special punctele 12, 57-63, 73-83 și 147 din răspunsul din 17 noiembrie 2000 la prima comunicare privind obiecțiunile, punctele 6, 72, 94-96, 148 și 149 din răspunsul din 16 noiembrie 2001 la a doua comunicare privind obiecțiunile și pagina 31 din răspunsul din 17 octombrie 2003 la a treia comunicare privind obiecțiunile).
- 110 Microsoft susține că noțiunea de interoperabilitate avută în vedere de Comisie presupune în schimb ca sistemele de operare ale concurenților săi să funcționeze în toate privințele ca un sistem de operare Windows pentru servere. Acest lucru nu ar putea fi realizat, în opinia Microsoft, decât permițând respectivilor concurenți să cloneze produsele sale sau unele dintre caracteristicile lor și comunicând acestora informații cu privire la mecanismele interne ale produselor sale (a se vedea în special punctele 7, 20, 27, 144-150 și 154-169 din răspunsul din 17 noiembrie 2000 la prima comunicare privind obiecțiunile punctele 158-161 din răspunsul din 16 noiembrie 2001 la a doua comunicare privind obiecțiunile și paginile 10 și 20 din răspunsul din 17 octombrie 2003 la a treia comunicare privind obiecțiunile).
- 111 Microsoft consideră că, dacă ar fi constrânsă să dezvăluie astfel de informații, s-ar aduce atingere exercitării libere a drepturilor sale de proprietate intelectuală, precum și stimulentei sale pentru inovație (a se vedea în special punctele 162, 163 și 176 din răspunsul din 16 noiembrie 2001 la a doua comunicare privind obiecțiunile și paginile 3, 10 și 11 din răspunsul din 17 octombrie 2003 la a treia comunicare privind obiecțiunile).

- 112 În sfârșit, Microsoft susține că prezenta cauză trebuie să fie analizată prin prisma Hotărârilor Magill și IMS Health, punctul 107 de mai sus, întrucât refuzul care îi este imputat trebuie examinat ca un refuz de a acorda terților o licență având ca obiect drepturi de proprietate intelectuală și că, prin urmare, decizia atacată implică acordarea obligatorie de licențe. Microsoft arată că niciunul dintre criteriile admise, potrivit acesteia, în mod exhaustiv de către Curte în aceste hotărâri nu este totuși îndeplinit în prezenta cauză. Microsoft concluzionează că refuzul în cauză nu poate fi calificat drept abuziv și că, prin urmare, Comisia nu îi poate impune să dezvăluie informațiile privind interoperabilitatea. În subsidiar, Microsoft invocă Hotărârea Curții din 26 noiembrie 1998, Bronner (C-7/97, Rec., p. I-7791), și susține că în prezenta cauză nu sunt reunite nici criteriile prevăzute de această hotărâre.
- 113 În al doilea rând, trebuie precizat modul în care Microsoft își structurează argumentația pe care o susține în cadrul primului aspect al motivului și modul în care Tribunalul va examina această argumentație.
- 114 Astfel, înainte de a-și dezvolta argumentația propriu-zisă [a se vedea, mai jos, titlul d) al primului aspect], Microsoft prezintă anumite considerații în legătură cu interoperabilitatea, care pot fi rezumate după cum urmează. În primul rând, Microsoft invocă existența a cinci metode care permit realizarea interoperabilității între, pe de o parte, sistemele de operare Windows pentru PC-uri client și pentru servere și, pe de altă parte, sistemele de operare pentru servere concurente. În al doilea rând, Microsoft critică, pe de o parte, gradul de interoperabilitate reținut în prezenta cauză de către Comisie — afirmând în esență că, în realitate, Comisia urmărește să permită concurenților săi clonarea propriilor produse sau a unora dintre caracteristicile acestora — și, pe de altă parte, domeniul de aplicare al măsurii corective prevăzute la articolul 5 din decizia atacată.
- 115 Pe lângă aceste diferite considerații, Microsoft invocă o serie de argumente pentru a demonstra că protocoalele de comunicație pe care trebuie să le dezvăluie concurenților săi în temeiul deciziei atacate sunt inovatoare pe plan tehnologic și că aceste protocoale sau specificațiile lor fac obiectul unor drepturi de proprietate intelectuală.

116 Cu privire la argumentația propriu-zisă pe care Microsoft o dezvoltă în cadrul primului aspect al prezentului motiv, aceasta poate fi expusă după cum urmează:

- prezenta cauză trebuie apreciată prin prisma diferitelor împrejurări admise de Curte în Hotărârea Magill, punctul 107 de mai sus, și reamintite în Hotărârea IMS Health, punctul 107 de mai sus;

- împrejurările care permit să fie calificat drept abuziv refuzul unei întreprinderi în poziție dominantă de a acorda unor terți o licență având ca obiect drepturi de proprietate intelectuală sunt, în primul rând, împrejurarea în care produsul sau serviciul în cauză este indispensabil pentru exercitarea unei activități determinate, în al doilea rând, împrejurarea în care refuzul este de natură să excludă orice concurență pe o piață derivată, în al treilea rând, împrejurarea în care refuzul împiedică apariția unui produs nou pentru care există o cerere potențială din partea consumatorilor și, în al patrulea rând, împrejurarea în care refuzul este lipsit de justificare obiectivă;

- niciuna dintre aceste patru împrejurări nu este incidentă în prezenta cauză;

- în subsidiar, criteriile aplicabile sunt cele admise de Curte în Hotărârea Bronner, punctul 112 de mai sus, care corespund primei, celei de a doua și celei de a patra împrejurări menționate anterior, avute în vedere de Hotărârile Magill și IMS Health, punctul 107 de mai sus;

- niciunul dintre cele trei criterii din Hotărârea Bronner, punctul 112 de mai sus, nu este așadar îndeplinit în prezenta cauză.

- 117 Tribunalul va examina mai întâi susținerile Microsoft privind gradele diferite de interoperabilitate și domeniul de aplicare al măsurii corective prevăzute la articolul 5 din decizia atacată. Argumentele pe care le invocă în legătură cu existența a cinci metode care permit realizarea interoperabilității între sistemele sale de operare și cele ale concurenților săi vor fi analizate în cadrul examinării pretinsului caracter indispensabil al informațiilor privind interoperabilitatea. Tribunalul se va pronunța, în continuare, cu privire la argumentele Microsoft referitoare la drepturile de proprietate intelectuală care ar acoperi protocoalele sale de comunicație sau specificațiile acestora. În sfârșit, Tribunalul va examina argumentația propriu-zisă pe care Microsoft o dezvoltă în cadrul primului aspect al motivului, stabilind, în primul rând, care sunt împrejurările prin prisma cărora trebuie analizat comportamentul imputat acestei societăți și, în al doilea rând, dacă aceste împrejurări sunt incidente în prezenta cauză.

b) Cu privire la gradele diferite de interoperabilitate și la domeniul de aplicare al măsurii corective prevăzute la articolul 5 din decizia atacată

Argumentele părților

- 118 Microsoft consideră, în esență, că noțiunea de interoperabilitate pe care se întemeiază Comisia pentru a concluziona că refuzul de a furniza informațiile privind interoperabilitatea constituie un abuz de poziție dominantă și pentru a aplica măsura corectivă prevăzută la articolul 5 din decizia atacată este inexactă.
- 119 Microsoft subliniază că „interoperabilitatea intervine în cursul unui continuum” și că „[a]ceasta nu constituie o regulă absolută”.

- 120 Microsoft arată că „este posibil ca un nivel minim de interoperabilitate să fie necesar pentru a asigura o concurență efectivă”, dar consideră că un astfel de nivel nu este dificil de atins, arătând că există diferite mijloace pentru a realiza interoperabilitatea, în sensul de „a avea sisteme de operare furnizate de diferiți distribuitori care funcționează corect împreună”.
- 121 Microsoft consideră că, în decizia atacată, Comisia reține o noțiune de interoperabilitate complet diferită de cea prevăzută de Directiva 91/250 și care este utilizată în practică de întreprinderi pentru a-și organiza rețelele informatice. Comisia ar urmări, într-adevăr, să fie posibil ca un sistem de operare pentru servere concurent al Microsoft să „funcționeze în toate privințele” ca un sistem de operare Windows pentru servere (cu alte cuvinte să se ajungă la o „substituibilitate perfectă” sau „plug replaceability”). Or, acest lucru nu ar putea fi realizat decât prin autorizarea concurenților Microsoft să cloneze produsele sale sau caracteristicile acestora. Microsoft adaugă că două sisteme de operare pentru servere pot interopera, în sensul că schimbă informații sau își furnizează reciproc servicii, fără a trebui să fie în mod obligatoriu „exact aceleași”. Astfel, ar trebui ca noțiunea „interoperabilitate” să se diferențieze de noțiunile „clonare” sau „replicare”.
- 122 În susținerea afirmațiilor sale, Microsoft face trimitere la un raport elaborat de doi experți în informatică, pe care l-a anexat la răspunsul său din 16 noiembrie 2001 la a doua comunicare privind obiecțiunile, în care aceștia oferă explicații cu privire la noțiunile „cuplaj strâns” și „cuplaj slab”, precum și cu privire la motivele pentru care ar fi eșuat eforturile întreprinse pentru a ajunge la „cuplaje strânse” cu produse software provenind de la dezvoltatori diferiți (anexa A.9.2 la cererea introductivă). Aceste motive ar fi de natură tehnică, dar și de natură comercială.
- 123 Microsoft arată de asemenea că, în cursul procedurii administrative, a depus 50 de declarații ale unor întreprinderi, publice și private, care își desfășoară activitatea în toate sectoarele industriale și originare din diferite state membre în acel moment. În

declarațiile respective, aceste întreprinderi ar atesta că există un grad înalt de interoperabilitate între sistemele de operare Windows pentru PC-uri client și pentru servere, pe de o parte, și sistemele de operare pentru servere concurente, pe de altă parte, datorită utilizării unor metode deja disponibile pe piață. Microsoft adaugă că din rapoartele Mercer reiese că întreprinderile nu aleg sistemele de operare pentru servere în funcție de considerente privind interoperabilitatea acestora cu sistemele de operare Windows pentru PC-uri client și pentru servere.

124 În replică, drept introducere la argumentația vizând demonstrarea faptului că protocoalele sale de comunicație sunt protejate de drepturi de proprietate intelectuală, precum și în răspunsul la una dintre întrebările scrise care îi fuseseră adresate de Tribunal, Microsoft invocă o serie de susțineri în legătură cu domeniul de aplicare al măsurii corective prevăzute la articolul 5 din decizia atacată. Prin aceste susțineri, Microsoft ridică de asemenea problema gradului de interoperabilitate cerut în prezenta cauză de către Comisie.

125 Astfel, în replică, Microsoft susține existența unei incoerențe între domeniul de aplicare al respectivei măsuri corective și „standardul de interoperabilitate” la care a recurs Comisia în decizia atacată pentru a aprecia relevanța „metodelor alternative de interoperabilitate”. În răspunsul la una dintre întrebările scrise ale Tribunalului, Microsoft afirmă că domeniul de aplicare al obligației de dezvăluire prevăzută la articolul 5 din decizia atacată a făcut obiectul unor interpretări diferite din partea Comisiei.

126 Cu privire la acest ultim aspect, Microsoft arată că, în considerentul (669) al deciziei atacate, Comisia menționează că „standardele industriale deschise nu permit concurenților să obțină același grad de interoperabilitate cu arhitectura de domeniu Windows ca și sistemele de operare Windows pentru servere pentru grupuri de lucru”. Microsoft arată deopotrivă că, în considerentul (679) al deciziei atacate, Comisia constată că „un sistem de operare Novell pentru servere pentru grupuri de lucru «fără modul client» nu poate utiliza pe deplin capacitățile PC-urilor client care rulează Windows și ale serverelor pentru grupuri de lucru care rulează Windows în

același mod în care poate să o facă un sistem de operare [Windows] pentru servere pentru grupuri de lucru”. Microsoft deduce din aceste constatări că, inițial, Comisia a considerat interoperabilitatea ca fiind capacitatea concurenților săi de a face ca produsele lor să funcționeze exact în același mod ca și sistemele de operare Windows pentru servere. Comisia ar considera astfel că există o „cvasiidentitate” între aceste din urmă sisteme și sistemele de operare pentru servere concurente.

127 Microsoft susține că, pentru ca gradul de interoperabilitate astfel preconizat de către Comisie să poată fi realizat (grad pe care Microsoft îl asociază fără distincție expresiilor „plug replacement”, „plug-replaceability”, „drop-in”, „echivalent funcțional” și „clonă funcțională”), ar trebui să dezvăluie mult mai multe informații decât cele menționate la articolul 5 din decizia atacată, și în special informații privind mecanismele interne ale sistemelor sale de operare pentru servere (incluzând aici „algoritmi și reguli decizionale”).

128 Microsoft afirmă că, în a doua etapă, Comisia a pledat pentru o interpretare restrânsă a respectivului articol 5, considerând că această dispoziție nu o obliga să acorde licențe concurenților săi decât pentru protocoale de comunicație „on the wire”. În susținerea acestei afirmații, Microsoft invocă faptul că, în cursul audierii în cadrul procedurii privind măsurile provizorii, părțile ale căror cereri de intervenție în susținerea concluziilor Comisiei au fost admise ar fi declarat că nu erau interesate să obțină acces la informațiile privind mecanismele interne ale sistemelor de operare Windows pentru servere. Microsoft se referă de asemenea la faptul că, în memoriul în apărare, precum și în duplică, Comisia ar fi confirmat că nu intenționa să permită concurenților săi să cloneze serviciile de partajare de fișiere și de imprimante, precum și serviciile de gestionare a utilizatorilor și a grupurilor de utilizatori furnizate de sistemele de operare Windows pentru servere. Microsoft observă că miile de pagini de specificații pe care le-a comunicat Comisiei în aplicarea deciziei atacate vor permite totuși concurenților săi să copieze anumite „caracteristici” ale produselor pe care le-a dezvoltat datorită propriilor eforturi de cercetare și de dezvoltare. Astfel, de exemplu, având acces la protocolul DRS (Directory Replication Service), terții ar fi în măsură să realizeze o inginerie inversă asupra altor părți din sistemele de operare Windows pentru servere care utilizează Active Directory.

129 În a treia etapă, în octombrie 2005, respectiv la mai multe luni după terminarea procedurii scrise în prezenta cauză, Comisia ar fi interpretat din nou articolul 5 din decizia atacată, în sensul că informațiile ce urmau să fie dezvăluite de Microsoft trebuiau să permită concurenților săi să creeze echivalente funcționale ale sistemelor de operare Windows pentru servere sau, cu alte cuvinte, sisteme „perfect substituibile” acestora din urmă. Microsoft reafirmă că o asemenea interpretare a articolului 5 o obligă să permită accesul la informații privind mecanismele interne ale sistemelor sale de operare Windows pentru servere.

130 În cadrul ședinței, Microsoft a consacrat lungi expuneri mecanismului de „replicare multimaster” și, în acest context, a invocat argumente în același sens ca și cele expuse mai sus.

131 Microsoft a explicat în special că în trecut serviciile de director erau executate de un server unic, de talie foarte mare și foarte costisitor. În schimb, la ora actuală aceste servicii ar fi în general realizate de o multitudine de servere mici, mai puțin costisitoare, situate în locuri diferite și legate între ele într-un ansamblu pe care l-a ilustrat, pe diferitele slide-uri proiectate în cadrul ședinței, printr-un „balon albastru”. Microsoft a indicat că software-urile instalate pe serverele care făceau parte din acest „balon albastru” și implicate în furnizarea de servicii de director trebuiau să împartă aceeași logică internă pentru ca respectivele servere să poată funcționa împreună ca și cum ar forma un întreg. Fiecare dintre aceste servere ar trebui, într-adevăr, să presupună că celelalte vor reacționa exact în același mod ca răspuns la o cerere determinată. Microsoft a adăugat că acele comunicări care interveneau între serverele care rulau un sistem de operare determinat în cadrul „balonului albastru” aveau o natură specifică.

132 Microsoft a explicat de asemenea că mecanismul de replicare multimaster permitea ca orice modificare adusă datelor conținute pe un server acționând ca un controler de domeniu și fiind situat în interiorul „balonului albastru” (de exemplu, schimbarea

parolei unui utilizator) să fie în continuare „reprodusă” în mod automat pe toate celelalte servere având rolul de controler de domeniu și aparținând aceluiași „balon albastru”.

133 Microsoft a precizat că prima societate care reușise să dezvolte un astfel de mecanism fusese Novell, în 1993. Totuși, mecanismul inclus în sistemul său de operare pentru servere NetWare ar permite funcționarea în mod perfect sincronizat în cadrul unui „balon albastru” doar a unui număr maxim de 150 de controlere de domeniu, în timp ce mecanismul care este utilizat de Active Directory conținut în sistemul Windows 2000 Server ar putea gestiona simultan mai multe mii de controlere de domeniu.

134 Tot în contextul expunerii sale privind mecanismul de replicare multimaster, Microsoft a reiterat că decizia atacată avea drept obiectiv să permită concurenților săi dezvoltarea unor sisteme de operare pentru servere constituind echivalente funcționale ale propriilor sisteme de operare Windows pentru servere. Această decizie ar urmări, în special, ca servere care execută servicii de director și pe care este instalat un sistem de operare pentru servere concurent al Microsoft să poată înlocui, în cadrul unui „balon albastru”, servere existente pe care este instalat un sistem de operare Windows pentru servere care utilizează Active Directory. Or, pentru a fi posibilă atingerea unui asemenea rezultat, ar trebui ca sistemele de operare pentru servere concurente ale Microsoft să funcționeze exact în același mod – și să aibă așadar aceeași logică internă – ca și sistemele de operare Windows pentru servere care utilizează Active Directory. Acest lucru ar fi posibil numai în măsura în care concurenții săi ar dispune de informații privind mecanismele interne ale sistemelor sale de operare pentru servere, inclusiv anumiți algoritmi, și anume informații care depășesc mult simplele informații privind interoperabilitatea în sensul deciziei atacate.

135 Microsoft a adăugat că o replicare multimaster nu putea așadar să intervină între servere care rulează sisteme de operare provenind de la furnizori diferiți. De

exemplu, un server pe care este instalat un sistem de operare al Sun nu ar putea fi plasat în interiorul unui „balon albastru” care grupează servere care rulează un sistem de operare al Novell sau care utilizează Active Directory. Totuși, Microsoft a precizat că Active Directory este susceptibil să funcționeze, în cadrul aceleiași rețele informatice, cu serviciile de director furnizate de sistemele de operare pentru servere ale concurenților săi, întrucât se bazează pe protocoale standard precum protocolul LDAP (Lightweight Directory Access Protocol). Nu există nicio diferență dacă interoperabilitatea intervine între două servere distincte sau între un server, pe de o parte, și un ansamblu de servere reunite în cadrul unui „balon albastru”, pe de altă parte.

136 Comisia respinge susținerile Microsoft.

137 Cu titlu introductiv, Comisia amintește definiția dată noțiunilor „informații privind interoperabilitatea” și „protocoale” la articolul 1 alineatele (1) și (2) din decizia atacată. Comisia explică faptul că această decizie obligă Microsoft să furnizeze o documentație tehnică, și anume „specificațiile”, descriind în mod detaliat aceste protocoale. Specificațiile ar indica „modul în care să fie formate mesajele, când să fie emise, cum să fie interpretate, ce trebuie făcut cu mesajele incorecte etc.”. Comisia insistă asupra necesității de a distinge această documentație tehnică de codul sursă al produselor Microsoft. Aceasta explică faptul că un concurent care ar dori să dezvolte un sistem de operare pentru servere care „să cuprindă” protocoalele Microsoft trebuie să își doteze produsul cu un cod sursă care implementează specificațiile acestor protocoale. Or, doi programatori care implementează aceleași specificații de protocol nu ar scrie același cod sursă, iar performanțele programelor acestora ar fi diferite [considerentele (24), (25), (698) și (719)-(722) ale deciziei atacate]. Din acest punct de vedere, protocoalele ar putea fi comparate cu un limbaj a cărui sintaxă și vocabular ar fi specificațiile, în măsura în care simplul fapt că două persoane învață sintaxa și vocabularul unui aceluiași limbaj nu garantează că îl vor utiliza în același mod. Comisia mai precizează că „faptul că două produse își furnizează serviciile prin intermediul unor protocoale compatibile nu spune nimic despre modul în care furnizează aceste servicii.”

138 Comisia afirmă că Microsoft pledează pentru o concepție restrânsă și incompatibilă cu Directiva 91/250 a noțiunii de interoperabilitate. Aceasta face trimitere la considerentele (749)-(763) ale deciziei atacate și arată că Microsoft nu invocă niciun argument nou în raport cu ceea ce susținuse deja în cursul procedurii administrative. În cadrul ședinței, Comisia a precizat că se întemeiase pe această directivă nu numai pentru a demonstra importanța interoperabilității în sectorul software-urilor, ci și pentru a evalua noțiunea de interoperabilitate.

139 Pe de altă parte, Comisia recunoaște că există o întreagă gamă de grade de interoperabilitate posibile între PC-urile care rulează Windows și sistemele de operare pentru servere pentru grupuri de lucru și că este deja realizabilă o „anumită interoperabilitate” cu arhitectura de domeniu Windows. Aceasta susține că nu a stabilit *a priori* la un nivel determinat interoperabilitatea care este indispensabilă pentru menținerea unei concurențe efective pe piață, dar că a constatat, în urma investigației sale, că gradul de interoperabilitate pe care îl puteau obține concurenții prin intermediul metodelor disponibile era prea slab pentru a le permite să rămână în condiții viabile pe piață. Făcând trimitere la secțiunea din decizia atacată în care stabilește că „interoperabilitatea este elementul motor al adoptării sistemelor de operare pentru servere pentru grupuri de lucru ale Microsoft” [considerentele (637)-(665)], Comisia precizează că a devenit evident că respectivele metode „nu permiteau să fie atins nivelul de interoperabilitate cerut de clienți într-un mod viabil din punct de vedere economic”.

140 Comisia precizează, în duplică, faptul că în decizia atacată nu consideră că este indispensabilă autorizarea concurenților Microsoft de a reproduce „soluțiile de interoperabilitate” aplicate de aceasta din urmă. Ceea ce contează este ca aceștia să poată obține un grad de interoperabilitate echivalent datorită propriilor eforturi de inovare.

141 În sfârșit, Comisia subliniază că, în mod contrar celor susținute de Microsoft, decizia atacată nu urmărește ca sistemele de operare pentru servere concurente cu aceasta din urmă să poată funcționa în toate privințele ca un sistem de operare Windows

pentru servere și, prin urmare, să permită concurenților să cloneze caracteristicile produselor sale. Decizia atacată ar urmări de fapt să permită acestor concurenți să dezvolte produse care „[ar] funcționa diferit, dar [...] [ar] fi capabile să înțeleagă mesajele transmise de produsele în cauză ale Microsoft”. Comisia adaugă că informațiile privind interoperabilitatea pe care Microsoft trebuie să le dezvăluie concurenților săi în aplicarea deciziei atacate nu vor permite acestora să creeze exact aceleași produse ca și cele ale Microsoft.

142 În această privință, Comisia a precizat, în cadrul ședinței, că noțiunea „echivalent funcțional” trebuia diferențiată de noțiunea „clonă funcțională”. Un echipament funcțional nu ar fi, într-adevăr, un sistem care funcționează exact ca sistemul de operare Windows pentru servere pentru grupuri de lucru pe care îl înlocuiește, ci un sistem care este în măsură să furnizeze răspunsul adecvat unei cereri determinate în aceleași condiții ca și sistemul de operare Windows și să obțină de la un PC client sau de la un server care rulează Windows ca acesta să reacționeze la mesajele sale în același mod ca și în cazul în care acestea ar proveni din sistemul de operare Windows menționat.

143 Potrivit Comisiei, „cuplajul strâns” și „cuplajul slab” nu sunt termeni tehnici clar definiți, în special în domeniul software-urilor pentru sisteme de operare. Aceasta contestă, în orice caz, faptul că „informațiile de interfață cu cuplaj strâns” menționate în raportul cuprins în anexa A.9.2 la cerere sunt inovatoare.

144 Cu privire la declarațiile clienților prezentate de Microsoft în cursul procedurii administrative, Comisia amintește că acestea au fost deja comentate în considerentele (357), (358), (440)-(444), (511), (513), (595), (602), (628) și (707) ale deciziei atacate. Comisia remarcă faptul că aceste declarații, care datează din anii 2000 și 2001, privesc, în esență, întreprinderi care, într-o mare măsură, adoptaseră Windows ca „standard” pentru rețeaua lor de grupuri de lucru. În ceea ce privește rapoartele Mercer, Comisia invocă faptul că, în considerentul (645) al deciziei atacate, a menționat deja că datele care erau analizate în acestea demonstrau exact contrariul celor susținute de Microsoft.

- 145 Pe de altă parte, Comisia respinge argumentul pe care Microsoft îl deduce din pretinsa incoerență dintre măsura corectivă prevăzută la articolul 5 din decizia atacată și standardul de interoperabilitate utilizat în aceeași decizie pentru a aprecia relevanța „metodelor alternative de interoperabilitate”.
- 146 Comisia susține că a întâlnit dificultăți în a înțelege sensul acestui argument. În această privință, Comisia indică faptul că, în fragmentele din considerentele (669) și (679) ale deciziei atacate citate de Microsoft, nu respinge în niciun fel anumite soluții de înlocuire a dezvăluirii de informații privind interoperabilitatea, pentru motivul că aceste soluții nu permit să fie clonate produsele Microsoft – sau unele dintre caracteristicile lor. Comisia ar constata numai că aceste soluții „asigură un grad mai redus de interoperabilitate cu produsele dominante ale Microsoft (o capacitate mai redusă de a accede la funcțiile acestor produse) decât însăși oferta Microsoft”. Ceea ce ar fi așadar în joc este capacitatea de a „lucra împreună” cu mediul Windows.
- 147 Comisia adaugă că din considerentele (568)-(572), (740) și (749)-(763) ale deciziei atacate reiese cu claritate că aceasta vizează numai dezvăluirea specificațiilor interfeței. Pe de altă parte, aceasta consideră că Microsoft nu își susține corespunzător cerințelor legale afirmația potrivit căreia, având acces la anumite specificații ale protocoalelor sale de comunicație, terții ar putea realiza o inginerie inversă cu privire la alte părți din sistemul de operare Windows pentru servere care utilizează Active Directory.
- 148 În cadrul ședinței, Comisia a contestat temeinicia susținerilor Microsoft bazate pe mecanismul de replicare multimaster. Comisia a confirmat că decizia atacată urmărea, în special, ca servere care rulează un sistem de operare pentru servere pentru grupuri de lucru concurent al Microsoft să poată să facă parte dintr-un „balon albastru” alcătuit din servere pe care este instalat un sistem de operare Windows pentru servere pentru grupuri de lucru și că, prin urmare, obligația de dezvăluire prevăzută la articolul 5 din această decizie ar acoperi deopotrivă informațiile cu

privire la comunicațiile care intervin între servere în cadrul acestui „balon albastru”. Comisia a respins totuși susținerea Microsoft potrivit căreia acest obiectiv nu putea fi atins decât dând acces la informații privind mecanismele interne ale produselor sale.

149 SIIA subliniază rolul esențial al interoperabilității în sectorul software. Potrivit acesteia, nu se poate contesta că o foarte mare importanță este acordată de către consumatori faptului ca programele pentru calculator să fie interoperabile cu produsele cvasimonopoliste care alcătuiesc sistemele de operare Windows pentru PC-uri client. SIIA menționează că, într-o situație normală de concurență, dezvoltatorii de software au tot interesul de a favoriza interoperabilitatea între produsele lor și cele ale concurenților lor și de a dezvălui informații privind interoperabilitatea. Astfel, aceștia s-ar afla în concurență pe baza unor factori „normali”, cum ar fi prețul și securitatea produselor, rapiditatea tratării cererilor sau caracterul inovator al anumitor funcționalități. În schimb, Microsoft ar utiliza, pe piețe adiacente și printr-un „efect de pârghie” (leveraging), poziția cvasimonopolistă pe care o deține pe alte piețe. Mai precis, aceasta ar restrânge capacitatea concurenților săi de a realiza interoperabilitatea cu produsele sale cvasimonopoliste prin nerespectarea protocoalelor standard ale sectorului, aducând acestora „ajustări minore (și superflue)” și refuzând apoi să comunice concurenților săi informații cu privire la „protocoalele extinse” amintite.

150 Pe de altă parte, SIIA contestă susținerea Microsoft potrivit căreia decizia atacată urmărește să permită concurenților acesteia din urmă să dezvolte sisteme de operare pentru servere care funcționează în toate privințele ca un sistem de operare Windows pentru servere. Potrivit SIIA, obiectivul deciziei atacate este de a permite sistemelor de operare pentru servere pentru grupuri de lucru concurente ale Microsoft să interopereze cu sistemele de operare Windows pentru PC-uri client și pentru servere pentru grupuri de lucru în același mod ca și sistemele de operare Windows pentru servere pentru grupuri de lucru.

Aprecierea Tribunalului

151 Microsoft, prin diferitele sale argumente, expuse la punctele 118-135 de mai sus, ridică două probleme principale, și anume, pe de o parte, gradul de interoperabilitate reținut de Comisie în prezenta cauză și, pe de altă parte, domeniul de aplicare al măsurii corective prevăzute la articolul 5 din decizia atacată.

152 Trebuie observat că aceste două probleme sunt intrinsec legate, în sensul că, după cum reiese în special din considerentul (998) al deciziei atacate, această măsură corectivă urmărește să oblige Microsoft să dezvăluie ceea ce Comisia îi impută că a refuzat în mod abuziv să dezvăluie, atât Sun, cât și celorlalți concurenți ai săi. Domeniul de aplicare al măsurii corective amintite trebuie, prin urmare, să fie determinat în lumina comportamentului abuziv reținut împotriva Microsoft, acesta depinzând de gradul de interoperabilitate avut în vedere de către Comisie în decizia atacată.

153 În scopul pronunțării cu privire la aceste întrebări, trebuie amintite, în prealabil, o serie de constatări tehnice și de fapt conținute în decizia atacată. Într-adevăr, după examinarea, în special, a modului în care sunt organizate rețelele Windows pentru grupuri de lucru, precum și legăturile care unesc diferitele sisteme de operare în cadrul acestora, Comisia a apreciat gradul de interoperabilitate cerut în prezenta cauză și a concluzionat în sensul caracterului indispensabil al informațiilor privind interoperabilitatea. Trebuie de asemenea precizată, în prealabil, natura informațiilor vizate de decizia atacată.

— Constatări tehnice și de fapt

154 În considerentele (21)-(59), (67)-(106) și (144)-(184) ale deciziei atacate, Comisia efectuează o serie de constatări de natură tehnică și de fapt în legătură cu produsele și tehnologiile în cauză.

155 Trebuie arătat de la început că Microsoft nu contestă, în esență, aceste diferite constatări. Într-o mare măsură, constatările se întemeiază, de altfel, pe declarații făcute de aceasta în cadrul procedurii administrative, în special în răspunsurile la cele trei comunicări privind obiecțiunile, precum și pe documente și rapoarte publicate pe site-ul său internet. În plus, prezentările tehnice realizate de experții părților în cadrul ședinței, inclusiv de cei ai Microsoft, confirmă temeinicia acestor constatări.

156 În primul rând, după ce a arătat că termenul „interoperabilitate” putea fi utilizat în contexte diferite de către tehnicieni și era susceptibil de accepțiuni diferite, Comisia citează mai întâi al zecelea, al unsprezecelea și al doisprezecelea considerent ale Directivei 91/250 [considerentul (32) al deciziei atacate].

157 Aceste considerente au următorul cuprins:

„întrucât funcția unui program pentru calculator este de a comunica și de a opera cu alte componente ale unui sistem informatic și cu utilizatorii; întrucât, în acest scop, o legătură logică și, dacă este cazul, fizică de interconexiune și de interacțiune este necesară pentru a permite deplina funcționare a tuturor elementelor software și hardware cu alte componente software și hardware, precum și cu utilizatorii;

întrucât părțile programului care asigură interconexiunea și interactivitatea între elementele software și hardware sunt cunoscute în general ca «interfețe»;

întrucât interconexiunea și interacțiunea funcțională sunt denumite în general «interoperabilitate»; întrucât această interoperabilitate poate fi definită ca fiind capacitatea de a schimba informații și de a utiliza reciproc informațiile schimbate [...]».

158 În continuare, Comisia menționează că Microsoft critică faptul că a adoptat, în prezenta cauză, o noțiune de interoperabilitate care depășește cadrul prevăzut de Directiva 91/250. Comisia precizează că este totuși de acord cu Microsoft asupra faptului că „interoperabilitatea este o problemă de grad și că diferite produse software ale unui sistem «interoperează» (cel puțin parțial) atunci când sunt în măsură să schimbe informații și să utilizeze reciproc informațiile schimbate” [considerentul (33) al deciziei atacate].

159 În al doilea rând, Comisia arată că, la ora actuală, în întreprinderi și în organizații computerele funcționează din ce în ce mai des în legătură cu alte computere în cadrul unor rețele. Aceasta precizează că utilizatorii de PC-uri client, în funcție de activitățile specifice pe care doresc să le realizeze, utilizează atât capacitățile propriului PC client, cât și pe cele ale diferitelor tipuri de computere „multiutilizator” mai puternice, și anume serverele, la care au acces indirect prin intermediul acestui PC client [considerentul (47) al deciziei atacate]. Comisia explică de asemenea că, pentru a asigura un acces facil și eficace la diferitele resurse ale rețelei, trebuie, pe de o parte, ca aplicațiile să fie repartizate pe mai multe computere, fiecare găzduind diferite componente care interoperează, și, pe de altă parte, ca aceste computere legate în cadrul rețelei menționate să fie integrate într-un „sistem informatic distribuit” coerent [considerentul (48) al deciziei atacate]. În sfârșit, Comisia arată că, „[i]n mod ideal, un astfel de sistem distribuit ar trebui să transforme complexitatea hardware-ului și software-ului subiacente astfel încât să devină «transparentă» (cu alte cuvinte, invizibilă) atât pentru utilizatori, cât și pentru aplicațiile distribuite, de o asemenea manieră încât aceștia să își poată găsi cu ușurință drumul prin această complexitate pentru a accesa resursele informatice” [considerentul (48) al deciziei atacate].

160 În al treilea rând, Comisia subliniază faptul că prezenta cauză este axată pe serviciile de grup de lucru, și anume serviciile de infrastructură de bază care sunt utilizate de angajații din birouri în activitatea lor cotidiană [considerentul (53) al deciziei atacate]. Aceasta identifică, mai precis, următoarele trei serii de servicii: în primul rând, partajarea de fișiere stocate pe servere, în al doilea rând, partajarea de imprimante și, în al treilea rând, gestionarea utilizatorilor și a grupurilor de utilizatori. Aceasta precizează că a treia serie de servicii constă în special în asigurarea unui acces securizat la resursele rețelei, precum și a utilizării lor securizate, în primul rând prin autentificarea utilizatorilor și apoi, în al doilea rând, prin verificarea faptului că aceștia sunt autorizați să realizeze o acțiune determinată [considerentul (54) al deciziei atacate].

161 De asemenea, Comisia constată că aceste diferite servicii sunt strâns legate între ele și că pot, în fapt, să fie considerate într-o mare măsură ca un „serviciu unic”, însă privit din două puncte de vedere diferite, și anume, pe de o parte, cel al utilizatorului (servicii de fișier și de imprimare) și, pe de altă parte, cel al administratorului de rețea (gestionarea utilizatorilor și a grupurilor de utilizatori) [considerentele (56) și (176) ale deciziei atacate]. Trebuie arătat că, deși susține, în cadrul argumentației sale privind eliminarea concurenței, că a fost reținută de către Comisie o definiție „restrânsă în mod artificial” a pieței relevante a produsului prin includerea doar a celor trei serii de servicii menționate mai sus (a se vedea punctele 443-449 de mai jos), Microsoft nu contestă, în schimb, existența unor astfel de legături între serviciile respective.

162 În lumina acestor elemente, Comisia definește „sistemele de operare pentru servere pentru grupuri de lucru” ca fiind sisteme de operare proiectate și comercializate pentru a oferi, în mod integrat, serviciile de partajare de fișiere și de imprimante, precum și de gestionare a utilizatorilor și a grupurilor de utilizatori unui număr relativ limitat de PC-uri client conectate la o rețea de talie mică sau mijlocie [considerentele (53) și (345) ale deciziei atacate]. Aceasta precizează, în special, că pentru asigurarea unei stocări și a unei căutări eficiente a informațiilor privind gestionarea utilizatorilor și a grupurilor de utilizatori, aceste sisteme de operare se bazează în general pe tehnologiile de servicii de director [considerentul (55) al deciziei atacate].

- 163 În al patrulea rând, Comisia examinează modul în care este realizată interoperabilitatea în rețelele Windows pentru grupuri de lucru [considerentele (144)-(184) ale deciziei atacate], și anume „grup[urile] de PC-uri client [pe care este instalat un sistem de operare Windows pentru PC-uri client] și de servere [pe care este instalat un sistem de operare Windows pentru servere pentru grupuri de lucru] conectate între ele printr-o rețea informatică” [articolul 1 alineatul (7) din decizia atacată].
- 164 În acest scop, Comisia se concentrează asupra sistemelor de operare din generația Windows 2000 ale Microsoft, arătând că, în ceea ce privește caracteristicile esențiale ale acestor sisteme, acestea sunt asemănătoare celor ale sistemelor care le-au succedat (și anume sistemele de operare pentru PC-uri client Windows XP Home Edition și Windows XP Professional și sistemul de operare pentru servere Windows 2003 Server) (nota de subsol 182 din decizia atacată).
- 165 În primul rând, Comisia formulează o serie de considerații în legătură cu serviciile de gestionare a utilizatorilor și a grupurilor de utilizatori [considerentele (145)-(157) ale deciziei atacate]. Aceasta arată că, în cadrul rețelelor Windows pentru grupuri de lucru, „domeniile Windows” sunt în centrul realizării acestor servicii, calificând aceste domenii drept „unități administrative” prin intermediul cărora sistemele de operare Windows pentru servere pentru grupuri de lucru gestionează PC-urile client și serverele pentru grupuri de lucru [considerentele (145) și (146) ale deciziei atacate]. Comisia explică în particular că fiecare „resursă” (computer, imprimantă, utilizator, aplicație etc.) a unui domeniu Windows posedă un „cont de domeniu”, definindu-și identitatea pentru întreg domeniul, și că, în cadrul aceluiași domeniu Windows, există o „conexiune unică pentru fiecare utilizator”, în sensul că, atunci când acesta din urmă se conectează la o resursă a domeniului (în general, PC-ul său client), este „recunoscut” de ansamblul celorlalte resurse ale aceluiași domeniu și nu trebuie să introducă din nou numele și parola [considerentul (146) al deciziei atacate].
- 166 Comisia subliniază importanța rolului jucat, în cadrul domeniilor Windows, de serverele cunoscute drept „controlere de domeniu”, spre deosebire de alte servere, și

anume „serverele membre” [considerentul (147) al deciziei atacate]. Comisia explică faptul că aceste controlere de domeniu sunt responsabile cu stocarea conturilor de domeniu, precum și a informațiilor în legătură cu acestea. Cu alte cuvinte, acestea acționează ca „centraliste” ale domeniului Windows [considerentul (147) al deciziei atacate].

167 Comisia subliniază în special rolul cheie al Active Directory și modificările pe care introducerea acestui „serviciu de director complet” în sistemul de operare Windows 2000 Server le-a produs în ceea ce privește modul în care controlerele de domeniu sunt conectate între ele în domeniile Windows 2000 în raport cu precedentele sisteme de operare Windows pentru servere, și anume cele din generația Windows NT [considerentul (149) al deciziei atacate].

168 În această privință, Comisia explică, pe de o parte, că sistemul de operare Windows NT 4.0 dispunea de controlere de domeniu principale și de controlere de domeniu secundare. În acest sistem, modificările aduse conturilor de domeniu nu puteau fi efectuate prin intermediul controlerului de domeniu principal și erau în continuare propagate în mod periodic și automat către toate controlerele de domeniu secundare. În schimb, într-un domeniu Windows 2000 toate controlerele de domeniu funcționează ca „perechi” (peers), astfel încât este posibil să se aducă modificări conturilor de domeniu pe oricare dintre ele, aceste modificări fiind apoi repercutate în mod automat pe celelalte controlere de domeniu [considerentul (150) al deciziei atacate]. Aceste operațiuni sunt realizate datorită anumitor protocoale de sincronizare, diferite de cele care erau utilizate de sistemul de operare Windows NT 4.0.

169 Pe de altă parte, Comisia menționează că domeniile Windows 2000 prezintă de asemenea ca o caracteristică nouă capacitatea de a putea fi organizate în mod ierarhic, cu „arbori” de domenii Windows 2000 legați între ei prin relații de aprobare stabilite automat, mai mulți „arbori” putând ei înșiși să fie legați între ei în cadrul unei „păduri”

prin relații de aprobare [considerentul (151) al deciziei atacate]. Potrivit Comisiei, controlerele de domeniu Windows 2000 pot îndeplini rolul de „servere de catalog global”, ceea ce înseamnă că acestea păstrează nu numai informațiile cu privire la resursele aferente domeniilor pe care le controlează, ci și un „rezumat” al ansamblului resurselor disponibile în „pădure”, și anume „catalogul global”. Comisia precizează că datele stocate în catalogul global sunt actualizate prin diverse protocoale.

- 170 Pe de altă parte, Comisia arată că trecerea de la tehnologia Windows NT la tehnologia Windows 2000 a determinat, de asemenea, modificări în ceea ce privește arhitectura de securitate a rețelelor Windows pentru grupuri de lucru [considerentele (152)-(154) ale deciziei atacate]. Comisia constată în special că în domeniile Windows 2000 autentificarea este bazată pe protocolul Kerberos, iar nu pe protocolul NTLM (NT LAN Manager), ceea ce prezintă o serie de avantaje în materie de rapiditate a conexiunilor, de autentificare reciprocă și de gestionare a relațiilor de aprobare. Comisia indică faptul că „centrul de distribuție a cheilor” (Key Distribution Centre) prevăzut de protocolul Kerberos „este integrat în alte servicii de securitate Windows 2000 executate pe controlerul de domeniu și utilizează Active Directory al domeniului ca bază de date a conturilor de securitate” [considerentul (153) al deciziei atacate]. Comisia precizează că protocolul Kerberos implementat în sistemele de operare Windows 2000 Professional și Windows 2000 Server nu este totuși versiunea standard dezvoltată de Massachusetts Institute of Technology (MIT), ci o versiune „extinsă” de Microsoft [considerentele (153) și (154) ale deciziei atacate].

- 171 În sfârșit, printre celelalte modificări care rezultă din trecerea de la tehnologia Windows NT la tehnologia Windows 2000 și la Active Directory, Comisia menționează faptul că un anumit număr de funcții sunt integrate atât în sistemul de operare Windows 2000 Professional, cât și în sistemul de operare Windows 2000 Server, cu scopul de a facilita gestionarea PC-urilor client care rulează Windows în domeniile Windows [considerentele (155)-(157) ale deciziei atacate]. Comisia subliniază că aceste funcții – citând, mai exact, pe cele denumite „Group Policy” și „Intellimirror” – sunt „sensibil îmbunătățite”, sau doar disponibile, într-un domeniu Windows 2000 gestionat pornind de la un controler de domeniu Windows 2000 care

utilizează Active Directory [considerentul (156) al deciziei atacate]. Comisia arată că Microsoft a explicat că „[Group Policy era] o funcție a Windows 2000 [...] care [permitea] administratorilor să gestioneze în mod centralizat ansambluri de utilizatori, de computere, de aplicații și de alte resurse ale rețelei, în loc să gestioneze toate aceste obiecte în mod individual”. Pot fi definite grupuri în mod local, pentru un computer determinat sau pentru ansamblul domeniului Windows. În privința Intellimirror, Comisia indică faptul că această funcție, care nu este disponibilă decât într-un domeniu Windows 2000, permite utilizatorilor să dispună de „mediul lor de lucru” (date, software etc.) cu parametrii lor personali, indiferent că sunt sau nu sunt conectați la rețea și oriunde se găsesc pe aceasta [considerentul (157) al deciziei atacate].

172 În al doilea rând, Comisia expune o serie de considerații în legătură cu serviciile de partajare de fișiere și de imprimante [considerentele (158)-(164) ale deciziei atacate].

173 Aceasta arată că sistemele de operare pentru servere pentru grupuri de lucru moderne oferă suport pentru „sisteme distribuite de fișiere” și că, la sfârșitul anilor 1990, Microsoft a introdus pe piață un astfel de sistem, denumit „Dfs” (Distributed File System) sub forma unui produs de completare ce poate fi instalat pe PC-urile client și pe serverele care rulează Windows NT 4.0. Comisia arată că Windows 2000 este prima generație de produse ale Microsoft care oferă în „mod nativ” sistemul Dfs, atât pe partea PC-urilor client, cât și pe partea serverelor pentru grupuri de lucru [considerentele (161)-(163) ale deciziei atacate].

174 Comisia arată de asemenea că, sub Windows 2000, Dfs poate fi instalat fie în mod „autonom”, fie în mod „domeniu”, dar că acest ultim mod, care prezintă un anumit număr de avantaje în materie de căutare „inteligentă” a informațiilor Dfs pe PC-urile client, nu este disponibil decât în domeniile Windows și este întărit de prezența controlerelor de domeniu care utilizează Active Directory [considerentul (164) al deciziei atacate].

175 În al treilea rând, Comisia arată că Microsoft a dezvoltat propriul ansamblu de tehnologii pentru „sisteme de obiecte distribuite”, cuprinzând tehnologiile COM (Component Object Model) și DCOM (Distributed Component Object Model) [considerentul (166) al deciziei atacate]. Comisia precizează că aceste ultime două tehnologii sunt strâns legate, iar COM, care este implementată atât în sistemele de operare Windows pentru PC-uri client, cât și în sistemele de operare Windows pentru servere pentru grupuri de lucru, leagă aceste două sisteme de operare într-o platformă coerentă pentru aplicații distribuite [considerentul (166) al deciziei atacate]. Comisia arată că, în răspunsul său la a treia comunicare privind obiecțiunile, Microsoft a declarat că „COM [era] fundamental pentru arhitectura sistemelor de operare Windows și [că] numeroase interfețe din Windows [erau] așadar bazate pe COM” [considerentul (167) al deciziei atacate]. Aceasta subliniază, mai precis, că numeroase interacțiuni între PC-urile client și Active Directory prezent pe serverele pe care este instalat un sistem de operare Windows pentru servere pentru grupuri de lucru implică COM/DCOM. Comisia adaugă că protocolul DCOM este utilizat în comunicațiile client/server datorită cărora serverele care rulează Windows furnizează servicii de autentificare sau de partajare de fișiere PC-urilor client care rulează Windows [considerentul (167) al deciziei atacate].

176 În al patrulea rând, Comisia explică faptul că Microsoft încurajează, în diferite moduri, „migrarea naturală” de la sistemele sale de operare Windows NT către sistemele sale de operare Windows 2000, atât a clienților, cât și a dezvoltatorilor de software [considerentele (168)-(175) ale deciziei atacate].

177 Astfel, Comisia arată că într-un domeniu Windows este posibil să fie „upgrdate” computere pe care sunt instalate versiuni vechi ale Windows făcându-le să „migreză” către Windows 2000 fără a utiliza Active Directory. Totuși, clienții nu pot beneficia pe deplin de avantajele upgradării decât prin instalarea în „mod nativ” a unui domeniu Windows 2000 care utilizează Active Directory, ceea ce implică faptul că ansamblul controlerelor de domeniu din domeniul în cauză „migreză” către Windows 2000 și Active Directory. Este de asemenea necesar ca serverele pentru grupuri de lucru ale domeniului respectiv care nu acționează în calitate de controlere de domeniu să fie compatibile cu Windows 2000 (ceea ce presupune, în special, ca acestea să pună în aplicare protocolul Kerberos, în versiunea sa extinsă de Microsoft). Comisia explică

faptul că, atunci când un domeniu Windows 2000 este instalat în „mod mixt” (cu alte cuvinte, atunci când controlerul de domeniu principal a „migrat” către Windows 2000, însă anumite controlere de domeniu secundare funcționează încă sub Windows NT), utilizatorul nu poate beneficia de totalitatea funcțiilor avansate ale acestui domeniu. Trebuie, mai ales, să se renunțe la esența flexibilității suplimentare pe care Active Directory o aduce gestionării grupurilor de utilizatori. Comisia precizează că, odată ce utilizatorul a comutat controlerul său de domeniu principal în „modul nativ”, nu mai este posibil să utilizeze drept controler de domeniu un server care nu este interoperabil decât cu generația Windows NT 4.0 de produse Microsoft (incluzând aici serverele pentru grupuri de lucru pe care sunt instalate alte sisteme decât cele ale Microsoft).

178 Cu privire la dezvoltatorii de software, Comisia constată că Microsoft îi încurajează puternic să utilizeze noile funcționalități ale sistemelor de operare Windows 2000, în special Active Directory, și acest lucru mai ales prin intermediul programelor de certificare pe care le-a înființat [considerentele (171)-(175) ale deciziei atacate].

179 În al cincilea rând, Comisia ajunge la o serie de concluzii [considerentele (176)-(184) ale deciziei atacate].

180 Aceasta reiterează, mai întâi, că serviciile de partajare de fișiere și de imprimante, precum și de gestionare a utilizatorilor și a grupurilor de utilizatori sunt, în tehnologiile Windows, furnizate utilizatorilor de PC-uri client care rulează Windows ca un „ansamblu de servicii legate unele de altele”. Comisia ilustrează această afirmație indicând că, într-un domeniu Windows 2000, „serverul SMB (Server Message Block) client și serverul aflat la baza [Dfs], [DCOM], autentificarea LDAP, [...] utilizează toate în mod automat Kerberos [al Microsoft] pentru autentificare” [considerentul (176) al deciziei atacate]. Aceasta adaugă că, pe lângă autentificare, procesul de autorizare depinde de capacitatea de a crea, de a modifica și de a interpreta „listele de

control acces” (CAL), ceea ce implică o comunicare cu controlerile de domeniu ale domeniului [considerentul (176) al deciziei atacate].

181 În continuare, Comisia constată că, pentru a-și putea furniza serviciile „în mod transparent” utilizatorului PC-ului client, serverele pentru grupuri de lucru care rulează Windows utilizează fragmente specifice de cod software integrate în sistemul de operare Windows pentru PC-uri client [considerentul (177) al deciziei atacate]. În această privință, Comisia arată în special că Microsoft a declarat că „Dfs [avea] o componentă locală care [ar] rula chiar dacă un PC client care utilizează Windows 2000 Professional funcționa în mod autonom” și că „Windows 2000 Professional [conținea] un cod client care [putea] fi utilizat pentru a avea acces la Active Directory” [considerentul (177) al deciziei atacate]. Citându-l pe autorul lucrării intitulate „Understanding Active Directory Services” (Înțelegerea serviciilor Active Directory), publicată de Microsoft Press, Comisia arată de asemenea că „Active Directory este total integrat – deseori fără ca acest lucru să fie vizibil – în PC-ul [care rulează] Windows” [considerentul (177) al deciziei atacate].

182 Comisia subliniază că interconexiunea și interacțiunea care implică codul sursă al sistemului de operare Windows 2000 Professional trebuie totuși să nu fie luate în considerare doar din punctul de vedere al unei legături între un server pentru grupuri de lucru determinat care rulează Windows și un PC client determinat care rulează Windows. Comisia afirmă că, într-adevăr, este mai corect să se descrie această interconexiune și această interacțiune în termeni de interoperabilitate în interiorul unui sistem informatic ce înglobează mai multe PC-uri client care rulează Windows și mai multe servere pentru grupuri de lucru care rulează Windows, toate legate între ele în cadrul unei rețele. Comisia constată că interoperabilitatea în interiorul unui astfel de sistem informatic are așadar două componente indisolubile, și anume interoperabilitatea client/server, pe de o parte, și interoperabilitatea server/server, pe de altă parte [considerentul (178) al deciziei atacate].

183 Cu privire la acest ultim aspect, Comisia adaugă că, în numeroase cazuri, există „simetrie între interconexiunile și interacțiunile server/server, pe de o parte, și interconexiunile și interacțiunile client/server, pe de altă parte” [considerentul (179) al deciziei atacate]. Aceasta menționează, cu titlu de exemplu, faptul că aceeași „interfață de programare a aplicațiilor” (API), „ADSI” (Active Directory Service Interface), este implementată atât în sistemul de operare pentru PC-uri client Windows 2000 Professional, cât și în sistemul de operare pentru servere Windows 2000 Server pentru a gestiona accesul la controlerele de domeniu ale Active Directory. Un alt exemplu citat de Comisie este faptul că, într-un domeniu Windows, protocolul Kerberos, astfel cum a fost extins de Microsoft, este utilizat pentru autentificare atât între un PC client care rulează Windows și un server pentru grupuri de lucru care rulează Windows, cât și între mai multe servere pentru grupuri de lucru care rulează Windows.

184 Comisia arată de asemenea că, în anumite împrejurări, „unele servere pot interoga alte servere în numele unui PC client” [considerentul (180) al deciziei atacate]. Aceasta citează în special, ca exemplu în această privință, „delegația Kerberos”, care este o funcționalitate prezentă în sistemul de operare Windows 2000 Server și care permite unui server, împrumutând identitatea unui PC client, să solicite un serviciu altui server în numele acestui PC client. Astfel, este destul de frecvent ca serverele să adreseze cereri altor servere și să acționeze așadar ca PC-uri client (a se vedea de asemenea nota de subsol 51 din decizia atacată).

185 Comisia mai adaugă că anumite comunicații client/server se stabilesc presupunând că au intervenit în prealabil comunicații server/server. În această privință, Comisia menționează în special faptul că un PC client care rulează Windows 2000 Professional, atunci când interoghează controlerul de domeniu într-un domeniu Windows 2000, cere „o anumită coordonare preparatorie între controlerele de domeniu care rulează Windows 2000 Server” [considerentul (181) al deciziei atacate]. Potrivit Comisiei, „[aceasta] acoperă, de exemplu, atât faptul că aceste controlere de domeniu dețin o copie completă a datelor stocate în Active Directory, care sunt actualizate prin protocoale de sincronizare, cât și faptul că serverele de catalog global sunt în măsură să stocheze informații privind computerele pădurii care sunt situate în afara domeniului lor, acest lucru datorită diverselor protocoale legate de catalogul global”

[considerentul (181) al deciziei atacate]. Comisia arată că, într-o asemenea situație, comunicarea server/server este „legată logic” de comunicarea client/server, întrucât intervine pentru pregătirea acesteia.

186 Reiese din toate elementele de mai sus – elemente pe care Microsoft nu le contestă în esență și a căror exactitate a fost în mare parte confirmată de prezentările tehnice realizate în cadrul ședinței – că, astfel cum arată în mod întemeiat Comisia în considerentul (182) al deciziei atacate, rețelele Windows pentru grupuri de lucru se bazează pe o arhitectură de interconexiuni și de interacțiuni atât client/server, cât și server/server și că această arhitectură – pe care Comisia o califică drept „arhitectură de domeniu Windows” – permite asigurarea unui „acces transparent” la principalele servicii furnizate de serverele pentru grupuri de lucru.

187 Aceste elemente diferite demonstrează de asemenea că, astfel cum se constată în mai multe rânduri în decizia atacată [a se vedea în special considerentele (279) și (689)], interconexiunile și interacțiunile menționate sunt strâns legate între ele.

188 Cu alte cuvinte, buna funcționare a rețelelor Windows pentru grupuri de lucru se bazează atât pe protocoalele de comunicație client/server – care sunt, prin natura lor, implementate deopotrivă în sistemele de operare Windows pentru PC-uri client și în sistemele de operare Windows pentru servere pentru grupuri de lucru – cât și pe protocoale de comunicație server/server. După cum a explicat Comisia în cadrul ședinței, pentru numeroase activități, protocoalele de comunicație server/server apar de fapt ca „extensii” ale protocoalelor de comunicație client/server. În anumite cazuri, un server acționează față de un alt server ca un PC client (a se vedea punctul 184 de mai sus). În mod similar, trebuie arătat că, deși este adevărat că anumite protocoale

de comunicație nu sunt implementate decât în sistemele de operare Windows pentru servere pentru grupuri de lucru, nu este mai puțin adevărat totuși că sunt legate din punct de vedere funcțional de PC-urile client. Comisia se referă în această privință, fără a fi contrazisă de Microsoft, la protocoalele legate de catalogul global, precum și la protocoalele de sincronizare și de replicare între controlerele de domeniu.

189 Trebuie așadar să se considere că în mod întemeiat Comisia concluzionează că „aptitudinea comună de a face parte din [arhitectura de domeniu Windows] este un element de compatibilitate între PC-urile client care rulează Windows și serverele pentru grupuri de lucru care rulează Windows” [considerentul (182) al deciziei atacate].

190 În sfârșit, trebuie ținut seama de rolul major pe care îl joacă serviciile de director pe piața sistemelor de operare pentru servere pentru grupuri de lucru. Însăși Microsoft arată în replică faptul că pe această piață „serviciul de director constituie o caracteristică concurențială fundamentală, responsabilă în mare parte de succesul anumitor produse”. Aceasta subliniază mai ales că „Active Directory se află [...] în centrul sistemelor de operare Windows pentru servere”, după ce indicase că „[a]tât pentru serviciile de partajare de fișiere și de imprimante, cât și pentru serviciile de gestionare a utilizatorilor și a grupurilor de utilizatori [era] important să se știe cu precizie ce utilizator [avea] dreptul de acces la ce resurse ale rețelei”.

191 Active Directory înregistrează toate informațiile privind obiectele din rețea și permite o gestionare centralizată a acestora. Active Directory integrează în întregime funcționalitățile de gestionare a autentificării utilizatorilor și de control al accesului, garantând astfel securitatea informațiilor. Trebuie de asemenea amintit că Active Directory utilizează mecanismul replicării multimaster.

— Cu privire la natura informațiilor vizate de decizia atacată

192 Primul comportament abuziv imputat Microsoft este reprezentat de refuzul de a furniza concurenților săi informațiile privind interoperabilitatea și de a autoriza utilizarea lor pentru dezvoltarea și distribuția de produse concurente cu produsele sale pe piața sistemelor de operare pentru servere pentru grupuri de lucru, în perioada cuprinsă între luna octombrie 1998 și data notificării deciziei atacate [articolul 2 litera (a) din decizia atacată].

193 Cu titlu de măsură ce vizează corectarea acestui pretins refuz, Comisia a dispus în sarcina Microsoft [articolul 5 litera (a) din decizia atacată] cele ce urmează:

„Microsoft [...] dezvăluie, în termen de 120 de zile de la notificarea [deciziei atacate], informațiile privind interoperabilitatea oricărei întreprinderi care dorește să dezvolte și să distribuie sisteme de operare pentru servere pentru grupuri de lucru și autorizează aceste întreprinderi, în condiții rezonabile și nediscriminatorii, să utilizeze informațiile privind interoperabilitatea pentru a dezvolta și a distribui sisteme de operare pentru servere pentru grupuri de lucru.”

194 Trebuie amintit modul în care Comisia a definit și a analizat principalele noțiuni relevante în prezenta cauză.

195 Astfel, la articolul 1 alineatul (1) din decizia atacată, aceasta definește „informațiile privind interoperabilitatea” drept „specificările exhaustive și corecte ale tuturor protocoalelor [implementate] în sistemele de operare Windows pentru servere pentru grupuri de lucru și care sunt utilizate de serverele pentru grupuri de lucru

Windows pentru a furniza rețelelor Windows pentru grupuri de lucru servicii de partajare de fișiere și de imprimante și servicii de gestionare a utilizatorilor și a grupurilor [de utilizatori], inclusiv serviciile de controler de domeniu Windows, serviciul de director Active Directory și serviciul «Group Policy».

196 În ceea ce privește „protocoalele”, Comisia le prezintă ca fiind reguli de interconexiune și de interacțiune între diferite elemente software în cadrul unei rețele [considerentul (49) al deciziei atacate]. În ceea ce privește, mai precis, protocoalele relevante în cauza de față, aceasta le definește ca fiind „un ansamblu de reguli de interconexiune și de interacțiune între diferite sisteme de operare Windows pentru servere pentru grupuri de lucru și sisteme de operare Windows pentru PC-uri client instalate pe diferite computere într-o rețea Windows pentru grupuri de lucru” [articolul 1 alineatul (2) din decizia atacată].

197 Trebuie să se constate că Microsoft nu contestă modul în care Comisia concepe noțiunea de „protocoale”. Dimpotrivă, în cererea introductivă, aceasta descrie ea însăși protocoalele ca permițând „computerelor conectate prin intermediul unei rețele să schimbe informații cu scopul de a îndeplini activități predeterminate”. Desigur, într-un raport redactat de unul dintre experții săi, domnul Madnick, anexat la observațiile sale asupra memoriilor în intervenție, Microsoft operează o distincție între două categorii de protocoale de comunicație, după cum sunt „simple” sau „complexe”, menționând protocolul DRS ca făcând parte din a doua categorie [anexa I.3 (Madnick, „Response to Mr. Ronald S. Alepin’s Annex on Interoperability and the FSFE’s Submission”)]. Prin această distincție, Microsoft nu urmărește totuși să conteste temeinicia definiției menționate mai sus, ci doar să stabilească faptul că protocoalele complexe guvernează interacțiunile dintre diverse elemente asemănătoare ale unei rețele care furnizează un serviciu asociat în strânsă coordonare și că acestea „dezvăluie” informații mult mai detaliate și de mai mare valoare decât protocoalele simple.

198 Cu privire la noțiunea de specificații, aceasta nu este definită în partea dispozitivă a deciziei atacate. Este cert totuși că specificațiile constituie o formă de documentare tehnică detaliată, ceea ce corespunde, de altfel, accepțiunii comune a acestei noțiuni în sectorul informatic.

199 În considerentul (24) al deciziei atacate, Comisia subliniază că noțiunea „specificații” trebuie diferențiată de noțiunea „implementare”, în sensul că „[o] specificație descrie în detaliu ceea ce se așteaptă de la produsul software, în timp ce implementarea este codul care va fi efectiv executat pe computer” [a se vedea în același sens considerentul (570) al deciziei atacate]. Cu alte cuvinte, specificațiile descriu interfețele prin intermediul cărora un element determinat al unui sistem informatic poate utiliza un alt element al aceluiași sistem. Acestea descriu, în special, într-o manieră foarte abstractă, care sunt funcționalitățile disponibile, precum și regulile care permit să fie apelate și recepționate.

200 În considerentul (571) al deciziei atacate, Comisia explică faptul că este posibilă furnizarea de specificații de interfețe fără a dezvălui detalii de implementare. Aceasta precizează că este vorba despre o practică curentă în sectorul informatic, în special atunci când sunt adoptate standarde deschise pentru interoperabilitate [a se vedea de asemenea, în această privință, considerentul (34) al deciziei atacate]. În memoriul său în intervenție, SIIA invocă argumente în același sens.

201 Mai multe elemente confirmă temeinicia acestor diferite afirmații. Pe de o parte, practica invocată de Comisie este susținută de o serie de exemple – necontestate de Microsoft – menționate în decizia atacată, și anume în special specificațiile „POSIX 1” [considerentele (42) și (88)], specificațiile „Java” [considerentul (43)], specificațiile protocolului Kerberos versiunea 5 [considerentul (153)], specificațiile protocolului NFS (Network File System), dezvoltate de Sun [considerentul (159)] și specificațiile „CORBA”, stabilite de Object Management Group [considerentul (165)]. Pe de altă

parte, trebuie arătat că, astfel cum a indicat Comisia în considerentul (571) al deciziei atacate, în cadrul MCPP implementat în aplicarea tranzacției americane, deținătorii de licențe nu au acces la elemente ale codului sursă al Microsoft, ci la specificațiile protocoalelor în cauză.

202 De altfel, Microsoft nu pune sub semnul întrebării decât în mod cu totul incidental distincția de mai sus între noțiunile „specificații” și „implementare”, limitându-se, în nota de subsol 74 din cererea introductivă, să facă o trimitere globală la o opinie redactată de experții săi, domnii Madnick și Nichols, transmisă Comisiei în cadrul procedurii administrative și anexată la cererea introductivă (anexa A.12.2 la cererea introductivă). Din motivele expuse la punctele 94 și 97 de mai sus, Tribunalul consideră că nu se poate ține seama de această opinie. În plus, și în orice caz, trebuie să se constate că argumentele conținute în opinia menționată se întemeiază în mare parte pe o premisă eronată, și anume aceea potrivit căreia gradul de interoperabilitate reținut de Comisie în prezenta cauză implică faptul că produsele Microsoft sau anumite funcționalități ale acestora trebuie să poată fi reproduse sau clonate de către concurenții Microsoft (a se vedea punctele 234-239 de mai jos).

203 Pe de altă parte, trebuie arătat că, în decizia atacată, Comisia subliniază în mod expres că refuzul abuziv imputat Microsoft se referă numai la specificațiile anumitor protocoale, iar nu la elemente de cod sursă [a se vedea în special considerentele (568)-(572) ale deciziei atacate].

204 În același sens, Comisia subliniază în mai multe rânduri că nu intenționează să oblige Microsoft să dezvăluie astfel de elemente concurenților săi. Astfel, în considerentul (999) al deciziei atacate, aceasta precizează că „termenul «specificații» clarifică faptul că Microsoft nu are obligația de a acorda acces la propria implementare a acestor specificații, respectiv la codul său sursă”. În mod similar, Comisia menționează, în considerentul (1004) al deciziei atacate, că „nu are în vedere obligarea Microsoft la acordarea accesului la codul sursă al Windows, întrucât acest cod sursă nu este

necesar pentru dezvoltarea de produse interoperabile”. Aceasta precizează, în același considerent, că „[o]bligația de dezvăluire privește doar specificațiile de interfață”.

205 Trebuie arătat că, într-o opinie intitulată „Innovation in Communication Protocols that Microsoft is ordered to license to its server operating system competitors” (Inovație [conținută] în protocoalele de comunicație pentru care Microsoft este obligată să acorde licențe concurenților săi [pe piața] sistemelor de operare pentru servere) și care este cuprinsă în anexa C.4 la replică, domnul Lees, unul dintre experții Microsoft, face el însuși o distincție între „protocoalele utilizate pentru comunicațiile între servere și algoritmi/regulile decizionale care operează intern pe fiecare server”, înainte de a arăta că protocoalele sunt cele care trebuie dezvăluite în temeiul articolului 5 din decizia atacată. Domnul Lees își concentrează opinia asupra protocolului DRS, utilizat pentru mecanismul replicării multimaster, precizând că acesta reprezintă unul dintre numeroasele protocoale de comunicație la care Microsoft trebuie să permită accesul concurenților săi în aplicarea deciziei atacate.

206 În consecință, informațiile la care se referă decizia atacată constituie o descriere tehnică detaliată a anumitor reguli de interconexiune și de interacțiune aplicabile în cadrul rețelelor Windows pentru grupuri de lucru pentru furnizarea de servicii pentru grupuri de lucru. Această descriere nu cuprinde modul în care Microsoft pune în aplicare regulile menționate, și anume, în special, structura internă sau codul sursă al produselor sale.

— Cu privire la gradul de interoperabilitate reținut de Comisie în decizia atacată

207 Comisia a adoptat un raționament în două etape pentru a stabili dacă informațiile în cauză erau indispensabile. În prima etapă, Comisia a examinat care era gradul de

interoperabilitate cu arhitectura de domeniu Windows pe care sistemele de operare pentru servere pentru grupuri de lucru furnizate de concurenții Microsoft trebuiau să îl obțină pentru ca aceștia din urmă să poată rămâne în mod viabil pe piață. În a doua etapă, Comisia a analizat dacă informațiile privind interoperabilitatea la care Microsoft refuza accesul erau indispensabile pentru obținerea acestui grad de interoperabilitate.

208 Tribunalul va examina în continuare gradul de interoperabilitate care a fost reținut de către Comisie în decizia atacată. În acest stadiu, nu se va pronunța, totuși, asupra problemei dacă aceasta a considerat în mod întemeiat că exista posibilitatea pentru concurenții Microsoft să rămână în mod viabil pe piață numai dacă produsele lor erau în măsură să obțină acest grad de interoperabilitate. Această problemă va fi analizată, împreună cu celelalte aspecte ale raționamentului Comisiei menționate anterior, în cadrul examinării caracterului pretins indispensabil al informațiilor în cauză (a se vedea punctele 369-436 de mai jos).

209 Mai întâi, trebuie amintite pe scurt argumentele părților principale.

210 Microsoft împărtășește opinia Comisiei potrivit căreia „interoperabilitatea este o problemă de grad” [considerentul (33) al deciziei atacate].

211 Microsoft consideră totuși că gradul de interoperabilitate impus de către Comisie în prezenta cauză este inadecvat, întrucât depășește limitele conceptului „interoperabilitate completă” prevăzut de Directiva 91/250. Microsoft afirmă că acest concept – pe care îl califică deopotrivă drept „interoperabilitate multivanzători” – presupune doar ca sistemele de operare provenind de la dezvoltatori diferiți să fie în măsură să „funcționeze corect” împreună.

- 212 Mai precis, Microsoft arată că, în realitate, Comisia urmărește ca sistemele de operare pentru servere concurente să funcționeze din toate punctele de vedere ca un sistem de operare Windows pentru servere. În această privință, Microsoft se referă în același timp la expresiile „plug replacement”, „plug-replaceability”, „drop-in”, „echivalent funcțional” și „clonă funcțională”. Microsoft susține că un asemenea grad de interoperabilitate ar putea fi realizat numai permițând concurenților să cloneze sau să reproducă produsele sale (sau caracteristicile acestora) și comunicând acestor concurenți informații privind mecanismele interne ale produselor sale.
- 213 În sfârșit, Microsoft susține că interoperabilitatea multivânzătorilor poate fi obținută datorită metodelor deja disponibile pe piață.
- 214 Se observă că poziția Microsoft amintită mai sus corespunde celei pe care aceasta a susținut-o pe tot parcursul procedurii administrative.
- 215 Astfel, în răspunsul din 17 noiembrie 2000 la prima comunicare privind obiecțiunile, Microsoft arată că gradul de interoperabilitate care se pretinde a fi impus de către Comisie nu este conform dreptului comunitar și nu există pe piață. Invocând în mod specific al zecelea considerent (în versiunile engleză și franceză) al Directivei 91/250, aceasta arată că „un dezvoltator de sisteme de operare pentru servere dispune de o interoperabilitate completă atunci când este posibil să acceseze toate funcționalitățile programului său pornind de la un sistem de operare Windows pentru PC-uri client” [punctul 143 din răspuns; a se vedea de asemenea, considerentul (751) al deciziei atacate]. Microsoft susține că în mod eronat Comisia definește interoperabilitatea într-un mod mult mai larg considerând că, pentru a exista interoperabilitate între două produse software, toate funcționalitățile celor două produse trebuie să funcționeze corect. Aceasta ar însemna, într-adevăr, să se solicite o „plug-replaceability” sau o clonare (punctul 144 din răspuns). Microsoft critică adoptarea în acest mod de către Comisie a poziției Sun potrivit căreia, în cadrul rețelei informatice a unei întreprinderi compuse din PC-uri client care rulează Windows, ar trebui să fie posibilă înlocuirea unui server care rulează Windows 2000 cu un server pe care

este instalat un sistem de operare Solaris fără ca aceasta să determine o reducere a funcționalităților la care au acces utilizatorii (punctele 145 și 162 din răspuns). Potrivit Microsoft, pentru a realiza interoperabilitatea deplină, este suficient să dezvăluie interfețele expuse de sistemele de operare Windows pentru PC-uri client de care au nevoie dezvoltatorii de sisteme de operare pentru servere concurente pentru a face disponibile funcționalitățile acestor sisteme pentru utilizatorii de PC-uri client care utilizează Windows.

216 În mod similar, în răspunsul din 16 noiembrie 2001 la a doua comunicare privind obiecțiunile, Microsoft, reluând în esență aceeași argumentare pe care o susținuse în răspunsul la prima comunicare privind obiecțiunile, arată că temeiul criticilor Comisiei îl constituie o „definiție incorectă a interoperabilității” (punctele 149-163 din răspuns). Microsoft repetă, în această privință, că Directiva 91/250 nu impune o „plug-replaceability”, ci o interoperabilitate completă, și că dezvăluirile de informații pe care le-a făcut deja sunt suficiente pentru a obține această interoperabilitate completă.

217 În răspunsul din 17 octombrie 2003 la a treia comunicare privind obiecțiunile, Microsoft adoptă, în esență, aceeași linie de argumentare, reiterând că, potrivit Comisiei, concurenții săi trebuie să aibă acces la toate informațiile necesare pentru a putea crea „copii ale sistemelor de operare Windows pentru servere” și că aceasta asimilează astfel interoperabilitatea clonării (paginile 29-32 din răspuns). Microsoft arată că „interoperabilitatea privește disponibilitatea de informații suficiente pe interfețele expuse de sistemele de operare Windows pentru PC-uri client și pentru servere pentru a permite produselor concurenților să funcționeze cu aceste sisteme de operare Windows pentru PC-uri client și pentru servere în toate modurile în care aceste produse concurente sunt prevăzute să funcționeze” (pagina 29 din răspuns). În același sens, Microsoft indică faptul că „a recunoscut de la început că ar putea exista o problemă de dreptul concurenței în cazul în care concurenții săi nu ar fi în măsură să dezvolte sisteme de operare pentru servere ale căror funcționalități să fie deplin accesibile pornind de la sistemele de operare Windows pentru PC-uri client” (pagina 63 din răspuns). Aceasta susține că totuși Comisia nu a stabilit existența unei astfel de probleme în niciuna dintre cele trei comunicări privind obiecțiunile.

- 218 În ceea ce o privește, Comisia susține poziția potrivit căreia noțiunea de interoperabilitate reținută în decizia atacată este conformă celei prevăzute de Directiva 91/250. Aceasta respinge în special interpretarea unidirecțională pe care Microsoft o dă acestei noțiuni.
- 219 Comisia admite că o anumită interoperabilitate cu arhitectura de domeniu Windows este deja posibilă, dar susține că din investigația pe care a desfășurat-o reiese că gradul de interoperabilitate care poate fi atins datorită metodelor disponibile este prea scăzut pentru a permite concurenților Microsoft să rămână în mod viabil pe piață (nota de subsol 712 din decizia atacată).
- 220 Comisia arată că în rețelele Windows pentru grupuri de lucru interoperabilitatea client/server și interoperabilitatea server/server sunt strâns legate și consideră că, pentru ca o interoperabilitate completă să poată fi realizată între un PC client care rulează Windows și un server care rulează un sistem de operare concurent al Microsoft, aceasta din urmă trebuie să permită acces atât la protocoalele de comunicație client/server, cât și la protocoalele de comunicație server/server [considerentele (177)-(182) și (689) ale deciziei atacate], inclusiv cele care sunt protocoale „pur” server/server, cu alte cuvinte neimplementate pe PC-ul client, însă „legate dintr-un punct de vedere funcțional [de acesta]” [considerentele (277), (567) și (690) ale deciziei atacate].
- 221 Comisia contestă că decizia atacată urmărește dezvoltarea de către concurenții Microsoft de produse care să funcționeze în toate privințele ca un sistem de operare Windows pentru servere. De fapt, această decizie ar urmări să permită „crearea de produse concurente care ar funcționa diferit, dar care ar fi capabile să înțeleagă mesajele transmise de produsele Microsoft în cauză”. Astfel, potrivit Comisiei, informațiile privind interoperabilitatea în cauză nu vor fi utilizate de către concurenții Microsoft pentru a dezvolta exact aceleași produse ca și cele ale Microsoft, ci produse îmbunătățite, prezentând o „valoare adăugată”.

- 222 În primul rând, Tribunalul constată că din considerațiile precedente reiese că Microsoft și Comisia se află pe poziții contrare cu privire la problema dacă noțiunea de interoperabilitate reținută de decizia atacată este sau nu conformă celei prevăzute de Directiva 91/250.
- 223 Trebuie arătat în această privință că, în considerentele (749)-(763) ale deciziei atacate, Comisia expune în mod detaliat motivele pentru care, în opinia sa, interpretarea unidirecțională pe care o dă Microsoft noțiunii de interoperabilitate este inexactă.
- 224 Trebuie arătat mai întâi că, în înscrisurile sale, Microsoft nu invocă niciun argument de natură să conteste aprecierea Comisiei în această privință. Microsoft se mulțumește să afirme, făcând trimitere la anumite fragmente din răspunsurile la a doua și la a treia comunicare privind obiecțiunile, că „decizia atacată adoptă o noțiune de interoperabilitate care este total diferită de cea prevăzută de Directiva [91/250]” (punctul 95 din cererea introductivă).
- 225 Trebuie să se constate, în continuare, că noțiunea de interoperabilitate reținută în decizia atacată – care constă în a considera interoperabilitatea dintre două produse software ca fiind capacitatea acestora de a schimba informații și de a utiliza reciproc aceste informații cu scopul de a permite fiecăruia dintre respectivele produse software să funcționeze în toate modurile prevăzute – este conformă cu aceea avută în vedere de Directiva 91/250.
- 226 După cum a explicat Comisia în considerentele (752)-(754), (759) și (760) ale deciziei atacate, al zecelea considerent al Directivei 91/250 – fie că este vorba despre versiunea sa engleză, fie despre cea franceză – nu poate fi interpretat în maniera unidirecțională susținută de Microsoft. Dimpotrivă, astfel cum subliniază în mod întemeiat Comisia în considerentul (758) al deciziei atacate, considerentul menționat explică în mod clar

că, prin natura sa, interoperabilitatea implică o relație bidirecțională, întrucât indică faptul că „funcția unui program pentru calculator este de a comunica și de a opera cu alte componente ale unui sistem informatic”. În același sens, trebuie arătat că al doisprezecelea considerent al Directivei 91/250 definește interoperabilitatea ca fiind „capacitatea de a schimba informații și de a utiliza reciproc informațiile schimbate”.

227 În orice caz, trebuie amintit că obiectul prezentei cauze este o decizie de aplicare a articolului 82 CE, și anume o dispoziție de rang superior celui al Directivei 91/250. Întrebarea care se pune în prezenta cauză nu este atât dacă noțiunea de interoperabilitate reținută în decizia atacată este conformă cu cea prevăzută de această directivă, cât dacă gradul de interoperabilitate care trebuia să poată fi atins având în vedere obiectivele articolului 82 CE a fost determinat în mod corect de către Comisie.

228 În al doilea rând, Tribunalul amintește că gradul de interoperabilitate a fost apreciat de către Comisie în funcție de ceea ce era necesar, în opinia acesteia, pentru a permite dezvoltatorilor de sisteme de operare pentru servere pentru grupuri de lucru concurente ale Microsoft să rămână în mod viabil pe piață [a se vedea în special nota de subsol 712 și considerentul (779) al deciziei atacate].

229 Temeinicia acestei abordări nu poate fi contestată. Articolul 82 CE vizează, într-adevăr, comportamentul unuia sau mai multor operatori economici care constă în exploatarea în mod abuziv a unei situații de putere economică ce îi permite operatorului în cauză să împiedice menținerea unei concurențe efective pe piața relevantă, dându-i acestuia posibilitatea de a avea un comportament în mare măsură independent față de concurenții săi, de clienții săi și, în sfârșit, de consumatori (Hotărârea Curții din 16 martie 2000, *Compagnie maritime belge transports și alții/Comisia*, C-395/96 P și C-396/96 P, Rec., p. I-1365, punctul 34). Trebuie amintit de asemenea că, deși constatarea existenței unei poziții dominante nu implică în sine nicio critică față de întreprinderea în cauză, acesteia îi revine totuși, indiferent de cauzele unei asemenea poziții, o răspundere specială de a nu aduce atingere, prin comportamentul său, unei concurențe efective și nenederate pe piața comună (Hotărârea Curții din

9 noiembrie 1983, Michelin/Comisia, 322/81, Rec., p. 3461, punctul 57, și Hotărârea Tribunalului din 7 octombrie 1999, Irish Sugar/Comisia, T-228/97, Rec., p. II-2969, punctul 112). Or, în cazul în care în prezenta cauză se stabilește că gradul de interoperabilitate existent nu permite dezvoltatorilor de sisteme de operare pentru servere concurente ale Microsoft să rămână în mod viabil pe piața acestor sisteme de operare, rezultă că se aduce atingere menținerii unei concurențe efective pe această piață.

230 Reiese din decizia atacată că, prin adoptarea acestei abordări și prin întemeierea pe o analiză factuală și tehnică a produselor și a tehnologiilor în cauză, precum și a modului în care interoperabilitatea este realizată în rețelele Windows pentru grupuri de lucru, Comisia a considerat că, pentru a putea concura în mod viabil cu sistemele de operare Windows pentru servere pentru grupuri de lucru, sistemele de operare concurente trebuiau să fie în măsură să interopereze cu arhitectura de domeniu Windows pe poziție de egalitate cu sistemele de operare Windows pentru servere pentru grupuri de lucru [a se vedea în acest sens în special considerentele (182) și (282) ale deciziei atacate].

231 Interoperabilitatea astfel reținută de către Comisie are două componente indisociabile, și anume, pe de o parte, interoperabilitatea client/server și, pe de altă parte, interoperabilitatea server/server [considerentele (177)-(182) și (689) ale deciziei atacate].

232 Comisia consideră de asemenea că atunci când un sistem de operare pentru servere pentru grupuri de lucru concurent al Microsoft este instalat pe un server în cadrul unei rețele Windows pentru grupuri de lucru trebuie să fie în măsură nu numai să furnizeze PC-urilor client care utilizează Windows toate funcționalitățile pe care le deține, ci și să utilizeze toate funcționalitățile oferite de respectivele PC-uri client.

- 233 Având în vedere aceste elemente distincte, Comisia consideră în special că un server pe care este instalat un sistem de operare pentru servere pentru grupuri de lucru concurent al Microsoft trebuie să poată acționa în calitate de controler de domeniu, și nu doar în calitate de server membru, în cadrul unui domeniu Windows care utilizează Active Directory și, prin urmare, să fie în măsură să participe la mecanismul replicării multimaster alături de celelalte controlere de domeniu.
- 234 Tribunalul consideră că, în mod contrar celor susținute de Microsoft, din gradul de interoperabilitate reținut de către Comisie nu se poate deduce că aceasta urmărește în realitate ca sistemele de operare pentru servere concurente să funcționeze în toate privințele ca un sistem de operare Windows pentru servere și, prin urmare, concurenții Microsoft să fie în măsură să cloneze sau să reproducă produsele sale sau anumite caracteristici ale acestora.
- 235 Susținerile astfel formulate de Microsoft se întemeiază pe o interpretare eronată a deciziei atacate.
- 236 Trebuie arătat în această privință, că, potrivit considerentului (1003) al deciziei atacate, obiectivul acesteia este acela de a „asigura dezvoltarea de către concurenții Microsoft de produse care interoperează cu arhitectura de domeniu Windows, integrată în mod nativ în produsul dominant pe care îl reprezintă sistemul de operare Windows pentru PC-uri client, putând astfel să concureze în mod viabil cu sistemul de operare pentru servere pentru grupuri de lucru al Microsoft”.
- 237 După cum a explicat Comisia mai detaliat în cadrul ședinței, ceea ce presupune realizarea acestui obiectiv este ca sistemele de operare pentru servere pentru grupuri de lucru concurente să fie capabile să recepționeze un mesaj determinat de la un sistem de operare Windows pentru PC-uri client sau pentru servere pentru grupuri de lucru

și să dea răspunsul cerut acestui mesaj în aceleași condiții ca și un sistem de operare Windows pentru servere pentru grupuri de lucru, precum și să obțină sisteme de operare Windows pentru PC-uri client sau pentru servere pentru grupuri de lucru care să reacționeze la acest răspuns în același mod ca și atunci când acesta ar proveni de la un sistem de operare Windows pentru servere pentru grupuri de lucru.

238 Or, pentru ca astfel de operațiuni să poată fi efectuate, nu este necesar ca sistemele de operare pentru servere pentru grupuri de lucru concurente ale Microsoft să funcționeze exact în același mod, pe plan intern, ca sistemele de operare Windows pentru servere pentru grupuri de lucru.

239 Aceste diferite considerații nu sunt contrazise de fragmentele din considerentele (669) și (679) ale deciziei atacate, citate de Microsoft (a se vedea punctul 126 de mai sus). În primul fragment, Comisia se limitează să constate că gradul de interoperabilitate cu arhitectura de domeniu Windows care poate fi atins de sistemele de operare pentru servere pentru grupuri de lucru concurente ale Microsoft prin recurgerea la protocoale standard este inferior celui atins de sistemele de operare Windows pentru servere pentru grupuri de lucru. În ceea ce privește al doilea fragment, Comisia menționează în acel loc numai că sistemele de operare pentru servere pentru grupuri de lucru concurente ale Microsoft au capacitatea de a accesa funcționalitățile sistemelor de operare Windows pentru PC-uri client și pentru servere pentru grupuri de lucru doar într-o măsură mai redusă decât sistemele de operare Windows pentru servere pentru grupuri de lucru.

240 În același context, trebuie respinsă susținerea Microsoft potrivit căreia decizia atacată urmărește dezvoltarea de către concurenții săi a exact acelorași produse ca și sistemele de operare Windows pentru servere pentru grupuri de lucru. După cum se va explica mai detaliat la punctele 653-658 de mai jos, în cadrul examinării împrejurărilor privind apariția unui produs nou, scopul urmărit de către Comisie este de a înlătura obstacolul pe care îl constituie, pentru concurenții Microsoft, caracterul insuficient al gradului de interoperabilitate existent cu arhitectura de domeniu

Windows, cu scopul de a permite concurenților să ofere sisteme de operare pentru servere pentru grupuri de lucru care se diferențiază de cele ale Microsoft în privința unor parametri importanți, cum ar fi, în special, securitatea, fiabilitatea, rapiditatea de executare a activităților sau caracterul inovator al anumitor funcționalități.

241 Trebuie arătat de asemenea că, după cum Microsoft recunoaște de altfel în mod expres în înscrisurile sale (a se vedea, de exemplu, punctele 14 și 48 din replică), concurenții săi nu vor fi în măsură să dezvolte produse care reprezintă „clone” sau reproduceri ale sistemelor de operare Windows pentru servere pentru grupuri de lucru având acces la informațiile privind interoperabilitatea avute în vedere de decizia atacată. Astfel cum s-a arătat la punctele 192-206 de mai sus, aceste informații nu se raportează la elemente de cod sursă al Microsoft. În mod specific, articolul 5 din decizia atacată nu o obligă să dezvăluie concurenților săi detalii privind implementarea.

242 Trebuie adăugat că, astfel cum se va explica mai detaliat la punctul 658 de mai jos, în cadrul examinării împrejurării privind noul produs, concurenții Microsoft nu ar avea niciun interes să dezvolte exact aceleași sisteme de operare pentru servere pentru grupuri de lucru ca și sistemele Microsoft.

243 Nu poate fi admisă nici susținerea Microsoft potrivit căreia din declarațiile întreprinderilor pe care le-a prezentat în cursul procedurii administrative reiese că există deja un înalt grad de interoperabilitate între sistemele de operare Windows pentru PC-uri client și pentru servere, pe de o parte, și sistemele de operare pentru servere concurente, pe de altă parte, datorită utilizării unor metode deja disponibile pe piață.

244 În această privință, este suficient să se constate că declarațiile în cauză au fost deja examinate în întregime în decizia atacată [a se vedea în special considerentele (357), (358), (440)-(444), (511), (513), (595), (598), (602), (628), (702) și (707)] și că Microsoft nu invocă niciun argument concret de natură să dovedească faptul că aprecierea Comisiei ar fi eronată. În esență, astfel cum subliniază Comisia în considerentul (707) al deciziei atacate, aceste declarații privesc organizații care, într-o mare măsură, adoptaseră o „soluție Windows” pentru rețeaua lor de grup de lucru.

245 În ceea ce privește susținerea Microsoft potrivit căreia din rapoartele Mercer reiese că întreprinderile nu aleg sistemele de operare pentru servere în funcție de considerente legate de interoperabilitatea acestora cu sistemele de operare Windows pentru PC-uri client și pentru servere, aceasta este inexactă, după cum se va explica în detaliu la punctele 401-412 de mai jos.

— Cu privire la domeniul de aplicare al articolului 5 litera (a) din decizia atacată

246 Articolul 5 litera (a) din decizia atacată vizează specificațiile exhaustive și corecte ale tuturor protocoalelor care sunt implementate în sistemele de operare Windows pentru servere pentru grupuri de lucru și care sunt utilizate de serverele pe care sunt instalate aceste sisteme pentru a furniza servicii de grup de lucru rețelelor Windows pentru grupuri de lucru.

247 După cum reiese din constatările tehnice și de fapt cuprinse la punctele 154-191 de mai sus, buna funcționare a rețelelor pentru grupuri de lucru Windows se bazează pe o arhitectură de interconexiuni și de interacțiuni atât client/server, cât și server/server.

248 Astfel, Comisia precizează în considerentul (999) al deciziei atacate că obligația de dezvăluire prevăzută de această decizie „cuprinde atât interconexiunea și interacțiunea directă dintre un server pentru grupuri de lucru care rulează Windows și un PC client care rulează Windows, cât și interconexiunea și interacțiunea dintre aceste mașini care sunt indirecte și trec prin unul sau mai multe alte servere pentru grupuri de lucru care rulează Windows”.

249 Specificațiile pe care Microsoft trebuie să le stabilească și să le dezvăluie concurenților săi privesc atât protocoale de comunicație client/server, care sunt implementate deopotrivă în sistemele de operare Windows pentru PC-uri client și în sistemele de operare Windows pentru servere pentru grupuri de lucru, cât și protocoale de comunicație server/server.

250 Trebuie precizat că informațiile pe care Microsoft trebuie să le dezvăluie concurenților săi în temeiul articolului 5 litera (a) din decizia atacată trebuie, în special, să permită computerelor pe care sunt instalate sistemele de operare pentru servere pentru grupuri de lucru ale concurenților să aibă, în cadrul unui domeniu Windows care utilizează Active Directory, rolul de server membru sau rolul de controler de domeniu și, prin urmare, să participe la mecanismul replicării multi-master. Măsura corectivă prevăzută de această dispoziție privește așadar în special comunicațiile care intervin între servere în cadrul „balonului albastru”.

251 Domeniul de aplicare precizat la articolul 5 din decizia atacată reiese dintr-o serie de considerente ale acestei decizii, în special din considerentele (194)-(198), (206), (564) și (690).

252 Astfel, în considerentele (194)-(198) ale deciziei atacate, Comisia menționează, printre alte exemple de informații privind interoperabilitatea pe care Microsoft

refuză să le dezvăluie atât Sun, cât și concurenților săi anumite informații privind mecanismul de replicare utilizat de Active Directory.

253 În considerentul (206) al deciziei atacate, Comisia respinge în mod expres susținerea formulată de Microsoft în răspunsul din 16 noiembrie 2001 la a doua comunicare privind obiecțiunile potrivit căreia „caracteristicile replicării și ale catalogului global al Active Directory nu privesc interoperabilitatea”. Comisia explică în această privință că „un controler de domeniu dintr-un domeniu Active Directory (mod nativ) replică datele stocate în directorul Active Directory cu datele stocate în Active Directory ale altor controlere de domeniu prin anumite protocoale de sincronizare”. Comisia indică de asemenea că, datorită altor protocoale, ale căror specificații constituie informații privind interoperabilitatea, datele din catalogul global sunt schimbate între controlerele de domeniu ale „pădurii”.

254 În mod similar, în considerentul (564) al deciziei atacate, atunci când se face referire la faptul că Microsoft a „persistat în refuzul său” după ce a primit plângerea Sun și cele trei comunicări privind obiecțiunile adoptate de către Comisie, se face trimitere la considerentul (194) și următoarele.

255 Trebuie arătat de asemenea că, în considerentul (690) al deciziei atacate, Comisia explică faptul că MCPP „nu se referă la problema mai largă care este în discuție în prezenta cauză”, în special pentru că nu se referă la protocoalele care sunt „pur” server/server, dar care sunt legate din punct de vedere funcțional de PC-urile client, inclusiv „protocoalele de replicare între controlerele de domeniu și cele legate de catalogul global”.

256 Trebuie adăugat că Microsoft interpretează în același sens domeniul de aplicare al articolului 5 litera (a) din decizia atacată. Astfel, în cuprinsul cererii introductive, pentru a demonstra caracterul inovator al protocoalelor de comunicație în legătură

cu care trebuie să comunice informații concurenților săi, Microsoft invocă exact mecanismul replicării multimaster utilizat de Active Directory (a se vedea în special opinia domnului Campbell-Kelly, intitulată „Commentary on Innovation in Active Directory”, care figurează în anexa A.20 la cererea introductivă). În mod similar, în replică, Microsoft se întemeiază în principal, în același scop, pe protocolul DRS utilizat de Active Directory pentru a realiza, printre altele, funcții de replicare (a se vedea în special opinia domnului Lees menționată la punctul 205 de mai sus). Domnul Lees explică în opinia prezentată în special că protocolul DRS creat de Microsoft încorporează o serie de caracteristici noi, și anume „poate combina simultan actualizări pornind de la numeroase servere; este integrat în protocolul standard Domain Naming Service (DNS) (pentru denumire) și în protocolul Kerberos (pentru autentificarea reciprocă); transmite informații ce descriu modul în care o anumită întreprindere și-a structurat serviciul său de director; transmite informații cu privire la rolul pe care anumite servere îl joacă în administrarea serviciului de director și comunică automat actualizările directorului între servere”. Domnul Lees precizează că protocolul DRS este doar unul dintre numeroasele protocoale de comunicație pe care Microsoft trebuie să le dezvăluie concurenților săi în cadrul punerii în aplicare a deciziei atacate. Acesta citează de asemenea protocoalele următoare: Microsoft Remote Procedure Call (MSRPC), Network Authentication („Kerberos extensions”), Dfs și File Replication Service (FRS).

257 În sfârșit, trebuie arătat că domeniul de aplicare al articolului 5 din decizia atacată acoperă și solicitarea Sun cuprinsă în scrisoarea din 15 septembrie 1998. Într-adevăr, după cum se va explica în detaliu la punctele 737-749 de mai jos, cererea formulată de Sun viza în special capacitatea sistemului său de operare pentru servere pentru grupuri de lucru Solaris de a acționa în calitate de controler de domeniu complet compatibil în rețele Windows pentru grupuri de lucru Windows 2000 sau în calitate de server membru (în special ca server de fișiere sau de imprimare) pe deplin compatibil cu arhitectura de domeniu Windows.

258 Pe de altă parte, trebuie respinsă ca neîntemeiată susținerea Microsoft potrivit căreia domeniul de aplicare al măsurii corective prevăzute la articolul 5 litera (a) din decizia atacată nu este coerent cu „standardul de interoperabilitate” utilizat de Comisie pentru a aprecia relevanța „metodelor alternative de interoperabilitate” (a se vedea punctele 125-129 de mai sus).

259 Într-adevăr, această susținere se întemeiază pe ideea eronată că interoperabilitatea ar fi interpretată de către Comisie ca fiind capacitatea concurenților Microsoft de a determina funcționarea sistemelor acestora de operare pentru servere pentru grupuri de lucru exact în același mod ca și sistemele de operare Windows și că urmărește să permită concurenților să cloneze aceste sisteme (a se vedea punctele 234-242 de mai sus).

260 Trebuie adăugat că, spre deosebire de cele invocate de Microsoft, poziția pe care Comisia a susținut-o în înscrisurile sale pe tema gradului de interoperabilitate cerut în prezenta cauză și a domeniului de aplicare al măsurii corective prevăzute la articolul 5 litera (a) din decizia atacată corespunde perfect cu cea reținută în decizia atacată. În plus, Microsoft nu se poate întemeia pe declarații pe care le-ar fi făcut intervenientele în cadrul audierii din procedura privind măsurile provizorii pentru a atribui Comisiei o interpretare determinată a deciziei atacate. Mai trebuie amintit că, potrivit jurisprudenței, legalitatea unui act comunitar este apreciată în funcție de elementele de fapt și de drept existente la data la care a fost adoptat actul (Hotărârea Curții din 7 februarie 1979, Franța/Comisia, 15/76 și 16/76, Rec., p. 321, punctele 7 și 8, și Hotărârea Tribunalului din 12 decembrie 1996, Altmann și alții/Comisia, T-177/94 și T-377/94, Rec., p. II-2041, punctul 119).

261 În sfârșit, trebuie respinsă ca neîntemeiată și argumentația bazată pe mecanismul replicării multimaster și al „balonului albastru” pe care Microsoft a susținut-o în cadrul ședinței.

262 Prin această argumentare, Microsoft încearcă să demonstreze că obiectivul deciziei atacate nu poate fi atins pe deplin fără ca aceasta să dezvăluie concurenților anumite informații privind mecanismele interne ale sistemelor sale de operare pentru servere, și în special algoritmi, și anume informații care depășesc cele avute în vedere în

această decizie. Microsoft își întemeiază argumentația pe susținerea potrivit căreia, pentru ca un controler de domeniu care funcționează cu un sistem de operare pentru servere pentru grupuri de lucru concurent să poată fi inserat în cadrul unui „balon albastru” compus din controlere de domeniu pe care este instalat un sistem de operare Windows pentru servere pentru grupuri de lucru care utilizează Active Directory, aceste diferite sisteme de operare trebuie să aibă aceeași logică internă.

263 Or, în primul rând trebuie constatat că Microsoft nu demonstrează că, pentru a putea funcționa împreună în cadrul „balonului albastru”, sistemele sale de operare pentru servere pentru grupuri de lucru și cele ale concurenților săi trebuie să aibă în mod obligatoriu aceeași logică internă.

264 În al doilea rând, nu se demonstrează nici că, deși o asemenea identitate ar fi cerută, aceasta ar implica în mod necesar ca Microsoft să comunice concurenților informații privind mecanismele interne ale produselor sale, și în special algoritmi. Trebuie amintit în această privință că, într-o opinie anexată la replică, unul dintre experții Microsoft, comentând protocolul DRS utilizat pentru mecanismul replicării multi-master, face el însuși o distincție între „protocoalele utilizate pentru comunicațiile dintre servere” și „algoritmii/regulile decizionale care operează intern pe fiecare server”, înainte de a arăta că protocoalele sunt cele care trebuie să fie dezvăluite în temeiul articolului 5 din decizia atacată (a se vedea punctul 205 de mai sus).

265 În al treilea rând, cu privire la algoritmul „Intersite Topology”, pe care Microsoft l-a menționat în mod specific în cadrul ședinței, este posibil ca, astfel cum a explicat Comisia tot în cadrul ședinței, concurenții să trebuiască numai să fie în măsură să implementeze un algoritm care să obțină același rezultat ca și acesta. Cu alte cuvinte, Microsoft nu ar trebui să ofere nicio informație privind implementarea acestui algoritm în sistemele sale de operare pentru servere pentru grupuri de lucru, ci ar putea

să se limiteze să ofere o descriere generală a algoritmului respectiv, lăsând pe seama concurenților dezvoltarea propriei implementări.

266 Din cele de mai sus trebuie să se concluzioneze că nu există nicio incoerență între domeniul de aplicare al articolului 5 litera (a) din decizia atacată și „standardul de interoperabilitate” reținut de Comisie în decizie.

c) Cu privire la susținerea potrivit căreia protocoalele de comunicație ale Microsoft sunt protejate de drepturi de proprietate intelectuală

Argumentele părților

267 Microsoft invocă mai întâi o serie de argumente pentru a demonstra că protocoalele sale de comunicație sunt inovatoare pe plan tehnologic. Aceasta explică în special că protocoalele sunt deseori dezvoltate în cadrul executării activităților specifice de către sistemele de operare pentru servere și că sunt strâns legate de modul în care sunt executate aceste activități. Acordarea licențelor având ca obiect aceste protocoale de comunicație ar implica așadar în mod necesar comunicarea către concurenți de informații privind caracteristicile interne ale sistemelor de operare pentru servere cu care sunt utilizate respectivele protocoale de comunicație. Microsoft adaugă că un mare număr de ingineri și importante resurse financiare sunt utilizate pentru dezvoltarea și pentru îmbunătățirea protocoalelor de comunicație.

268 În mod specific, Microsoft subliniază caracterul inovator al Active Directory, după ce a arătat că serviciile de director constituiau un factor de concurență esențial pe piața

sistemelor de operare pentru servere pentru grupuri de lucru. În această privință, Microsoft face trimitere la o notă redactată de unul dintre experții săi, domnul Campbell-Kelly, în care acesta descrie inovațiile pe care le-ar prezenta Active Directory și, în special, „metoda de replicare în diferite servere în cadrul unei rețele informatice” (anexa A.20 la cererea introductivă). Microsoft face trimitere de asemenea la opinia domnului Lees, cuprinsă în anexa C.4 la replică (a se vedea punctele 205 și 256 de mai sus), în care acesta descrie aspectele inovatoare pe care le-ar prezenta unul dintre protocoalele utilizate de Active Directory, și anume protocolul DRS, în legătură cu care aceasta consideră că trebuie comunicate informații concurenților săi în temeiul deciziei atacate. În sfârșit, Microsoft se referă la anexa C.8.1 la replică, în care unul dintre inginerii săi, domnul Hirst, descrie o serie de specificații privind mecanismul replicării multimaster utilizat de Active Directory, specificații pe care Microsoft susține că a trebuit să le stabilească în aplicarea deciziei atacate.

269 În continuare, Microsoft invocă numeroase argumente urmărind să demonstreze că protocoalele sale de comunicație sunt protejate de drepturi de proprietate intelectuală.

270 În primul rând, Microsoft arată că aspectele inovatoare ale acestor protocoale de comunicație sunt brevetabile. Microsoft susține că a obținut mai multe brevete pentru acestea în state din Europa și în Statele Unite și că aproximativ 20 de cereri de brevet sunt pendinte în aceste state. Pe de altă parte, întemeindu-se pe două opinii exprimate de domnul Knauer (anexa A.21 la cererea introductivă și anexa C.6 la replică), avocat specializat în dreptul brevetelor, Microsoft afirmă că articolul 5 din decizia atacată implică acordarea obligatorie de licențe de brevet.

271 În al doilea rând, Microsoft susține că specificațiile protocoalelor de comunicație server/server pe care trebuie să le proiecteze și să le dezvăluie concurenților săi în aplicarea deciziei atacate sunt protejate de dreptul de autor.

272 În replică, Microsoft analizează problema protecției prin dreptul de autor din două perspective diferite. Pe de o parte, aceasta se referă la noțiunile „creație forțată” și „publicare forțată”, susținând că, dacă decizia atacată nu i-ar fi impus acest lucru, nu ar fi dezvoltat specificațiile în cauză și nu ar fi acordat concurenților săi licențe având ca obiect aceste specificații. Pe de altă parte, invocând articolul 4 din Directiva 91/250, Microsoft ridică problema „adaptării sau [a] modificării operelor protejate”. Aceasta susține în special că un concurent care ar utiliza aceste specificații pentru a permite sistemului său de operare pentru servere să interopereze cu părțile sistemelor de operare Windows pentru servere care furnizează serviciile de grup de lucru nu ar crea în acest mod o „operă distinctă”.

273 În al treilea rând, Microsoft arată că protocoalele de comunicație sunt secrete de afaceri de mare valoare. Microsoft menționează în special, în această privință, că dezvăluie protocoalele sale de comunicație client/server numai prin intermediul acordurilor de licențe care prevăd o obligație de confidențialitate și în care calitatea sa de proprietar al acestei tehnologii este recunoscută. Microsoft subliniază că secretele de afaceri reprezintă o formă de proprietate industrială și că protecția acestora este o problemă de drept național. În sfârșit, aceasta respinge ideea susținută de Comisie potrivit căreia o întreprindere suferă un prejudiciu mai puțin grav atunci când trebuie să dezvăluie un secret de afaceri decât atunci când este obligată să accepte încălcarea brevetelor sale sau a drepturilor sale de autor.

274 Din considerațiile de mai sus, Microsoft trage concluzia că faptul de a fi obligată să acorde concurenților săi licențe având ca obiect specificațiile protocoalelor sale de comunicație ar priva-o de beneficiul importanțelor investiții și al eforturilor de cercetare și de dezvoltare pe care le consacră proiectării și îmbunătățirii protocoalelor de comunicație. În plus, aceasta ar reduce stimulentele, atât pentru sine, cât și pentru concurenții săi, de a investi în protocoalele de comunicație.

275 Comisia contestă diferitele argumente expuse la punctele 267-274 de mai sus.

276 Mai întâi, Comisia respinge afirmațiile Microsoft potrivit cărora, pe de o parte, protocoalele de comunicație în cauză ar avea un caracter inovator și, pe de altă parte, acordarea licențelor cu privire la acestea ar implica și comunicarea de informații referitoare la caracteristicile interne ale sistemelor sale de operare pentru servere pentru grupuri de lucru. Comisia consideră în special că documentele elaborate de domnii Lees (anexa C.4 la replică) și Hirst (anexa C.8.1 la replică) nu demonstrează că informațiile în cauză cuprind o „oarecare invenție având o valoare intrinsecă”. Comisia face trimitere la două note redactate de consultantul său OTR (anexele D.2 și D.3 la duplică), în care acesta comentează documentele domnilor Lees și Hirst și explică motivul pentru care ideile și principiile care stau la baza protocoalelor de comunicație în cauză nu sunt noi.

277 În continuare, Comisia respinge teza Microsoft potrivit căreia, pe de o parte, protocoalele sale de comunicație sunt protejate de drepturi de proprietate intelectuală și, pe de altă parte, decizia atacată implică acordarea obligatorie de licențe.

278 În primul rând, Comisia susține că Microsoft nu demonstrează că pretinsele inovații pe care le prezintă protocoalele de comunicație în cauză fac obiectul unui brevet. În plus, mai multe elemente ar demonstra că refuzul Microsoft nu era justificat prin considerații legate de protecția brevetelor sale. În această privință, Comisia arată, mai precis, că numai la sfârșitul procedurii administrative, și anume cu câteva săptămâni înainte de adoptarea deciziei atacate și la insistența sa, Microsoft a identificat un brevet (respectiv brevetul EP 0669020).

279 În al doilea rând, Comisia respinge susținerile pe care Microsoft le invocă în legătură cu drepturile de autor. Comisia indică în special că nu exclude ca specificațiile avute în vedere în decizia atacată să poată face obiectul, ca atare, al unui drept de autor. Comisia precizează totuși că aceasta nu înseamnă că utilizarea informațiilor „astfel documentate” la momentul implementării lor într-un sistem de operare constituie o încălcare a dreptului de autor. Într-adevăr, implementarea unei specificații nu ar

fi o copie, ci ar reprezenta o operă clar distinctă. Pe de altă parte, Comisia subliniază că problema dacă specificațiile sunt acoperite de dreptul de autor este, prin natura sa, pur accesorie, amintind că obiectul discuției aflat în centrul prezentei cauze este obligația impusă Microsoft de a dezvălui informații și de a autoriza utilizarea lor, ceea ce implică în mod necesar redactarea unui document. În sfârșit, Comisia observă că Microsoft a invocat în replică două noi argumente în legătură cu problema drepturilor de autor (a se vedea punctul 272 de mai sus) și consideră că aceste argumente trebuie să fie declarate inadmisibile în temeiul articolului 48 alineatul (2) din Regulamentul de procedură. Comisia consideră că, în orice caz, acestea nu sunt întemeiate.

280 În al treilea rând, Comisia recunoaște că informațiile pe care Microsoft trebuie să le dezvăluie în aplicarea deciziei atacate au fost păstrate secrete până în prezent față de concurenții săi pe piața sistemelor de operare pentru servere pentru grupuri de lucru. În schimb, Comisia consideră că asimilarea realizată de Microsoft între aceste „secrete de afaceri” și drepturile de proprietate intelectuală „instituite prin lege” este departe de a fi evidentă. Comisia susține în această privință că jurisprudența referitoare la acordarea obligatorie de licențe nu este aplicabilă ca atare secretelor de afaceri și că protecția acestora în dreptul național este în mod normal mai limitată decât cea acordată dreptului de autor sau brevetelor. Aceasta afirmă că, deși poate exista o prezumție de legitimitate a refuzului de a acorda o licență având ca obiect un drept de proprietate intelectuală „instituit prin lege”, în schimb, legitimitatea, în dreptul concurenței, a refuzului de a dezvălui un secret, a cărui existență depinde doar de o decizie comercială unilaterală, depinde mai mult de situația de fapt din cauză și, în special, de interesele în discuție. În prezenta cauză, valoarea „secretului” în cauză nu se regăsește în faptul că implică o inovație, ci în faptul că aparține unei întreprinderi dominante.

281 SIIA, invocând în esență aceleași argumente ca și cele dezvoltate cu privire la acest aspect de către Comisie, susține că Microsoft nu demonstrează că decizia atacată aduce atingere drepturilor sale de proprietate intelectuală și implică acordarea obligatorie de licențe.

282 FSFE susține că „tehnologia” pe care Microsoft refuză să o dezvăluie concurenților săi nu este nici nouă, nici inovatoare. Aceasta explică faptul că politica Microsoft constă într-adevăr în a adopta protocoale preexistente și apoi de a le aduce modificări minore și inutile în scopul de a împiedica interoperabilitatea. FSFE se referă în special la următoarele protocoale: CIFS/SMB (Common Internet File System/Server Message Block), DCE/RPC (Distributed Computing Environment/Remote Procedure Call), Kerberos 5 și LDAP.

Aprecierea Tribunalului

283 Deși părțile au dezbătut îndelung, atât în înscrisurile lor, cât și în cadrul ședinței, problema drepturilor de proprietate intelectuală care ar privi protocoalele de comunicație ale Microsoft sau specificațiile acestora, Tribunalul consideră că nu este necesar să se pronunțe asupra acestei probleme pentru a soluționa prezenta cauză.

284 Într-adevăr, argumentele pe care Microsoft le deduce din preținsele drepturi de proprietate intelectuală nu pot afecta în sine legalitatea deciziei atacate. Fără a se exprima cu privire la temeinicia acestor argumente, Comisia a adoptat această decizie prezumând că Microsoft putea invoca astfel de drepturi în prezenta cauză. Cu alte cuvinte, Comisia a pornit de la premisa potrivit căreia era posibil ca, în legătură cu prima problemă, comportamentul în discuție în prezenta cauză să nu reprezinte un simplu refuz de a furniza un produs sau un serviciu indispensabil pentru exercitarea unei activități determinate, ci un refuz de a acorda unui terț o licență având ca obiect drepturi de proprietate intelectuală, alegând astfel soluția jurisprudențială cea mai strictă și, prin urmare, cea mai favorabilă pentru Microsoft (a se vedea punctele 312-336 de mai jos). Comisia nici nu a constatat și nici nu a exclus așadar împreriurarea că, pe de o parte, comportamentul imputat Microsoft era un refuz de a acorda o licență și, pe de altă parte, că măsura corectivă prevăzută la articolul 5 din decizia atacată implica o acordare obligatorie de licențe.

285 Astfel, în considerentul (190) al deciziei atacate, Comisia arată că, în cursul procedurii administrative, Microsoft a invocat existența drepturilor de proprietate intelectuală, precum și faptul că informațiile privind interoperabilitatea în cauză constituiau secrete de afaceri. Comisia arată că nu este exclus ca Microsoft să se poată întemeia pe aceste drepturi pentru a împiedica Sun să implementeze, în produsele proprii, specificațiile respective. Aceasta admite de asemenea că este posibil ca aceste specificații să conțină inovații și să constituie secrete de afaceri. Într-un mod mai general, Comisia constată că nu poate fi exclus ca faptul de a dispune ca Microsoft să dezvăluie unor terți informațiile privind interoperabilitatea și să le permită să le utilizeze să aducă atingere exercitării libere a drepturilor sale de proprietate intelectuală. Comisia reiterează această din urmă constatare în considerentul (546) al deciziei atacate. În nota de subsol 249 din decizia atacată, aceasta explică faptul că, „[î]n orice caz, din moment ce specificațiile relevante nu sunt accesibile, nu este posibil [pentru Comisie] să stabilească în ce măsură afirmațiile Microsoft privind drepturile sale de proprietate intelectuală sunt exacte”.

286 Mai mult, în considerentele (1003) și (1004) ale deciziei atacate, descriind domeniul de aplicare al măsurii ce urmărește corectarea refuzului abuziv imputat Microsoft, Comisia subliniază, pe de o parte, că această măsură nu se referă decât la specificațiile de interfață, iar nu la elemente de cod sursă, și, pe de altă parte, că aceasta urmărește autorizarea concurenților Microsoft de a implementa specificațiile dezvăluite în sistemele lor de operare pentru servere pentru grupuri de lucru. Astfel, Comisia arată, printre altele, că „specificațiile nu vor fi reproduse, adaptate, aranjate sau modificate, ci vor fi utilizate de terți pentru a scrie propriile lor interfețe, potrivit acestor specificații” [considerentul (1004) al deciziei atacate]. Comisia concluzionează afirmând că, „[î]n orice caz, dacă decizia [atacată] ar putea să aibă ca efect obligarea Microsoft să se abțină să exercite pe deplin anumite drepturi de proprietate intelectuală, acest lucru ar fi justificat de necesitatea de a pune capăt abuzului constat” [considerentul (1004) al deciziei atacate].

287 În înscrisurile sale, Comisia invocă argumente în același sens. Astfel, în duplică, aceasta califică drept „înșelătoare” susținerea formulată de Microsoft în replică, potrivit căreia „decizia [atacată] impune [acesteia din urmă] să acorde o licență

asupra tuturor drepturilor de proprietate intelectuală care pot fi necesare pentru a implementa specificațiile în propriile sale produse”. Comisia precizează mai întâi, în această privință, că „decizia atacată obligă Microsoft să acorde dreptul de a utiliza specificațiile în scopul proiectării de produse interoperabile” și că, „[î]n măsura în care [această obligație] poate limita capacitatea Microsoft de a face să fie respectate pe deplin unele dintre [drepturile sale de proprietate intelectuală], acest lucru este justificat prin necesitatea de a pune capăt încălcării”. Comisia subliniază că „[d]ecizia [atacată] nu se exprimă cu privire la problema dacă [drepturile de proprietate intelectuală] ale Microsoft sunt sau nu afectate”. Aceasta precizează în continuare că nu se poate totuși deduce din decizie că refuzul imputat Microsoft este justificat prin exercitarea drepturilor de proprietate intelectuală și nici că prezenta cauză privește o acordare obligatorie de licențe. Într-adevăr, nici dosarul și nici cererea introductivă nu ar conține elemente care să demonstreze că aceasta este situația incidentă și, în special, că „este necesară o licență care să dea acces concurenților la anumite [drepturi de proprietate intelectuală] ale Microsoft cu scopul de a asigura interoperabilitatea cu arhitectura de domeniu Windows”.

288 Trebuie arătat de asemenea că, în răspunsul la una dintre întrebările scrise care îi fuseseră adresate de Tribunal, Comisia a confirmat că în decizia atacată nu se constata nicicum că informațiile privind interoperabilitatea nu erau acoperite de un brevet sau de un drept de autor sau, dimpotrivă, că erau acoperite. Comisia a considerat că nu era necesar să se pronunțe cu privire la acest aspect din moment ce, în orice caz, „condițiile pentru a constata existența unui abuz și pentru a impune măsura corectivă [prevăzută la articolul 5 din decizia atacată] erau îndeplinite, indiferent dacă informațiile sunt sau nu sunt protejate printr-un brevet sau printr-un drept de autor”.

289 Rezultă din considerentele de mai sus că temeinicia primului aspect al motivului trebuie să fie apreciată prezumând că protocoalele în cauză sau specificațiile acestora sunt acoperite de drepturi de proprietate intelectuală sau constituie secrete de afaceri și că acestea din urmă trebuie să fie asimilate unor drepturi de proprietate intelectuală.

290 Rezultă că problema principală care trebuie soluționată în cadrul acestui aspect este aceea dacă, astfel cum susține Comisia și contestă Microsoft, condițiile care permit constrângerea unei întreprinderi care deține o poziție dominantă să acorde o licență având ca obiect drepturi de proprietate intelectuală sunt îndeplinite în prezenta cauză.

d) Cu privire la argumentația propriu-zisă invocată în susținerea primului aspect al motivului

i) Cu privire la împrejurările în legătură cu care trebuie analizat comportamentul imputat

Argumentele părților

291 În principal, Microsoft, susținută de CompTIA și de ACT, arată că prima problemă trebuie să fie apreciată prin prisma criteriilor admise de Curte în Hotărârea Magill, punctul 107 de mai sus, și amintite în Hotărârea IMS Health, punctul 107 de mai sus.

292 În susținerea acestei teze, în primul rând, Microsoft reiterează că articolul 5 din decizia atacată implică acordarea obligatorie de licențe având ca obiect protocoalele sale de comunicație, care ar fi inovatoare pe plan tehnologic și ar fi acoperite de drepturi de proprietate intelectuală.

293 În al doilea rând, Microsoft interpretează argumentul Comisiei expus la punctul 302 de mai jos în sensul că aceasta consideră că nu trebuie să aplice criteriile citate anterior atunci când este vorba despre „vânzări legate tehnologice”. Or, acest argument nu ar găsi nicio susținere în cauza în care s-a pronunțat Hotărârea Tribunalului din 6 octombrie 1994, Tetra Pak/Comisia (T-83/91, Rec., p. II-755), menținută în recurs prin Hotărârea Curții din 14 noiembrie 1996, Tetra Pak/Comisia (C-333/94 P, Rec., p. I-5951) (denumită în continuare „cauza Tetra Pak II”), invocată de către Comisie.

294 În al treilea rând, Microsoft respinge argumentele pe care Comisia le deduce din faptul că împrejurările prezentei cauze se diferențiază de cele din cauza în care s-a pronunțat Hotărârea IMS Health, punctul 107 de mai sus.

295 În această privință, în primul rând, Microsoft arată că în această din urmă cauză erau implicate importante efecte de rețea și că, din cauza prezenței unor astfel de efecte, structura a 1 860 de module create de IMS Health a fost considerată ca reprezentând un standard industrial. Microsoft adaugă că, în decizia atacată, Comisia nu a invocat argumentul potrivit căruia, refuzând să „permită compatibilitatea”, Microsoft aducea atingere obiectivelor de interes general definite în Directiva 91/250. În orice caz, considerații vagi întemeiate pe interesul general nu pot justifica obligarea unei întreprinderi să acorde licențe. În sfârșit, Microsoft susține că Directiva 91/250 nu prevede nicio obligație pozitivă de a dezvălui informații.

296 În al doilea rând, Microsoft respinge susținerea Comisiei potrivit căreia a utilizat puterea de piață pe care o deține pe piața sistemelor de operare pentru PC-uri client pentru a ocupa piața sistemelor de operare pentru servere pentru grupuri de lucru. Microsoft susține că nici decizia atacată, nici memoriul în apărare nu indică în mod clar care este puterea de piață pe care ar fi utilizat-o și modul în care ar fi fost exercitată această putere.

297 În al treilea rând, Microsoft consideră că susținerea Comisiei potrivit căreia a întrerupt nivelurile anterioare de furnizare este eronată atât în drept, cât și în fapt și că aceasta nu ține seama de principiile enunțate în Hotărârea Bronner, punctul 112 de mai sus. Microsoft afirmă că în niciun moment nu a acordat societății Sun sau unui alt furnizor de sisteme de operare concurente o licență având ca obiect specificațiile protocoalelor de comunicație. Aceasta menționează că în 1994 a acordat o licență AT&T, având ca obiect o tehnologie de rețea pentru a permite dezvoltarea unui produs denumit „Advanced Server for UNIX (AS/U)” și că un anumit număr de produse bazate pe AS/U au fost proiectate de importanți furnizori UNIX, inclusiv sistemul „PC NetLink” al Sun. Microsoft precizează că, deși a convenit cu AT&T, în 2001, să nu extindă acordul de licență pentru a include noi tehnologii, „tehnologia AS/U” și produsele bazate pe aceasta rămân disponibile. Microsoft consideră că faptul de a fi acordat o licență AT&T cu mai mult de zece ani în urmă, pentru o tehnologie determinată nu o poate obliga să acorde pentru viitor și în mod indefinit licențe pentru toate tehnologiile care sunt legate de aceasta, inclusiv protocoalele de comunicație.

298 În al patrulea rând, Microsoft arată că, în considerentul (577) al deciziei atacate, Comisia menționează că „refuzul Microsoft de a furniza societății Sun face parte dintr-o conduită mai largă care urmărește să nu dezvăluie distribuitorilor de sisteme de operare pentru servere pentru grupuri de lucru anumite informații privind interoperabilitatea”. Microsoft consideră că linia de conduită care îi este astfel imputată corespunde „aplicării în mod nediscriminatoriu a unei politici pe care aproape toate societățile tehnologice o adoptă pentru a-și proteja rezultatele eforturilor de cercetare și de dezvoltare” și că un astfel de comportament nu poate reprezenta o „împrejurare excepțională” în sensul Hotărârilor Magill și IMS Health, punctul 107 de mai sus.

299 În subsidiar, Microsoft, susținută de CompTIA și de ACT, invocă faptul că, în ipoteza în care s-ar considera că niciun drept de proprietate intelectuală nu este în discuție în prezenta cauză, criteriile aplicabile ar fi cele admise de Curte în Hotărârea Bronner, punctul 112 de mai sus, care corespund primului, celui de al doilea și celui de al patrulea dintre criteriile din Hotărârea IMS Health, punctul 107 de mai sus, astfel cum au fost enunțate la punctul 116 de mai sus.

- 300 În sfârșit, Microsoft, CompTIA și ACT susțin că niciunul dintre cele patru criterii din Hotărârea IMS Health, punctul 107 de mai sus, și, pe cale de consecință, niciunul dintre cele trei criterii din Hotărârea Bronner, punctul 112 de mai sus, nu este îndeplinit în prezenta cauză.
- 301 În principal, Comisia, susținută de SIIA și de FSFE, arată că, și în cazul în care s-ar considera că refuzul în cauză se justifică prin exercitarea drepturilor de proprietate intelectuală și că decizia atacată implică acordarea obligatorie de licențe, această problemă nu ar trebui să fie în mod automat apreciată în funcție de criteriile stabilite de „jurisprudența IMS Health”.
- 302 În această privință, în primul rând, Comisia susține că „regula împrejurărilor excepționale” prevăzută de jurisprudență nu poate fi aplicată „ca atare și fără altă precizare” unui refuz de a dezvălui secrete de afaceri care are drept efect crearea unei „legături tehnologice” între un produs distinct și un produs dominant.
- 303 În al doilea rând, Comisia susține că Hotărârea IMS Health, punctul 107 de mai sus, nu stabilește o listă exhaustivă de împrejurări excepționale. Aceasta invocă faptul că, în această hotărâre, ca și în Hotărârea Magill, punctul 107 de mai sus, Curtea a enunțat condițiile în care era posibilă adoptarea unei decizii care prevede acordarea obligatorie de licențe, având în vedere împrejurările specifice proprii cauzelor în care s-au pronunțat aceste hotărâri. Astfel, în Hotărârea IMS Health, punctul 107 de mai sus, Curtea s-ar fi limitat să stabilească o listă de criterii care „era suficient” să fie îndeplinite. În realitate, pentru a determina dacă comportamentul unei întreprinderi în poziție dominantă care refuză să furnizeze are un caracter abuziv, Comisia ar trebui să examineze ansamblul factorilor care încadrează acest refuz și, în special, contextul economic și normativ specific în care intervine refuzul.
- 304 În al treilea rând, Comisia enumeră elementele care ar diferenția împrejurările prezentei cauze de cele ale cauzei în care s-a pronunțat Hotărârea IMS Health, punctul 107 de mai sus, și care ar permite să se considere că refuzul imputat Microsoft constituie un abuz de poziție dominantă.

305 În primul rând, Comisia arată că decizia atacată prezintă particularitatea că vizează un refuz de a furniza informații privind interoperabilitatea în sectorul software. Această decizie ar urmări să permită dezvoltarea de produse compatibile cu cele ale Microsoft, în timp ce precedentele citate de Microsoft ar privi situații în care „produsul protejat” trebuia să fie încorporat în produsele concurenților din motive care depășesc preocuparea de a asigura simpla compatibilitate între două produse distincte. În plus, aceste precedente nu ar privi problemele specifice care se pun în sectoarele în care efectele de rețea sunt omniprezente. Comisia adaugă faptul că, spre deosebire de sectorul relevant în prezenta cauză, sectoarele economice avute în vedere în aceste precedente nu erau „sectoare în care legiuitorul recunoscuse în mod clar utilitatea compatibilității pentru societate în general.” Mai precis, făcând trimitere la considerentele (745)-(763) ale deciziei atacate, Comisia amintește importanța pe care legiuitorul comunitar a acordat-o interoperabilității, în special în cadrul Directivei 91/250, precum și poziția susținută de acesta din urmă, potrivit căreia dezvăluirea de informații în scopul interoperabilității este benefică pentru concurență și pentru inovare.

306 În al doilea rând, Comisia invocă faptul că problema de față implică un furnizor în poziție dominantă care utilizează puterea de piață pe care o deține pe o piață determinată, în speță cea a sistemelor de operare pentru PC-uri client, pentru a elimina concurența pe o piață vecină, și anume cea a sistemelor de operare pentru servere pentru grupuri de lucru, „întărind astfel barierele la intrarea pe piața sa inițială și în același timp obținând o rentă de monopol suplimentară”. Această situație ar agrava prejudiciul care rezultă deja pentru consumatori din restricția adusă dezvoltării de noi produse.

307 În al treilea rând, Comisia subliniază că problema de față privește un furnizor în poziție dominantă care întrerupe nivelurile de furnizare anterioare [considerentele (578)-(584) ale deciziei atacate]. Comisia menționează că, inițial, Microsoft avea o politică de a dezvălui, iar nu de a reține informațiile privind interoperabilitatea, ceea ce a facilitat mai ales introducerea pe piață a propriilor sisteme de operare pentru

servere pentru grupuri de lucru, și nicidecum nu a descurajat-o să inoveze. Totuși, odată ce „produsele sale server” au fost suficient implantate pe piață, Microsoft și-ar fi schimbat atitudinea și ar fi ales să își excludă concurenții, refuzând să le ofere acces la acele informații [considerentele (587), (588), (637) și următoarele ale deciziei atacate].

308 Comisia consideră că Microsoft nu poate contesta că a întrerupt nivelurile de furnizare anterioare. În această privință, Microsoft arată mai întâi că acordul încheiat între Microsoft și AT&T, care a permis acesteia din urmă să dezvolte AS/U, avea ca obiect dezvăluirea nu numai a informațiilor privind interoperabilitatea de tipul celor în cauză în decizia atacată, ci și a unor informații suplimentare. În continuare, Comisia consideră că faptul că tehnologia AS/U rămâne disponibilă nu este relevant. Făcând trimitere la considerentele (580)-(583) ale deciziei atacate, Comisia arată, în această privință, că dezvăluirile făcute „în cadrul AS/U” sunt acum depășite, întrucât Microsoft a modificat protocoalele relevante în versiunile ulterioare ale Windows. În sfârșit, Comisia consideră că afirmația Microsoft potrivit căreia faptul de a fi acordat o licență AT&T, cu mai mult de zece ani în urmă, pentru o tehnologie determinată nu o poate obliga să acorde pe viitor și în mod indefinit licențe pentru toate tehnologiile care sunt legate de aceasta este lipsită de relevanță prin prisma abordării adoptate în decizia atacată. Într-adevăr, problema întreruperii nivelurilor de furnizare anterioară este tratată în decizie nu ca un abuz în sine, ci ca un element de apreciere a refuzului de a furniza imputat Microsoft [considerentul (578) și următoarele ale deciziei atacate].

309 În al patrulea rând, Comisia arată că nu susține că simplul fapt că un refuz de a acorda o licență având ca obiect drepturi de proprietate intelectuală face parte dintr-o linie de conduită generală constituie în sine o „împrejurare excepțională” suficientă pentru a face acest refuz abuziv. Comisia ar considera pur și simplu că faptul că Sun nu este singurul concurent căruia Microsoft i-a refuzat accesul la informațiile privind interoperabilitatea este o împrejurare relevantă pentru a aprecia compatibilitatea comportamentului acesteia din urmă cu articolul 82 CE.

- 310 Cu privire la argumentația pe care Microsoft o susține în subsidiar, potrivit căreia prezenta cauză ar trebui să fie examinată conform criteriilor enunțate în Hotărârea Bronner, punctul 112 de mai sus, Comisia consideră că aceasta nu poate fi admisă. Comisia arată că această hotărâre privește accesul la o infrastructură care necesitase importante investiții și consideră că, dacă s-ar stabili faptul că informațiile în discuție în prezenta cauză nu sunt protejate de drepturi de proprietate intelectuală, ci constau din combinații pur arbitrare de mesaje, hotărârea menționată nu ar fi, cu siguranță, „un punct de comparație adecvat”.
- 311 În subsidiar, Comisia, susținută de SIIA și de FSFE, arată că, deși se presupune că legalitatea deciziei atacate, în măsura în care aceasta se raportează la prima problemă, trebuie să fie apreciată conform criteriilor admise de Curte în Hotărârea IMS Health, punctul 107 de mai sus, aceste criterii sunt reunite în prezenta cauză.

Aprecierea Tribunalului

- 312 Trebuie amintit că Microsoft susține teza potrivit căreia refuzul de a furniza informațiile privind interoperabilitatea care îi este imputat nu poate constitui un abuz de poziție dominantă în sensul articolului 82 CE din moment ce, pe de o parte, aceste informații sunt protejate de drepturi de proprietate intelectuală – sau constituie secrete de afaceri – și, pe de altă parte, criteriile jurisprudențiale care permit ca o întreprindere în poziție dominantă să fie obligată să acorde o licență unui terț nu sunt îndeplinite în prezenta cauză.
- 313 Trebuie de asemenea amintit că, după cum consideră Comisia, nu este necesar să se pronunțe cu privire la faptul dacă acest comportament imputat Microsoft constituie un refuz de a acorda o licență având ca obiect drepturi de proprietate intelectuală

către un terț și dacă secretele de afaceri necesită același grad de protecție ca și respectivele drepturi, întrucât, în orice caz, criteriile stricte în temeiul cărora un astfel de refuz poate fi considerat un abuz de poziție dominantă în sensul articolului 82 CE sunt îndeplinite în prezenta cauză (a se vedea punctele 284-288 de mai sus).

314 Deși Microsoft și Comisia sunt de acord astfel în a considera că refuzul în cauză poate fi apreciat conform articolului 82 CE, prezumând că reprezintă un refuz de a acorda o licență având ca obiect drepturi de proprietate intelectuală, în schimb acestea au opinii divergente cu privire la criteriile jurisprudențiale aplicabile într-o astfel de ipoteză.

315 Astfel, Microsoft invocă în principal criteriile enunțate în Hotărârile Magill și IMS Health, punctul 107 de mai sus, și, în subsidiar, pe cele expuse în Hotărârea Bronner, punctul 112 de mai sus.

316 Comisia, la rândul său, consideră că o aplicare „automată” a criteriilor din Hotărârea IMS Health, punctul 107 de mai sus, ar fi „problematică” în prezenta cauză. Aceasta susține că, pentru a stabili dacă un astfel de refuz are un caracter abuziv, îi revine sarcina de a lua în considerare toate împrejurările specifice care încadrează acest refuz, aceste împrejurări nefiind în mod obligatoriu aceleași ca și cele identificate în Hotărârile Magill și IMS Health, punctul 107 de mai sus. Astfel, Comisia precizează, în considerentul (558) al deciziei atacate, că „[j]urisprudența Curții lasă [...] să se înțeleagă că trebuie să fie analizată de către Comisie totalitatea împrejurărilor care încadrează un exemplu determinat de refuz de furnizare, iar decizia Comisiei să fie luată în lumina rezultatelor acestei examinări complete.”

317 În cadrul ședinței, Comisia, chestionată cu privire la acest aspect de către Tribunal, a confirmat că luase în considerare, în decizia atacată, trei caracteristici ale comportamentului imputat Microsoft care permiteau calificarea acestuia drept abuziv. Prima caracteristică este reprezentată de faptul că informațiile pe care Microsoft refuză să

le dezvăluie concurenților săi se raportează la interoperabilitatea în sectorul software, și anume o problemă căreia legiuitorul comunitar îi acordă o importanță deosebită. A doua caracteristică rezidă în faptul că Microsoft ar utiliza extraordinara putere de piață pe care o deține pe piața sistemelor de operare pentru PC-uri client pentru a elimina concurența de pe piața vecină a sistemelor de operare pentru servere pentru grupuri de lucru. A treia caracteristică este faptul că, prin comportamentul în cauză, s-ar ajunge la o întrerupere a nivelurilor de furnizare anterioare.

318 Comisia susține că, în orice caz, criteriile admise de Curte în Hotărârile Magill și IMS Health, punctul 107 de mai sus, sunt de asemenea îndeplinite în prezenta cauză.

319 Ca răspuns la aceste diferite argumente, trebuie arătat că, după cum subliniază în mod întemeiat Comisia în considerentul (547) al deciziei atacate, deși, în principiu, întreprinderile au libertatea să își aleagă partenerii comerciali, un refuz de a livra din partea unei întreprinderi în poziție dominantă poate, în anumite împrejurări și în măsura în care nu este justificat în mod obiectiv, să constituie un abuz de poziție dominantă în sensul articolului 82 CE.

320 Curtea a considerat astfel că o societate în poziție dominantă pe piața materiilor prime, care, în scopul de a rezerva aceste materii pentru propria sa producție de derivați, prin refuzul aprovizionării unui client, produce ea însăși acești derivați, cu riscul de a elimina orice concurență din partea acestui client, își exploata poziția dominantă în mod abuziv în sensul articolului articolul 82 CE (Hotărârea Curții din 6 martie 1974, Istituto Chemioterapico Italiano și Commercial Solvents/Comisia, 6/73 și 7/73, Rec., p. 223; a se vedea, în ceea ce privește un refuz de a furniza un serviciu, Hotărârea Curții din 3 octombrie 1985, CBEM, 311/84, Rec., p. 3261).

321 În cauza care se află la originea Hotărârii din 5 octombrie 1988, Volvo (238/87, Rec., p. 6211), Curtea, sesizată cu o întrebare preliminară în temeiul articolului 234 CE, fusese solicitată să se pronunțe dacă faptul că un producător de automobile, titular al unui drept asupra unui model care acoperă elementele de caroserie, refuză să acorde terților o licență pentru furnizarea de piese care încorporează modelul protejat trebuia să fie considerat abuz de poziție dominantă în sensul articolului 82 CE. În hotărârea sa, Curtea a subliniat că facultatea, pentru titularul unui model protejat, de a împiedica terții să producă și să vândă sau să importe, fără consimțământul său, produse care încorporează modelul constituia însăși substanța dreptului său exclusiv. Aceasta a concluzionat (punctul 8) că „o obligație impusă titularului modelului protejat de a acorda terților, chiar în schimbul unor redevențe rezonabile, o licență pentru furnizarea de produse care încorporează modelul ar echivala cu privarea acestui titular de substanța dreptului său exclusiv și că refuzul de a acorda o asemenea licență nu poate constitui în sine un abuz de poziție dominantă”. Curtea a adăugat totuși că „exercitarea dreptului exclusiv de către titularul unui model privind elemente ale caroseriei automobilelor [putea] fi interzis de articolul [82 CE] dacă [ocazional], din partea unei întreprinderi în poziție dominantă, anumite comportamente abuzive, cum ar fi refuzul arbitrar de a livra piese de schimb reparatorilor independenți, stabilirea prețurilor pieselor de schimb la un nivel inechitabil sau decizia de a nu mai produce piese de schimb pentru un anumit model, chiar dacă multe dintre mașinile din acest model încă [circulau], cu condiția ca aceste comportamente [să fie] susceptibile să afecteze comerțul între statele membre” (punctul 9).

322 În Hotărârea Magill, punctul 107 de mai sus, Curtea, pronunțându-se în recurs, fusese de asemenea solicitată să se pronunțe cu privire la problema refuzului unei întreprinderi dominante de a acorda o licență unui terț pentru utilizarea unui drept de proprietate intelectuală. Cauza în care s-a pronunțat această hotărâre avea ca obiect o decizie a Comisiei în care se considera că trei societăți de televiziune abuzaseră de poziția dominantă pe care o dețineau pe piața reprezentată de grilele lor de programe săptămânale respective și pe cea a ghidurilor de televiziune în care erau publicate aceste grile, prevalându-se de dreptul lor de autor asupra acestor grile pentru a împiedica terții să publice ghiduri săptămânale complete ale programelor diferitor canale de televiziune. În consecință, Comisia obligase aceste societăți de televiziune să își furnizeze reciproc și să furnizeze terților la cerere și pe o bază nediscriminatorie programele lor de emisiuni săptămânale stabilite în avans și să permită reproducerea acestor programe de către aceste părți. Comisia precisase în special că

redevențele solicitate de societățile respective, în ipoteza în care ar fi ales să furnizeze și să permită reproducerea acestor programe prin intermediul licențelor, trebuiau să aibă un quantum rezonabil.

323 În Hotărârea Magill, punctul 107 de mai sus (punctul 49), Curtea, referindu-se la Hotărârea Volvo, punctul 321 de mai sus, a declarat că „dreptul exclusiv de reproducere [facea] parte din prerogativele autorului, astfel încât un refuz de acordare a licenței, chiar dacă ar proveni de la o întreprindere în poziție dominantă, nu poate constitui în sine un abuz de poziție dominantă”. Făcând trimitere tot la Hotărârea Volvo, punctul 321 de mai sus, Curtea a precizat totuși că „exercitarea dreptului exclusiv de către titular [putea], în împrejurări excepționale, să dea naștere unui comportament abuziv” (punctul 50).

324 Curtea a considerat că împrejurările următoare erau relevante pentru a stabili caracterul abuziv al comportamentului imputat societăților de televiziune în cauză. În primul rând, refuzul imputat acestora privea un produs, grilele de programe săptămânale ale canalelor de televiziune, a cărui furnizare era indispensabilă pentru exercitarea activității în cauză, editarea unui ghid săptămânal complet al programelor de televiziune (punctul 53). În al doilea rând, acest refuz împiedica apariția unui produs nou, un ghid săptămânal complet al programelor de televiziune, pe care societățile de televiziune sus-menționate nu îl ofereau și pentru care exista o cerere potențială din partea consumatorilor, ceea ce constituia un abuz în sensul articolului 82 al doilea paragraf litera (b) CE (punctul 54). În al treilea rând, acest refuz nu era justificat (punctul 55). În sfârșit, în al patrulea rând, prin comportamentul lor, aceste societăți de televiziune își rezervaseră o piață derivată, cea a ghidurilor săptămânale de televiziune, excluzând orice concurență pe această piață (punctul 56).

325 În cauza în care s-a pronunțat Hotărârea Bronner, punctul 112 de mai sus, Curtea, sesizată cu o întrebare preliminară în temeiul articolului 234 CE, fusese solicitată să se pronunțe dacă refuzul unui grup de presă care deținea o cotă foarte importantă

pe piața austriacă a cotidienele și care opera unicul sistem de livrare la domiciliu a ziarelor la scară națională existent în Austria de a permite, în schimbul unei remunerații adecvate, accesul la sistemul menționat al editorului unui cotidian concurent sau de a permite acestui editor să cumpere anumite servicii complementare de la grup constituia un abuz de poziție dominantă contrar articolului 82 CE.

326 În această hotărâre (punctul 38), Curtea a arătat mai întâi că, deși în Hotărârile Istituto Chemioterapico Italiano și Commercial Solvents/Comisia și CBEM, punctul 320 de mai sus, se pronunțase în sensul că era abuziv faptul că o întreprindere care deține o poziție dominantă pe o piață determinată refuză să furnizeze unei întreprinderi concurente de pe o piață vecină materiile prime și, respectiv, serviciile indispensabile pentru exercitarea activităților acesteia, statuase în acest sens în măsura în care comportamentul în cauză era de natură să elimine orice concurență din partea acelei întreprinderi.

327 În continuare, Curtea a arătat (punctul 39) că, la punctele 49 și 50 din Hotărârea Magill, punctul 107 de mai sus, confirmase că refuzul titularului unui drept de proprietate intelectuală de a acorda o licență, chiar dacă provine din partea unei întreprinderi în poziție dominantă, nu poate constitui în sine un abuz de poziție dominantă, dar că exercitarea unui drept exclusiv de către titular ar putea, în împrejurări excepționale, să dea naștere unui comportament abuziv.

328 În sfârșit, aceasta a amintit împrejurările excepționale pe care le reținuse în Hotărârea Magill, punctul 107 de mai sus, înainte de a afirma (punctul 41):

„[C]hiar dacă această jurisprudență privind exercitarea unui drept de proprietate intelectuală ar fi aplicabilă exercitării oricărui drept de proprietate, tot ar fi necesar, pentru ca [această] hotărâre [...] să poată fi invocată în mod util pentru a stabili existența unui abuz în sensul articolului [82 CE] într-o situație precum cea care face

obiectul [...] întrebării preliminare, nu numai ca refuzul serviciului reprezentat de livrarea la domiciliu să fie de natură să elimine orice concurență pe piața cotidienele din partea solicitantului serviciului și să nu poată fi justificată în mod obiectiv, ci și ca serviciul însuși să fie indispensabil pentru exercitarea activității acestuia, în sensul că nu există niciun substitut real sau potențial pentru sistemul respectiv de livrare la domiciliu.”

329 În Hotărârea IMS Health, punctul 107 de mai sus, Curtea s-a pronunțat din nou cu privire la condițiile în care refuzul unei întreprinderi în poziție dominantă de a acorda unui terț o licență pentru utilizarea unui produs protejat de un drept de proprietate intelectuală este susceptibil să constituie un comportament abuziv în sensul articolului 82 CE.

330 Mai întâi, Curtea a reafirmat (punctul 34), referindu-se la Hotărârea Volvo, punctul 321 de mai sus, și la Hotărârea Magill, punctul 107 de mai sus, că, potrivit unei jurisprudențe consacrate, dreptul exclusiv de reproducere făcea parte din prerogativele titularului unui drept de proprietate intelectuală, astfel încât refuzarea unei licențe, deși ar proveni din partea unei întreprinderi în poziție dominantă, nu poate constitui în sine un abuz de poziție dominantă. Curtea a arătat de asemenea (punctul 35) că din aceeași jurisprudență rezulta că exercitarea dreptului exclusiv de către titular putea, în împrejurări excepționale, să dea naștere unui comportament abuziv. În continuare, după ce a amintit împrejurările excepționale reținute în Hotărârea Magill, punctul 107 de mai sus, Curtea a declarat (punctul 38) că din jurisprudența amintită reieșea că, pentru ca refuzul unei întreprinderi titulare a unui drept de autor de a permite accesul la un produs sau la un serviciu indispensabil pentru exercitarea unei activități determinate să poată fi calificat drept abuziv, era suficient să fie îndeplinite trei condiții cumulative, și anume ca refuzul să împiedice apariția unui nou produs pentru care există o cerere potențială din partea consumatorilor, refuzul să fie lipsit de justificare și să fie de natură să excludă orice concurență pe o piață derivată.

331 Reiese din jurisprudența amintită mai sus că faptul că o întreprindere care deține o poziție dominantă refuză să acorde unui terț o licență pentru utilizarea unui produs care face obiectul unui drept de proprietate intelectuală nu poate constitui în sine un abuz de poziție dominantă în sensul articolului 82 CE. Numai în împrejurări excepționale exercitarea dreptului exclusiv de către titularul dreptului de proprietate intelectuală poate conduce la un astfel de abuz.

332 Reiese de asemenea din această jurisprudență că trebuie să fie considerate drept excepționale în special următoarele împrejurări:

— în primul rând, refuzul privește un produs sau un serviciu indispensabil pentru exercitarea unei activități determinate pe o piață vecină;

— în al doilea rând, refuzul este de natură să excludă orice concurență efectivă pe această piață vecină;

— în al treilea rând, refuzul împiedică apariția unui produs nou pentru care există o cerere potențială din partea consumatorilor.

333 Din moment ce s-a stabilit că astfel de împrejurări sunt incidente, refuzul titularului în poziție dominantă de a acorda o licență este susceptibil să încalce articolul 82 CE, cu excepția cazului când este justificat în mod obiectiv.

334 Trebuie observat că împrejurarea în care refuzul împiedică apariția unui produs nou pentru care există o cerere potențială din partea consumatorilor nu figurează decât în jurisprudența privind exercitarea unui drept de proprietate intelectuală.

335 În sfârșit, trebuie adăugat că, pentru ca un refuz de a acorda acces unui produs sau unui serviciu indispensabil pentru exercitarea unei activități date să poată fi considerat abuziv, trebuie să se distingă două piețe, și anume, pe de o parte, o piață constituită din produsul sau serviciul respectiv și pe care întreprinderea care exprimă refuzul deține o poziție dominantă și, pe de altă parte, o piață vecină pe care produsul sau serviciul în cauză este utilizat pentru producerea unui alt produs sau pentru furnizarea unui alt serviciu. Trebuie precizat că faptul că produsul sau serviciul indispensabil nu este comercializat separat nu exclude de la bun început posibilitatea de a identifica o piață distinctă (a se vedea în acest sens Hotărârea IMS Health, punctul 107 de mai sus, punctul 43). Astfel, Curtea a arătat la punctul 44 din Hotărârea IMS Health, punctul 107 de mai sus, că era suficient ca o piață potențială, chiar ipotetică, să poată fi identificată, că această situație se regăsea atunci când produsele sau serviciile erau indispensabile pentru exercitarea unei activități determinate și când exista, pentru acestea, o cerere efectivă din partea întreprinderilor care urmăreau să exercite activitatea respectivă. La punctul următor din această hotărâre, Curtea a concluzionat că posibilitatea identificării a două stadii de producție diferite, asociate prin faptul că produsul din amonte este un element indispensabil pentru furnizarea produsului din aval, era decisivă.

336 Având în vedere elementele de mai sus, Tribunalul consideră că este necesar, mai întâi, să examineze dacă împrejurările indicate în Hotărârile Magill și IMS Health, punctul 107 de mai sus, astfel cum au fost amintite la punctele 332 și 333 de mai sus, sunt incidente și în prezenta cauză. Numai în cazul în care s-ar constata că una sau mai multe dintre aceste împrejurări lipsesc, Tribunalul va analiza împrejurările specifice invocate de către Comisie (a se vedea punctul 317 de mai sus).

ii) Cu privire la caracterul indispensabil al informațiilor privind interoperabilitatea

Argumentele părților

337 Microsoft susține că informațiile privind interoperabilitatea avute în vedere de decizia atacată nu sunt indispensabile pentru exercitarea activității furnizorului de sisteme de operare pentru servere pentru grupuri de lucru. Aceasta afirmă că o tehnologie determinată nu poate fi calificată drept indispensabilă dacă, fără a avea acces la aceasta, este „viabil din punct de vedere economic” pentru concurenții întreprinderii în poziție dominantă să dezvolte și să își comercializeze produsele.

338 Microsoft consideră că decizia atacată conține o eroare de drept și o eroare de fapt cu privire la acest aspect.

339 În primul rând, cu privire la eroarea de drept, Microsoft susține că aceasta constă în utilizarea de către Comisie a unui criteriu inadecvat, extraordinar și absolut pentru „a evalua dacă putea exista concurența”. Făcând trimitere la considerentele (176)-(184) ale deciziei atacate, Microsoft invocă faptul că aceasta din urmă consideră că sistemele de operare pentru servere concurente ale Microsoft trebuie să fie în măsură să comunice cu sistemele de operare Windows pentru PC-uri client și pentru servere exact în același mod ca sistemele de operare Windows pentru servere. Or, jurisprudența nu ar impune acordarea unui asemenea „acces optim” pe piață.

340 În replică, Microsoft critică aprecierea Comisiei privind gradul de interoperabilitate cerut în funcție de ceea ce era necesar pentru a permite concurenților săi să rămână în mod viabil pe piață. Microsoft susține că noțiunea de interoperabilitate utilizată de către Comisie în considerentele (666)-(687) ale deciziei atacate este nerezonabilă,

întrucât implică o „cvasiidentitate” între sistemele de operare Windows pentru servere și sistemele de operare concurente. Făcând trimitere la fragmente din considerentele (669) și (679) ale deciziei atacate, menționate la punctul 126 de mai sus, Microsoft susține că, dacă s-ar accepta o asemenea noțiune, „orice tehnologie ar fi indispensabilă”. Microsoft adaugă că singura justificare propusă în decizia atacată pentru a susține că un asemenea „nivel” de interoperabilitate este indispensabil pentru a permite concurenților să poată rămâne în condiții viabile pe piață ține de faptul că accesul la specificațiile în cauză ar putea permite acestora să evite ca utilizatorii să fie obligați să „se identifice de două ori” [considerentul (183) al deciziei atacate]. Microsoft consideră că această justificare este inadecvată din moment ce, în primul rând, numeroși vânzători furnizează deja soluții pentru „identificarea unică”, în al doilea rând, necesitatea identificării de două ori constituie în mod clar o soluție alternativă (chiar dacă este mai puțin avantajoasă) și, în al treilea rând, măsura corectivă prevăzută la articolul 5 din decizia atacată depășește cu mult ceea ce este necesar pentru a răspunde la această problemă minoră.

341 Tot în replică, după ce a făcut trimitere la argumentele reproduse la punctele 125-128 de mai sus și a reiterat că măsura corectivă prevăzută la articolul 5 din decizia atacată nu va permite concurenților săi să dezvolte produse „cvasiidentice” cu sistemele de operare Windows pentru servere, Microsoft susține că existența unei legături de cauzalitate între „lipsa disponibilității” specificațiilor pentru protocoalele sale de comunicație și pretinsa imposibilitate pentru concurenții săi de a rămâne în mod viabil pe piață nu este dovedită de către Comisie.

342 În observațiile cu privire la memoriile în intervenție, Microsoft contestă faptul că actorii de pe piață și consumatorii cer o „substituibilitate perfectă” și afirmă că o asemenea cerință depășește „criteriul caracterului indispensabil” enunțat de Curte în Hotărârile Bronner, punctul 112 de mai sus, și IMS Health, punctul 107 de mai sus. În opinia Microsoft, concurenții săi „nu au nevoie de Active Directory”, întrucât sistemele lor de operare pentru servere dispun de propriile servicii de director, care sunt în măsură să furnizeze servicii pentru grupuri de lucru sistemelor de operare Windows pentru PC-uri client și pentru servere.

343 În al doilea rând, Microsoft consideră că decizia atacată este afectată de o eroare de fapt în măsura în care Comisia a omis să țină seama de faptul că mai multe sisteme de operare pentru servere pentru grupuri de lucru sunt prezente pe piață. Microsoft susține că întreprinderile din Europa continuă să mențină în cadrul lor rețele informatice eterogene, și anume care conțin sisteme de operare furnizate de diferiți distribuitori.

344 În această privință, Microsoft amintește că a prezentat, în cursul procedurii administrative, rapoarte în care experți în informatică descriu „mijloacele de a asigura o interoperabilitate în cadrul rețelelor informatice”. Aceasta adaugă că răspunsurile la solicitările de informații ale Comisiei confirmă că interoperabilitatea între diferite tipuri de sisteme de operare este obișnuită în rețelele informatice din Europa. Astfel, 47 % din societățile care au răspuns la aceste solicitări de informații ar fi menționat că utilizează sisteme de operare pentru servere concurente ale Microsoft cu scopul de a furniza servicii de partajare de fișiere și de imprimante sistemelor de operare Windows pentru PC-uri client. Ar exista dovezi asemănătoare în ceea ce privește serviciile de gestionare a utilizatorilor și a grupurilor de utilizatori. Pe de altă parte, Microsoft reiterează că din rapoartele Mercer reiese că întreprinderile nu au sentimentul de a fi restricționate în alegerea sistemelor de operare pentru servere de considerații legate de interoperabilitate.

345 Microsoft susține de asemenea că interoperabilitatea între sistemele de operare pentru servere concurente și sistemele de operare Windows pentru PC-uri client și pentru servere poate fi realizată prin cinci metode diferite. Fiecare dintre aceste metode ar constitui o alternativă la dezvăluirea protocoalelor de comunicație în cauză și ar permite acestor diferite sisteme de operare să „funcționeze corect împreună”. Microsoft susține că, deși este adevărat că „substituibilitatea perfectă” pe care Comisia o consideră esențială nu poate fi obținută prin recurgerea la aceste diferite metode, acestea permit totuși să fie atins cu ușurință „nivelul minim de interoperabilitate [...] necesar pentru a asigura o concurență efectivă”.

346 Cele cinci metode invocate de Microsoft sunt următoarele: în primul rând, utilizarea protocoalelor de comunicație standard, precum protocoalele TCP/IP (Transmission Control Protocol/Internet Protocol) și HTTP (Hyper Text Transfer Protocol); în al doilea rând, adăugarea unui cod software unui sistem de operare Windows pentru PC-uri client sau pentru servere pentru a permite acestui sistem să comunice cu un sistem de operare pentru servere concurent prin utilizarea de protocoale de comunicație specifice acestui din urmă sistem de operare; în al treilea rând, adăugarea unui cod software unui sistem de operare pentru servere concurent pentru a-i permite să comunice cu un sistem de operare Windows pentru PC-uri client sau pentru servere prin utilizarea protocoalelor de comunicație proprii sistemelor de operare Windows; în al patrulea rând, utilizarea unui sistem de operare pentru servere ca o „pasarelă” între două ansambluri diferite de protocoale de comunicație; în al cincilea rând, adăugarea unui bloc de coduri software la toate sistemele de operare pentru PC-uri client și pentru servere dintr-o rețea pentru a permite asigurarea unei interoperabilități prin intermediul comunicațiilor între diferite blocuri de coduri software. În același context, Comisia este criticată de Microsoft pentru că, în decizia atacată, nu a demonstrat că ingineria inversă a protocoalelor sale de comunicație era „imposibilă din punct de vedere tehnic sau economic.”

347 Microsoft adaugă că din probele obținute de către Comisie în cadrul procedurii administrative reiese că metodele avute în vedere mai sus funcționează în practică pentru produsele Linux și pentru celelalte sisteme de operare pentru servere pentru grupuri de lucru. Aceasta subliniază că distribuitorii de produse Linux nu au încetat să câștige cote de piață pe piața sistemelor de operare pentru servere pentru grupuri de lucru, fără să fi avut acces la specificațiile protocoalelor sale de comunicație. Făcând trimitere la secțiunile D și E dintr-un raport elaborat de domnii Evans, Nichols și Padilla (anexa C.11 la replică), Microsoft adaugă că aceste produse vor continua să câștige teren în detrimentul sistemelor de operare Windows pentru servere. Aceasta mai precizează că este general cunoscut că Linux reprezintă un concurent serios al Microsoft și că cei mai mari zece furnizori de servere care costă mai puțin de 25 000 dolari SUA (USD) propun servere pentru grupuri de lucru care utilizează Linux.

348 CompTIA și ACT invocă, în esență, argumente în același sens cu cele invocate de Microsoft.

349 CompTIA critică în special opinia Comisiei potrivit căreia sistemele de operare pentru servere pentru grupuri de lucru concurente trebuie să obțină un grad de interoperabilitate cu sistemele de operare Windows pentru PC-uri client care să fie „la fel de bun ca și cel realizat de Microsoft”.

350 Făcând trimitere la argumentele pe care Microsoft le-a dezvoltat cu privire la acest aspect în înscrisurile sale, ACT susține că există mai multe metode care permit să se asigure o interoperabilitate suficientă între sistemele de operare ale diferiților furnizori. Pe de altă parte, exprimă preocuparea că modul în care Comisia interpretează criteriul caracterului indispensabil va avea efecte negative asupra inovării.

351 Comisia susține că dezvăluirea de către Microsoft a informațiilor privind interoperabilitatea către concurenții săi este indispensabilă pentru a permite acestora să continue să concureze pe piața sistemelor de operare pentru servere pentru grupuri de lucru.

352 În primul rând, în ceea ce privește pretinsa eroare de drept, Comisia invocă faptul că susținerile Microsoft se întemeiază pe o prezentare inexactă a poziției sale și pe o confuzie între diferitele probleme analizate în decizia atacată. Potrivit explicațiilor Comisiei, criteriul caracterului indispensabil impune examinarea, pe de o parte, a gradului de interoperabilitate necesar pentru a rămâne un concurent viabil pe piață și, pe de altă parte, a faptului dacă informațiile la care este refuzat accesul constituie singura sursă viabilă din punct de vedere economic pentru a obține acest grad de interoperabilitate.

353 După ce a subliniat că informațiile pe care Microsoft refuză să le dezvăluie sunt „legate din punct de vedere funcțional de PC-urile client”, Comisia precizează că acest caracter indispensabil al informațiilor respective decurge, pe de o parte, din importanța interoperabilității cu PC-urile client pentru sistemele de operare pentru

servere pentru grupuri de lucru [considerentele (383)-(386) ale deciziei atacate] și, pe de altă parte, din cvasimonopolul pe care Microsoft îl deține pe piața sistemelor de operare pentru PC-uri client.

354 Comisia evidențiază de asemenea că a analizat criteriul caracterului indispensabil, astfel cum a fost definit în jurisprudență, în considerentele (666)-(686) ale deciziei atacate și că a examinat în special dacă existau alte soluții decât dezvăluirea informațiilor în cauză pentru a permite întreprinderilor să concureze cu Microsoft în mod viabil pe piața sistemelor de operare pentru servere pentru grupuri de lucru.

355 Potrivit Comisiei, Microsoft consideră că simplul fapt că există soluții de interoperabilitate ineficiente, care permit concurenților săi să obțină numai o pătrundere „minimă” pe piață sau să protejeze poziții „*de minimis*” pe această piață, demonstrează că nu este îndeplinit criteriul caracterului indispensabil. O asemenea teză nu poate fi acceptată, criteriul menționat trebuind să fie apreciat în conformitate cu obiectivul de a păstra o structură concurențială efectivă în favoarea consumatorilor. De fapt, întrebarea ar fi dacă informațiile a căror dezvăluire este refuzată sunt indispensabile pentru exercitarea de către un concurent a unei activități pe piața relevantă, care să acționeze „ca o constrângere concurențială viabilă, iar nu în calitate de actor *de minimis* care a părăsit de fapt piața pentru a ocupa o poziție de «nișă»”.

356 În duplică, Comisia precizează că teza pe care o susține este aceea că o întreprindere dominantă nu are dreptul de a compromite concurența efectivă pe o piață derivată refuzând în mod abuziv accesul concurenților săi la un „produs de intrare” necesar pentru a le asigura viabilitatea. Comisia adaugă că, dacă nu există nicio soluție de înlocuire a „produsului de intrare” la care este refuzat accesul, soluție susceptibilă să permită concurenților să exercite o presiune concurențială efectivă asupra întreprinderii dominante pe piața derivată, este prin urmare evident că „produsul de intrare” respectiv este indispensabil pentru menținerea unei concurențe efective.

357 Tot în duplică, Comisia reiterează că există o gamă întregă de grade posibile de interoperabilitate între PC-urile care rulează Windows și sistemele de operare pentru servere pentru grupuri de lucru. Aceasta susține că nu a stabilit *a priori* la un anumit nivel gradul de interoperabilitate indispensabil pentru menținerea unei concurențe efective pe piață, ci și-a întemeiat concluziile în materie pe caracterul vădit nesatisfăcător al metodelor alternative la care concurenții Microsoft recurseseră deja și care „nu permiteau să fie atins nivelul de interoperabilitate impus de clienți într-un mod viabil din punct de vedere economic”. Comisia neagă din nou că ar fi ținut seama de un grad de interoperabilitate ce atinge „cvasisimilitudinea” la care se referă Microsoft și arată că, în opinia sa, ceea ce este indispensabil nu este autorizarea concurenților Microsoft să reproducă soluțiile de interoperabilitate implementate de aceasta, ci ca aceștia să poată obține „un grad de interoperabilitate echivalent datorită propriilor eforturi de inovare”. Comisia arată, în sfârșit, că în considerentele (590)-(692) ale deciziei atacate examinează „consecințele grave” pe care gradul limitat de interoperabilitate cu sistemele de operare Windows pentru PC-uri client le are pentru concurenți și pentru clienți. Aceasta precizează, în special, că efectul comportamentului imputat Microsoft este acela de a elimina progresiv toți concurenții aceștia de pe piața sistemelor de operare pentru servere pentru grupuri de lucru, deși unii dintre aceștia se bucurau inițial de un important avantaj comercial sau tehnologic în raport cu Microsoft pe piața respectivă [considerentele (587) și (668) ale deciziei atacate].

358 În al doilea rând, Comisia respinge susținerile privind pretinsa eroare de fapt.

359 *Primo*, aceasta arată că nu s-a demonstrat că soluțiile propuse de experții în informatică în rapoartele prezentate de Microsoft în cursul procedurii administrative constituie alternative viabile din punct de vedere comercial la dezvăluirea de informații privind interoperabilitatea.

360 *Secundo*, argumentul pe care Microsoft îl deduce din răspunsurile la solicitările de informații ale Comisiei nu ar fi relevant, în măsura în care „înseamnă că interoperabilitatea cu actori puțin importanți este suficientă sau că o anumită interoperabilitate există deja”. În realitate, Microsoft ar omite să țină seama de faptul că intrarea concurenților săi pe piața sistemelor de operare pentru servere pentru grupuri de lucru a avut loc înainte ca aceasta să înceapă ea însăși să distribuie acest tip de produse. Faptul că informațiile în cauză sunt indispensabile pentru a permite acestor concurenți să continue să reprezinte o constrângere concurențială viabilă față de produsele Microsoft ar determina o eliminare progresivă a acestor concurenți. Faptul că această eliminare nu este încă finalizată nu ar demonstra că nu este îndeplinit criteriul caracterului indispensabil, întrucât aspectul important este acela dacă informațiile sunt indispensabile pentru a păstra o poziție de concurent viabil pe piață.

361 *Tertio*, cu privire la cele cinci metode alternative care permit asigurarea interoperabilității între sistemele de operare furnizate de diferiți distribuitori, invocate de Microsoft, Comisia arată că aceasta nu contestă constatările făcute pe această temă în decizia atacată, ci se limitează să afirme că aceste metode sunt „realizabile” și că permit produselor sale și celor ale concurenților săi să „funcționeze corect împreună”.

362 Comisia amintește că, în decizia atacată, a examinat deja metodele respective și în special problema dacă ingineria inversă putea constitui o alternativă la dezvăluirea informațiilor privind interoperabilitatea [considerentele (683)-(687) ale deciziei atacate] și a demonstrat că acestea nu constituiau „substitute viabile” pentru dezvăluirea de informații privind interoperabilitatea în cauză.

363 *Quarto*, Comisia respinge susținerea Microsoft potrivit căreia analiza efectuată în decizia atacată este contrazisă de intrarea și de pretinsa creștere a Linux pe piața sistemelor de operare pentru servere pentru grupuri de lucru.

364 Comisia precizează, mai întâi, că cifrele referitoare la Linux „nu [reprezintă] pătrunderea pe piață de către un operator unic, ci mai degrabă eforturile unui anumit număr de distribuitori concurenți care se bazează pe Linux (Red Hat, Novel/SuSE, IBM, Sun etc.)”. Cota de piață respectivă a acestor distribuitori concurenți ar fi, prin urmare, „minusculă”.

365 În continuare, Comisia critică constatările din secțiunea D a raportului domnilor Evans, Nichols și Padilla, care figurează în anexa C.11 la replică, arătând că:

— după cum se arată în special în considerentele (487)-(490) ale deciziei atacate, datele provenind de la International Data Corporation (IDC) care au fost utilizate de acești experți pentru redactarea raportului sunt aproximative și prin urmare nu sunt adecvate, în mod independent, pentru a aprecia evoluția pieței;

— acest lucru „se aplică *a fortiori* schimbărilor anuale marginale în raport cu dimensiunea globală a pieței”;

— nu există nicio dovadă că, în ceea ce privește cota de piață de 6,75 % pe care Linux ar deține-o prin raportare la unitățile vândute, calculată de Microsoft în funcție de un factor de extrapolare privind totalitatea serverelor, aceasta se aplică pieței sistemelor de operare pentru servere pentru grupuri de lucru;

— cele două exemple de răspunsuri la investigația de piață din 2003 invocate de experți pentru a demonstra că este posibil să utilizeze, în legătură cu Linux, soluții de interoperabilitate bazate pe tehnica ingineriei inverse nu sunt reprezentative,

în sensul că entitățile respective sunt două din singurele trei entități, dintr-un total de mai mult de 100 care au participat la această investigație de piață, care „utilizau Linux/Samba într-o măsură deloc neglijabilă”;

- experții nu furnizează nicio informație cu privire la modul în care celelalte patru metode care permit asigurarea interoperabilității între sistemele de operare furnizate de diferiți distribuitori invocate de Microsoft ar fi putut să permită pretinsa creștere a Linux pe piață în decursul perioadei reținute pentru abuzul în legătură cu refuzul de furnizare.

³⁶⁶ În mod similar, Comisia critică constatările conținute în secțiunea E a aceluiași raport. Aceasta arată următoarele:

- Comisia a respins deja, în considerentele (605)-(610) ale deciziei atacate, argumentele pe care Microsoft le întemeiază pe previziunile IDC și pe rezultatele celui de al treilea sondaj realizat de Mercer;
- IDC are tendința de a supraestima previziunile cotelor de piață ale Linux în ceea ce privește subcategoriile „gestionare de rețea” și „partajare de fișiere/de imprimante”;
- „migrarea” de la sistemul de operare Windows NT către sistemul de operare Linux menționată în raportul din 8 martie 2004 al Merrill Lynch (anexa 7 la anexa C.11 la replică) riscă să fie un fenomen punctual, Windows NT fiind un „produs depășit, care nu mai este suportat de Microsoft”;

— raportul din 25 mai 2004 al Yankee Group (anexa 9 la anexa C.11 la replică) se referă la sistemele de operare pentru servere în general, iar nu la sistemele de operare pentru servere pentru grupuri de lucru, fiind așadar în mare parte lipsit de relevanță pentru prezenta cauză;

— raportul din 27 mai 2004 al Forrester Research (anexa 10 la anexa C.11 la replică) nu privește în principal sistemele de operare pentru servere pentru grupuri de lucru și conține constatări contrare tezei susținute de Microsoft, în special cea potrivit căreia 92 % din persoanele chestionate vor utiliza Active Directory în 2006.

³⁶⁷ SIIA susține, în esență, aceleași argumente ca și Comisia. SIIA subliniază că, pentru concurența pe merit din sectorul software, este esențial ca furnizorii de sisteme de operare pentru servere pentru grupuri de lucru să fie în măsură să realizeze interoperabilitatea cu produsele cvasimonopolistice ale Microsoft „în condiții de egalitate” cu aceasta. SIIA susține că, pentru a putea exercita o concurență efectivă pe piață, este indispensabil ca acești furnizori să aibă acces la informațiile privind interoperabilitatea în cauză.

³⁶⁸ FSFE respinge argumentația invocată de Microsoft, întemeiată pe existența a cinci metode alternative care permit asigurarea interoperabilității. Aceasta afirmă în special că, „[d]in punct de vedere tehnic, toate aceste metode descriu scenarii realiste”, dar că acestea „omit un element fundamental: autentificarea”. FSFE explică, în această privință, că Microsoft a realizat un „cuplaj strâns” al sistemelor sale de operare Windows pentru PC-uri client cu propriile sale „servere de autentificare”, astfel încât este pur și simplu imposibil să se separe activitatea de autentificare de celelalte activități executate de serverele pentru grupuri de lucru care rulează Windows.

Aprecierea Tribunalului

369 După cum s-a menționat deja la punctul 207 de mai sus, Comisia a adoptat un raționament în două etape pentru a determina dacă informațiile în cauză erau indispensabile, în sensul că, mai întâi, a examinat care era gradul de interoperabilitate cu arhitectura de domeniu Windows pe care sistemele de operare pentru servere pentru grupuri de lucru furnizate de concurenții Microsoft trebuiau să îl obțină pentru a putea rămâne în mod viabil pe piață, iar în continuare aceasta a analizat dacă informațiile privind interoperabilitatea pe care Microsoft refuza să le dezvăluie erau indispensabile pentru a obține acest grad de interoperabilitate.

370 Microsoft susține că acest raționament este eronat în drept și în fapt.

— Cu privire la pretinsa eroare de drept

371 Argumentele Microsoft privind pretinsa eroare de drept săvârșită de către Comisie se raportează la prima parte a raționamentului acesteia.

372 Microsoft critică mai întâi gradul de interoperabilitate reținut de către Comisie în prezenta cauză, considerând, în esență, că poziția acesteia impune ca sistemele de operare pentru servere pentru grupuri de lucru ale concurenților săi să fie în măsură să comunice cu sistemele de operare Windows pentru PC-uri client și pentru servere exact în același mod ca sistemele de operare Windows pentru servere. Microsoft reiterează că acest grad de interoperabilitate implică o cvasiidentitate între aceste sisteme și cele ale concurenților săi.

373 Aceste susțineri trebuie respinse.

374 În această privință, Tribunalul amintește că a arătat deja, la punctele 207-245 de mai sus, care era gradul de interoperabilitate pe care Comisia îl reținuse în decizia atacată. În special, Tribunalul a arătat că, pentru a putea concura în mod viabil cu sistemele de operare Windows pentru servere pentru grupuri de lucru, Comisia considerase că sistemele de operare concurente trebuiau să fie în măsură să interopereze cu arhitectura de domeniu Windows pe poziție de egalitate cu sistemele Windows (a se vedea punctul 230 de mai sus). Tribunalul a precizat că interoperabilitatea, astfel cum era concepută de către Comisie, avea două componente indisociabile, și anume interoperabilitatea client/server și interoperabilitatea server/server, și că implica în special ca un server pe care este instalat un sistem de operare pentru servere pentru grupuri de lucru concurent al Microsoft să poată acționa în calitate de controler de domeniu în cadrul unui domeniu Windows care utilizează Active Directory și, prin urmare, să fie în măsură să participe la mecanismul replicării multimaster cu celelalte controlere de domeniu (a se vedea punctele 231 și 233 de mai sus).

375 Tribunalul a constatat deja și că, în mod contrar celor susținute de Microsoft, Comisia, reținând un asemenea grad de interoperabilitate, nu urmărea nicidecum ca sistemele de operare pentru servere pentru grupuri de lucru concurente să funcționeze în toate privințele ca un sistem de operare Windows pentru servere pentru grupuri de lucru și, prin urmare, să fie posibil pentru concurenții săi să dezvolte sisteme de operare pentru servere pentru grupuri de lucru care să fie identice, sau măcar „cvasiidentice” cu ale sale (a se vedea punctele 234-242 de mai sus).

376 În continuare, Microsoft critică aprecierea de către Comisie a gradului de interoperabilitate cerut în funcție de ceea ce, potrivit acesteia, era necesar pentru a permite dezvoltatorilor de sisteme de operare pentru servere pentru grupuri de lucru concurente să rămână în mod viabil pe piață.

377 Este suficient să se constate în această privință că Tribunalul a confirmat deja, la punctul 229 de mai sus, temeinicia abordării adoptate de Comisie.

378 În sfârșit, Microsoft susține că nu este necesar ca sistemele de operare pentru servere pentru grupuri de lucru ale concurenților săi să obțină gradul de interoperabilitate reținut de Comisie pentru ca aceștia din urmă să poată rămâne în mod viabil pe piață.

379 Trebuie subliniat că analiza efectuată de Comisie în decizia atacată în legătură cu această problemă se bazează pe aprecieri economice complexe și că prin urmare aceasta nu poate să facă decât obiectul unui control restrâns din partea Tribunalului (a se vedea punctul 87 de mai sus).

380 Or, după cum rezultă din considerațiile expuse mai jos, Microsoft nu demonstrează că analiza menționată este vădit eronată.

381 În această privință, în primul rând, trebuie arătat că Microsoft nu a dovedit că afirmația Comisiei potrivit căreia „interoperabilitatea cu sistemul de operare pentru PC-uri client are o importanță concurențială semnificativă pe piața sistemelor de operare pentru servere pentru grupuri de lucru” [considerentul (586) al deciziei atacate] este vădit eronată.

382 Dimpotrivă, mai multe elemente confirmă temeinicia acestei constatări.

383 Astfel, după cum reiese în special din explicațiile tehnice cu privire la produsele în cauză, cuprinse în considerentele (21)-(59) ale deciziei atacate, precum și din cele oferite de experții părților în cadrul ședinței, trebuie ținut seama de faptul că, prin natura lor, programele pentru calculator nu funcționează în mod izolat, ci sunt proiectate pentru a comunica și a funcționa cu alte programe pentru calculator și cu alte hardware-uri, în special în mediile de rețea (a se vedea de asemenea, la punctul 157 de mai sus, al zecelea considerent al Directivei 91/250).

384 De asemenea, trebuie arătat că, în cadrul rețelelor informatice puse în aplicare în organizații, necesitatea de a putea funcționa împreună este deosebit de puternică în ceea ce privește sistemele de operare pentru PC-uri client, pe de o parte, și sistemele de operare pentru servere pentru grupuri de lucru, pe de altă parte. Într-adevăr, după cum subliniază Comisia în considerentul (383) al deciziei atacate și după cum s-a constatat deja la punctul 161 de mai sus, serviciile de partajare de fișiere și de imprimante, precum și de gestionare a utilizatorilor și a grupurilor de utilizatori sunt strâns legate de utilizarea PC-urilor client și sunt furnizate utilizatorilor de PC-uri client ca un ansamblu de activități legate între ele. După cum au explicat deja experții părților în cursul ședinței, în cadrul rețelelor informatice, legăturile dintre serverele pentru grupuri de lucru, pe de o parte, și PC-urile client, pe de altă parte, sunt „stimulate” sau „provocate” de acțiuni sau de cereri provenind de la utilizatorii de PC-uri client, cum ar fi, în special, introducerea unui nume și a unei parole, crearea unui folder sau solicitarea imprimării unui document. În același sens, Comisia constată în mod întemeiat, în considerentul (532) al deciziei atacate, că „PC-urile client și serverele pentru grupuri de lucru constituie noduri într-o rețea informatică și [...] sunt așadar legate fizic între ele”. În sfârșit, trebuie amintit că una dintre funcțiile esențiale ale sistemelor de operare pentru servere pentru grupuri de lucru este chiar gestionarea PC-urilor client.

385 Trebuie adăugat că, astfel cum se arată în considerentele (383)-(386) ale deciziei atacate, anumite rezultate ale sondajelor realizate de Mercer confirmă importanța interoperabilității sistemelor de operare pentru servere pentru grupuri de lucru cu sistemele de operare pentru PC-uri client. În afară de rezultatele celui de al doilea și

ale celui de al treilea sondaj realizat de Mercer, care privesc mai precis interoperabilitatea cu PC-urile client care rulează un sistem de operare Windows și care vor fi examinate la punctele 401-412 de mai jos, trebuie arătat că din primul sondaj realizat de Mercer reiese că ușurința cu care un produs poate fi integrat într-un mediu informatic existent sau prevăzut pentru viitor este unul dintre principalii factori de care responsabilii IT țin seama atunci când iau decizii în materie de achiziție de produse informatice. Trebuie de asemenea observat că din compararea anumitor rezultate din acest sondaj cu anumite rezultate din al treilea sondaj realizat de Mercer rezultă că importanța interoperabilității cu sistemele de operare pentru PC-uri client este mai pronunțată în cazul sistemelor de operare pentru servere pentru grupuri de lucru decât în cazul altor tipuri de produse pentru servere [considerentul (386) al deciziei atacate].

386 În al doilea rând, Tribunalul consideră că interoperabilitatea sistemelor de operare pentru servere pentru grupuri de lucru cu sistemele de operare pentru PC-uri client este cu atât mai importantă cu cât acestea din urmă sunt sisteme Windows.

387 Într-adevăr, trebuie arătat că poziția dominantă pe care Microsoft o ocupă pe piața sistemelor de operare pentru PC-uri client prezintă, după cum arată Comisia în considerentele (429) și (472) ale deciziei atacate, „caracteristici extraordinare”, în sensul că, în special, cotele de piață pe care le deține Microsoft pe această piață sunt mai mari de 90 % [considerentele (430)-(435) ale deciziei atacate] și că Windows reprezintă „standardul de fapt” pentru aceste sisteme de operare.

388 Întrucât sistemul de operare Windows este astfel prezent pe cvasitotalitatea PC-urilor client instalate în cadrul organizațiilor, sistemele de operare pentru servere pentru grupuri de lucru concurente nu ar putea continua să fie comercializate în mod viabil dacă nu ar fi în măsură să obțină un grad ridicat de interoperabilitate cu acesta.

389 În al treilea rând, Tribunalul arată că, potrivit deciziei atacate, este necesar ca sistemele de operare pentru servere pentru grupuri de lucru concurente ale Microsoft să poată interoperă nu numai cu sistemele de operare Windows pentru PC-uri client, ci și, mai general, cu arhitectura de domeniu Windows.

390 Mai precis, Comisia consideră că, pentru a putea fi comercializate în mod viabil, sistemele de operare pentru servere pentru grupuri de lucru concurente trebuie să fie în măsură să participe la arhitectura de domeniu Windows – care constituie o „arhitectură” de interconexiuni și de interacțiuni atât client/server, cât și server/server strâns legate între ele (a se vedea punctele 179-189 de mai sus) – pe poziție de egalitate cu sistemele de operare Windows pentru servere pentru grupuri de lucru. Aceasta implică în special ca un server pe care este instalat un sistem de operare pentru servere pentru grupuri de lucru concurent al Microsoft să poată acționa în calitate de controler de domeniu în cadrul unui domeniu Windows care utilizează Active Directory și, prin urmare, să fie în măsură să participe la mecanismul replicării multimaster cu celelalte controlere de domeniu.

391 Trebuie constatat că Microsoft nu a dovedit că această apreciere este vădit eronată.

392 În această privință, trebuie în primul rând să se ia în considerare faptul că, având în vedere legăturile tehnologice foarte strânse și privilegiate pe care Microsoft le-a stabilit între sistemele sale de operare Windows pentru PC-uri client, pe de o parte, și pentru serverele pentru grupuri de lucru, pe de altă parte, și faptul că Windows este prezent pe cvasitotalitatea PC-urilor client instalate în cadrul organizațiilor, Comisia a constatat în mod întemeiat, în considerentul (697) al deciziei atacate, că Microsoft era în măsură să impună arhitectura de domeniu Windows ca fiind „standardul de fapt în sectorul informaticii rețelelor de grupuri de lucru” [a se vedea în

același sens considerentul (779) al deciziei atacate, în care Comisia arată, printre altele, că poziția cvasimonopolistică de care dispune Microsoft de mulți ani pe piața sistemelor de operare pentru PC-uri client îi permite acesteia să „determine într-o mare măsură, și independent de concurenții săi, ansamblul de reguli de comunicare coerente care guvernează standardul de fapt pentru interoperabilitate în rețelele de grupuri de lucru”].

393 În al doilea rând, după cum a arătat Comisia în considerentul (637) al deciziei atacate, diverse surse date, precum propria documentație comercială a Microsoft, rapoartele analiștilor și elementele obținute în cadrul investigației de piață din 2003 și din sondajele realizate de Mercer, stabilesc faptul că interoperabilitatea cu mediul Windows este un factor care joacă un rol cheie în adoptarea sistemelor de operare Windows pentru servere pentru grupuri de lucru.

394 Astfel, în considerentele (638)-(641) ale deciziei atacate, Comisia invocă diferite elemente care demonstrează că, pe plan comercial, Microsoft utilizează în mod sistematic interoperabilitatea cu mediul Windows ca argument de vânzare esențial pentru sistemele sale de operare pentru servere pentru grupuri de lucru. Aceste elemente nu sunt contestate de Microsoft.

395 În mod similar, în considerentele (642)-(646) ale deciziei atacate, Comisia invocă anumite rezultate ale investigației de piață din 2003 cu scopul de a demonstra că interoperabilitatea cu mediul Windows joacă un rol important în deciziile organizațiilor chestionate în materie de achiziționare de sisteme de operare pentru servere pentru grupuri de lucru.

396 Trebuie menționat că, în cererea introductivă, Microsoft se limitează să susțină că organizațiile nu aleg sistemele de operare pentru servere în funcție de considerații legate de interoperabilitatea lor cu sistemele de operare Windows, făcând o trimitere

globală la anumite documente anexate la cererea introductivă menționată [anexa A.12.1 la cererea introductivă (Matthews, „The Commission’s Case on Microsoft’s Interoperability: An Examination of the Survey Evidence”) și anexa A.22 la cererea introductivă (Evans, Nichols și Padilla, „The Commission Has Failed to Address Major Flaws in the Design, Conduct, and Analyses of Its Article 11 Inquiries”)]. Pentru motivele expuse la punctele 94-99 de mai sus, Tribunalul nu poate lua în considerare aceste anexe.

397 În orice caz, trebuie să se constate că rezultatele sus-menționate ale investigației de piață din 2003 confirmă temeinicia tezei Comisiei.

398 Astfel, în cadrul acestei investigații, Comisia a solicitat în special entităților chestionate să îi indice dacă implementaseră deja (sau deciseră să implementeze) Active Directory în majoritatea domeniilor Windows din rețeaua lor informatică (întrebarea nr. 15). Comisia a solicitat de asemenea entităților care răspuseseră afirmativ la această întrebare, și anume 61 de entități din 102, să indice, dintr-o listă de factori, pe cei care avuseseră un rol important în decizia lor de a adopta Active Directory (întrebarea nr. 16). Or, din aceste 61 de entități, 52 (aproximativ 85,2 %) au menționat ca fiind un astfel de factor faptul că „Active Directory oferă o mai bună integrare cu stațiile de lucru Windows, inclusiv cu aplicațiile utilizate pe PC-urile client sau integrate în PC-urile client (de exemplu, Outlook, Office), decât serviciile de director concurente” sau faptul că „Active Directory este cerut de aplicațiile utilizate în cadrul organizației [lor]” (întrebarea nr. 16). În schimb, numai 17 entități (aproximativ 27,9 %) au menționat unul dintre factorii următori ca fiind importanți în decizia lor de a adopta Active Directory: „Active Directory oferă o mai bună integrare cu serviciile Web decât serviciile de director concurente”; „Active Directory este un produs mai matur decât serviciile de director concurente” și „Active Directory oferă o mai bună conformitate cu standardele legate de serviciile de director și o mai bună calitate a implementării acestor standarde decât serviciile de director concurente”.

399 În mod similar, trebuie arătat că entitățile vizate de investigația de piață din 2003 au fost de asemenea chestionate pentru a afla dacă utilizau în principal servere care rulează Windows pentru furnizarea de servicii de partajare de fișiere și de imprimante (întrebarea nr. 13). În caz de răspuns afirmativ, acestea trebuiau să precizeze dacă anumiți factori legați de interoperabilitate, enunțați în aceeași întrebare, avuseră un rol important în decizia lor de a recurge la asemenea servere. Dintre cele 77 de entități care au răspuns la această întrebare, 58 (aproximativ 75,3 %) au menționat cel puțin unul dintre factorii în cauză.

400 Trebuie arătat că, în nota de subsol 101 din cererea introductivă, precum și în nota de subsol 68 din replică, Microsoft invocă, limitându-se să facă trimitere în mod general la dezvoltările conținute în anumite anexe [anexa A.22 la cererea introductivă și secțiunea A din anexa C.13 la replică (Evans, Nichols și Padilla, „Response to the Commission’s Annex B.6 Regarding Its Article 11 Inquiries”)], faptul că mai multe dintre întrebările adresate de către Comisie în cadrul investigației de piață din 2003 erau „viciate” sau „părtinitoare”. Tribunalul consideră că acest argument nu poate fi reținut. Într-adevăr, în afară de faptul că o astfel de trimitere globală la anexe nu poate fi admisă din motivele expuse la punctele 94-99 de mai sus, trebuie să se constate că argumentul Microsoft este intrinsec contradictoriu, în sensul că, în fragmentele din înscrisurile sale la care se referă notele de subsol în cauză, aceasta invocă în sprijinul propriei teze chiar anumite rezultate ale investigației de piață din 2003.

401 În plus, trebuie constatat că, în mod contrar celor susținute de Microsoft, rezultatele celui de al doilea și ale celui de al treilea sondaj realizat de Mercer conduc la aceleași concluzii ca și investigația de piață din 2003 în ceea ce privește importanța interoperabilității cu sistemele de operare Windows pentru consumatori.

402 Astfel, în cadrul celui de al doilea sondaj, Mercer, citând aceiași factori legați de interoperabilitate ca și cei cuprinși în întrebarea nr. 13 din investigația de piață din 2003 (a se vedea punctul 399 de mai sus), a solicitat unei serii de responsabili IT

ale căror organizații utilizau în principal sisteme de operare Windows pentru furnizarea de servicii de partajare de fișiere și de imprimante să indice dacă unul sau mai mulți dintre acești factori jucaseră un rol important în decizia lor de a adopta aceste sisteme de operare, acordând respectivilor factori o notă pe o scară gradată de la 1 (importanță slabă) la 5 (importanță mare). Or, din cei 134 de responsabili IT în cauză, 99 (aproximativ 73,9 %) au indicat că cel puțin unul dintre acești factori jucase un asemenea rol. În plus, trebuie constatat că 91 de responsabili IT (aproximativ 67,9 %) au atribuit o notă de 4 sau de 5 cel puțin unuia dintre factorii menționați.

403 În cadrul aceluiași sondaj, responsabilii IT chestionați fuseseră de asemenea invitați să evalueze rolul jucat de 21 de factori diferiți în deciziile lor în materie de achiziții de sisteme de operare pentru executarea de servicii de partajare de fișiere și de imprimante, acordând acestor factori o notă pe o scară gradată de la 0 (fără importanță) la 5 (importanță mare). Factorul „interoperabilitate cu stațiile de lucru (Windows)” a primit o notă medie de 3,78 și a fost clasificat pe poziția a patra, în urma factorilor „fiabilitate/disponibilitate” (nota medie 4,01), „funcții disponibile și disponibilitatea asistenței (interne sau externe)” (nota medie 3,93) și „securitate” (nota medie 3,80).

404 Tot cu privire la rezultatele celui de al doilea sondaj realizat de Mercer, mai trebuie arătat că responsabilii IT în cauză, invitați să evalueze rolul jucat de 18 factori în deciziile lor în materie de achiziții de servicii de director, au atribuit factorului „interoperabilitate cu stațiile de lucru (Windows)” o notă medie de 3,94 (prima poziție).

405 În ceea ce privește al treilea sondaj efectuat de Mercer, trebuie să se constate că responsabilii IT au fost solicitați să evalueze rolul jucat de 13 factori diferiți în deciziile lor în materie de achiziții de sisteme de operare pentru servere pentru grupuri de lucru, acordând acestor factori o notă pe o scară gradată de la 0 (fără importanță) la 5 (importanță mare). Ca răspuns la această solicitare, factorul „interoperabilitate cu

stațiile de lucru Windows” a beneficiat de o notă medie de 4,25. Deși este adevărat că acest factor nu s-a clasat decât pe a doua poziție, între factorii „fiabilitate/disponibilitate a sistemului de operare pentru servere” (nota medie 4,47) și „securitate integrată în sistemul de operare pentru servere” (nota medie 4,04), nu este mai puțin adevărat că rezultatele pe care le-a obținut demonstrează că, într-o foarte mare măsură, deciziile cumpărătorilor de sisteme de operare pentru servere pentru grupuri de lucru sunt dictate de considerente ce țin de interoperabilitatea cu PC-urile client care rulează Windows.

406 Este adevărat că, în cadrul celui de al treilea sondaj efectuat de Mercer, responsabilii IT au fost de asemenea invitați să aprecieze importanța relativă a fiecăruia dintre cei 13 factori vizați la punctul precedent și că, pe această bază, distanța dintre factorul „fiabilitate/disponibilitate a sistemului de operare pentru servere” (clasat pe prima poziție, cu 34 %) și factorul „interoperabilitate cu stațiile de lucru Windows” (clasat pe a doua poziție, cu 9 %) se dovedește mult mai mare. Totuși, aceste rezultate trebuie relativizate, ținând seama de faptul că, astfel cum Comisia explică în considerentele (643) și (659) ale deciziei atacate, interoperabilitatea este un factor care are o incidență asupra altor factori pe care cumpărătorii îi iau în considerare atunci când aleg un sistem de operare pentru servere pentru grupuri de lucru. Astfel, cumpărătorii pot avea sentimentul că un sistem de operare pentru servere pentru grupuri de lucru concurent al Microsoft prezintă deficiențe în materie de securitate sau de rapiditate a executării activităților, chiar dacă, în realitate, aceste deficiențe sunt datorate unei lipse de interoperabilitate cu sistemele de operare Windows (a se vedea în această privință cele două exemple citate de Comisie în nota de subsol 786 din decizia atacată). Cumpărătorii menționați au, prin urmare, tendința de a subestima importanța acestei interoperabilități.

407 Trebuie adăugat că rezultatele celui de al treilea sondaj realizat de Mercer sunt importante și în măsura în care demonstrează că avansul vădit și progresiv de care Microsoft beneficiază în raport cu concurenții săi pe piața sistemelor de operare pentru servere pentru grupuri de lucru (a se vedea în această privință examinarea

împrejurării privind eliminarea concurenței, la punctele 479-620 de mai jos) se explică mai puțin prin meritele produselor sale decât prin avantajul de care dispune în materie de interoperabilitate.

408 Astfel, trebuie arătat că responsabilii IT în cauză au fost invitați nu numai să aprecieze importanța relativă a 13 diferiți factori în deciziile lor în materie de achiziții de sisteme de operare pentru servere pentru grupuri de lucru (a se vedea punctul 406 de mai sus), ci și să evalueze, pentru fiecare dintre acești factori, performanțele respective ale sistemelor Linux, NetWare, UNIX și Windows.

409 Or, Windows a obținut cea mai mică notă medie (3,63) pentru factorul „fiabilitate/disponibilitate a sistemului de operare pentru servere”, chiar dacă acesta fusese clasat pe prima poziție (cu 34 %) de către responsabilii IT chestionați. În ceea ce privește sistemele UNIX, acestea s-au plasat în frunte (nota medie 4,55), urmate de sistemele Linux (nota medie 4,10) și de NetWare (nota medie 4,01).

410 În mod similar, Windows a obținut nota medie cea mai scăzută pentru performanțele sale în raport cu factorul „securitate integrată în sistemul de operare pentru servere” (nota medie 3,14), mult în urma sistemelor UNIX (nota medie 4,09), NetWare (nota medie 3,82) și a sistemelor Linux (nota medie 3,73), deși acest factor joacă un rol foarte important în deciziile organizațiilor în materie de achiziție de sisteme de operare pentru servere pentru grupuri de lucru (a se vedea punctul 405 de mai sus). Aceste rezultate sunt cu atât mai revelatoare cu cât, după cum s-a arătat la punctul 406 de mai sus, cumpărătorii au tendința de a considera ca fiind legate de securitate probleme care în realitate decurg dintr-o lipsă de interoperabilitate cu sistemele Windows.

411 În schimb, este surprinzător să se constate că, în privința performanțelor legate de factorul „interoperabilitate cu stațiile de lucru Windows”, Windows a obținut nota medie cea mai ridicată (nota medie 4,87) din ansamblul de note medii atribuite diferitelor sisteme de operare pentru servere în cauză pentru fiecare dintre cei 13 factori reținuți de Mercer. În plus, în legătură cu acești factori, distanța dintre Microsoft și sistemele de operare ale concurenților săi este cea mai mare, NetWare obținând o notă medie de 3,78, Linux o notă medie de 3,43, iar UNIX o notă medie de 3,29.

412 Tot în același sens, trebuie subliniat că, după cum arată în mod întemeiat Comisia în considerentul (662) al deciziei atacate, dacă se ponderează notele medii acordate sistemelor Linux, NetWare, UNIX și Windows pentru fiecare dintre cei 13 factori avuți în vedere cu procentajul de „influență relativă” acordat fiecăruia dintre acești factori și dacă se adună apoi notele astfel ponderate, sistemele UNIX sunt cele care obțin rezultatul cel mai ridicat, urmate mai întâi de Windows, iar în continuare, cu rezultate apropiate și nu mult inferioare celor ale Windows, de sistemele Linux și NetWare.

413 În al treilea rând, Tribunalul arată că, în considerentul (183) al deciziei atacate, Comisia afirmă că „[a]tunci când un server pentru grupuri de lucru [care nu rulează Windows] este adăugat unei rețele Windows pentru grupuri de lucru, gradul de interoperabilitate cu arhitectura de domeniu Windows pe care acest server pentru grupuri de lucru este capabil să îl atingă va influența eficacitatea cu care își va putea furniza serviciile utilizatorilor rețelei”.

414 Trebuie să se constate că mai multe elemente din decizia atacată confirmă temeinicia acestei afirmații. Aceasta descrie, într-adevăr, o serie de probleme pe care le întâlnesc sistemele de operare pentru servere pentru grupuri de lucru concurente ale Microsoft din cauza faptului că nu pot interopera cu arhitectura de domeniu Windows cu aceeași intensitate ca și sistemele de operare Windows pentru servere pentru grupuri de lucru.

- 415 Un prim exemplu citat de Comisie este faptul că, dacă un server pentru grupuri de lucru nu interoperează suficient cu „arhitectura de securitate” a rețelei Windows pentru grupuri de lucru, utilizatorul ar putea fi obligat să se conecteze de două ori dacă dorește să aibă acces atât la „resursele bazate pe Windows”, cât și la „resursele oferite de serverele pentru grupuri de lucru [care utilizează sisteme de operare concurente]” [considerentul (183) al deciziei atacate]. În înscrisurile sale, Microsoft nu contestă realitatea acestei probleme, ci urmărește doar să o minimalizeze (a se vedea punctul 340 de mai sus). Or, trebuie să se constate că, în cadrul ședinței, unul dintre experții Microsoft a subliniat el însuși riscurile pe care o pluralitate de nume de utilizatori și de parole le prezentau pentru securitatea rețelei și inconvenientele, în termeni de eficiență și de productivitate, legate de faptul că utilizatorii trebuiau să introducă mai multe nume de utilizator și parole.
- 416 Un alt exemplu este cuprins în considerentul (196) al deciziei atacate. Comisia reproduce în acest considerent o declarație făcută de Microsoft în răspunsul său din 16 noiembrie 2001 la a doua comunicare privind obiecțiunile, potrivit căreia „există mai multe opțiuni de administrare a [grupurilor de utilizatori] atunci când un PC client [pe care este instalat] Windows 2000 Professional este legat la un server [care rulează] Windows 2000 cu Active Directory decât atunci când funcționează în mod autonom sau face parte dintr-un domeniu sau dintr-o partiție «non-Windows 2000»”.
- 417 În considerentul (240) al deciziei atacate, Comisia arată că, la mai mult de un an de la lansarea Windows 2000, Microsoft nu dezvăluisese încă în întregime concurenților săi versiunea actualizată a specificațiilor protocolului CIFS/SMB. În nota de subsol 319, aceasta precizează în mod întemeiat că, și în cazul în care Microsoft ar fi procedat la o astfel de dezvăluire, aceasta nu ar fi fost suficientă pentru a permite „o bună administrare a serviciului de fișiere”.
- 418 Trebuie citate de asemenea considerațiile formulate, foarte întemeiat, de către Comisie în legătură cu interfața ADSI, dezvoltată de Microsoft pentru a permite editorilor de software accesul la protocolul LDAP, pe care se bazează Active Directory

[considerentele (243)-(250) ale deciziei atacate]. Mai exact, trebuie remarcate limitările pe care le cunoaște „furnizorul ADSI” dezvoltat de Novell [considerentul (250) al deciziei atacate].

419 În considerentele (251)-(266) ale deciziei atacate, Comisia arată că Microsoft a extins în mod „proprietary” protocolul standard Kerberos și că sistemele de operare pentru servere pentru grupuri de lucru care rulează versiunea „neextinsă” a acestui protocol de securitate se confruntă cu dificultăți legate de autorizare atunci când funcționează într-un mediu Windows (a se vedea de asemenea nota de subsol 786 din decizia atacată). Cu privire la același protocol Kerberos, astfel cum a fost modificat de Microsoft, trebuie amintit că utilizarea acestuia prezintă avantaje în special în termeni de rapiditate a conexiunilor și de eficacitate [a se vedea considerentul (152) al deciziei atacate și punctul 170 de mai sus].

420 În considerentele (283)-(287) ale deciziei atacate, Comisia explică, în mod întemeiat, că „instrumentele de sincronizare a directoarelor” la care se referă Microsoft permit serviciilor de director furnizate de concurenții săi să realizeze numai o sincronizare limitată cu Active Directory. Comisia subliniază în special că aceste instrumente „nu sincronizează decât o parte limitată a informațiilor conținute într-un director” și că „nu elimină necesitatea de a gestiona utilizatorii, permisiunile, apartenențele la grupuri și politicile de securitate în mod separat pentru serverele pentru grupuri de lucru [care utilizează] Windows și pentru serverele pentru grupuri de lucru [care utilizează sisteme de operare concurente]” [considerentul (285) al deciziei atacate].

421 Din ansamblul considerațiilor anterioare rezultă că Microsoft nu a dovedit săvârșirea de către Comisie a unei erori vădite prin considerarea faptului că era necesar ca sistemele de operare pentru servere pentru grupuri de lucru concurente ale Microsoft să fie în măsură să interopereze cu arhitectura de domeniu Windows pe poziții de egalitate cu sistemele de operare Windows pentru servere pentru grupuri de lucru pentru a putea fi comercializate în mod viabil pe piață.

422 De asemenea, din aceste considerații trebuie concluzionat că absența unei asemenea interoperabilități cu arhitectura de domeniu Windows are drept efect întărirea poziției concurențiale a Microsoft pe piața sistemelor de operare pentru servere pentru grupuri de lucru, în special prin faptul că determină consumatorii să utilizeze sistemul său de operare pentru servere pentru grupuri de lucru în mod preferențial față de cele ale concurenților săi, deși aceste din urmă sisteme prezintă caracteristici cărora consumatorii le acordă o mare importanță.

— Cu privire la pretinsa eroare de fapt

423 Argumentele pe care Microsoft le deduce din pretinsa eroare de fapt săvârșită de către Comisie sunt de două tipuri.

424 În primul rând, Microsoft arată că teza Comisiei este contrazisă, pe de o parte, de prezența mai multor sisteme de operare pentru servere pentru grupuri de lucru pe piață și de caracterul eterogen al rețelelor informatice din cadrul întreprinderilor din Europa și, pe de altă parte, de faptul că, fără a avea acces la informațiile privind interoperabilitatea în cauză, distribuitorii de produse Linux au intrat recent pe piață și au câștigat în mod constant cote de piață.

425 Cu privire la primul dintre argumentele avute în vedere la punctul precedent, Tribunalul consideră că acesta nu este suficient pentru a contesta temeinicia tezei Comisiei.

426 În această privință, trebuie amintit mai întâi că, în mod contrar celor susținute de Microsoft, considerațiile legate de interoperabilitate joacă un rol cheie în deciziile în materie de achiziție de sisteme de operare pentru servere pentru grupuri de lucru (a se vedea punctele 381-412 de mai sus).

427 Trebuie amintit de asemenea că din al treilea sondaj realizat de Mercer reiese că factorul „interoperabilitate cu stațiile de lucru Windows” este cel în raport cu care distanța dintre sistemul de operare pentru servere pentru grupuri de lucru al Microsoft și cele ale concurenților săi este cea mai mare (a se vedea punctul 411 de mai sus).

428 În continuare, trebuie arătat că, după cum se va explica mai detaliat la punctele 569-582 de mai jos, concurenții Microsoft, cu excepția distribuitorilor de produse Linux, erau prezenți pe piața sistemelor de operare pentru servere pentru grupuri de lucru cu mai mulți ani înainte ca Microsoft să înceapă să dezvolte și să distribuie astfel de sisteme. Deși este adevărat că, la data adoptării deciziei atacate, acești concurenți erau încă prezenți pe piață, nu este mai puțin adevărat că, în paralel cu creșterea rapidă a cotei de piață a Microsoft, cota lor de piață s-a redus semnificativ, în pofida faptului că unii dintre aceștia, și în special Novell, dispuneau de un avans tehnologic considerabil față de Microsoft. Faptul că eliminarea concurenței este progresivă, iar nu imediată, nu contrazice în niciun fel teza Comisiei potrivit căreia informațiile în cauză sunt indispensabile.

429 De fapt, după cum Comisia a arătat în răspunsul la una dintre întrebările scrise ale Tribunalului, împrejurarea că vânzările de sisteme de operare pentru servere pentru grupuri de lucru au putut fi continuate de concurenții Microsoft în cursul celor câțiva ani care au precedat adoptarea deciziei atacate se explică în parte prin faptul că la acel moment exista încă în cadrul organizațiilor o bază instalată deloc neglijabilă de PC-uri client care utilizau un sistem de operare Windows aparținând unei game de produse anterioare gamei Windows 2000 [a se vedea considerentele (441)-(444) ale deciziei atacate]. De exemplu, din tabelul cuprins în considerentul (446) al deciziei

atacate reiese că, în 2001, sistemele de operare pentru PC-uri client Windows 98, Windows Millennium Edition (Windows Me) și Windows NT făceau încă obiectul unui număr important de noi licențe. Or, chiar în legătură cu sistemele de operare din gama Windows 2000 au apărut probleme acute de interoperabilitate pentru concurenții Microsoft (a se vedea punctele 571-573 de mai jos). În aceeași perioadă, încă exista o bază instalată deloc neglijabilă de servere pentru grupuri de lucru care utilizau sistemele de operare Windows NT, care puneau mai puține probleme de interoperabilitate decât sistemele care le-au succedat. În această privință, trebuie avut în vedere că organizațiile nu aduc modificări rețelei lor de servere pentru grupuri de lucru decât o singură dată într-o perioadă de câțiva ani și doar în mod progresiv [a se vedea considerentul (590) al deciziei atacate].

430 Cu privire la al doilea argument menționat la punctul 424 de mai sus, și anume cel întemeiat pe intrarea și creșterea produselor Linux pe piața sistemelor de operare pentru servere pentru grupuri de lucru, acesta trebuie de asemenea să fie respins.

431 În această privință, trebuie arătat mai întâi că, după cum susține Comisia în considerentele (487) și (488) ale deciziei atacate și după cum se va preciza la punctele 502 și 553 de mai jos, datele IDC pe care Microsoft se bazează pentru a descrie evoluția poziției produselor Linux pe piață prezintă anumite imperfecțiuni. Aceste date provin, într-adevăr, dintr-o bază de date care a fost instituită de această organizație prin identificarea a opt categorii principale de activități (sau „sarcini de lucru”) executate de servere în cadrul organizațiilor și prin diferențierea mai multor „subcategorii” în cadrul acestor categorii principale. Cele două subcategorii de activități care se apropie cel mai mult de activitățile de grup de lucru vizate de decizia atacată, și anume cele de partajare de fișiere și de imprimante, pe de o parte, și de gestionare a utilizatorilor și a grupurilor de utilizatori, pe de altă parte, sunt cele denumite „partajare de fișiere/de imprimante” și, respectiv, „gestionare de rețea” [considerentul (486) al deciziei atacate]. Totuși, activitățile privind cele două subcategorii citate anterior nu corespund perfect serviciilor care constituie piața sistemelor de operare pentru servere pentru grupuri de lucru. Mai mult, anumite activități pot

fi realizate cu un grad de interoperabilitate mai puțin ridicat între PC-urile client și servere decât activitățile de grup de lucru reținute de către Comisie și sunt prin urmare mai susceptibile decât aceste din urmă activități de a fi îndeplinite de sisteme de operare concurente cu Microsoft.

432 În continuare, trebuie să se constate că dezvoltarea pe care produsele Linux au cunoscut-o pe piața sistemelor de operare pentru servere pentru grupuri de lucru a fost modestă în cursul celor câțiva ani care au precedat adoptarea deciziei atacate. Aceste produse Linux, atunci când sunt utilizate în combinație cu software-ul Samba (dezvoltat datorită tehnicilor de inginerie inversă), puteau atinge un anumit grad de interoperabilitate cu sistemele de operare Windows. Acest grad de interoperabilitate a fost totuși redus în mod sensibil ca urmare a lansării generației Windows 2000. Astfel, în octombrie 2003 – respectiv la mai multe luni după ce Microsoft începuse deja comercializarea sistemului de operare pentru servere Windows 2003 Server, sistem care succedase sistemului Windows 2000 Server – gradul de interoperabilitate pe care produsele Linux ajunseseră să îl atingă le permitea numai să acționeze în calitate de servere membre în cadrul unui domeniu ce utilizează Active Directory [a se vedea considerentele (296) și (297) ale deciziei atacate].

433 În sfârșit, cu privire la creșterea prevăzută a produselor Linux pe piața sistemelor de operare pentru servere pentru grupuri de lucru, trebuie arătat că, după cum se va explica în detaliu la punctele 595-605 de mai jos, pe de o parte, aceasta este mai puțin importantă decât susține Microsoft și, pe de altă parte, ar interveni nu în detrimentul sistemelor Microsoft, ci în special al sistemelor Novell și ale distribuitorilor de produse UNIX.

434 În al doilea rând, Microsoft susține că nu s-a ținut seama de către Comisie de faptul că mai multe metode, altele decât dezvoltarea informațiilor în cauză, permit asigurarea unei interoperabilități suficiente între sistemele de operare ale diferiților furnizori.

435 În această privință, este suficient să se constate că însăși Microsoft a recunoscut, atât în înscrisurile sale, cât și în răspunsul la o întrebare care îi fusese adresată în cadrul ședinței, că niciuna dintre metodele sau soluțiile pe care le preconiza nu permitea obținerea gradului înalt de interoperabilitate cerut în mod întemeiat de către Comisie în prezenta cauză.

436 Din toate considerațiile de mai sus rezultă că Microsoft nu a demonstrat că împrejurarea potrivit căreia informațiile privind interoperabilitatea aveau un caracter indispensabil nu era incidentă în prezenta cauză.

iii) Cu privire la eliminarea concurenței

Argumentele părților

437 Microsoft arată că refuzul care îi este imputat nu este de natură să excludă orice concurență pe o piață derivată, și anume, în speță, piața sistemelor de operare pentru servere pentru grupuri de lucru.

438 În susținerea acestei afirmații, în primul rând, Microsoft invocă aplicarea de către Comisie, în prezenta cauză, a unui criteriu eronat în drept.

439 În această privință, Microsoft arată că, în considerentul (589) al deciziei atacate, Comisia se referă la un simplu „risc” de eliminare a concurenței pe piață. Or, în cauzele privind acordarea obligatorie de licențe având ca obiect drepturi de

proprietate intelectuală, Curtea ar fi verificat întotdeauna dacă refuzul în cauză era „de natură să elimine orice concurență” și ar fi impus, în această privință, o „situație apropiată de certitudine”. Comisia ar fi putut așadar să aplice un criteriu mai strict, și anume cel al unei „mari probabilități” de eliminare a concurenței efective. Microsoft afirmă că, în mod contrar celor susținute de Comisie, termenii „risc”, „posibilitate” și „probabilitate” nu au aceeași semnificație.

440 Microsoft adaugă că trimiterea din decizia atacată la Hotărârile Istituto Chemioterapico Italiano și Commercial Solvents/Comisia și CBEM, punctul 320 de mai sus, nu este relevantă. Într-adevăr, cauzele în care s-au pronunțat aceste hotărâri nu priveau un refuz de a acorda o licență având ca obiect drepturi de proprietate intelectuală. În plus, potrivit Microsoft, în fiecare dintre aceste cauze, perspectiva unei eliminări a concurenței era imediată și reală, în lipsa oricărei surse de aprovizionare alternative.

441 În al doilea rând, Microsoft susține că teza Comisiei potrivit căreia concurența pe piața sistemelor de operare pentru servere ar putea fi eliminată din cauza refuzului de a dezvălui concurenților săi protocoalele de comunicație este contrazisă de faptele observate pe piață. În această privință, Microsoft reiterează, pe de o parte, că întreprinderile din Europa dispun în mod obișnuit de medii informatice eterogene, compuse din sisteme de operare Windows pentru PC-uri client și pentru servere și din sisteme de operare pentru servere concurente și, pe de altă parte, că din rapoartele Mercer reiese că deciziile clienților profesionali în materie de achiziționare de sisteme de operare pentru servere se bazează pe o serie de criterii precum fiabilitatea, modularitatea și compatibilitatea aplicațiilor și că aceștia nu consideră criteriul interoperabilității cu sistemele de operare Windows pentru PC-uri client ca fiind un criteriu determinant.

442 Microsoft evidențiază de asemenea că, la șase ani de la pretinsul refuz, există încă numeroși concurenți pe piața sistemelor de operare pentru servere pentru grupuri de lucru, și anume în special IBM, Novell, Red Hat și Sun, precum și mai

mulți distribuitori de produse Linux. Microsoft reiterează că Linux a intrat recent pe piață și a avut o creștere rapidă, fără a se contesta că produsele Linux, singure sau în combinație cu produsele Samba sau cu software-ul pentru servere Nterprise dezvoltat de Novell, sunt în concurență directă cu sistemele de operare Windows pentru servere în ceea ce privește executarea unei game largi de activități, printre care furnizarea de servicii de grup de lucru sistemelor de operare Windows pentru PC-uri client. Pe de altă parte, Microsoft arată că IDC, care se prezintă ca fiind primul grup mondial de consultanță și de studiu pe piețele tehnologiei informației și telecomunicațiilor, a considerat că nu exista riscul eliminării concurenței. Din previziunile IDC ar rezulta că, în cursul perioadei 2003-2008, cota de piață a Microsoft pe piața sistemelor de operare pentru servere pentru grupuri de lucru utilizate pe servere care costă mai puțin de 25 000 USD va rămâne aproape stabilă, în timp ce cota de piață a Linux se va dubla.

443 În al treilea rând, Microsoft critică definiția „restrânsă în mod artificial” a celei de a doua piețe a produsului, care a fost reținută de către Comisie.

444 Într-adevăr, potrivit Microsoft, „concurența cu sistemele de operare Windows pentru servere este [...] și mai puternică” dacă se ține seama, în definiția menționată, și de alte activități decât furnizarea de servicii de partajare de fișiere și de imprimante, precum și de servicii de gestionare a utilizatorilor și a grupurilor de utilizatori pe care sistemele de operare Windows pentru servere sunt în măsură să le îndeplinească.

445 În această privință, Microsoft arată că nu s-a contestat de către Comisie faptul că versiunea de bază a sistemului său de operare Windows Server 2003 permite executarea unei game largi de activități, dintre care multe se situează în afara celei de a doua piețe a produsului astfel cum este definită aceasta în decizia atacată. Microsoft explică faptul că, potrivit abordării Comisiei, același sistem de operare Windows pentru servere face parte din piața relevantă atunci când furnizează servicii de fișiere și de imprimare sistemelor de operare Windows pentru PC-uri client și se situează în afara acestei piețe atunci când furnizează servicii „proxy” sau de „paravan de protecție” acelorași sisteme de operare.

446 Microsoft consideră că nu se poate invoca de către Comisie argumentul că sistemul său de operare Windows Server 2003 se prezintă în versiuni diferite, cu prețuri diferite pentru a susține că versiunea de bază a acestui sistem se găsește pe o piață distinctă de cea a altor versiuni ale aceluiași sistem. Microsoft arată în această privință că versiunile „mai costisitoare” ale sistemului menționat furnizează aceleași servicii de grup de lucru ca și versiunea sa de bază.

447 În replică, Microsoft își dezvoltă oarecum critica întemeiată pe definirea eronată a celei de a doua piețe a produsului. Microsoft precizează mai întâi că, pe piața sistemelor de operare pentru servere în general, deține o cotă de piață de aproximativ 30 %. În continuare, arată că „[n]imeni din sector nu utilizează expresia «server pentru grupuri de lucru» în sensul utilizat de Comisie pentru a defini [această piață a produsului]” și că, atunci când „observatorii din industrie” se referă în mod ocazional la „serverele pentru grupuri de lucru”, aceștia includ în general în această categorie serverele care efectuează o gamă largă de activități, inclusiv „servere Web, baze de date și aplicații”. În sfârșit, Microsoft susține că niciunul dintre principalii furnizori de servere prezenți pe piață nu vinde servere pentru grupuri de lucru care să se limiteze la executarea activităților identificate de către Comisie.

448 Pe de altă parte, Microsoft respinge explicațiile prezentate de Comisie în memoriul în apărare pentru a justifica definiția pieței pe care o susține. În această privință, Microsoft arată mai întâi că „furnizorii nu facturează prețuri diferite unor persoane diferite pentru aceeași ediție a unui sistem de operare pentru servere în funcție de modul în care îl vor utiliza”. În continuare, aceasta contestă faptul că sistemele de operare pentru servere considerate de către Comisie ca fiind sisteme de operare pentru servere pentru grupuri de lucru sunt „optimizate” pentru a furniza servicii pentru grupuri de lucru. Astfel, din datele IDC pe care le-a utilizat Comisia pentru a calcula cotele de piață ar reieși că, exceptând NetWare, aparținând Novell, „aceste sisteme de operare consacră mult mai mult timp activităților care nu țin de grupurile de lucru decât activităților de grup de lucru”. În sfârșit, Microsoft afirmă că „acest [c]ost de modificare ar fi nul în numeroase cazuri [și] negliabil în alte cazuri”.

449 În plus, Microsoft face trimitere, în mod general, la două rapoarte redactate de domnii Evans, Nichols și Padilla, care figurează în anexa A.23 la cererea introductivă și în anexa C.12 la replică.

450 În al patrulea rând, în replică, Microsoft critică metodologia aplicată de către Comisie pentru a calcula cotele de piață ale operatorilor pe a doua piață a produsului și care ar consta în a ține seama numai de timpul consacrat de sistemele de operare pentru servere executării de activități de grup de lucru și de vânzările de sisteme de operare pentru servere care costă mai puțin de 25 000 USD. Într-adevăr, acest lucru ar avea drept consecință absurdă faptul că „un exemplar al unui sistem de operare este considerat ca fiind atât în interiorul, cât și în exteriorul pieței în funcție de activitățile pe care le execută la un moment dat” și nu ar oferi nicio „informație relevantă în legătură cu poziția dominantă”.

451 CompTIA susține că, mai întâi, Comisia a aplicat un criteriu eronat în drept atunci când a examinat dacă refuzul imputat Microsoft determina un simplu „risc de eliminare a oricărei concurențe efective”, deși ar fi trebuit să verifice dacă acest refuz ar da naștere posibilității de a elimina orice concurență de pe piața secundară. În continuare, CompTIA arată că elementele de probă conținute în dosar nu demonstrează că refuzul respectiv era susceptibil să aibă o asemenea consecință. CompTIA subliniază în special „succesul în creștere” al Linux.

452 ACT subliniază legătura foarte strânsă care există între criteriul caracterului indispensabil și cel al eliminării concurenței. Aceasta susține în special că decizia atacată este contradictorie în măsura în care, pe de o parte, ar recunoaște că până la 40 % din piața sistemelor de operare pentru servere pentru grupuri de lucru este deținută de concurenți care sunt în măsură să furnizeze produse de substituție fără să fi avut acces la informațiile privind interoperabilitatea și, pe de altă parte, arată că, în lipsa unui asemenea acces, nu este posibilă concurența pe această piață, având în vedere caracterul indispensabil al respectivelor informații.

453 Pe de altă parte, ACT contestă teza Comisiei potrivit căreia nu se poate ține seama de concurența exercitată de „actorii *de minimis*”. ACT critică de asemenea faptul că aceasta din urmă se bazează pe un simplu „risc” de eliminare a concurenței și subliniază că poziția Linux pe piață nu încetează să crească.

454 Comisia afirmă că refuzul în cauză riscă să elimine orice concurență efectivă pe piața derivată a sistemelor de operare pentru servere pentru grupuri de lucru.

455 În susținerea acestei afirmații, în primul rând, Comisia arată că elementele de probă analizate în considerentele (585)-(692) ale deciziei atacate demonstrează cu claritate că acest risc este „foarte probabil să se concretizeze într-un viitor apropiat”. Făcând trimitere la considerentul (700) al acestei decizii, Comisia arată că, în cazul în care comportamentul Microsoft nu este îngădit, există un risc important ca produsele concurenților săi să fie limitate la anumite „nișe” sau să nu fie deloc rentabile.

456 Potrivit Comisiei, cauzele în care s-au pronunțat Hotărârile Istituto Chemioterapico Italiano și Commercial Solvents/Comisia și CBEM, punctul 320 de mai sus, furnizează indicații valoroase pentru a analiza comportamentul Microsoft prin prisma articolului 82 CE, chiar dacă aceste cauze nu privesc un refuz de a acorda o licență având ca obiect drepturi de proprietate intelectuală. Comisia susține, în acest context, că termenii „risc”, „posibilitate” și „probabilitate” utilizați de Curte în jurisprudența sa privind refuzuri abuzive de a furniza au aceeași semnificație.

457 Comisia arată că cea mai mare parte a argumentelor Microsoft sunt întemeiate pe premisa eronată potrivit căreia îi revine obligația de a dovedi că eliminarea concurenței a avut deja loc sau, cel puțin, că această eliminare este iminentă. Comisia

amintește că, în decizia atacată, a demonstrat că „gradul de interoperabilitate care poate fi atins datorită dezvăluirilor realizate de Microsoft este insuficient pentru a permite concurenților să rămână în mod rentabil pe piață” (nota de subsol 712 din decizia atacată). Or, Microsoft nu ar face dovada că această concluzie este afectată de o eroare vădită de apreciere.

458 În al doilea rând, Comisia se pronunță cu privire la argumentele Microsoft întemeiate pe faptele observate pe piață.

459 Comisia arată, mai întâi, că „riscul eliminării oricărei concurențe exista deja în 1998, după cum există și astăzi”, singura diferență fiind aceea că „această eliminare a concurenței este în prezent mai iminentă decât în 1998”.

460 Comisia contestă, în continuare, concluziile pe care Microsoft le întemeiază pe rapoartele Mercer, arătând că acestea demonstrează că Windows este ales de clienți ca sistem de operare pentru servere pentru grupuri de lucru datorită „avantajului incorect” de care beneficiază Microsoft în materie de interoperabilitate, în pofida faptului că Windows „se situează în urma” altor produse în ceea ce privește mai multe caracteristici cărora clienții le acordă importanță.

461 În privința argumentului Microsoft bazat pe creșterea produselor Linux, Comisia consideră că acesta este complet neîntemeiat și face trimitere la considerentele (506) și (632) ale deciziei atacate, în care ar fi demonstrat cu claritate caracterul *de minimis* al creșterii din trecut a Linux. Comisia adaugă că din ultimele două sondaje realizate de Mercer reiese că Linux nu deține decât o cotă de piață foarte scăzută, și anume de ordinul a 5 %, pe piața sistemelor de operare pentru servere pentru grupuri de lucru.

462 În ceea ce privește previziunile IDC, Comisia reiterează că acestea sunt exagerate și se bazează pe date imperfecte (a se vedea punctele 365 și 366 de mai sus). Comisia adaugă că, în realitate, din datele IDC reiese că Microsoft a dobândit rapid o poziție dominantă pe piața relevantă, că aceasta continuă să își majoreze cota de piață și că se confruntă cu un ansamblu tot mai fragmentat de actori care ocupă nișe foarte precise.

463 În al treilea rând, Comisia respinge criticile pe care Microsoft le formulează împotriva propriei definiții a celei de a doua piețe a produsului.

464 Comisia amintește că, pentru a ajunge la această definiție, a identificat mai întâi o „listă de servicii de grup de lucru esențiale, care corespund strâns unei nevoi specifice a clienților”. Ar fi vorba despre servicii cheie de care aceștia din urmă țin seama atunci când achiziționează un sistem de operare pentru servere pentru grupuri de lucru. Aceasta explică că și-a bazat analiza pe diverse elemente de probă, printre care informațiile obținute în cadrul investigației de piață din 2003 [considerentele (349)-(352) ale deciziei atacate], „corelația statistică” dintre utilizarea unui sistem de operare determinat pentru a realiza una dintre activitățile esențiale de grup de lucru și utilizarea sa pentru a realiza alte activități esențiale [considerentul (353) al deciziei atacate], precum și descrierea și stabilirea prețurilor produselor sale de către Microsoft [considerentele (359)-(382) ale deciziei atacate].

465 Comisia susține că sistemele de operare pentru servere pentru grupuri de lucru sunt „optimizate” pentru a furniza serviciile pentru grupuri de lucru și că modul în care le furnizează joacă un rol determinant în decizia de achiziționare a acestor sisteme. Comisia adaugă că faptul că serverele pentru grupuri de lucru sunt uneori utilizate pentru a face să funcționeze o aplicație nu are drept efect excluderea „temporară” a acestora de pe piață sau includerea „temporară” a serverelor de întreprindere care sunt „optimizate” pentru a rula aplicații de întreprindere.

466 Ca răspuns la argumentul invocat de Microsoft, întemeiat pe faptul că sistemele sale de operare Windows pentru servere pentru grupuri de lucru pot fi utilizate pentru a furniza servicii de proxy sau de paravan de protecție, referindu-se la considerentul (58) al deciziei atacate, Comisia arată că aceste activități sunt executate de „servere periferice” specializate. Aceste din urmă servere nu pot exercita așadar o constrângere concurențială asupra Microsoft pe piața sistemelor de operare pentru servere pentru grupuri de lucru.

467 În duplică, Comisia susține mai întâi că terminologia pe care o utilizează pentru a desemna piața produsului este lipsită de relevanță în ceea ce privește întrebarea dacă aceasta a fost corect definită. La urma urmelor, expresia „sistem de operare pentru servere pentru grupuri de lucru” ar fi într-adevăr utilizată în sector pentru a desemna „tipul de produse la care se referă decizia [atacată]”.

468 În continuare, Comisia respinge criticile pe care Microsoft le formulează împotriva explicațiilor conținute în memoriul în apărare (a se vedea punctul 448 de mai sus).

469 În această privință, Comisia afirmă, în primul rând, că, în mod contrar celor invocate de Microsoft, atât aceasta din urmă, cât și concurenții săi „facturează clienților prețuri diferite pentru același sistem de operare în funcție de modul în care îl vor utiliza”. Prețurile ar varia, într-adevăr, în funcție de numărul de PC-uri client care au acces la serverul în cauză. Aceasta adaugă că vânzătorii de sisteme de operare pentru servere propun mai multe ediții diferite – la prețuri diferite – ale sistemelor care fac parte din aceeași „familie”. Mai general, Comisia arată că „sistemele de operare Windows pentru servere sunt cedate sub licență de Microsoft clienților și [că] nu există în principiu niciun motiv pentru ca Microsoft să nu poată face diferența în funcție de utilizare”.

470 În al doilea rând, Comisia invocă faptul că afirmația Microsoft potrivit căreia sistemele de operare pentru servere pentru grupuri de lucru „consacră mult mai mult timp unor activități care nu țin de grupurile de lucru decât activităților de grup de lucru” se bazează pe date ale IDC prelucrate potrivit unei metode inadecvate.

471 În al treilea rând, ca răspuns la afirmația Microsoft potrivit căreia „[c]ostul de modificare ar fi nul în numeroase cazuri”, Comisia face trimitere la considerentele (334)-(341) și (388)-(400) ale deciziei atacate, care demonstrează lipsa substituibilității la nivelul ofertei atât pentru sistemele de operare pentru PC-uri client, cât și pentru sistemele de operare pentru servere pentru grupuri de lucru.

472 Pe de altă parte, tot în duplică, Comisia subliniază că Microsoft nu contestă faptul că interoperabilitatea cu PC-urile client – și, mai precis, cu cele care rulează Windows – este deosebit de importantă pentru executarea activităților de grup de lucru de către un sistem de operare pentru servere. Aceasta susține că refuzul Microsoft de a dezvălui informațiile privind interoperabilitatea aduce atingere în mod semnificativ capacității concurenților acesteia din urmă de a răspunde așteptărilor consumatorilor în ceea ce privește executarea acestor activități și modifică așadar condițiile concurenței în privința sistemelor de operare pentru servere vândute pentru a îndeplini aceste activități în raport cu cele destinate executării altor activități. Potrivit Comisiei, „acest lucru rămâne adevărat, chiar dacă se presupune [...] că, pentru Microsoft, ca și pentru fiecare dintre concurenții săi, diferitele ediții ale sistemelor sale de operare pentru servere aflate în prezent pe piață sunt, toate, apte în mod egal pentru [...] executarea activităților de server pentru grupuri de lucru, precum și a anumitor alte activități «din gama inferioară» (aplicații care nu sunt «de misiune critică», precum e-mailul etc.)”.

473 Comisia adaugă că, „[i]n ceea ce privește nivelul ofertei, este evident că, dacă se admite în scopul prezentei analize[, pe de o parte,] necesarul la nivelul cererii al clienților în ceea ce privește serviciile de grup de lucru (necontestat de Microsoft)

și[, pe de altă parte,] propria ipoteză a Microsoft potrivit căreia edițiile diferite ale sistemelor de operare pentru servere ale fiecărui distribuitor au capacități identice în ceea ce privește activitățile de grup de lucru, aceleași denaturări ale pieței care exclud concurenții Microsoft de la vânzarea de sisteme de operare pentru servere pentru activitățile de grup de lucru vor împiedica substituirea la nivelul ofertei prin (noua) intrare a «famiilor» de sisteme de operare în cauză pe baza edițiilor lor «din gama superioară»”.

474 În sfârșit, Comisia face trimitere la anexa B.11 la memoriul în apărare și la anexa D.12 la duplică, în care aceasta comentează observațiile conținute în anexa A.23 la cererea introductivă și, respectiv, în anexa C.12 la replică.

475 În al patrulea rând, Comisia respinge criticile pe care Microsoft le formulează împotriva metodei pe care aceasta a utilizat-o pentru a calcula cotele de piață. Mai întâi, Comisia evidențiază că nu este necesar pentru aprecierea sa ca Microsoft să fi dobândit deja o poziție dominantă pe piața derivată relevantă prin intermediul abuzului care îi este imputat, ceea ce contează fiind faptul că există un risc de eliminare a concurenței pe această piață. Comisia arată, în continuare, că această metodă permite „conturarea unui tablou suficient de fiabil al dezechilibrului de forțe de pe piața sistemelor de operare pentru servere pentru grupuri de lucru”. Pe de altă parte, Comisia arată că nu a ținut seama de timpul consacrat diferitelor activități de un server determinat, ci a examinat, în ceea ce privește întreprinderile care participaseră la investigația de piață din 2003 și răspuseseră la al doilea și la al treilea sondaj realizat de Mercer, care era proporția activităților de grup de lucru efectuată de serverele diferiților furnizori. Nici din această investigație de piață, nici din aceste sondaje nu ar reieși că Microsoft deține o cotă de piață mai mică de 60 % pentru oricare dintre aceste activități de grup de lucru.

476 Comisia adaugă că „aplicarea «filtrelor» identificate de Microsoft permite utilizarea date[lor] [IDC] ca o aproximare a vânzării edițiilor diferiților distribuitori identificate ca fiind sisteme de operare pentru servere pentru grupuri de lucru”. Aceasta arată că

„în măsura în care propriul comportament de excludere al Microsoft are drept efect separarea vânzărilor de sisteme de operare pentru servere achiziționate în principal pentru activități de grup de lucru de vânzările de sisteme achiziționate în principal pentru alte activități, un filtru de «sarcină de lucru» permite formarea unei impresii cu privire la forța relativă a Microsoft în vânzările destinate în principal primelor activități”. În orice caz, chiar dacă ar fi aplicat numai „filtrul de 25 000 USD”, fără a se face distincție în funcție de sarcina de lucru, cota Windows ar fi de 65 % în funcție de volum și de 61 % în funcție de cifra de afaceri [considerentul (491) al deciziei atacate].

477 SIIA susține că, având în vedere caracterul indispensabil al informațiilor privind interoperabilitatea, refuzul în cauză este, prin natura sa, susceptibil să elimine concurența pe piața sistemelor de operare pentru servere pentru grupuri de lucru. SIIA subliniază în special că, pe această piață, cota de piață a Microsoft a crescut în mod sensibil și rapid din momentul în care aceasta a introdus pe piață sistemul său de operare Windows 2000 Server. SIIA consideră de asemenea că argumentele pe care Microsoft le deduce din pretinsa creștere a produselor Linux pe piață nu sunt întemeiate.

478 FSFE afirmă că produsele Linux nu exercită o amenințare concurențială pe piața sistemelor de operare pentru servere pentru grupuri de lucru.

Aprecierea Tribunalului

479 Tribunalul va examina în următoarea ordine cele patru categorii de argumente pe care Microsoft le invocă în susținerea tezei sale potrivit căreia împrejurarea privind eliminarea concurenței nu este incidentă în prezenta cauză: în primul rând, definiția pieței relevante a produsului; în al doilea rând, metodologia aplicată pentru a calcula

cotele de piață; în al treilea rând, criteriul aplicabil; în al patrulea rând, aprecierea datelor referitoare la piață și a situației concurențiale.

— Cu privire la definiția pieței relevante a produsului

480 Argumentele pe care Microsoft le invocă în legătură cu definiția pieței produsului privesc a doua din cele trei piețe identificate de către Comisie în decizia atacată (a se vedea punctele 23 și 25-27 de mai sus), și anume piața sistemelor de operare pentru servere pentru grupuri de lucru. Comisia descrie aceste sisteme ca fiind proiectate și comercializate pentru a oferi, în mod integrat, serviciile de partajare de fișiere și de imprimante, precum și de gestionare a utilizatorilor și a grupurilor de utilizatori unui număr relativ limitat de PC-uri client conectate la o rețea de talie mică sau mijlocie [considerentele (53) și (345) ale deciziei atacate].

481 Microsoft consideră că, în esență, Comisia a definit această a doua piață în mod prea restrâns, doar prin includerea sistemelor de operare pentru servere care sunt utilizate pentru furnizarea serviciilor citate la punctul precedent, și anume serviciile numite „pentru grupuri de lucru”. Obiectivul pe care Microsoft îl urmărește prin contestarea definiției reținute de Comisie este, în esență, acela de a dovedi că evoluția pieței este diferită de cea descrisă în considerentele (590)-(636) ale deciziei atacate și nu reprezintă o eliminare a întregii concurențe.

482 Trebuie arătat, cu titlu introductiv, că, în măsura în care implică aprecieri economice complexe din partea Comisiei, definiția pieței produsului ar putea face obiectul numai al unui control restrâns al instanței comunitare (a se vedea în acest sens Hotărârea Tribunalului din 6 iunie 2002, *Airtours/Comisia*, T-342/99, Rec., p. II-2585, punctul 26). Totuși, acest lucru nu oprește instanța comunitară să controleze interpretarea

dată de către Comisie datelor de natură economică. În această privință, aceștia îi revine obligația să verifice dacă aprecierea Comisiei s-a întemeiat pe elemente de probă care sunt exacte, fiabile și coerente, care constituie ansamblul datelor relevante care trebuie luate în considerare pentru a aprecia o situație complexă și care sunt de natură să susțină concluziile care sunt deduse de aici (a se vedea în acest sens Hotărârea Comisia/Tetra Laval, punctul 89 de mai sus, punctul 39).

483 Pe de altă parte, trebuie să se constate că Microsoft se limitează, în esență, să reia, pe de o parte, argumente pe care le-a expus deja în cadrul procedurii administrative și pe care Comisia le-a respins expres în decizia atacată, fără să arate prin ce ar fi eronată aprecierea Comisiei, și, pe de altă parte, să facă o trimitere globală la două rapoarte care figurează în anexa A.23 la cererea introductivă și, respectiv, în anexa C.12 la replică. Din motivele expuse la punctele 94-99 de mai sus, aceste din urmă rapoarte nu vor fi luate în considerare de Tribunal decât în măsura în care susțin sau completează motive sau argumente invocate expres de Microsoft în cuprinsul înscrisurilor sale.

484 Pentru a formula definiția contestată a pieței produsului, Comisia a ținut seama de substituibilitatea produselor la nivelul cererii, pe de o parte, și al ofertei, pe de altă parte. Trebuie amintit în această privință că, astfel cum reiese din Comunicarea Comisiei privind definirea pieței relevante în sensul dreptului comunitar al concurenței (JO 1997, C 372, p. 5, punctul 7, Ediție specială, 08/vol. 3, p. 60), „[o] piață relevantă a produsului cuprinde toate produsele și/sau serviciile pe care consumatorul le consideră interschimbabile sau substituibile, datorită caracteristicilor, prețurilor și utilizării căreia acestea îi sunt destinate”. Trebuie de asemenea amintit că, după cum se menționează la punctul 20 din aceeași comunicare, substituibilitatea la nivelul ofertei poate fi de asemenea luată în considerare pentru a defini piața relevantă în operațiunile în care această substituibilitate are efecte echivalente celor ale substituției la nivelul cererii în ceea ce privește eficacitatea și efectul imediat. Acest lucru înseamnă că furnizorii sunt în măsură să își reorienteze producția către

produsele relevante și să le comercializeze pe termen scurt, fără a suporta costuri sau riscuri suplimentare semnificative ca reacție la variațiile mici, dar permanente ale prețurilor relative.

485 Trebuie arătat de la bun început că determinarea celei de a doua piețe nu se bazează numai pe ideea că ar exista o categorie separată de sisteme de operare pentru servere care execută exclusiv activitățile de partajare de fișiere și de imprimante, precum și de gestionare a utilizatorilor și a grupurilor de utilizatori. Dimpotrivă, în mai multe rânduri în decizia atacată, Comisia recunoaște expres că sistemele de operare pentru servere pentru grupuri de lucru pot fi utilizate de asemenea pentru îndeplinirea altor activități și, în special, pot rula aplicații care nu sunt „de misiune critică” [a se vedea în special considerentele (59), (355), (356) și (379) ale deciziei atacate]. În considerentul (59) al deciziei atacate, Comisia precizează că aplicațiile care nu sunt „de misiune critică” sunt aplicații în cazul cărora o disfuncționalitate „va avea repercusiuni asupra activității anumitor utilizatori, [dar] nu va pune sub semnul întrebării activitatea globală a organizației”. În această privință, Comisia se referă, mai precis, la rularea serviciilor de e-mail intern. După cum se va arăta mai detaliat mai jos, definiția reținută de Comisie se întemeiază de fapt pe constatarea potrivit căreia capacitatea sistemelor de operare pentru servere pentru grupuri de lucru de a furniza în mod colectiv serviciile de partajare de fișiere și de imprimante, precum și de gestionare a utilizatorilor și a grupurilor de utilizatori constituie, fără a aduce atingere altor activități pe care sunt în măsură să le îndeplinească, o caracteristică esențială a acestor sisteme, și potrivit căreia acestea din urmă sunt în principal proiectate, comercializate, achiziționate și utilizate în vederea furnizării serviciilor respective.

486 În ceea ce privește, în primul rând, substituibilitatea la nivelul cererii, Comisia concluzionează, în considerentul (387) al deciziei atacate, că „nu există produse care [...] sunt în măsură să exercite asupra sistemelor de operare pentru servere pentru grupuri de lucru presiuni concurențiale astfel încât să poată fi incluse în aceeași piață relevantă a produsului”.

487 Pentru a ajunge la această concluzie, în primul rând Comisia a constatat că din informațiile obținute în cadrul investigației de piață din 2003 reieșea că serverele pentru grupuri de lucru executau un ansamblu distinct de activități care erau legate între ele și care erau solicitate de consumatori [considerentele (348)-(358) ale deciziei atacate].

488 Tribunalul consideră că această constatare este confirmată de elementele din dosar și că Microsoft nu invocă niciun argument de natură să conteste această constatare.

489 Trebuie arătat în această privință că, în cererea sa de informații din 4 iunie 2003, Comisia a întrebat organizațiile în cauză dacă exista, în cadrul lor, un tip specific de servere pentru furnizarea de servicii de partajare de fișiere și de imprimante, precum și de gestionare a utilizatorilor și a grupurilor de utilizatori (prima parte a întrebării nr. 1). Din cele 85 de organizații care au răspuns la această întrebare, 70 (aproximativ 82,3 %) au confirmat că aceasta era situația incidentă.

490 Comisia a întrebat de asemenea organizațiile dacă acestea considerau că respectivele servicii constituiau un „set de activități server care «merg împreună»” (a doua parte a întrebării nr. 1). Din cele 83 de organizații care au răspuns la această întrebare, 51 (aproximativ 61,4 %) au răspuns afirmativ.

491 Aceste rezultate se explică în special prin faptul că aceste servicii constituie serviciile de bază la care utilizatorii de PC-uri client recurg în activitățile lor cotidiene. Entitatea I 06, de exemplu, justificând răspunsul afirmativ la cele două părți ale întrebării nr. 1 menționate mai sus, califică serverele care permit furnizarea de servicii de grup de lucru drept „servere de infrastructură”, iar respectivele servicii drept „servicii standard pentru desktopuri”. Entitatea indică în această privință că „[f]iecare utilizator trebuie să fie identificat/autentificat; acesta creează/modifică fișiere, le imprimă, le

schimbă/partajează”. În același sens, alte organizații se referă la respectivele servere ca fiind „furnizori de servicii de infrastructură” (a se vedea răspunsul entităților I 13 și I 30).

492 În această privință, este de asemenea relevant să se arate, după cum observă Comisia în considerentul (352) al deciziei atacate, că mai multe organizații își justifică răspunsul afirmativ la cele două părți ale întrebării nr. 1 menționată mai sus insistând asupra necesității de a avea o „identificare unică” a utilizatorilor care doresc să aibă acces la resursele rețelei sau un punct unic de gestionare a rețelei (a se vedea în special răspunsurile entităților I 30, I 46-16, I 46-37 și ale societății Inditex). Alte organizații invocă considerente legate de costuri, arătând în special că utilizarea aceluiași sistem de operare pentru furnizarea de servicii de grup de lucru permite reducerea costurilor de gestionare (a se vedea, printre altele, răspunsurile entității I 49-19 și ale societății Inditex).

493 Este adevărat că, în descrierea „activităților de grup de lucru” conținută în cererea sa de informații din 4 iunie 2003, Comisia a inclus și „suportul pentru serviciile de e-mail intern și de colaborare și pentru alte aplicații care nu sunt „de misiune critică” și că unele organizații chestionate au aprobat această includere. Este de asemenea adevărat că, drept răspuns la întrebarea nr. 2 din aceeași cerere de informații, 62 de organizații din 85 (aproximativ 72,9 %) au arătat faptul că apreciau flexibilitatea oferită de un sistem de operare pentru servere pentru grupuri de lucru care, pe lângă serviciile de partajare de fișiere și de imprimante, precum și de gestionare a utilizatorilor și a grupurilor de utilizatori era în măsură să ruleze aplicații care nu sunt „de misiune critică”.

494 Totuși, nu se poate deduce doar din aceste constatări definirea prea restrictivă de către Comisie a celei de a doua piețe a produsului.

495 Într-adevăr, pe de o parte, este necesar ca aceste constatări să fie nuanțate. Astfel, trebuie arătat că, în răspunsul la întrebarea nr. 1 din cererea de informații din 4 iunie 2003, mai multe din organizațiile chestionate au precizat că, în cadrul lor, serviciile de e-mail intern sau de colaborare erau executate pe servere specializate și au diferențiat aceste servicii de alte servicii de grup de lucru menționate de către Comisie (a se vedea în special răspunsurile entităților I 09-1, I 11, I 22, I 37, I 53, I 46-13, I 46-15, I 59 și I 72, precum și ale societăților Danish Crown, Spardat și Stork Food & Dairy Systems). De exemplu, entitatea I 37, cu toate că a considerat că activitățile de grup de lucru definite de Comisie constituiau un ansamblu de activități de server legate între ele, a indicat faptul că „[serviciile] de fișiere/imprimare și gestionare ale stațiilor de lucru [mergeau] împreună”, în timp ce „[serviciile] de e-mail intern [aparțineau] unui ansamblu diferit de servere”. În același sens, entitatea I 46-15 a precizat că avea „un server care [furniza] numai servicii de partajare de fișiere și de imprimante, precum și de gestionare a stațiilor de lucru”.

496 Pe de altă parte, astfel cum Comisia a arătat în considerentele (353) și (354) ale deciziei atacate și cum a amintit în răspunsul său la una dintre întrebările scrise adresate de Tribunal, reiese deopotrivă din investigația de piață din 2003 că, atunci când organizațiile utilizează un sistem de operare determinat pentru furnizarea de servicii de partajare de fișiere sau de imprimante, acestea utilizează în general același sistem de operare pentru furnizarea de servicii de gestionare a utilizatorilor și a grupurilor de utilizatori. Trebuie arătat, în această privință, că Microsoft nu contestă constatările cuprinse în notele de subsol 436 și 438 din decizia atacată și care privesc „coeficienții de corelație” calculați de Comisie pe baza răspunsurilor la întrebarea nr. 5 din cererea sa de informații din 16 aprilie 2003. Comisia explică în notele de subsol menționate că acest „coeficient de corelație” dintre cota unei sarcini de lucru a unui sistem NetWare sau a unui sistem Windows pentru unul dintre serviciile pentru grupuri de lucru, și anume partajarea de fișiere, imprimarea și gestionarea utilizatorilor și a grupurilor de utilizatori, și cota unei sarcini de lucru a aceluiași sistem pentru altul dintre aceleași servicii este deosebit de ridicat. În schimb, „coeficientul de corelație” este mult mai redus între cota sarcinii de lucru a unui sistem NetWare sau a unui sistem Windows pentru unul dintre serviciile de grup de lucru și cota sarcinii de lucru a aceluiași sistem pentru alt tip de servicii, în special serviciile

de e-mail intern sau alte aplicații care nu sunt „de misiune critică”. Comisia adaugă că aceleași constatări pot fi deduse din anumite rezultate ale celui de al doilea și ale celui de al treilea sondaj realizate de Mercer. Cu alte cuvinte, din aceste elemente de probă, necontestate de Microsoft, reiese că este mult mai uzual să se combine, pe același server, serviciile de grup de lucru reținute de către Comisie decât unul dintre aceste servicii și un serviciu de alt tip.

497 Prin urmare, deși este adevărat că utilizatorii acordă o anumită importanță posibilității de a utiliza sistemele de operare pentru servere pentru grupuri de lucru pentru executarea anumitor activități care nu sunt „de misiune critică” în plus față de serviciile de grup de lucru, aceasta nu afectează cu nimic concluzia potrivit căreia există o cerere distinctă pentru sisteme de operare pentru servere care oferă aceste ultime servicii. Din moment ce s-a dovedit că aceste trei categorii de servicii considerate sunt cele care determină alegerea cererii, nu mai contează faptul că sistemele de operare pentru servere care aparțin pieței relevante sunt în măsură să îndeplinească anumite activități suplimentare.

498 Trebuie adăugat că, după cum se arată în considerentele (357), (358) și (628) ale deciziei atacate, declarațiile clienților prezentate de Microsoft în cursul procedurii administrative confirmă temeinicia analizei Comisiei.

499 Într-adevăr, din aceste declarații reiese că în timp ce, desigur, după cum subliniază Microsoft în mai multe rânduri în înscrisurile sale, organizațiile dispun deseori de rețele informatice „eterogene”, și anume de rețele în care sunt utilizate sisteme de operare pentru servere și pentru PC-uri client provenind de la producători diferiți, acestea utilizează totuși diferite tipuri de servere pentru îndeplinirea diferitelor tipuri de activități. Mai precis, din declarațiile respective rezultă că serviciile de grup de lucru, astfel cum sunt definite de către Comisie, sunt în general furnizate de alte

tipuri de servere decât cele care rulează aplicații care sunt „de misiune critică”. Astfel, din descrierea pe care aceste organizații o fac mediului lor informatic reiese că, de obicei, serviciile de grup de lucru sunt furnizate de servere din gama de intrare pe care este instalat un sistem Windows sau NetWare, în timp ce aplicațiile care sunt „de misiune critică” funcționează pe servere mai costisitoare și mai importante pe care este instalat un sistem de operare UNIX sau pe „mainframes”.

500 De exemplu, un important grup care își desfășoară activitatea în domeniile chimic și farmaceutic arată că aplicațiile „de misiune critică” pe care le utilizează pentru plata salariilor personalului și pentru operațiunile bancare interne funcționează pe „mainframes”. Acesta adaugă că alte aplicații „de misiune critică”, utilizate, printre altele, pentru gestionarea administrativă și tehnică a anumitor divizii ale sale, sunt furnizate de servere care rulează UNIX. În schimb, activitățile care nu sunt „de misiune critică” și în special cele de partajare de fișiere și de imprimante, precum și de gestionare a utilizatorilor și a grupurilor de utilizatori sunt, în cadrul acestui grup, executate de servere distincte pe care sunt instalate în principal sisteme de operare Windows. În același sens, o importantă companie aeriană explică faptul că aplicațiile pe care le utilizează în special pentru planificarea zborurilor și pentru serviciile de rezervare sunt furnizate de servere care rulează UNIX, în timp ce aplicațiile care nu sunt „de misiune critică” sunt furnizate de servere care rulează Windows. Un alt exemplu relevant este cel al unui grup bancar, care arată că utilizează servere care rulează UNIX pentru aplicații financiare esențiale, servere care rulează Solaris pentru alte aplicații financiare și pentru aplicații pe care le dezvoltă intern și servere care rulează Windows NT pentru furnizarea de „funcționalități de infrastructură, precum serviciile de domeniu (în special identificarea și autorizarea), precum și serviciile de fișiere și de imprimare”.

501 Trebuie subliniat că, după cum se arată în special în considerentele (58) și (346) ale deciziei atacate, serverele din gama inferioară nu sunt toate utilizate pentru furnizarea de servicii pentru grupuri de lucru. Unele dintre aceste servere sunt, într-adevăr, instalate „la marginea” rețelelor și sunt destinate executării de activități specializate, cum ar fi cele de server Web, de cache Web și de paravan de protecție.

502 În sfârșit, nu poate fi acceptat argumentul Microsoft potrivit căruia din datele IDC reiese că, în afara singurei excepții a sistemului NetWare aparținând Novell, sistemele de operare pe care Comisia le califică drept „sisteme de operare pentru servere pentru grupuri de lucru” consacră mult mai puțin timp executării de activități de grup de lucru decât executării altor activități. Acest argument se întemeiază pe date ale IDC care ar stabili că doar 24 % din vânzările de servere, în cadrul tuturor intervalelor de preț, pe care este instalat un sistem de operare Windows se raportează la activități de „fișier”, de „imprimare” și de „gestionare de rețea” (a se vedea nota de subsol 93 din replică). Or, după cum reiese în special din considerentele (487) și (488) ale deciziei atacate și după cum se va prezenta mai detaliat la punctul 553 de mai jos, metodologia utilizată de IDC pentru a calcula cotele de piață prezintă anumite imperfecțiuni. În orice caz, chiar dacă ar trebui să se considere că activitățile citate anterior corespund serviciilor pentru grupuri de lucru vizate de decizia atacată, procentajul calculat pe baza datelor IDC nu ar reprezenta decât cota din vânzările Microsoft de sisteme de operare pentru servere, în toate versiunile, care se raportează la piața sistemelor de operare pentru servere pentru grupuri de lucru. Într-adevăr, contrar celor susținute de Microsoft, procentajul în cauză nu se limitează la sistemele de operare pentru servere pentru grupuri de lucru.

503 În al doilea rând, Comisia a constatat, întemeindu-se în special pe propria descriere pe care Microsoft o face produselor sale, că sistemele de operare pentru servere erau „optimizate” în funcție de activitățile pe care trebuiau să le execute [considerentele (359)-(368) ale deciziei atacate].

504 Tribunalul consideră că elementele din dosar confirmă temeinicia acestei constatări.

505 Astfel, cu privire la sistemele de operare pentru servere din gama Windows 2000, din informațiile publicate de Microsoft pe site-ul său internet reiese că acestea sunt comercializate în trei versiuni diferite, și anume Windows 2000 Server, Windows

2000 Advanced Server și Windows 2000 Datacenter Server, și că fiecare dintre aceste versiuni este destinată satisfacerii unei cereri specifice a utilizatorilor în materie de activități.

506 Microsoft descrie Windows 2000 Server drept versiunea „de intrare” a sistemelor de operare pentru servere Windows 2000 și „soluția adaptată la serverele pentru grupuri de lucru pentru activitățile de fișiere, de imprimare și de comunicație” [considerentul (361) al deciziei atacate]. Aceasta precizează că Windows 2000 Server „suportă de la unul la patru procesoare și până la patru [gigabytes (Gb)]” [considerentul (364) al deciziei atacate].

507 Cu privire la Windows 2000 Advanced Server, Microsoft prezintă acest produs ca fiind „sistemul de operare ideal pentru aplicațiile profesionale esențiale și de comerț electronic, care implică sarcini de lucru mai ridicate și procese cu prioritate ridicată” [considerentul (362) al deciziei atacate]. Microsoft precizează că Windows 2000 Advanced Server nu conține doar toate funcționalitățile oferite de Windows 2000 Server, ci în plus prezintă „caracteristici suplimentare în materie de extensibilitate și de fiabilitate, cum ar fi «clusteringul», destinate garantării funcționării aplicații[lor] de misiune critică în ipotezele cele mai exigente” [considerentul (362) al deciziei atacate]. Microsoft arată și că Windows 2000 Advanced Server „suportă de la unul la opt procesoare și până la opt Gb” [considerentul (364) al deciziei atacate].

508 În sfârșit, în ceea ce privește Windows 2000 Datacenter Server, Microsoft prezintă acest sistem ca oferind „o fiabilitate și o disponibilitate maxime” și reprezentând „sistemul de operare ideal pentru rularea bazelor de date de misiune critică și a software-urilor de planificare a resurselor întreprinderii” [considerentul (363) al deciziei atacate]. Microsoft precizează că Windows 2000 Datacenter Server „este destinat întreprinderilor care au nevoie de gestionari de drivere și de software din gama superioară și foarte fiabile” și că „suportă de la 1 la 32 de procesoare și până la 64 Gb” [considerentele (363) și (364) ale deciziei atacate].

- 509 Trebuie arătat că Microsoft prezintă în mod similar diferitele versiuni ale sistemelor de operare pentru servere din gama care a succedat gamei Windows 2000, și anume Windows Server 2003 Standard Edition, Windows Server 2003 Enterprise Edition, Windows Server 2003 Datacenter Edition și Windows Server 2003 Web Edition.
- 510 Astfel, Windows Server 2003 Standard Edition este descris de Microsoft ca fiind „sistemul de operare rețea polivalent ideal pentru necesitățile curente ale organizațiilor de toate mărimile, dar în special pentru micile întreprinderi și grupurile de lucru” și „[permițând] partajarea inteligentă a fișierelor și a imprimantelor [și oferind] o conectivitate internet securizată, înființarea unei gestiuni centralizate a desktopurilor, precum și soluții Web care permit punerea în contact a angajaților, a partenerilor și a clienților” [considerentul (365) al deciziei atacate].
- 511 Cu privire la Windows Server 2003 Enterprise Edition, Microsoft explică faptul că acest sistem oferă, în plus față de funcționalitățile prezente în Windows Server 2003 Standard Edition, „caracteristicile de fiabilitate cerute pentru aplicațiile de întreprindere de «misiune critică»” [considerentul (366) al deciziei atacate].
- 512 În privința Windows Server 2003 Datacenter Edition, Microsoft arată că acest sistem de operare „este proiectat pentru aplicații de misiune critică ce necesită cel mai înalt nivel de scalabilitate, de disponibilitate și de fiabilitate” [considerentul (366) al deciziei atacate].
- 513 În sfârșit, Windows Server 2003 Web Edition este descris de Microsoft ca fiind „destinat creării și găzduirii de aplicații, de pagini și de servicii Web” și „proiectat special pentru a răspunde la necesitățile de servicii Web specializate” [considerentul (367) al deciziei atacate]. Microsoft subliniază că acest sistem „poate fi utilizat numai

pentru configurarea de pagini Web, de site-uri Web, de aplicații Web și de servicii Web” [considerentul (367) al deciziei atacate].

- 514 Reiese așadar din elementele de mai sus că însăși Microsoft prezintă diferitele versiuni ale sistemelor sale de operare pentru servere ca fiind destinate satisfacerii cerințelor distincte ale utilizatorilor în ceea ce privește activitățile. Reiese de asemenea din aceste elemente că diferitele versiuni nu sunt destinate să funcționeze pe același hardware.
- 515 Pe de altă parte, trebuie arătat că produsele altor furnizori de sisteme de operare pentru servere sunt de asemenea „optimizate” în vederea furnizării de servicii pentru grupuri de lucru. Aceasta este situația incidentă în special în cazul produselor întreprinderii Red Hat, ale cărei sisteme de operare Red Hat Enterprise Linux ES și Red Hat Enterprise Linux AS sunt în mod clar destinate să satisfacă cereri distincte ale utilizatorilor. Astfel, după cum Comisia arată în nota de subsol 463 din decizia atacată, această întreprindere descrie, pe site-ul său internet, sistemul Red Hat Enterprise Linux ES ca fiind „perfect adaptat pentru serviciile de rețea, de fișiere, de imprimare, de e-mail și de server Web, cât și pentru aplicații profesionale specifice sau pentru pachete software”. În schimb, în ce privește sistemul său Red Hat Enterprise Linux AS, Red Hat îl prezintă ca fiind destinat „sistemelor din gama superioară și de misiune critică” și ca fiind „soluția optimă pentru marile servere departamentale și pentru serverele de centre de date”. Acest lucru corespunde constatării potrivit căreia sistemele de operare care sunt instalate pe serverele din gama superioară sunt destinate executării de activități „de misiune critică” și trebuie, din acest motiv, să fie mai fiabile și să dispună de mai multe funcționalități decât sistemele de operare pentru servere pentru grupuri de lucru [considerentele (57) și (346) ale deciziei atacate].
- 516 În al treilea rând, Comisia s-a bazat pe „strategia Microsoft în materie de prețuri” și, în special, pe faptul că aceasta din urmă factura prețuri diferite pentru diferitele versiuni ale sistemelor sale de operare pentru servere [considerentele (369)-(382) ale deciziei atacate].

- 517 În această privință, trebuie constatat, mai întâi, că din informațiile cuprinse în considerentele (370)-(373) ale deciziei atacate și necontestate de Microsoft reiese că există diferențe de preț semnificative între diferitele versiuni ale sistemelor de operare pentru servere ale acesteia din urmă, atât în ceea ce privește gama Windows 2000 Server, cât și gama Windows Server 2003.
- 518 Astfel, pe baza a 25 de „licențe de acces client” sau „Client Access Licenses (CAL)”, prețul de vânzare al sistemului Windows 2000 Advanced Server este de 2,22 ori mai ridicat decât cel al sistemului Windows 2000 Server. În privința sistemului Windows 2000 Datacenter Server, prețul de vânzare este de 5,55 ori mai ridicat decât cel al sistemului Windows 2000 Server (pe baza a 25 CAL).
- 519 În mod similar, pe baza a 25 CAL, prețul de vânzare al sistemului Windows Server 2003 Enterprise Edition este de 2,22 ori mai ridicat decât cel al sistemului Windows Server 2003 Standard Edition. Prețul de vânzare al sistemului Windows Server 2003 Datacenter Edition este de 5,55 ori mai ridicat decât cel al sistemului Windows Server 2003 Standard Edition (pe baza a 25 CAL). Cu privire la sistemul Windows Server 2003 Web Edition, care poate fi utilizat numai pentru executarea anumitor activități determinate (a se vedea punctul 513 de mai sus), acesta este vândut la un preț mult inferior celui al sistemului Windows Server 2003 Standard Edition.
- 520 În continuare, trebuie subliniat că, în mod contrar a ceea ce pare să sugereze Microsoft (a se vedea punctul 446 de mai sus), din unica împrejurare că Microsoft facturează diferitele versiuni ale sistemului său de operare pentru servere la prețuri diferite Comisia nu deduce că versiunile respective aparțin unor piețe ale produsului diferite. Cu privire la substituția la nivelul cererii, Comisia ține seama nu numai de acest element, ci, mai ales, de faptul că aceste diferite versiuni sunt, fiecare, destinate să satisfacă o cerere specifică a utilizatorilor.

521 Pe de altă parte, Microsoft nu poate invoca faptul că versiunile „mai costisitoare” ale produselor sale din gama Windows Server 2003, și anume sistemele Windows Server 2003 Enterprise Edition și Windows Server 2003 Datacenter Edition, permit îndeplinirea aceluiași activități de grup de lucru ca și sistemul Windows Server 2003 Standard Edition. Într-adevăr, chiar dacă acest lucru ar fi exact, nu este mai puțin adevărat că primele două sisteme sunt destinate satisfacerii altor cereri decât cel de al treilea și că este puțin probabil ca un utilizator care dorește să obțină doar furnizarea de servicii de grup de lucru va achiziționa, în acest scop, un sistem mult mai scump decât sistemul Windows Server 2003 Standard Edition.

522 După cum arată în mod întemeiat Comisia în considerentul (376) al deciziei atacate, însăși Microsoft împărtășește această opinie atunci când, în propria documentație comercială, referindu-se la sistemele din gama Windows 2000 Server, menționează:

„[C]ele trei produse din familie – Windows 2000 Server, [Windows 2000] Advanced Server și [Windows 2000] Datacenter Server – vă permit să vă adaptați investiția pentru a obține nivelul de disponibilitate a sistemului adecvat pentru diferitele dumneavoastră operațiuni comerciale, fără a trebui să plătiți suplimentar pentru operațiuni care nu necesită un timp de funcționare maxim.”

523 În același context, Microsoft nu poate invoca faptul că sistemul de operare Windows Server 2003 Standard Edition permite și executarea altor activități decât cele de grup de lucru. Acest argument nu ține seama, într-adevăr, de faptul că Microsoft facturează acest sistem de operare la prețuri diferite după cum este destinat să fie utilizat pentru furnizarea de servicii pentru grupuri de lucru sau pentru alte tipuri de servicii. După cum se explică în considerentele (84) și (380) ale deciziei atacate, prețurile stabilite de Microsoft pentru sistemul de operare Windows Server 2003 Standard Edition cuprind o redevență pentru fiecare server pe care este instalat și o redevență (CAL) pentru fiecare PC client căruia acest server îi furnizează servicii de grup de lucru. În schimb, utilizatorul nu trebuie să achiziționeze CAL dacă dorește să

utilizeze acest sistem de operare pentru îndeplinirea unor activități „neautentificate”, precum cele de paravan de protecție, de proxy sau de cache. Aceste constatări stabilesc, în plus, că susținerea Microsoft potrivit căreia „furnizorii nu facturează prețuri diferite unor persoane diferite pentru aceeași ediție a unui sistem de operare pentru servere în funcție de modul în care îl vor utiliza” este inexactă.

524 În sfârșit, în al patrulea rând, Comisia a arătat că sistemele de operare pentru servere, altele decât sistemele de operare pentru servere pentru grupuri de lucru nu trebuiau să interopereze atât de complet cu PC-urile client în cadrul organizațiilor ca aceste din urmă sisteme [considerentele (346) și (383)-(386) ale deciziei atacate].

525 În această privință, este suficient să se observe că s-a constatat deja la punctul 385 de mai sus că în mod întemeiat Comisia formulase o asemenea apreciere. În orice caz, aceasta nu este contestată de Microsoft.

526 Din considerațiile anterioare rezultă că Microsoft nu a dovedit că era vădit eronată concluzia Comisiei potrivit căreia nu există produse care, din punctul de vedere al cererii, să fie în măsură să exercite presiuni concurențiale asupra sistemelor de operare pentru servere pentru grupuri de lucru astfel încât să poată fi incluse în aceeași piață relevantă a produsului [considerentul (387) al deciziei atacate].

527 În ceea ce privește, în al doilea rând, substituibilitatea la nivelul ofertei, această problemă este analizată de către Comisie în considerentele (388)-(400) ale deciziei atacate.

528 Comisia consideră, în această privință, că „alți distribuitori de sisteme de operare, incluzând, în mod specific, distribuitorii de sisteme de operare pentru servere, nu ar fi în măsură să își reorienteze activele de producție și de distribuție către sisteme de operare pentru servere pentru grupuri de lucru fără a trebui să suporte costuri și să își asume riscuri suplimentare substanțiale într-un termen suficient de scurt pentru a considera că sunt relevante în prezenta cauză considerațiile privind substituibilitatea la nivelul ofertei” [considerentul (399) al deciziei atacate]. Mai precis, Comisia respinge teza dezvoltată de Microsoft în răspunsul său din 16 noiembrie 2001 la a doua comunicare privind obiecțiunile, potrivit căreia există o „substituire practic instantanee la nivelul ofertei” în sensul că ar fi suficient să se „dezactiveze” „funcționalitățile mai complexe” incluse în sistemele de operare pentru servere din gama superioară pentru a obține un produs comparabil cu un sistem de operare pentru servere pentru grupuri de lucru.

529 Trebuie să se constate că, în cuprinsul înscrisurilor sale, Microsoft nu invocă niciun argument concret de natură să pună la îndoială analiza efectuată de Comisie în cadrul considerentelor citate anterior ale deciziei atacate. În replică, Microsoft se limitează să sublinieze, în mod general, că acest „[c]ost de modificare ar fi nul în numeroase cazuri” și „neglijabil în altele”, fără măcar a preciza dacă înțelege astfel să conteste constatările Comisiei în ceea ce privește lipsa substituibilității la nivelul ofertei.

530 În aceste împrejurări, trebuie să se considere că Microsoft nu a dovedit că în mod vădit eronat Comisia concluzionase cu privire la absența substituibilității la nivelul ofertei în prezenta cauză.

531 Trebuie concluzionat din cele de mai sus că în mod întemeiat Comisia a definit a doua piață a produsului ca fiind cea a sistemelor de operare pentru servere pentru grupuri de lucru.

532 Această ultimă concluzie nu poate fi pusă sub semnul întrebării de argumentul invocat de Microsoft potrivit căruia „[n]imeni din sector nu utilizează expresia «server pentru grupuri de lucru» în sensul utilizat de Comisie pentru a defini [piața relevantă a produsului]”. Într-adevăr, pe de o parte, după cum subliniază în mod întemeiat Comisia, terminologia la care aceasta a recurs pentru a desemna piața este lipsită de relevanță pentru a stabili dacă a definit piața în mod corect. Pe de altă parte, argumentul invocat de Microsoft nu este, în orice caz, întemeiat în fapt, din moment ce reiese din dosar că expresiile „server pentru grupuri de lucru” și „sistem de operare pentru servere pentru grupuri de lucru” sunt utilizate în sector pentru a desemna tipul de produse vizate de decizia atacată. Astfel, în plângerea din 10 decembrie 1998, Sun precizează expres că aceasta se raportează la conduita Microsoft „în sectorul sistemelor de operare pentru servere pentru grupuri de lucru”. În același sens, trebuie amintit că, în documentația sa comercială, însăși Microsoft își prezintă sistemul de operare Windows 2000 Server ca fiind „soluția adaptată la serverele pentru grupuri de lucru pentru activitățile de fișiere, de imprimare și de comunicație” (a se vedea punctul 506 de mai sus).

— Cu privire la metodologia aplicată pentru a calcula cotele de piață

533 Microsoft critică metodologia inadecvată utilizată de către Comisie pentru a calcula cotele de piață ale diferiților operatori pe a doua piață a produsului. Microsoft susține în special că această metodologie nu oferă nicio „informație relevantă în legătură cu poziția dominantă”.

534 Tribunalul consideră că, din motivele care vor fi expuse mai jos, Microsoft nu demonstrează că metodologia aplicată de către Comisie este afectată de o eroare vădită de apreciere.

535 În considerentele (473)-(490) ale deciziei atacate, Comisia oferă explicații detaliate cu privire la această metodologie.

536 Comisia arată mai întâi că utilizează două categorii de „valori indicative” (proxies) pentru a aprecia poziția diferiților operatori pe piață, și anume, pe de o parte, estimările realizate de IDC pe baza intervalelor de preț al hardware-ului, precum și a repartizării între diferitele activități executate de servere și, pe de altă parte, estimările cotelor de piață bazate pe rezultatele investigației de piață din 2003 și ale celui de al doilea și ale celui de al treilea sondaj realizate de Mercer [considerentul (473) al deciziei atacate].

537 Trebuie arătat de la început că, prin constatarea de la punctul precedent, se demonstrează că este vădit inexactă susținerea Microsoft potrivit căreia, pentru a calcula cotele de piață, Comisia nu a ținut seama decât de timpul consacrat de sistemele de operare pentru servere executării de activități de grup de lucru și de vânzările de sisteme de operare pentru servere care costă mai puțin de 25 000 USD. Microsoft omite să menționeze că au fost luate în considerare de către Comisie și date provenind din alte surse decât IDC. După cum se va arăta la punctul 556 de mai jos, cotele de piață care sunt stabilite utilizând aceste ultime date corespund în mod global celor determinate pe baza datelor IDC.

538 În continuare, Comisia arată că trebuie analizate cotele de piață luând în considerare atât numărul de unități de produs vândute, cât și cifra de afaceri generată de vânzările de software împreună cu hardware-ul [considerentele (474)-(477) ale deciziei atacate].

539 În sfârșit, cu privire la datele IDC, Comisia consideră necesar să le ajusteze prin aplicarea a două „filtre” [considerentele (478)-(489) ale deciziei atacate]. Pe de o parte, aceasta ține seama doar de serverele al căror preț de vânzare este mai mic de 25 000

USD sau 25 000 EUR, întrucât în perioada avută în vedere, după cum reiese din nota de subsol 6 din decizia atacată, 1 euro corespundea în mare cu 1 USD. Pe de altă parte, Comisia nu ia în considerare decât anumite categorii de activități definite de IDC.

540 Critica Microsoft se referă la utilizarea acestor două filtre.

541 În ceea ce privește primul filtru, Microsoft se limitează, în cuprinsul replicii, să constate, în mod cu totul general, relevanța acestuia. În anexa C.12 la replică, aceasta își dezvoltă oarecum argumentația, pe de o parte susținând că investigația de piață din 2003 – ale cărei rezultate au fost utilizate de Comisie pentru a justifica aplicarea respectivului filtru – privește „comportamentul unui grup specific de clienți” și pe de altă parte criticând faptul că se ține seama de către Comisie de prețul de vânzare al serverelor, iar nu de prețul sistemelor de operare. Cu privire la acest ultim punct, Microsoft arată că același sistem de operare pentru servere pentru grupuri de lucru poate funcționa pe servere cu prețuri foarte diferite, în special pe servere care costă mai mult de 25 000 USD.

542 Aceste argumente nu pot fi admise.

543 Într-adevăr, mai întâi, entitățile chestionate de către Comisie în cadrul investigației de piață din 2003 nu reprezintă un „grup specific de clienți”. Astfel cum s-a arătat în considerentul (8) al deciziei atacate, aceste entități sunt societăți selecționate în mod aleatoriu de către Comisie, stabilite în diferite state membre, de mărimi diferite și care își desfășoară activitatea în diferite sectoare economice.

544 În continuare, trebuie arătat că, după cum a precizat Comisia ca răspuns la una dintre întrebările scrise ale Tribunalului, limita de preț de 25 000 USD, sau 25 000 EUR, se raportează la „costul total al sistemului (respectiv hardware-ul și software-ul)”. Tribunalul consideră că în mod întemeiat Comisia a ținut seama de prețul de vânzare al hardware-ului combinat cu software-ul pentru a evalua cotele de piață ale operatorilor de pe piața sistemelor de operare pentru servere pentru grupuri de lucru. Într-adevăr, după cum se constată în considerentele (69) și (474) ale deciziei atacate, mai mulți furnizori, printre care Sun și majoritatea furnizorilor de produse UNIX, dezvoltă și comercializează în același timp sistemele de operare pentru servere și hardware-ul. Trebuie constatat, în plus, că, în cadrul procedurii administrative, însăși Microsoft a recomandat abordarea adoptată de Comisie [a se vedea considerentul (476) al deciziei atacate].

545 În sfârșit, trebuie constatat că în mod întemeiat Comisia a reținut o limită de preț de 25 000 USD, sau 25 000 EUR, respectiv cuantumul corespunzător prețului de vânzare maxim al serverelor care aparțin primei dintre cele trei categorii de servere în funcție de care IDC segmentează piața în scopul analizelor sale [considerentul (480) al deciziei atacate]. Într-adevăr, din rezultatele investigației de piață din 2003 reiese că sistemele de operare pentru servere pentru grupuri de lucru funcționează în general pe servere relativ ieftine, spre deosebire se aplicațiile „de misiune critică”, care sunt rulate pe servere din gama superioară.

546 Astfel, în cadrul acestei investigații, Comisia a solicitat în special organizațiilor în cauză să precizeze care era prețul pe care erau dispuse să îl plătească pentru un server pentru grupuri de lucru (întrebarea nr. 3 din cererea de informații din 4 iunie 2003). Din cele 85 de organizații care au răspuns la această întrebare, 83 (aproximativ 97,6 %) au menționat că nu ar plăti o sumă mai mare de 25 000 EUR.

547 În mod similar, în cererea sa de informații din 16 aprilie 2003, Comisia a adresat anumite întrebări organizațiilor în legătură cu achizițiile lor anterioare și programate

de servere destinate furnizării de servicii de fișiere și de imprimare (întrebările nr. 8 și 9). Din răspunsurile la aceste întrebări reiese că din cele 8 236 de servere achiziționate în acest scop de aceste organizații, 8 001 (aproximativ 97,1 %) au costat mai puțin de 25 000 EUR și că din cele 2 695 de achiziții programate de astfel de servere, 2 683 (aproximativ 99,6 %) aveau un preț mai mic de 25 000 EUR [considerentul (479) al deciziei atacate].

548 Cu privire la al doilea filtru, Microsoft se limitează, în cuprinsul replicii, să evedențieze că aplicarea acestuia are drept consecință absurdă că „un exemplar al unui sistem de operare este considerat ca fiind atât în interiorul, cât și în exteriorul pieței în funcție de activitățile pe care le execută la un moment dat”. În anexa C.12 la replică, Microsoft adaugă că „o mare parte din vânzările excluse (în mod artificial) de pe piață [prin utilizarea acestui filtru] corespund aproape sigur unor vânzări de ediții ale [sistemelor de operare pentru servere] care intră în sfera pieței candidat a Comisiei [și anume piața sistemelor de operare pentru servere pentru grupuri de lucru]”.

549 Nici aceste argumente nu pot fi admise.

550 Trebuie să se constate, într-adevăr, nu numai că în mod pe deplin întemeiat Comisia a recurs la acest al doilea filtru, ci și că Microsoft exagerează în mare măsură consecințele aplicării acestuia.

551 În această privință trebuie amintit motivul pentru care Comisia a considerat necesar să utilizeze filtrul respectiv. După cum reiese din considerentul (482) al deciziei atacate, acest motiv constă în împrejurarea că sistemele de operare instalate pe servere care costă mai puțin de 25 000 USD, sau 25 000 EUR, nu sunt toate sisteme care oferă servicii de grup de lucru. În special, anumite dintre aceste sisteme sunt destinate exclusiv îndeplinirii activităților specializate, situate în afara sau la marginea rețelelor de grupuri de lucru, cum ar fi serviciile Web și de paravan de protecție.

Acesta este cazul, de exemplu, al sistemului Windows Server 2003 Web Edition, ale cărui condiții de licențiere interzic să fie utilizat pentru furnizarea de servicii pentru grupuri de lucru și care este de obicei instalat pe servere cu un preț mai mic de 25 000 USD, sau 25 000 EUR.

- 552 Prin urmare, Comisia a considerat în mod întemeiat că trebuia să relativizeze datele IDC cu privire la vânzările de servere care costă mai puțin de 25 000 USD, sau 25 000 EUR, ținând seama și de diferitele tipuri de activități îndeplinite de aceste servere [considerentul (483) al deciziei atacate]. În acest scop, Comisia a utilizat datele IDC conținute într-o bază de date denumită „IDC Server Workloads 2003 Model”. Este vorba despre date primite de la consumatori, cărora IDC le-a solicitat să precizeze activitățile (sau „sarcinile de lucru”) îndeplinite de serverele pe care le utilizează în organizația lor. După cum s-a arătat deja la punctul 431 de mai sus, IDC a identificat opt categorii principale de activități și a diferențiat în cadrul acestora mai multe subcategorii. Comisia a reținut subcategoriile denumite „partajare de fișiere/de imprimante” și „gestionare de rețea”, care erau cele care se apropiau cel mai mult de serviciile de „partajare de fișiere și de imprimante” și de „gestionare a utilizatorilor și a grupurilor de utilizatori” vizate de decizia atacată [considerentul (486) al deciziei atacate].
- 553 Desigur, activitățile din cele două subcategorii menționate anterior nu corespund perfect serviciilor care constituie piața sistemelor de operare pentru servere pentru grupuri de lucru. Comisia era pe deplin conștientă de acest lucru, după cum reiese din exemplele pe care le oferă în considerentele (487) și (488) ale deciziei atacate și care demonstrează în special că anumite activități executate pe servere din gama superioară pot fi atribuite uneia sau celeilalte din aceste subcategorii, deși este clar că acestea nu reprezintă activități de grup de lucru.
- 554 Totuși, însăși combinarea celor două filtre criticate de Microsoft permite reducerea acestei probleme de concordanță între activitățile definite de IDC și cele reținute de Comisie.

555 În orice caz, trebuie să se constate că aceste cote de piață obținute doar prin aplicarea primului filtru nu sunt diferite în mod semnificativ de cele obținute prin utilizarea concomitentă a celor două filtre. Astfel, cu privire la cota de piață a Microsoft în 2002, calculată pe baza tuturor serverelor vândute la un preț mai mic de 25 000 USD, aceasta este de 64,9 % în funcție de unitățile vândute și de 61 % în funcție de cifra de afaceri [considerentul (491) al deciziei atacate]. Luând în considerare, pentru aceleași servere, doar subcategoriile „partajare de fișiere/de imprimante” și „gestionare de rețea”, cotele de piață ale Microsoft sunt următoarele: 66,4 % în funcție de unitățile vândute (65,7 % în funcție de cifra de afaceri) pentru prima subcategorie și 66,7 % în funcție de unitățile vândute (65,2 % în funcție de cifra de afaceri) pentru a doua subcategorie [considerentul (493) al deciziei atacate].

556 Mai general, după cum se constată în considerentul (473) al deciziei atacate, procentele obținute prin utilizarea datelor IDC, cu aplicarea concomitentă a celor două filtre, corespund global celor obținute pe baza rezultatelor investigației de piață din 2003 și ale celor de al doilea și de al treilea sondaj realizate de Mercer [a se vedea, de exemplu, considerentele (495), (497) și (498) ale deciziei atacate]. Trebuie subliniat în acest context că de fiecare dată Comisia a utilizat o estimare prudentă. Astfel, cu privire la Microsoft, aceasta a reținut cota de piață cea mai redusă, și anume „cel puțin 60 %” [considerentul (499) al deciziei atacate].

557 Trebuie concluzionat din cele de mai sus că Microsoft nu demonstrează nici că metodologia aplicată de către Comisie pentru a calcula cotele de piață este afectată de o eroare vădită de apreciere și nici că, prin urmare, estimările cotelor de piață cuprinse în considerentele (491)-(513) ale deciziei atacate trebuie să fie considerate ca fiind vădit eronate.

558 Trebuie adăugat că, pentru a constata că Microsoft deținea o poziție dominantă pe această piață, Comisia nu s-a întemeiat doar pe cotele de piață deținute de Microsoft pe piața sistemelor de operare pentru servere pentru grupuri de lucru. Într-adevăr,

Comisia a ținut seama și de faptul că existau bariere la intrarea pe această piață [considerentele (515)-(525) ale deciziei atacate], datorate în special prezenței efec-telor de rețea și a obstacolelor pentru interoperabilitate, precum și legături comer-ciale și tehnologice strânse între respectiva piață și cea a sistemelor de operare pentru PC-uri client [considerentele (526)-(540) ale deciziei atacate].

559 În sfârșit, trebuie amintit că, în legătură cu refuzul abuziv în cauză, în decizia atacată Comisia critică Microsoft că ar fi utilizat, prin exercitarea unui „efect de pârghie” (leveraging), poziția cvasimonopolistă pe care o deține pe piața sistemelor de operare pentru PC-uri client pentru a influența piața sistemelor de operare pentru servere pentru grupuri de lucru [considerentele (533), (538), (539), (764)-(778), (1063), (1065) și (1069)]. Cu alte cuvinte, comportamentul abuziv reținut împotriva Microsoft are ca origine poziția dominantă pe care o ocupă pe prima piață a produsului [conside-rentele (567) și (787) ale deciziei atacate]. Faptul că în mod neîntemeiat Comisia ar fi considerat că Microsoft se găsea în poziție dominantă pe a doua piață [a se vedea în special considerentele (491)-(541), (781) și (788) ale deciziei atacate] nu poate fi sufi-cient, în sine, pentru a conduce la concluzia că, în mod eronat, Comisia a conchis în sensul existenței unui abuz de poziție dominantă săvârșit de aceasta.

— Cu privire la criteriul aplicabil

560 În decizia atacată, Comisia a examinat dacă refuzul în cauză „risc[a]” să elimine concurența pe piața sistemelor de operare pentru servere pentru grupuri de lucru [considerentele (585), (589), (610), (622), (626), (631), (636), (653), (691), (692), (712), (725), (781), (992) și (1070)]. Microsoft consideră că acest criteriu nu este suficient de strict, jurisprudența privind exercitarea unui drept de proprietate intelectuală impu-nând Comisiei să demonstreze că refuzul de a acorda o licență unui terț este „de natură să elimine orice concurență” sau, cu alte cuvinte, că există o „mare probabili-tate” ca refuzul respectiv să conducă la un astfel de rezultat.

561 Tribunalul consideră că această critică formulată de Microsoft este de ordin pur terminologic și este lipsită de orice relevanță. Expresiile „risc de eliminare a concurenței” și „de natură să elimine orice concurență” sunt, într-adevăr, utilizate fără distincție de instanța comunitară pentru a reflecta aceeași idee, și anume cea potrivit căreia articolul 82 CE nu se aplică numai din momentul în care nu mai există sau aproape nu mai există concurență pe piață. Dacă ar exista obligația Comisiei de a aștepta până când concurenții sunt eliminați de pe piață sau până când o astfel de eliminare este iminentă, înainte de a putea interveni în temeiul acestei dispoziții, acest lucru ar contraveni în mod vădit obiectivului acesteia de a menține o concurență nedegradată pe piața comună și, în special, de a proteja concurența încă existentă pe piața relevantă.

562 În prezenta cauză, Comisia avea motive și mai întemeiate să aplice articolul 82 CE înainte ca eliminarea concurenței pe piața sistemelor de operare pentru servere pentru grupuri de lucru să se fi materializat pe deplin, întrucât această piață se caracterizează prin importante efecte de rețea și pentru că o astfel de eliminare ar fi așadar greu reversibilă [a se vedea considerentele (515)-(522) și (533) ale deciziei atacate].

563 Trebuie adăugat că nu este necesar să se demonstreze eliminarea oricărei prezențe concurențiale pe piață. Într-adevăr, în scopul stabilirii unei încălcări a articolului 82 CE este necesar ca refuzul în cauză să determine riscul de a elimina sau să fie de natură să elimine orice concurență efectivă de pe piață. Trebuie precizat în această privință că împrejurarea în care concurenții întreprinderii în poziție dominantă rămân prezenți în mod marginal pe anumite „nișe” de pe piață nu poate fi suficientă pentru a concluziona în sensul existenței unei astfel de concurențe.

564 În sfârșit, trebuie amintit că îi revine Comisiei sarcina de a dovedi că refuzul de a furniza în cauză riscă să conducă la eliminarea oricărei concurențe efective. După cum s-a arătat deja la punctul 482 de mai sus, Comisia trebuie să își întemeieze aprecierea pe elemente de probă care sunt exacte, fiabile și coerente, care constituie toate

datele relevante de luat în considerare pentru a aprecia o situație complexă și care sunt de natură să susțină concluziile deduse din acestea.

— Cu privire la aprecierea datelor referitoare la piață și a situației concurențiale

⁵⁶⁵ Tribunalul observă că, în decizia atacată, Comisia analizează în același timp împrejurarea potrivit căreia informațiile privind interoperabilitatea au un caracter indispensabil și cea potrivit căreia refuzul în cauză riscă să elimine concurența [considerentele (585)-(692) ale deciziei atacate]. Analiza sa cuprinde patru părți. În primul rând, Comisia examinează evoluția pieței sistemelor de operare pentru servere pentru grupuri de lucru [considerentele (590)-(636) ale deciziei atacate]. În al doilea rând, aceasta constată că interoperabilitatea este un factor care joacă un rol determinant în adoptarea de sisteme de operare Windows pentru servere pentru grupuri de lucru [considerentele (637)-(665) ale deciziei atacate]. În al treilea rând, Comisia arată că nu există soluții de înlocuire a dezvăluirii de către Microsoft a informațiilor privind interoperabilitatea [considerentele (666)-(687) ale deciziei atacate]. În al patrulea rând, aceasta formulează câteva observații în legătură cu MCPP [considerentele (688)-(691) ale deciziei atacate].

⁵⁶⁶ Argumentele pe care Microsoft le invocă în sprijinul criticii de față privesc în esență prima parte a analizei Comisiei, menționată mai sus. Microsoft susține, în principal, că datele referitoare la piață contrazic teza Comisiei potrivit căreia concurența pe piața sistemelor de operare pentru servere pentru grupuri de lucru riscă să fie eliminată din cauza refuzului în cauză.

⁵⁶⁷ În cadrul acestui prim aspect, Comisia a examinat, mai întâi, evoluția cotelor de piață ale Microsoft și ale concurenților săi pe a doua piață a produsului. Aceasta a

constatat, în esență, că avusese loc o creștere rapidă și importantă a cotei de piață deținute de Microsoft și că aceasta continua să crească, în special în detrimentul Novell. Comisia a arătat, în continuare, că distribuitorii de produse UNIX aveau o cotă de piață redusă. În sfârșit, Comisia a considerat că produsele Linux aveau doar o prezență foarte limitată pe piață, că nu înregistraseră nicio creștere pe această piață în cursul celor câțiva ani care precedaseră adoptarea deciziei atacate și că anumite previziuni privind creșterea lor viitoare nu erau de natură să îi conteste concluzia privind eliminarea concurenței efective pe piață.

568 Tribunalul consideră că aceste diferite constatări sunt confirmate de elementele dosarului și că acestea nu pot fi contestate de argumentele Microsoft.

569 Într-adevăr, în primul rând, din dosar reiese că, inițial, Microsoft furniza numai sisteme de operare pentru PC-uri client și nu a intrat decât relativ târziu pe piața sistemelor de operare pentru servere (a se vedea în special punctul 47 din răspunsul din 17 noiembrie 2000 la prima comunicare privind obiecțiunile). Aceasta a inițiat abia la începutul anilor '90 dezvoltarea unui sistem de operare pentru servere – comercializând un prim sistem, denumit „Windows NT 3.5 Server”, în iulie 1992 – și doar cu produsul său denumit „Windows NT 4.0”, introdus pe piață în iulie 1996, a cunoscut pentru prima dată un real succes comercial (a se vedea în special punctul 50 din răspunsul din 17 noiembrie 2000 la prima comunicare privind obiecțiunile și punctele 50 și 56 din cererea introductivă).

570 Din datele IDC, astfel cum sunt reproduse în considerentul (591) al deciziei atacate, reiese creșterea cotei de piață a Microsoft, în funcție de unitățile vândute, pe piața sistemelor de operare instalate pe servere care costă mai puțin de 25 000 USD de la 25,4 % (24,5 % în funcție de cifra de afaceri) în 1996 la 64,9 % (61 % în funcție de cifra de afaceri) în 2002, respectiv un salt de aproape 40 % în doar șase ani.

571 Tot potrivit datelor IDC, menționate în considerentul (592) al deciziei atacate, cota de piață a Microsoft a cunoscut o creștere continuă ca urmare a lansării generației Windows 2000 a sistemelor sale de operare. Or, după cum constată Comisia în mod întemeiat în mai multe rânduri în decizia atacată [a se vedea, de exemplu, considerentele (578)-(584), (588) și (613)], chiar pentru sistemele de operare din această gamă de produse s-au pus probleme de interoperabilitate foarte acute pentru concurenții Microsoft.

572 Astfel, de exemplu, produsul software denumit „NDS pentru NT”, care fusese dezvoltat de Novell prin utilizarea de tehnici de inginerie inversă, facilita interoperabilitatea între sistemele de operare pentru servere pentru grupuri de lucru concurente ale Microsoft și arhitectura de domeniu Windows, în speță Windows NT. Acest produs putea fi instalat pe un controler de domeniu Windows NT și permitea clienților să utilizeze NDS-ul (Novell Directory Service, ulterior denumit eDirectory) de la Novell pentru a gestiona diferitele aspecte ale domeniilor Windows NT. Din cauza necomunicării de către Microsoft a anumitor informații către Novell, NDS pentru NT nu poate, în schimb, să funcționeze cu sistemul de operare Windows 2000 Server [a se vedea considerentul (301) al deciziei atacate].

573 Un alt exemplu este cel al produsului denumit „AS/U”, pe care AT&T avusese posibilitatea să îl dezvolte în anii '90 utilizând anumite elemente de cod sursă al Windows pe care Microsoft acceptase să i le dezvăluie în cadrul unei licențe. Datorită acestui produs, un server pe care era instalat un sistem UNIX era în măsură să funcționeze în calitate de controler de domeniu principal într-un domeniu Windows NT [a se vedea considerentul (211) al deciziei atacate]. În mod similar, Sun avusese posibilitatea să dezvolte, pe baza codului sursă al AS/U care îi fusese comunicat de AT&T în cadrul unei licențe, un produs asemănător cu AS/U, denumit „PC NetLink”. Acest ultim produs, atunci când era instalat pe un server care funcționa cu un sistem de operare Solaris, permitea acestui server, pe de o parte, să „furnizeze în mod transparent clienților Windows 3.X/95/98/NT serviciile de fișier, de imprimare, de director și de securitate Windows NT” și să facă acest lucru „în mod nativ”, și anume fără să fie necesar ca utilizatorii să instaleze un software suplimentar pe PC-urile client și, pe de altă parte, să acționeze în calitate de controler de domeniu principal, sau în calitate de controler de domeniu secundar, într-un domeniu Windows NT [a se vedea

considerentul (213) al deciziei atacate]. În 2001, Microsoft și AT&T au hotărât să nu extindă acordul lor de licență la anumite tehnologii noi în materie de sisteme de operare pentru servere. Astfel, Microsoft nu a comunicat AT&T elementele de cod sursă necesare privind sistemele care au succedat sistemelor sale Windows NT 4.0. În consecință, PC NetLink nu mai era în măsură să funcționeze decât cu PC-urile client pe care era instalat un sistem Windows NT – acesta nu funcționa îndeosebi cu sistemele Windows 2000 – și treptat și-a pierdut atractivitatea.

574 În același context, trebuie menționate diferitele schimbări care au rezultat din trecerea de la tehnologia Windows NT la tehnologia Windows 2000 și la Active Directory (a se vedea punctele 167-171 de mai sus).

575 În al doilea rând, reiese din dosar că, în paralel cu evoluția poziției Microsoft descrisă mai sus, Novell a cunoscut un declin continuu pe piața sistemelor de operare pentru servere pentru grupuri de lucru și a devenit, în doar câțiva ani, un actor secundar pe această piață. Or, la momentul în care Microsoft a intrat pe piața sistemelor de operare pentru servere, produsul lider pentru furnizarea de servicii pentru grupuri de lucru era sistemul NetWare aparținând Novell (a se vedea punctul 56 din cererea introductivă), prezent pe această piață de la mijlocul anilor '80.

576 Astfel, din datele IDC menționate în considerentul (593) al deciziei atacate reiese că, ținând seama de subcategoria „partajare de fișiere/de imprimante” și de serverele care costă mai puțin de 25 000 USD, cota de piață a NetWare a scăzut de la 33,3 % în 2000 la 23,6 % în 2002 în funcție de unitățile vândute și de la 31,5 % în 2000 la 22,4 % în 2002 în funcție de cifra de afaceri.

577 Declinul Novell este confirmat atât de declarațiile analiștilor de piață, cât și de însăși Microsoft [a se vedea considerentul (596) al deciziei atacate].

578 În mod similar, în raportul conținând analiza rezultatelor celui de al treilea sondaj, Mercer arată expres că numeroase organizații au redus utilizarea NetWare. Mercer arată în special că „[a]tunci când sunt chestionate cu privire la utilizarea fiecăruia dintre sistemele de operare pentru servere pentru funcțiile de server pentru grupurile de lucru în cursul ultimilor cinci ani, numărul organizațiilor care au redus utilizarea NetWare depășește numărul celor care au crescut această utilizare într-o proporție de aproape șapte la unu” (a se vedea pagina 25 și tabelul 16 din raport).

579 Pe de altă parte, după cum Comisia arată în mod întemeiat în considerentele (594) și (595) ale deciziei atacate, anumite rezultate ale investigației de piață din 2003, precum și anumite declarații ale clienților prezentate de Microsoft în cursul procedurii administrative demonstrează cu claritate o tendință în cadrul organizațiilor de a înlocui NetWare cu Windows 2000 Server. În schimb, există foarte puține exemple de „migrare” de la Windows către NetWare [a se vedea considerentele (594) și (632) ale deciziei atacate].

580 În al treilea rând, în ceea ce îi privește pe ceilalți concurenți ai Microsoft, elementele din dosar demonstrează că aceștia au putut să mențină doar o poziție marginală pe piața sistemelor de operare pentru servere pentru grupuri de lucru.

581 Astfel, cu privire mai întâi la distribuitorii de sisteme UNIX (inclusiv Sun), din datele IDC menționate în considerentul (508) al deciziei atacate reiese că, în 2002, cota de piață cumulată a acestora reprezenta, ținând seama de subcategoria „partajare de

fișiere/de imprimante” și de serverele care costă mai puțin de 25 000 USD, numai 4,6 % în funcție de unitățile vândute și 7,4 % în funcție de cifra de afaceri. În ceea ce privește subcategoria „gestionare de rețea”, datele corespunzătoare erau de 6,4 % în funcție de unitățile vândute și de 10,8 % în funcție de cifra de afaceri.

582 Trebuie arătat, în această privință, că din rezultatele investigației de piață din 2003 și din declarațiile clienților prezentate de Microsoft reiese că sistemele UNIX sunt în esență utilizate nu pentru executarea activităților de grup de lucru, ci pentru rularea de aplicații „de misiune critică”, pentru furnizarea de servicii Web și de paravan de protecție, precum și, într-o măsură mai redusă, pentru rularea serviciilor de e-mail intern [a se vedea considerentele (509)-(511) ale deciziei atacate].

583 În continuare, cu privire la produsele Linux, din datele IDC, din rezultatele investigației de piață din 2003 și din declarațiile clienților Microsoft rezultă că, în mod contrar afirmațiilor acestora din urmă, aceștia aveau de asemenea doar o prezență marginală pe piața sistemelor de operare pentru servere pentru grupuri de lucru la data adoptării deciziei atacate.

584 Astfel, din datele IDC, reluate în considerentul (599) al deciziei atacate, reiese că, în ceea ce privește cota de piață cumulată a distribuitorilor de produse Linux în funcție de unitățile vândute, aceasta a scăzut, pentru subcategoria „partajare de fișiere/de imprimante” și serverele care costă mai puțin de 25 000 USD, de la 5,1 % în 2000 la 4,8 % în 2002. Măsurată în funcție de cifra de afaceri, această cotă de piață cumulată s-a menținut la 3,9 % în cursul aceleiași perioade.

585 Desigur, în ceea ce privește subcategoria „gestionare de rețea” și serverele care costă mai puțin de 25 000 USD, cota cumulată a distribuitorilor de produse Linux, în funcție de unitățile vândute, a crescut, potrivit datelor IDC menționate în nota de

subsol 728 din decizia atacată [a se vedea de asemenea considerentul (505) al deciziei atacate], de la 10,1 % în 2000 la 13,4 % în 2002 (și de la 8 la 10,8 %, în aceeași perioadă, în funcție de cifra de afaceri). Totuși, această creștere trebuie să fie relativizată din perspectiva faptului că, după cum arată Comisia în considerentul (488) și în nota de subsol citată anterior din decizia atacată, această subcategorie cuprinde servicii care nu constituie servicii pentru grupuri de lucru în sensul deciziei atacate. Această subcategorie este descrisă de IDC ca „[incluzând] următoarele aplicații de rețea: servicii de director, securitate/autentificare, transfer de date/fișiere prin intermediul rețelei, comunicarea și transferul de date/fișiere prin intermediul sistemului” [considerentul (488) al deciziei atacate]. O asemenea descriere este de natură să determine utilizatorii chestionați de IDC să includă în această subcategorie anumite activități care nu intră în domeniul acesteia și nici nu aparțin pieței relevante a produsului, care sunt în general executate de sisteme Linux sau UNIX. De exemplu, descrierea menționată ar putea fi interpretată ca acoperind activități „situate la marginea rețelelor”, cum ar fi cea de paravan de protecție, care ar putea fi considerată ca având legătură cu „securitatea”, și cea de rutare, care ar putea fi considerată ca având legătură cu „transferul de date/fișiere prin intermediul rețelei”. Or, după cum se arată în special în considerentele (58), (346), (482), (600) și (601) ale deciziei atacate, acest tip de activități sunt în general executate de sisteme Linux pe servere din gama inferioară. Prin urmare, datele IDC privind subcategoria „gestionare de rețea” supraestimează vânzările de sisteme Linux pe piața sistemelor de operare pentru servere pentru grupuri de lucru.

586 Este adevărat că, în considerentul (487) al deciziei atacate, Comisia arată că datele IDC privind subcategoria „partajare de fișiere/de imprimante” sunt de asemenea imperfecte, în special în sensul că, din cauză că serverele din gama superioară care execută aplicații de „misiune critică” pot imprima anumite documente, de exemplu facturi, utilizatorii chestionați pot fi determinați să considere că aceste servere execută activități care aparțin acestei subcategorii, deși este evident că acestea nu sunt servere pentru grupuri de lucru. Totuși, aplicarea filtrului de 25 000 EUR, sau 25 000 USD, permite reducerea unei asemenea inexactități [a se vedea considerentul (489) din decizia atacată, în care Comisia explică faptul că „mainframes” care imprimă facturi au un cost în general mai ridicat decât acest cuantum]. Datele IDC sunt așadar mai inexacte în ceea ce privește subcategoria „gestionare de rețea” decât în ceea ce privește subcategoria „partajare de fișiere/de imprimante”.

587 Trebuie arătat că rezultatele investigației de piață din 2003 nu prezintă imperfecțiuni de tipul celor menționate la punctul precedent. Or, rezultatele respective confirmă că Linux avea doar o prezență marginală pe piața sistemelor de operare pentru servere pentru grupuri de lucru. Astfel, în cererea sa de informații din 16 aprilie 2003, Comisia a chestionat organizațiile în cauză dacă utilizau servere care rulează Linux în combinație cu software-ul Samba pentru executarea de activități de grup de lucru (întrebarea nr. 25). Din cele 102 organizații care au participat la această investigație, doar 19 utilizau astfel de servere pentru executarea de activități de grup de lucru și, în majoritatea cazurilor, într-o măsură foarte limitată [considerentul (506) al deciziei atacate]. Astfel, dintr-un total de mai mult de 1 200 000 de PC-uri client acoperite de investigația de piață din 2003, mai puțin de 70 000 (și anume mai puțin de 5,8 %) erau deservite de servere care rulează Linux în combinație cu Samba pentru îndeplinirea de activități de partajare de fișiere și de imprimante [considerentele (506) și (599) ale deciziei atacate].

588 În același sens, trebuie de asemenea arătat că, după cum precizează Comisia în memoriul în apărare (punctul 140), al doilea sondaj realizat de Mercer indică, pentru produsele Linux, o cotă de piață cumulată de 4,8 % pentru activități de partajare de fișiere și de imprimante și de 5,2 % pentru activități de gestionare a utilizatorilor și a grupurilor de utilizatori, al treilea sondaj al Mercer indicând, pentru aceleași produse, o cotă de piață de 5,4 % pentru activități de partajare de fișiere și de imprimante și de 4,5 % pentru activități de gestionare a utilizatorilor și a grupurilor de utilizatori.

589 În realitate, ca și în cazul sistemelor UNIX, rezultatele investigației de piață din 2003 demonstrează că produsele Linux sunt în general utilizate pentru realizarea de activități diferite de cele de grup de lucru, și anume, mai precis, furnizarea de servicii Web și de paravan de protecție și rularea de aplicații „de misiune critică” [a se vedea considerentele (600) și (601) ale deciziei atacate, în care sunt comentate răspunsurile la întrebările nr. 5 și nr. 6 din cererea de informații din 16 aprilie 2003].

590 Este necesar să se sublinieze că această constatare este confirmată de declarațiile clienților comunicate de Microsoft în cadrul procedurii administrative, după cum arată în mod întemeiat Comisia în considerentul (602) al deciziei atacate.

591 Trebuie adăugat că prezența distribuitorilor de produse Linux pe piața sistemelor de operare pentru servere pentru grupuri de lucru, în afară de faptul că nu este în niciun mod comparabilă cu prezența pe care Microsoft a reușit să o dobândească în doar câțiva ani, nu a intervenit în detrimentul acesteia din urmă, ci al Novell și al distribuitorilor de produse UNIX. În această privință, trebuie arătat că, după cum precizează Comisia în duplică (punctul 104), printre entitățile chestionate de Mercer în cadrul celui de al treilea sondaj care își majoraseră utilizarea de sisteme Linux în cursul ultimilor cinci ani pentru executarea de activități de grup de lucru, 67 % își redusese utilizarea de NetWare sau UNIX, în timp ce numai 14 % își redusese utilizarea de sisteme Windows. În plus, după cum se constată în mod întemeiat în considerentul (632) al deciziei atacate, investigația de piață din 2003 a dezvăluit numai două cazuri de „migrare” de la sisteme Windows către sisteme Linux în ceea ce privește executarea de activități de grup de lucru.

592 Susținerile în sens contrar pe care Microsoft le invocă în anexa C.11 la replică nu sunt deloc credibile, având în vedere în special creșterea constantă a cotei sale de piață pe piața produsului de-a lungul perioadei acoperite de refuzul abuziv în cauză.

593 Elementele menționate mai sus confirmă că acest refuz are drept consecință să izoleze produsele concurenților Microsoft în poziții marginale sau chiar să le facă neprofitabile. Existența eventuală a unei concurențe marginale între operatorii de pe piață nu poate infirma așadar teza Comisiei privind riscul de eliminare a oricărei concurențe efective pe această piață.

594 Având în vedere elementele menționate la punctele 583-593 de mai sus, Tribunalul consideră că în mod întemeiat Comisia a arătat, în considerentul (603) al deciziei atacate, că distribuitorii de produse Linux nu reprezentau o amenințare serioasă pentru Microsoft pe piața sistemelor de operare pentru servere pentru grupuri de lucru.

595 Tot cu privire la produsele Linux, Microsoft susține că prezența acestora pe piața sistemelor de operare pentru servere pentru grupuri de lucru va continua să crească în viitor. Microsoft dezvoltă acest argument în anexa A.19 la cererea introductivă și în anexa C.11 la replică. Comisia, la rândul său, răspunde în mod detaliat acestui argument în anexa B.10 la memoriul în apărare și în anexa D.11 la duplică.

596 În susținerea argumentului menționat, Microsoft se referă, mai întâi, la anumite rezultate ale celui de al treilea sondaj realizat de Mercer.

597 În cadrul acestui sondaj, Mercer a chestionat în special responsabilii IT ale căror organizații utilizau deja sisteme de operare Linux pentru îndeplinirea de activități de grup de lucru dacă prevedeau o majorare a acestei utilizări în următorii cinci ani. După cum reiese din tabelul nr. 19 din raportul Mercer, în care sunt analizate rezultatele sondajului menționat, din cei 70 de responsabili IT chestionați, 53 au răspuns afirmativ.

598 Tribunalul consideră că în mod întemeiat Comisia a concluzionat, în considerentul (605) al deciziei atacate, că acest element nu era concludent. Într-adevăr, trebuie observat, pe de o parte, că cei 53 de responsabili IT reprezentau numai aproximativ 17,9 % din cei 296 de responsabili IT care au participat la al treilea sondaj Mercer, 226 de responsabili indicând că organizația lor nu utiliza sisteme Linux pentru furnizarea

de servicii pentru grupuri de lucru. Pe de altă parte, cei 53 de responsabili IT nu și-au cuantificat intenția de a intensifica utilizarea sistemelor Linux pentru executarea de activități de grup de lucru și nici nu au precizat dacă aceasta ar interveni în detrimentul sistemelor Windows.

599 Trebuie arătat, în plus, că din tabelul nr. 18 conținut în același raport Mercer reiese că 58 de responsabili IT considerau că sistemele Linux nu ar deveni nici măcar „viabile” pentru executarea de activități de grup de lucru în următorii cinci ani.

600 Este adevărat că din același tabel reiese că 60 % din responsabilii IT chestionați au indicat că organizația lor prevedea adoptarea de sisteme Linux în următorii cinci ani pentru furnizarea de servicii pentru grupuri de lucru. Totuși, după cum arată în mod întemeiat Comisia în considerentul (606) al deciziei atacate, acești responsabili nu au fost invitați nici să cuantifice această adoptare, nici să precizeze dacă aceasta ar interveni în detrimentul sistemelor Windows.

601 În continuare, Microsoft invocă anumite previziuni realizate de IDC, care ar stabili că va avea loc o dublare a cotei de piață a sistemelor Linux între 2003 și 2008.

602 În această privință, trebuie amintit, pe de o parte, că datele IDC prezintă anumite imperfecțiuni, subcategoriile utilizate de aceasta incluzând activități care se situează în afara pieței sistemelor de operare pentru servere pentru grupuri de lucru vizată de decizia atacată. Previziunile de creștere ale IDC trebuie așadar să fie nuanțate.

603 Pe de altă parte, astfel cum arată Comisia în mod întemeiat în considerentul (609) al deciziei atacate, creșterea limitată pe care sistemele Linux urmau să o cunoască pe piață potrivit acestor previziuni nu trebuia să intervină în detrimentul Windows, ci al sistemelor concurente și, mai precis, al NetWare. Trebuie observat în acest context că în aprilie 2003 Novell a anunțat că, începând din 2005, sistemul său de operare „NetWare 7.0” va fi comercializat în două versiuni diferite, și anume una bazată pe platforma NetWare tradițională și cealaltă pe sistemul de operare Linux [a se vedea considerentul (95) al deciziei atacate].

604 În sfârșit, în anexa A.19 la cererea introductivă și în anexa C.11 la replică, Microsoft invocă opinia exprimată de anumiți „observatori profesioniști din sector”. Aceasta se referă, mai precis, la anumite fragmente dintr-un raport din 8 martie 2004 al Merrill Lynch (anexa 7 la anexa C.11 la replică), conținând rezultatele unui sondaj efectuat de aceasta printre 50 de responsabili IT. Microsoft arată că jumătate dintre acești responsabili prevedeau o creștere a utilizării sistemelor Linux în cadrul organizației lor și că, din această jumătate, 34 % aveau în vedere această creștere pentru a înlocui Windows NT pentru executarea de activități de partajare de fișiere și de imprimante.

605 Acest argument nu este convingător. Într-adevăr, acesta are doar semnificația că 17 % din responsabilii IT chestionați aveau intenția de a înlocui Windows NT cu sisteme Linux pentru executarea activităților menționate la punctul precedent, fără a fi oferită nicio precizare cu privire la întinderea acestei înlocuiri. În realitate, având în vedere faptul că, la momentul sondajului realizat de Merrill Lynch, tehnologia Windows NT era deja „depășită” [a se vedea considerentul (583) al deciziei atacate], este foarte probabil că baza instalată de servere care funcționează cu acest sistem era relativ limitată și, prin urmare, că „migrarea” menționată anterior trebuia să intervină numai la scară redusă. În plus, trebuie amintit că sistemele de operare pentru servere concurente ale Microsoft puteau obține un grad de interoperabilitate mai ridicat cu sistemele din generația Windows NT decât cu sistemele din generațiile ulterioare produse de Microsoft. După cum subliniază Comisia în cadrul aprecierii

efectuate asupra împrejurărilor privind caracterul indispensabil al informațiilor în cauză (a se vedea punctul 366 de mai sus), „migrarea” evocată în raportul Merrill Lynch reprezintă un fenomen punctual și nu poate așadar pune sub semnul întrebării constatările Comisiei privind riscul de eliminare a concurenței.

606 În continuare, tot în cadrul primei părți a analizei sale (și anume cea privind evoluția pieței sistemelor de operare pentru servere pentru grupuri de lucru), Comisia a constatat că tehnologiile Windows 2000, și în special Active Directory, ocupau „rapid un loc din ce în ce mai important pe piață” [considerentele (613)-(618) și (781) ale deciziei atacate]. Comisia a adăugat că, „dat fiind că Microsoft a întrerupt nivelurile de dezvoltare a informațiilor privind interoperabilitatea, interoperabilitatea cu caracteristicile Windows 2000 este mai dificilă pentru sistemele de operare pentru servere pentru grupuri de lucru [concurente] ale Microsoft decât era cu tehnologiile analoge în Windows NT”, înainte de a concluziona că „adoptarea [noilor caracteristici ale domeniului Windows care sunt specifice pentru Windows 2000] contribuie la blocarea clienților într-o soluție omogenă Windows pentru rețelele lor de grupuri de lucru” [considerentul (613) al deciziei atacate].

607 Tribunalul consideră că mai multe elemente din dosar confirmă temeinicia acestor constatări.

608 Astfel, într-un buletin publicat în noiembrie 2001, IDC a declarat că „[p]entru marea majoritate a utilizatorilor, întrebarea nu este dacă, ci când vor implementa servicii de director pentru a rula [sistemul] Windows 2000 Server și viitoarele sisteme de operare Windows pentru servere” și că „pentru utilizatorii de Windows 2000, serviciul de director care va fi ales va fi în mod covârșitor Active Directory” [considerentul (614) al deciziei atacate].

609 În mod similar, astfel cum constată Comisia în considerentul (616) al deciziei atacate, dintr-un sondaj realizat de Evans Data Corporation în 2002 reiese că, fiind chestionați pentru care servicii de director erau dezvoltate aplicațiile lor, 50,3 % din dezvoltatorii de aplicații interni în cauză au menționat Active Directory.

610 Anumite rezultate ale investigației de piață din 2003 confirmă de asemenea interesul impresionant produs de Active Directory. Astfel, în cererea sa de informații din 16 aprilie 2003, Comisia a chestionat entitățile în cauză dacă implementaseră deja (sau decisese deja să implementeze) Active Directory în majoritatea domeniilor Windows din rețeaua lor informatică (întrebarea nr. 15). Din cele 102 entități vizate de această investigație de piață, 61 au răspuns afirmativ la această întrebare.

611 Acest interes reiese și din anumite rezultate ale celui de al doilea sondaj realizat de Mercer, după cum constată Comisia în considerentul (618) al deciziei atacate.

612 Pe de altă parte, s-a arătat deja la punctele 571-574 de mai sus că interoperabilitatea pe care sistemele de operare pentru servere pentru grupuri de lucru concurente pot să o obțină cu produsele din generația Windows 2000 este mult mai redusă decât cea pe care o puteau obține cu sistemele din generația precedentă.

613 În sfârșit, Comisia a închis primul aspect al analizei sale respingând trei categorii de argumente pe care Microsoft le invocase în cadrul procedurii administrative pentru a contesta riscul de eliminare a concurenței identificat de către Comisie. Microsoft se referise la anumite declarații ale concurenților săi, invocase faptul că rețelele infor-

matice în cadrul întreprinderilor erau eterogene și susținuse că existau soluții de înlocuire pentru Windows.

614 În înscrisurile sale, Microsoft, referindu-se la declarațiile clienților săi pe care le prezentase în cursul procedurii administrative, reia argumentul întemeiat pe faptul că rețelele din cadrul întreprinderilor sunt eterogene.

615 În această privință, este suficient să se arate că s-a constatat deja la punctele 498-500 de mai sus că aceste declarații confirmau că, în ceea ce privește serverele pentru grupuri de lucru, rețelele informatice ale acestor clienți erau alcătuite în primul rând din sisteme Windows.

616 În înscrisurile sale, Microsoft invocă și faptul că deciziile clienților profesionali în materie de achiziții de sisteme de operare pentru servere sunt adoptate în funcție de o serie de criterii și că problema interoperabilității cu sistemele de operare Windows pentru PC-uri client nu este un element concludent în această privință. După cum s-a demonstrat deja la punctul 426 de mai sus, această susținere este inexactă.

617 În ceea ce privește argumentul invocat de Microsoft, potrivit căruia, la șase ani după ce a intervenit presupusul refuz, există încă numeroși concurenți pe piața sistemelor de operare pentru servere pentru grupuri de lucru (a se vedea punctul 442 de mai sus), acesta trebuie să fie respins pentru motivele expuse la punctul 429 de mai sus.

618 Rezultă din toate cele de mai sus nu s-a săvârșit o eroare vădită de apreciere de către Comisie atunci când a considerat că evoluția pieței evidențiază un risc de eliminare a concurenței pe piața sistemelor de operare pentru servere pentru grupuri de lucru.

619 Comisia avea un temei suplimentar să concluzioneze că exista un risc de eliminare a concurenței pe acea piață, întrucât aceasta prezintă anumite caracteristici care sunt de natură să descurajeze organizațiile care au adoptat deja Windows pentru serverele lor pentru grupuri de lucru să migreze în viitor către sisteme de operare concurente. Astfel, după cum arată în mod întemeiat Comisia în considerentul (523) al deciziei atacate, din anumite rezultate ale celui de al treilea sondaj realizat de Mercer reiese că faptul de a avea o „reputație consacrată în calitate de tehnologie dovedită” este un factor important în viziunea mării majorități a responsabililor IT chestionați. Or, la data adoptării deciziei atacate, Microsoft deținea, potrivit unei estimări prudente, o cotă de piață de cel puțin 60 % pe piața sistemelor de operare pentru servere pentru grupuri de lucru [considerentul (499) al deciziei atacate]. În același sens, trebuie arătat că anumite rezultate ale aceluiași sondaj stabilesc și că factorul „competențe disponibile și cost/disponibilitate a asistenței (interne sau externe)” este important pentru majoritatea responsabililor IT chestionați. După cum afirmă în mod întemeiat Comisia în considerentul (520) al deciziei atacate, „[a]ceasta înseamnă că, pe măsură ce este mai ușor de găsit tehnicieni competenți pentru un sistem de operare pentru servere pentru grupuri de lucru determinat, cu atât clienții sunt interesați să îl adopte” și, „[i]nvers, cu cât un sistem de operare pentru servere pentru grupuri de lucru este mai utilizat de clienți, cu atât este mai ușor pentru tehnicieni să dobândească competențe în raport cu acest produs (și cu atât sunt mai dispuși să facă acest lucru)”. Or, cota de piață foarte ridicată de care dispune Microsoft pe piața sistemelor de operare pentru servere pentru grupuri de lucru are drept consecință că un număr foarte mare de tehnicieni posedă competențe care sunt specifice sistemelor de operare Windows.

620 Prin urmare, trebuie să se concluzioneze că împrejurarea potrivit căreia refuzul în cauză riscă să elimine concurența este incidentă în prezenta cauză.

iv) Cu privire la noul produs

Argumentele părților

621 Citând punctele 48 și 49 din Hotărârea IMS Health, punctul 107 de mai sus, Microsoft susține că nu s-a dovedit că refuzul care îi este imputat a împiedicat apariția unui produs nou pentru care există o cerere a consumatorilor care nu a fost satisfăcută.

622 În această privință, Microsoft amintește că, pe de o parte, comercializează deja sisteme de operare pentru servere care implementează protocoalele de comunicație respective și că, pe de altă parte, concurenții săi comercializează propriile sisteme de operare pentru servere, care utilizează protocoalele de comunicație pe care le-au ales pentru a furniza servicii pentru grupuri de lucru.

623 De asemenea, referindu-se la considerentul (669) al deciziei atacate, Microsoft reafirmă că decizia atacată vizează să permită concurenților să determine funcționarea produselor acestora exact în același mod ca sistemele de operare Windows pentru servere. Microsoft reiterează că se urmărește de către Comisie ca protocoalele sale de comunicație să fie utilizate de concurenții săi pentru a crea sisteme de operare pentru servere care intră în concurență directă cu produsele sale, „imitând” funcționalitățile acestora.

624 Microsoft susține totodată că decizia atacată nu identifică niciun produs nou pe care concurenții săi l-ar dezvolta utilizând protocoalele sale de comunicație și nici nu demonstrează existența unei cereri pentru un asemenea produs. Comisia s-ar fi

mulțumit să susțină că acești concurenți ai Microsoft „ar putea utiliza informațiile comunicate pentru a dezvolta funcțiile avansate ale propriilor produse” [considerentul (695) al deciziei atacate].

625 Microsoft subliniază că nu exista de altfel nici în scrisoarea din 15 septembrie 1998, nici în plângerea Sun din 10 decembrie 1998 cea mai mică indicație potrivit căreia Sun intenționa să utilizeze „tehnologia Microsoft” pentru a crea un alt produs decât un sistem de operare pentru servere pentru grupuri de lucru.

626 Microsoft contestă afirmația Comisiei potrivit căreia, pentru ca un produs să poată fi calificat drept nou, este suficient ca acesta să conțină elemente substanțiale rezultând din propriile eforturi ale titularului licenței. Într-adevăr, în opinia sa, „[a]dăugarea unei caracteristici provenind de la produsele unui concurent poate fi cu greu considerată că reprezintă crearea unui nou produs”.

627 Microsoft respinge și susținerea Comisiei potrivit căreia refuzul care îi este imputat este „un refuz de a permite inovarea ulterioară” (a se vedea punctul 632 de mai jos). Microsoft contestă temeinicia constatărilor cuprinse în considerentul (696) al deciziei atacate, indicând că Novell nu a utilizat niciodată AS/U și că vânzările de sisteme de operare pentru servere pentru grupuri de lucru ale Sun și ale „mai multor altor vânzători” care obținuseră o licență privind AS/U au fost întotdeauna modeste. În realitate, potrivit Microsoft, acordarea obligatorie de licențe prevăzută în decizia atacată este de natură să reducă inovarea, întrucât Microsoft va fi mai puțin motivată să dezvolte o tehnologie determinată dacă trebuie să pună această tehnologie la dispoziția concurenților săi.

628 În sfârșit, Microsoft contestă că refuzul în cauză aduce prejudicii consumatorilor. Aceasta afirmă că raportul Mercer invocat de către Comisie (a se vedea punctul 635 de mai jos) se referă la produse care sunt în prezent pe piață și că nu este așadar

relevant pentru întrebarea dacă respectivul refuz a împiedicat apariția de noi produse pentru care ar fi existat o cerere a consumatorilor care nu a fost satisfăcută. Mai mult, niciunul dintre rapoartele Mercer nu ar stabili că Microsoft „se situează în urma” concurenților săi. Mai precis, Comisia nu ar menționa că sistemele de operare Windows pentru servere au primit note mai bune decât sistemele NetWare și Linux în ceea ce privește zece factori din treisprezece și decât sistemele UNIX în ceea ce privește nouă factori din treisprezece. Microsoft arată de asemenea că niciun client nu a susținut, în cursul procedurii administrative, că fusese forțat să utilizeze sisteme de operare Windows pentru servere ca urmare a pretinsului său refuz de a dezvălui informațiile privind interoperabilitatea concurenților săi.

629 CompTIA susține că, în decizia atacată, Comisia nu a demonstrat că refuzul imputat Microsoft împiedicase apariția unui produs nou.

630 Comisia respinge afirmația Microsoft potrivit căreia refuzul în cauză nu a împiedicat apariția unui produs nou pentru care există o cerere a consumatorilor care nu a fost satisfăcută.

631 În această privință, în primul rând, Comisia arată că, de la punctul 49 din Hotărârea IMS Health, punctul 107 de mai sus, reiese că un „produs nou” este un produs care nu se limitează, în esență, să reproducă produsele oferite deja pe piață de titularul dreptului de autor. Prin urmare, ar fi suficient ca produsul în cauză să conțină elemente substanțiale rezultate din propriile eforturi ale titularului licenței. Amintind că Microsoft este obligată să dezvăluie numai specificațiile interfețelor sale, iar nu implementarea acestora, Comisia afirmă că nu va exista o limitare din partea concurenților acesteia să reproducă produsele sale și că nu vor fi, de altfel, în măsură să facă acest lucru. Microsoft susține că aceștia vor utiliza informațiile privind interoperabilitatea pentru a comercializa în mod constant produse îmbunătățite, „oferind o valoare adăugată în raport cu propriile produse din trecut și cu oferta precedentă

a Microsoft”, în loc să fie eliminate de pe piață ca urmare a refuzului acesteia de a dezvălui respectivele informații [considerentul (695) al deciziei atacate]. Comisia adaugă că nicio caracteristică a produselor Microsoft, și în special niciun fragment din codul său software, nu va fi integrat în alte sisteme de operare pentru servere pentru grupuri de lucru.

632 În al doilea rând, Comisia subliniază că, în decizia atacată, nu s-a limitat la simpla analiză a criteriului produsului nou astfel cum este definit în Hotărârea IMS Health, punctul 107 de mai sus. Într-adevăr, ar fi examinat acest criteriu prin prisma interdicției prevăzute la articolul 82 al doilea paragraf litera (b) CE a practicilor abuzive ce constau în limitarea dezvoltării tehnologice în dezavantajul consumatorilor. Astfel, Comisia ar fi verificat cu deosebită atenție faptul că refuzul imputat Microsoft era un „refuz de a permite inovarea ulterioară”, respectiv dezvoltarea de noi produse, iar nu un simplu refuz de a autoriza reproducerea.

633 În sprijinul acestor afirmații, *primo*, Comisia arată că a examinat comportamentul pe care concurenții Microsoft îl adoptaseră în trecut, atunci când aceasta le furniza informații privind interoperabilitatea sau îi autoriza din neatenție pe unii dintre ei să recurgă la „soluții de ocolire” [considerentul (696) al deciziei atacate]. Ca răspuns la criticile pe care Microsoft le formulează cu privire la acest aspect (a se vedea punctul 627 de mai sus), Comisia precizează că Novell, nefiind un „vânzător UNIX”, nu se interesa de „implementările bazate pe UNIX” precum AS/U. Aceasta adaugă că Sun și alți distribuitori UNIX au propus produse inovatoare care utilizează AS/U pentru a realiza interoperabilitatea cu sistemele Windows și care ar fi putut să răspundă unei cereri a consumatorilor dacă Microsoft nu ar fi refuzat să comunice informațiile privind interoperabilitatea.

634 *Secundo*, Comisia amintește că, în considerentul (698) al deciziei atacate, a constatat că erau posibile numeroase implementări diferite ale aceleiași specificații.

635 *Tertio*, Comisia, citând considerentul (699) al deciziei atacate, afirmă că din rezultatele celui de al treilea sondaj realizat de Mercer reiese că, în pofida faptului că „Microsoft se situează în urma concurenților săi” în ceea ce privește mai multe caracteristici importante în opinia consumatorilor de sisteme de operare pentru servere, aceștia se mulțumesc cu produsele Microsoft „din cauza obstacolului pe care absența interoperabilității îl ridică pentru adoptarea de soluții alternative”. Comisia precizează că Microsoft obține o clasare mai bună decât concurenții săi numai dacă, pe de o parte, interoperabilitatea cu Windows este un factor care este luat în considerare și, pe de altă parte, factorilor secundari li se acordă aceeași pondere ca și factorilor importanți. Cu privire la argumentul invocat de Microsoft potrivit căruia niciun client nu s-ar fi plâns că a trebuit să adopte un sistem de operare Windows din cauza refuzului respectiv, Comisia face trimitere la considerentele (702)-(708) ale deciziei atacate.

636 *Quarto*, Comisia arată că sunt realizate de către concurenții Microsoft lucrări de cercetare și de dezvoltare, dar că aceștia au nevoie de acces la protocoalele Microsoft pentru a permite organizațiilor care utilizează PC-uri și servere pentru grupuri de lucru care rulează Windows să obțină profit din inovațiile lor fără a fi penalizate de lipsa de interoperabilitate. Comisia precizează că, „[în] sine, refuzul nu afectează direct capacitatea concurenților de a inova, ci mai degrabă capacitatea consumatorului de a profita de această inovație, precum și capacitatea concurenților de a obține profit din inovația lor – și așadar, pe termen mai lung, stimulentele acestora pentru a inova”.

637 În sfârșit, *quinto*, Comisia susține că argumentele pe care Microsoft le invocă în ceea ce privește propriile stimulente pentru a inova nu sunt relevante pentru a aprecia consecințele practicii abuzive în cauză asupra stimulentele pentru a inova ale concurenților săi.

638 În al treilea rând, Comisia arată că susținerea Microsoft potrivit căreia criteriul produsului nou nu este îndeplinit în prezenta cauză se întemeiază pe o interpretare eronată a jurisprudenței.

639 În această privință, *primo*, Comisia susține că acest criteriu nu cere o demonstrație concretă a faptului că produsul titularului licenței va atrage clienți care nu cumpără produsele oferite de furnizorul dominant existent. În Hotărârea IMS Health, punctul 107 de mai sus, Curtea și-ar fi concentrat analiza asupra existenței diferențelor dintre produsele susceptibile să influențeze alegerea consumatorilor sau, cu alte cuvinte, asupra problemei dacă exista o „cerere potențială” pentru noul produs. Comisia subliniază că acest criteriu al produsului nou nu se raportează doar la restricțiile asupra producției. În duplică, Comisia afirmă că produsele noi care sunt avute în vedere vor răspunde în mod clar unei cereri potențiale și că se vor baza pe sistemele de operare comercializate în prezent de concurenții Microsoft care au caracteristici pe care consumatorii le apreciază deseori mai mult decât apreciază caracteristicile corespondente ale sistemelor de operare pentru servere pentru grupuri de lucru ale Microsoft.

640 *Secundo*, Comisia consideră că Microsoft nu poate invoca faptul că decizia atacată se concentrează asupra capacității concurenților săi de a-și adapta propriile „produse existente”. Într-adevăr, întrebarea relevantă ar fi dacă acești concurenți se vor limita, în esență, să reproducă produsele existente dezvoltate de titularul dreptului de proprietate intelectuală. Comisia subliniază, în această privință, că produsele concurenților Microsoft vor implementa același set de protocoale ca și sistemele de operare Windows pentru servere pentru grupuri de lucru, dar vor fi foarte diferite în materie de performanță, de securitate și de funcționalități.

641 *Tertio*, Comisia susține că jurisprudența nu exclude ipoteza ca viitoarele produse ale titularului licenței să concureze cu produsele titularului dreptului de proprietate intelectuală, după cum dovedesc situațiile de fapt din cauzele în care s-au pronunțat Hotărârile Magill și IMS Health, punctul 107 de mai sus.

642 SIIA susține că refuzul în cauză împiedică apariția de „sisteme de operare pentru servere pentru grupuri de lucru noi și inovatoare, care nu sunt [produse] de Microsoft și care răspund necesităților de interoperabilitate ale clienților”. Aceasta susține

că, datorită informațiilor privind interoperabilitatea, concurenții Microsoft vor putea să ofere nu numai produse având „capacități funcționale îmbunătățite”, ci, mai ales, produse interoperabile. Pe de altă parte, SIIA subliniază că nu ar exista niciun avantaj concurențial pentru concurenții Microsoft de a se mulțumi „să copieze produsele [acesteia din urmă]” și că nu ar fi de altfel în măsură să procedeze astfel dacă ar avea acces la informațiile vizate de decizia atacată.

Aprecierea Tribunalului

⁶⁴³ Trebuie subliniat că împrejurarea potrivit căreia comportamentul imputat împiedică apariția unui produs nou pe piață trebuie să fie luată în considerare în contextul articolului 82 al doilea paragraf litera (b) CE, care interzice practicile abuzive care constau în „limitarea producției, comercializării sau dezvoltării tehnologice în dezavantajul consumatorilor”.

⁶⁴⁴ Astfel, la punctul 54 din Hotărârea Magill, punctul 107 de mai sus, Curtea a decis că refuzul societăților de televiziune menționate, prin faptul că împiedica apariția unui produs nou pe care acestea din urmă nu îl ofereau și pentru care exista o cerere potențială din partea consumatorilor, trebuia să fie calificat drept abuziv în sensul acestei dispoziții.

⁶⁴⁵ Din decizia care făcea obiectul cauzei în care s-a pronunțat această hotărâre reiese că, mai precis, Comisia considerase că prin refuzul lor aceste societăți de televiziune limitau producția sau comercializarea în dezavantajul consumatorilor [a se vedea considerentul (23) primul paragraf al Deciziei 89/205/CEE a Comisiei din 21 decembrie 1988 privind o procedură în temeiul articolului [82 CE] (IV/31.851, Magill TV Guide/ITP, BBC și RTE) (JO 1989, L 78, p. 43)]. Într-adevăr, Comisia constatare că refuzul menționat împiedica editorii să producă și să publice un ghid general săptămânal de televiziune pentru consumatorii din Irlanda și Irlanda de Nord, un

tip de ghid care, la acel moment, nu era disponibil pe această piață geografică. Deși societățile de televiziune în cauză publicau fiecare un ghid săptămânal de televiziune, acesta era totuși consacrat exclusiv propriilor programe. Pentru a reține un abuz de poziție dominantă săvârșit de aceste societăți de televiziune, Comisia subliniase prejudiciul pe care absența unui ghid general săptămânal de televiziune pe piața din Irlanda și din Irlanda de Nord îl cauză consumatorilor, care, dacă doreau să se informeze cu privire la ofertele de programe pentru săptămâna următoare, nu aveau altă posibilitate decât să cumpere ghidurile săptămânale ale fiecărui canal și să extragă ei înșiși datele utile pentru a face comparații.

646 În Hotărârea IMS Health, punctul 107 de mai sus, atunci când a evaluat împrejurarea privind apariția unui produs nou, Curtea a plasat-o în contextul atingerii aduse intereselor consumatorilor. Astfel, la punctul 48 din această hotărâre, Curtea a subliniat, făcând trimitere la punctul 62 din Concluziile avocatului general Tizzano prezentate în aceeași cauză (Rec., p. I-5042), că această împrejurare răspundea constatării potrivit căreia, în cazul comparării interesului privind protecția dreptului de proprietate intelectuală și a libertății de inițiativă economică a titularului acestuia, pe de o parte, cu interesul privind protejarea liberei concurențe, pe de altă parte, acesta din urmă nu poate prevala decât în cazul în care refuzul de a acorda o licență împiedică dezvoltarea pieței derivate în dezavantajul consumatorilor.

647 Trebuie arătat că împrejurarea privind apariția unui produs nou, astfel cum a fost avută în vedere în Hotărârile Magill și IMS Health, punctul 107 de mai sus, nu poate constitui unicul parametru care să permită să se determine dacă un refuz de a acorda o licență asupra unui drept de proprietate intelectuală este susceptibil să aducă prejudicii consumatorilor în sensul articolului 82 al doilea paragraf litera (b) CE. După cum reiese din modul de redactare a acestei dispoziții, un astfel de prejudiciu poate surveni în cazul unei limitări nu numai a producției și a comercializării, ci și a dezvoltării tehnologice.

648 În decizia atacată, Comisia s-a pronunțat cu privire la această ultimă ipoteză. Astfel, aceasta a considerat că refuzul imputat Microsoft limita dezvoltarea tehnologică în dezavantajul consumatorilor în sensul articolului 82 al doilea paragraf litera (b) CE [considerentele (693)-(701) și (782) ale deciziei atacate] și a respins susținerea acesteia din urmă potrivit căreia nu se demonstrase că acest refuz cauza un prejudiciu consumatorilor [considerentele (702)-(708) ale deciziei atacate].

649 Tribunalul consideră că nu sunt vădit eronate constatările Comisiei care figurează în considerentele menționate la punctul precedent.

650 Astfel, în primul rând, Comisia a arătat în mod întemeiat, în considerentul (694) al deciziei atacate, că, „[d]in cauza lipsei de interoperabilitate pe care sistemele de operare pentru servere pentru grupuri de lucru concurente sunt capabile să o realizeze cu arhitectura de domeniu Windows, un număr crescând de consumatori sunt blocați într-o soluție omogenă Windows în ceea ce privește sistemele de operare pentru servere pentru grupuri de lucru”.

651 Trebuie amintit, în această privință, că s-a arătat deja la punctele 371-422 de mai sus că refuzul imputat Microsoft nu permitea concurenților săi să dezvolte sisteme de operare pentru servere pentru grupuri de lucru care să fie în măsură să obțină un grad suficient de interoperabilitate cu arhitectura de domeniu Windows, ceea ce avea drept consecință orientarea deciziilor consumatorilor în materie de achiziții de sisteme de operare pentru servere pentru grupuri de lucru către produsele Microsoft. De asemenea, s-a arătat la punctele 606-611 de mai sus că din mai multe elemente din dosar reieșea că tehnologiile din gama Windows 2000, în special Active Directory, erau adoptate din ce în ce mai mult de către organizații. Întrucât problemele de interoperabilitate se pun mai acut pentru sistemele de operare pentru servere pentru grupuri de lucru care fac parte din această gamă de produse decât pentru cele din

generația precedentă [a se vedea punctele 571-574 de mai sus și considerentele (578)-(584), (588) și (613) ale deciziei atacate], adoptarea crescândă a acestor sisteme nu face decât să întărească efectul de „blocare” evocat la punctul precedent.

652 Limitarea adusă astfel alegerii consumatorilor este cu atât mai dăunătoare pentru aceștia cu cât, după cum s-a arătat deja la punctele 407-412 de mai sus, aceștia consideră sistemele de operare pentru servere pentru grupuri de lucru concurente ca fiind superioare sistemelor de operare Windows pentru servere pentru grupuri de lucru în ceea ce privește o serie de caracteristici cărora le atribuie o mare importanță, cum ar fi „fiabilitatea/disponibilitatea sistemului” și „securitatea integrată în sistemul de operare pentru servere”.

653 În al doilea rând, în mod întemeiat Comisia a considerat că avantajul artificial în materie de interoperabilitate pe care Microsoft și-l rezerva prin refuzul său îi descu-raja pe concurenții săi să dezvolte și să introducă pe piață sisteme de operare pentru servere pentru grupuri de lucru prezentând caracteristici inovatoare, în special în dezavantajul consumatorilor [a se vedea în acest sens considerentul (694) al deciziei atacate]. Acest refuz are drept consecință, într-adevăr, dezavantajarea acestor concurenți în raport cu Microsoft în ceea ce privește meritele produselor lor, în special prin prisma parametrilor precum securitatea, fiabilitatea, ușurința în utilizare sau rapiditatea executării activităților [considerentul (699) al deciziei atacate].

654 Constatarea Comisiei potrivit căreia, „în măsura în care concurenții Microsoft ar avea acces la informațiile privind interoperabilitatea pe care [Microsoft] refuză să le furnizeze, aceștia ar putea să le utilizeze pentru a face disponibile funcțiile avansate ale propriilor produse în cadrul rețelei de relații de interoperabilitate pe care se bazează arhitectura de domeniu Windows” [considerentul (695) al deciziei atacate], este susținută de comportamentul pe care aceștia îl adoptaseră în trecut, atunci când aveau acces la anumite informații privind produsele Microsoft. Cele două exemple pe care Comisia le citează în considerentul (696) al deciziei atacate, și anume produsele denumite „PC NetLink” și „NDS pentru NT”, sunt elocvente în această privință.

PC NetLink este un software care a fost dezvoltat de Sun pe baza AS/U, care fusese creat de AT&T utilizând anumite elemente ale codului sursă al Microsoft pe care aceasta i le comunicase în cadrul unei licențe în anii '90 [considerentele (211)-(213) ale deciziei atacate]. Dintr-un document comunicat de Microsoft în cadrul procedurii administrative reiese că trăsăturile inovatoare și valoarea adăugată pe care PC NetLink le aducea rețelelor Windows pentru grupuri de lucru erau subliniate de Sun ca argument de vânzare a acestui produs (nota de subsol 840 din decizia atacată). În mod similar, în documentația sa comercială, Novell sublinia noile caracteristici pe care NDS pentru NT – un produs software pe care îl dezvoltase utilizând tehnici de inginerie inversă – le aducea arhitecturii de domeniu Windows, în speță Windows NT (nota de subsol 841 din decizia atacată).

655 Trebuie arătat că, în acest context, Comisia a avut grijă să sublinieze că existau „ample posibilități de diferențiere și de inovare, dincolo de proiectarea specificațiilor interfeței” [considerentul (698) al deciziei atacate]. Cu alte cuvinte, aceeași specificație este susceptibilă să facă obiectul a numeroase implementări diferite și inovatoare din partea dezvoltatorilor de software.

656 Astfel, decizia atacată se bazează pe ideea că, odată ce a fost înlăturat obstacolul reprezentat pentru concurenții Microsoft de caracterul insuficient al gradului existent de interoperabilitate cu arhitectura de domeniu Windows, acești concurenți vor putea oferi sisteme de operare pentru servere pentru grupuri de lucru care, departe de a constitui o simplă reproducere a sistemelor Windows prezente deja pe piață, se vor diferenția de acestea în ceea ce privește parametrii importanți în viziunea consumatorilor [a se vedea în acest sens considerentul (699) al deciziei atacate].

657 Trebuie amintit în această privință că, de altfel, concurenții Microsoft nu ar fi capabili să cloneze sau să reproducă produsele acestora din urmă având acces doar la

informațiile privind interoperabilitatea vizate de decizia atacată. În afară de faptul că însăși Microsoft recunoaște, în înscrisurile sale, că măsura corectivă prevăzută la articolul 5 din această decizie nu ar permite atingerea unui astfel de rezultat (a se vedea punctul 241 de mai sus), trebuie reiterat că informațiile în cauză nu se extind la detalii privind implementarea sau la alte elemente ale codului sursă al Microsoft (a se vedea punctele 194-206 de mai sus). Trebuie de asemenea arătat că protocoalele ale căror specificații Microsoft este obligată să le dezvăluie în aplicarea deciziei atacate reprezintă doar o proporție minimă în ansamblul de protocoale care sunt implementate în sistemele de operare Windows pentru servere pentru grupuri de lucru.

658 Trebuie adăugat că nu ar exista niciun interes din partea concurenților Microsoft să se limiteze să reproducă sistemele de operare Windows pentru servere pentru grupuri de lucru. Odată ce, datorită informațiilor care le vor fi comunicate, aceștia vor fi în măsură să dezvolte sisteme suficient de interoperabile cu arhitectura de domeniu Windows, nu vor avea altă alegere, dacă doresc să beneficieze de un avantaj concurențial asupra Microsoft și să își mențină o prezență rentabilă pe piață, decât să își diferențieze produsele de cele ale acesteia din urmă în ceea ce privește anumiți parametri și anumite caracteristici. Trebuie ținut seama de faptul că, în această privință, după cum Comisia explică în considerentele (719)-(721) ale deciziei atacate, implementarea specificațiilor este o sarcină dificilă, care cere investiții semnificative financiare și de timp.

659 În sfârșit, cu privire la argumentul invocat de Microsoft potrivit căruia va fi mai puțin motivată să dezvolte o tehnologie determinată dacă este constrânsă să o pună la dispoziția concurenților săi (a se vedea punctul 627 de mai sus), este suficient să se constate că acesta este lipsit de orice relevanță în contextul examinării împreriurării referitoare la noul produs, care conduce la aprecierea impactului refuzului în cauză asupra stimulentei concurenților Microsoft pentru a inova, iar nu asupra problemei stimulentei acesteia din urmă pentru a inova. Această ultimă problemă trebuie să fie apreciată în cadrul examinării împreriurării privind absența unei justificări obiective.

660 În al treilea rând, tot în mod întemeiat Comisia a respins ca nefondată susținerea formulată de Microsoft în cadrul procedurii administrative, potrivit căreia nu se demonstrase că refuzul care i-a fost imputat cauza un prejudiciu consumatorilor [considerentele (702)-(708) ale deciziei atacate].

661 Mai întâi, după cum s-a arătat deja la punctele 407-412 de mai sus, din rezultatele celui de al treilea sondaj realizat de Mercer reiese că, în mod contrar celor susținute de Microsoft, consumatorii consideră sistemele de operare pentru servere pentru grupuri de lucru concurente ca fiind superioare sistemelor de operare Windows pentru servere pentru grupuri de lucru în ceea ce privește o serie de caracteristici cărora le atribuie o mare importanță.

662 În continuare, Microsoft nu poate invoca faptul că, în niciun moment al procedurii administrative, consumatorii nu au susținut că fuseseră forțați să adopte un sistem de operare Windows pentru servere pentru grupuri de lucru ca urmare a refuzului său de a dezvălui concurenților informațiile privind interoperabilitatea. În această privință, este suficient să se constate că Microsoft nu contestă afirmațiile Comisiei din considerentele (705) și (706) ale deciziei atacate. Astfel, în considerentul (705) al deciziei atacate, Comisia arată că dezvoltatorii de software complementar care trebuie să interopereze cu sistemele Microsoft sunt cei care „depind de dezvăluirea de către aceasta din urmă a informațiilor privind interoperabilitatea” și „consumatorii nu știu întotdeauna cu exactitate ceea ce dezvăluie sau nu dezvăluie Microsoft distribuitorilor de sisteme de operare pentru servere pentru grupuri de lucru”. În considerentul (706) al deciziei atacate, Comisia arată că, „[d]acă trebuie ales între a suporta probleme de interoperabilitate care fac derularea activităților lor mai complicată, ineficientă sau oneroasă și a opta pentru un mediu Windows omogen, consumatorii vor avea tendința de a prefera ultima soluție” și că, „[o]dată ce se vor alinia la Windows, este puțin probabil ca aceștia să raporteze probleme de interoperabilitate între PC-urile lor client și serverele pentru grupuri de lucru”.

663 Pe de altă parte, trebuie arătat că, din propriile declarații pe care Microsoft le făcuse în legătură cu dezvăluirile efectuate în aplicarea tranzacției americane, reiese că acestea avuseseră drept consecință oferirea unei alegeri mai largi consumatorilor [a se vedea considerentul (703) al deciziei atacate].

664 În sfârșit, trebuie amintit că rezultă dintr-o jurisprudență constantă că articolul 82 CE vizează nu numai practicile susceptibile să cauzeze un prejudiciu direct consumatorilor, ci și pe acelea care le cauzează un prejudiciu indirect aducând atingere unei structuri concurențiale efective (Hotărârea Curții din 13 februarie 1979, Hoffmann-La Roche/Comisia, 85/76, Rec., p. 461, punctul 125, și Hotărârea Irish Sugar/Comisia, punctul 229 de mai sus, punctul 232). Or, în speță, Microsoft a adus atingere structurii concurenței efective pe piața sistemelor de operare pentru servere pentru grupuri de lucru prin dobândirea unei cote de piață importante pe această piață.

665 Trebuie concluzionat din ansamblul considerațiilor anterioare că nu este vădit eronată constatarea Comisiei potrivit căreia refuzul imputat Microsoft limitează dezvoltarea tehnologică în dezavantajul consumatorilor în sensul articolului 82 al doilea paragraf litera (b) CE. Prin urmare, trebuie să se considere că împrejurarea privind apariția unui produs nou este incidentă în prezenta cauză.

v) Cu privire la absența justificării obiective

Argumentele părților

666 În primul rând, Microsoft susține că refuzul care îi este imputat era justificat în mod obiectiv de drepturile de proprietate intelectuală pe care aceasta le deține asupra

„tehnologiei” în cauză. Aceasta arată că a realizat investiții semnificative pentru a proiecta protocoalele de comunicație și că succesul comercial obținut de produsele sale reprezintă o recompensă legitimă. Aceasta susține de asemenea că se admite în general că refuzul unei întreprinderi de a comunica concurenților săi o tehnologie determinată poate fi justificat prin faptul că întreprinderea nu dorește ca aceștia să utilizeze respectiva tehnologie pentru a o concura.

667 În replică, Microsoft invocă faptul că tehnologia pe care trebuie să o dezvăluie concurenților săi este secretă, este de mare valoare pentru beneficiarii de licență și conține inovații importante.

668 Răspunzând la una dintre întrebările scrise ale Tribunalului, Microsoft adaugă că avea o justificare obiectivă pentru a nu acorda licențe pentru respectiva tehnologie, „având în vedere prejudiciul care ar fi putut fi adus stimulentei pentru a inova dacă Sun (sau alții) ar fi utilizat această tehnologie pentru a dezvolta un echivalent funcțional care ar concura produsele Microsoft pe aceeași piață”.

669 În al doilea rând, Microsoft susține că argumentele sale au fost respinse de către Comisie prin aplicarea unui nou criteriu, eronat din punct de vedere juridic și care se îndepărtează în mod clar de cele reținute de jurisprudență. Într-adevăr, în considerentul (783) al deciziei atacate, Comisia ar fi considerat că un refuz de a comunica informații protejate de drepturi de proprietate intelectuală constituia o încălcare a articolului 82 CE dacă, având în vedere toate aspectele, impactul pozitiv asupra inovării în ansamblul sectorului compensa impactul negativ asupra stimulentei pentru a inova ale întreprinderii în poziție dominantă.

670 Microsoft consideră că aplicarea unui astfel de „criteriu de analiză comparativă” va avea drept consecință faptul că întreprinderile care dețin o poziție dominantă vor fi

mai puțin stimulate să investească în cercetare și dezvoltare, întrucât vor trebui să împartă cu concurenții rezultatele eforturilor lor. Aceasta susține că drepturile de proprietate intelectuală stimulează titularul să continue să inoveze, încurajând în același timp întreprinderile să dezvolte propriile activități în materie de inovare cu scopul de a nu „rămâne în urmă”. Pe de altă parte, aceasta critică faptul că nu se încearcă de către Comisie să se „cuantifice” efectul negativ pe care acordarea obligatorie de licențe impusă prin decizia atacată îl va avea asupra concurenților săi, care vor aștepta să vadă de care anume tehnologie vor putea să dispună prin intermediul unei licențe, în loc să facă efortul de a crea propria lor tehnologie.

671 Microsoft critică de asemenea caracterul vag și consecințele imprevizibile ale acestui criteriu, arătând în special că Comisia nu furnizează nicio indicație care să permită întreprinderilor în poziție dominantă să aprecieze dacă „menținerea stimulentei [lor] pentru a inova poate justifica o decizie de a conserva proprietatea [lor] intelectuală pentru uz [propriu]”. Mai general, decizia atacată nu ar oferi nicio precizare cu privire la modul în care a fost aplicat în prezenta cauză criteriul respectiv și nici cu privire la modul în care acesta ar trebui să fie pus în aplicare în viitor.

672 În al treilea rând, Microsoft contestă relevanța referirilor Comisiei la tranzacția americană și la acordul de tranzacție încheiat cu Sun (a se vedea punctul 687 de mai jos).

673 Cu privire la tranzacția americană, Microsoft amintește că aceasta o obligă să acorde licențe având ca obiect protocoalele de comunicație implementate în sistemele de operare Windows pentru PC-uri client cu unicul scop de a le implementa într-un software pentru server. În schimb, decizia atacată i-ar impune să acorde licențe având ca obiect protocoalele sale de comunicație „server/server” pentru ca acestea să poată fi implementate în sisteme de operare pentru servere direct concurente. Microsoft evidențiază și că obligațiile care rezultă din tranzacția americană sunt limitate la o perioadă de cinci ani și că o societate are un stimulent cu atât mai puternic pentru a continua să dezvolte o tehnologie cu cât, după o perioadă determinată, aceasta poate să utilizeze din nou în mod exclusiv îmbunătățirile aduse acestei tehnologii.

674 Cu privire la acordul de tranzacție încheiat cu Sun, Microsoft arată că acesta prevede angajamentul reciproc de a partaja o tehnologie și drepturi de proprietate intelectuală în condiții negociate, pe o perioadă limitată de șase ani. Dimpotrivă, în temeiul deciziei atacate, beneficiarii de licențe nu ar putea fi aleși liber de Microsoft și nu i-ar acorda nicio licență în schimb, redevențele și celelalte condiții privind acordarea licențelor ar fi supuse controlului Comisiei, iar obligațiile Microsoft ce țin de acordarea obligatorie de licențe „s-ar [extinde] în timp pe o durată nedefinită”.

675 CompTIA subliniază mai întâi importanța inovării pentru concurența din sectorul tehnologiilor informației și comunicațiilor și necesitatea de a dispune de un „sistem robust de protecție a drepturilor de proprietate intelectuală”. Aceasta arată în special că drepturile de proprietate intelectuală încurajează societățile să își îmbunătățească produsele existente și să introducă noi produse pe piață.

676 În continuare, CompTIA, referindu-se la considerentul (783) al deciziei atacate, susține că, în speță, Comisia a aplicat un nou criteriu de apreciere și consideră că acesta nu se conformează jurisprudenței.

677 În primul rând, Comisia susține că a luat în considerare în mod adecvat justificarea propusă de Microsoft.

678 În această privință, mai întâi, Comisia arată că, în cererea introductivă, Microsoft a recunoscut că a invocat doar o singură justificare, și anume faptul că aceasta deținea drepturi de proprietate intelectuală asupra „tehnologiei” în cauză. Comisia consideră

că o asemenea justificare nu poate fi admisă, observând în special că, în cauza în care s-a pronunțat Hotărârea Magill, punctul 107 de mai sus, în care nu exista nicio îndoială că decizia contestată impunea societăților în cauză acordarea obligatorie de licențe având ca obiect un drept de autor, Curtea a considerat că refuzul în cauză nu era justificat în mod obiectiv. Comisia este susținută cu privire la acest aspect de către SIIA.

679 În continuare, Comisia explică faptul că a interpretat argumentul invocat de Microsoft în sensul că situația de fapt și în special „impactul probabil al unui ordin de furnizare asupra stimulentei pentru a inova” erau excepționale, astfel încât aceasta nu putea aplica soluțiile jurisprudențiale.

680 În acest context, Comisia amintește că Microsoft are obligația să demonstreze justificarea obiectivă a comportamentului abuziv care îi era imputat. Mai precis, aceasta consideră că Microsoft trebuia cel puțin să dovedească, pe de o parte, că obligația care îi era impusă de a dezvălui informațiile privind interoperabilitatea ar avea un impact negativ asupra stimulentei sale pentru a inova și, pe de altă parte, că exista un risc ca acest impact negativ să prevaleze asupra „ansamblului elementelor identificate de Comisie care ar face ca, în caz contrar, comportamentul să fie abuziv”. Or, Microsoft s-ar fi mulțumit să prezinte argumente pur teoretice și în niciun fel susținute în această privință.

681 Comisia consideră de asemenea că Microsoft nu-și poate justifica refuzul prin faptul că tehnologia în cauză este secretă și de mare valoare și că aceasta conține inovații importante. Mai mult, această justificare nu ar fi fost invocată în cererea introductivă.

682 În al doilea rând, Comisia contestă că ar fi aplicat un nou criteriu de apreciere în prezenta cauză.

683 În această privință, *primo*, Comisia respinge susținerea Microsoft potrivit căreia o întreprindere poate refuza în mod justificat să comunice o tehnologie dată concurenților săi atunci când dorește să evite ca aceștia să o poată utiliza pentru a o concura. Acest argument ar putea fi interpretat, pe de o parte, în sensul că, deși sunt întrunite primele trei criterii stabilite de Curte în Hotărârile Magill și IMS Health, punctul 107 de mai sus, refuzul de a acorda licențe este licit dacă există din partea concurenților intenția de a utiliza licența pentru a concura întreprinderea dominantă. Or, o asemenea teză ar fi vădit eronată. Această susținere ar putea fi interpretată, pe de altă parte, în sensul că principiile stabilite în Hotărârea Magill, punctul 107 de mai sus, nu se aplică atunci când dreptul de proprietate intelectuală în cauză se referă la o tehnologie. Or, în afară de faptul că Microsoft nu explică ce se înțelege prin „tehnologie” în acest context, ar fi extrem de dificil să se facă o distincție între drepturile de proprietate intelectuală „tehnologice” și drepturile de proprietate intelectuală „netehnologice”. În plus, nu ar fi sigur că informațiile privind interoperabilitatea în cauză constituie o asemenea tehnologie, în special dacă reprezintă doar simple convenții arbitrare, lipsite de caracter inovator.

684 *Secundo*, Comisia contestă susținerea Microsoft potrivit căreia, din cauza deciziei atacate, concurenții săi nu vor mai fi stimulați să creeze propria tehnologie. Comisia susține că Microsoft nu se pronunță cu privire la constatarea cuprinsă în considerentul (697) al deciziei atacate, potrivit căreia, având în vedere poziția cvasimonopolistă deținută de Microsoft pe piața sistemelor de operare pentru PC-uri client, concurenții nu sunt în măsură să dezvolte alternative viabile pentru protocoalele sale de comunicație.

685 *Tertio*, Comisia arată că Microsoft se limitează să se refere la stimulentele sale pentru a inova în materie de concepție a protocoalelor fără să evoce celelalte produse ale sale. Făcând trimitere la considerentul (724) al deciziei atacate, Comisia afirmă că o astfel de abordare este eronată.

686 *Quarto*, Comisia susține că Microsoft trece sub tăcere faptul că informațiile în cauză sunt informații necesare pentru interoperabilitate în sensul Directivei 91/250. Or, din articolul 6 din această directivă ar reieși că legiuitorul comunitar consideră că dezvăluirea unor astfel de informații este benefică pentru inovare.

687 În al treilea rând, Comisia se referă la anumite declarații făcute de Microsoft în cursul procedurii administrative, precum și după adoptarea deciziei atacate. Astfel, în cursul audierii, Microsoft ar fi indicat, răspunzând unei întrebări adresate de serviciile Comisiei, că nu constatare că tranzacția americană avusese un impact negativ asupra stimulentei sale pentru a inova. În mod similar, în cadrul unei conferințe de presă comune cu Sun, în urma acordului de tranzacție încheiat cu aceasta din urmă, Microsoft ar fi declarat că cele două societăți ar continua să concureze și să inoveze și că „impactul acordului nu ar fi mai puțină inovare, ci mai multă inovare”. Comisia consideră că argumentul pe care Microsoft îl deduce din faptul că acest acord de tranzacție prevede angajamente reciproce nu este relevant. Comisia observă în această privință că, atunci când a încheiat acest acord, Sun avea deja o politică de dezvăluire a protocoalelor relevante pentru întregul sector.

Aprecierea Tribunalului

688 Trebuie amintit, cu titlu introductiv, că, deși sarcina probei cu privire la existența împrejurărilor care constituie o încălcare a articolului 82 CE incumbă Comisiei, revine totuși întreprinderii dominante în cauză, iar nu Comisiei, dacă este cazul, și înainte de finalizarea procedurii administrative, obligația să invoce o eventuală justificare obiectivă și să o susțină, în această privință, cu argumente și cu elemente de probă. În continuare, în măsura în care intenționează să concluzioneze în sensul existenței unui abuz de poziție dominantă, Comisia are obligația să demonstreze că argumentele și elementele de probă invocate de întreprinderea respectivă nu pot prevala și, prin urmare, că justificarea invocată nu poate fi acceptată.

689 În prezenta cauză, după cum se constată în considerentul (709) al deciziei atacate și după cum a confirmat Microsoft în mod expres în cererea introductivă, aceasta a invocat ca justificare a comportamentului său numai faptul că tehnologia în cauză făcea obiectul unor drepturi de proprietate intelectuală. Microsoft a precizat în acest context că, dacă ar fi obligată să ofere terților acces la această tehnologie, acest lucru „ar elimina stimulentele viitoare pentru a investi în crearea proprietății intelectuale” [considerentul (709) al deciziei atacate]. În replică, a invocat și faptul că tehnologia respectivă era secretă, de mare valoare și că aceasta conținea inovații importante.

690 Tribunalul consideră că simplul fapt – dacă se presupune că este corect – că protocoalele de comunicație vizate de decizia atacată sau specificațiile acestora fac obiectul unor drepturi de proprietate intelectuală nu poate constitui o justificare obiectivă în sensul Hotărârilor Magill și IMS Health, punctul 107 de mai sus. Într-adevăr, teza susținută de Microsoft este incompatibilă cu rațiunea de a fi a excepției pe care această jurisprudență o recunoaște în materie în favoarea liberei concurențe, în sensul că dacă simpla deținere a unor drepturi de proprietate intelectuală ar putea constitui ea însăși o justificare obiectivă a refuzului de a acorda o licență, excepția stabilită de jurisprudență nu ar putea fi niciodată aplicată. Cu alte cuvinte, un refuz de a acorda o licență asupra unui drept de proprietate intelectuală nu ar putea niciodată să fie considerat ca reprezentând o încălcare a articolului 82 CE, deși în Hotărârile Magill și IMS Health, punctul 107 de mai sus, Curtea declarat în mod expres contrariul.

691 Trebuie amintit în această privință că, după cum s-a arătat la punctele 321, 323, 327 și 330 de mai sus, instanța comunitară consideră că facultatea, pentru titularul unui drept de proprietate intelectuală, de a exploata acest drept doar în beneficiul său constituie însăși substanța dreptului său exclusiv. Prin urmare, simplul refuz, provenind chiar de la o întreprindere în poziție dominantă, de a acorda o licență unui terț nu poate constitui în sine un abuz de poziție dominantă în sensul articolului 82 CE. Doar când este însoțit de împrejurări excepționale, precum cele avute în vedere până în prezent în jurisprudență, un asemenea refuz poate fi calificat drept abuziv și, prin urmare, este permis ca, în interesul public al menținerii unei concurențe efective pe

piață, să fie încălcat dreptul exclusiv al titularului dreptului de proprietate intelectuală prin obligarea acestuia să acorde licențe terților care încearcă să intre pe această piață sau să se mențină pe aceasta. Trebuie amintit în această privință că s-a stabilit mai sus că astfel de împrejurări excepționale erau incidente în prezenta cauză.

692 Cu privire la argumentul invocat de Microsoft în replică și întemeiat pe faptul că tehnologia avută în vedere ar fi secretă, ar fi de mare valoare pentru beneficiarii licenței și ar conține inovații importante, nici acest argument nu poate fi admis.

693 Într-adevăr, în primul rând, faptul că tehnologia în cauză este secretă reprezintă consecința unei decizii comerciale unilaterale a Microsoft. În plus, aceasta nu poate invoca drept argument caracterul pretins secret al informațiilor privind interoperabilitatea pentru a susține că poate fi obligată să le dezvăluie numai dacă sunt prezente împrejurările excepționale identificate de Curte în Hotărârile Magill și IMS Health, punctul 107 de mai sus, și să își argumenteze refuzul prin același caracter pretins secret al informațiilor respective. În sfârșit, nimic nu justifică faptul că o tehnologie secretă beneficiază de un grad de protecție mai ridicat decât, de exemplu, o tehnologie pe care inventatorul său a trebuit să o dezvăluie publicului în cadrul unei proceduri de eliberare a unui brevet.

694 În al doilea rând, informațiile privind interoperabilitatea, din momentul în care – ca și în prezenta cauză – se stabilește că au un caracter indispensabil, sunt în mod necesar de mare valoare pentru concurenții care doresc să aibă acces la acestea.

695 În al treilea rând, este inerent faptului că întreprinderea în cauză deține un drept de proprietate intelectuală ca obiectul acestuia să aibă un caracter inovator sau original. Într-adevăr, nu poate exista un brevet în lipsa unei invenții și nici un drept de autor în lipsa unei opere originale.

696 Pe de altă parte, Tribunalul arată că, în decizia atacată, Comisia nu s-a limitat să respingă justificarea pe care a invocat-o Microsoft, potrivit căreia tehnologia în cauză făcea obiectul unor drepturi de proprietate intelectuală. Comisia a examinat de asemenea argumentul invocat de Microsoft întemeiat pe faptul că, dacă ar fi obligată să ofere acces terților la respectiva tehnologie, acest lucru ar avea un impact negativ asupra stimulentei sale pentru a inova [considerentele (709) și (712) ale deciziei atacate].

697 Trebuie să se constate că, după cum susține în mod întemeiat Comisia, Microsoft, căreia i-a revenit sarcina inițială a probei în această privință (a se vedea punctul 688 de mai sus), nu a dovedit în mod suficient că, dacă ar fi constrânsă să dezvăluie informațiile privind interoperabilitatea, acest lucru ar avea un impact negativ important asupra stimulentei sale pentru a inova.

698 Într-adevăr, Microsoft s-a limitat să susțină argumente vagi, generale și teoretice cu privire la acest aspect. Astfel, după cum arată Comisia în considerentul (709) al deciziei atacate, Microsoft s-a mulțumit, în răspunsul din 17 octombrie 2003 la a treia comunicare privind obiecțiunile, să declare că „o dezvăluire [...] ar elimina stimulentele viitoare pentru a investi în crearea proprietății intelectuale”, fără a preciza care erau tehnologiile sau produsele pe care le viza în acest mod.

699 În anumite fragmente din răspunsul menționat la punctul precedent, Microsoft are în vedere un impact negativ asupra stimulentei sale pentru a inova în raport cu sistemele de operare în general, și anume atât pentru PC-uri client, cât și pentru servere.

700 În această privință, este suficient să se constate că, în considerentele (713)-(729) ale deciziei atacate, Comisia a respins în mod justificat argumentele Microsoft privind temerea referitoare la clonarea produselor sale. Trebuie amintit, în special, că măsura

corectivă prevăzută la articolul 5 din decizia atacată nu permite și nu urmărește să permită concurenților Microsoft să îi copieze produsele (a se vedea punctele 198-206, 240-242 și 656-658 de mai sus).

701 Rezultă că nu s-a demonstrat că dezvăluirea informațiilor care fac obiectul acestei măsuri corective va reduce semnificativ – și cu atât mai puțin va elimina – stimulentele pentru a inova ale Microsoft.

702 În acest context, trebuie observat că, după cum constată în mod întemeiat Comisia în considerentele (730)-(734) ale deciziei atacate, este o practică obișnuită pentru operatorii din sectorul în cauză să dezvăluie terților informațiile destinate să faciliteze interoperabilitatea cu produsele lor și însăși Microsoft acționase în acest mod până la momentul în care s-a stabilit în mod suficient pe piața sistemelor de operare pentru servere pentru grupuri de lucru. Această dezvăluire le permite, într-adevăr, să crească gradul de atracție și așadar valoarea propriilor produse. Or, în prezenta cauză nicio parte nu a susținut că asemenea dezvăluiri avuseseră vreun impact negativ asupra stimulentele pentru a inova ale acestor operatori.

703 În plus, trebuie considerat că, dacă dezvăluirile care au fost făcute în cadrul tranzacției americane și al MCPP în ceea ce privește protocoalele server/client nu au avut un impact negativ asupra stimulentele Microsoft pentru a inova [considerentul (728) al deciziei atacate], nu există niciun motiv pentru a crede că trebuie să existe consecințe diferite în ceea ce privește dezvăluirea privind protocoalele server/server.

704 În sfârșit, cu privire la susținerea Microsoft potrivit căreia, în decizia atacată, Comisia a respins justificarea obiectivă pe care o prezentase prin aplicarea unui nou criteriu de apreciere, trebuie constatat că aceasta se bazează pe o interpretare eronată a acestei decizii.

705 Această susținere este întemeiată, într-adevăr, pe o simplă frază cuprinsă în considerentul (783) al deciziei atacate, care se înscrie într-o parte a acestei decizii ce conține concluzia analizei realizate de Comisie, în considerentele (560)-(778), cu privire la refuzul în cauză.

706 Această frază are următorul cuprins:

“[O] examinare aprofundată a domeniului de aplicare al dezvoltărilor în cauză permite să se concluzioneze că, luând în considerare toate aspectele, posibilul impact negativ pe care impunerea unei obligații de a furniza informațiile în cauză le-ar avea asupra stimulentei Microsoft pentru a inova este compensat de efectele sale pozitive asupra nivelului de inovare din întregul sector (inclusiv Microsoft).”

707 Totuși, această frază trebuie interpretată în legătură cu cea care o urmează imediat în același considerent și potrivit căreia „necesitatea de a proteja stimulentele Microsoft pentru a inova nu poate constitui o justificare obiectivă care ar contrabalansa împrejurările excepționale identificate mai sus”.

708 Aceasta trebuie de asemenea să fie comparată cu considerentul (712) al deciziei atacate, în care Comisia expune următoarele considerații:

„S-a stabilit mai sus [...] că refuzul Microsoft risca să elimine concurența pe piața relevantă a sistemelor de operare pentru servere pentru grupuri de lucru, că acest lucru se datora faptului că produsul de intrare refuzat era indispensabil pentru desfășurarea unei activități comerciale pe această piață și că refuzul Microsoft avea un impact negativ asupra dezvoltării tehnologice, în dezavantajul consumatorilor.

Având în vedere aceste împrejurări excepționale, simplul fapt că refuzul Microsoft reprezintă un refuz de a acorda o licență având ca obiect proprietatea intelectuală nu constituie o justificare obiectivă a acestuia. Este așadar necesar să se evalueze dacă argumentele invocate de Microsoft în ceea ce privește stimulentele sale pentru a inova prevalează asupra acestor împrejurări excepționale.”

709 Cu alte cuvinte, potrivit principiilor stabilite de jurisprudență (a se vedea punctele 331-333 de mai sus), Comisia, după ce a stabilit că împrejurările excepționale identificate de Curte în Hotărârile Magill și IMS Health, punctul 107 de mai sus, erau incidente în prezenta cauză, a examinat dacă justificarea propusă de Microsoft, întemeiată pe pretinsa atingere adusă stimulentele sale pentru a inova, era susceptibilă să prevaleze în fața acestor împrejurări excepționale, inclusiv împrejurarea că refuzul în cauză limita dezvoltarea tehnică în dezavantajul consumatorilor în sensul articolului 82 al doilea paragraf litera (b) CE.

710 Comisia a ajuns la o concluzie negativă cu privire la acest aspect nu după compararea impactului negativ pe care aplicarea unei obligații de a furniza informațiile în cauză putea să îl aibă asupra stimulentele Microsoft pentru a inova și a impactului pozitiv al acestei obligații asupra inovării în întregul sector, ci după ce a respins argumentele acesteia din urmă privind temerea că produsele sale ar putea fi clonate [considerentele (713)-(729) ale deciziei atacate], după ce a constatat că dezvăluirea informațiilor privind interoperabilitatea era o practică răspândită în industria în cauză [considerentele (730)-(735) ale deciziei atacate], după ce a menționat că angajamentul luat de IBM față de Comisie în 1984 nu era substanțial diferit de ceea ce se dispune în sarcina Microsoft în decizia atacată [considerentele (736)-(742) ale deciziei atacate], iar abordarea sa era conformă cu Directiva 91/250 [considerentele (743)-(763) ale deciziei atacate].

711 Din toate considerațiile anterioare reiese că Microsoft nu a demonstrat existența vreunei justificări obiective a refuzului său de a dezvălui informațiile privind interoperabilitatea în cauză.

712 În plus, întrucât sunt incidente în speță împrejurările excepționale identificate de Curte în Hotărârile Magill și IMS Health, punctul 107 de mai sus, primul aspect al motivului trebuie să fie respins în întregime ca neîntemeiat.

2. Cu privire la al doilea aspect, întemeiat pe faptul că Sun nu a adresat Microsoft o cerere pentru a beneficia de tehnologia pe care Comisia îi solicită să o dezvăluie

a) Argumentele părților

713 În primul rând, Microsoft susține că Sun nu i-a adresat cererea de a avea acces la informații privind interoperabilitatea în sensul deciziei atacate.

714 În această privință, Microsoft, referindu-se la un fragment din plângerea Sun, susține că cererea cuprinsă în scrisoarea din 15 septembrie 1998 nu privea „specificațiile exhaustive și corecte” ale protocoalelor sale de comunicație, ci informații detaliate privind caracteristicile interne ale sistemelor sale de operare Windows pentru servere.

715 Prin urmare, potrivit Microsoft, chiar dacă se presupune că scrisoarea din 6 octombrie 1998 ar putea fi interpretată în sensul unui refuz, *quod non*, nu se poate susține că Microsoft a refuzat să furnizeze Sun tehnologia pe care decizia atacată îi impută că nu a dezvăluit-o.

716 Microsoft adaugă faptul că „amploarea cererii Sun nu era de natură să [îi] indice [...] că [aceasta] încerca să obțină o licență [privind] protocoalele [sale] de comunicație”.

717 Pe de altă parte, Microsoft arată că, în cadrul plângerii, Sun nu se referă în niciun mod la protocoalele de comunicație.

718 În sfârșit, Microsoft evidențiază că, în scrisoarea din 15 septembrie 1998, Sun și-a exprimat opinia că „Microsoft ar trebui să includă o implementare de referință și informația necesară pentru a garanta că, fără să fie nevoie să se recurgă la ingineria inversă, obiectele COM și setul complet de tehnologii Active Directory rulează în mod perfect compatibil pe Solaris”. Microsoft arată că accesul la o asemenea „tehnologie” ar fi permis Sun „să imite” aproape toate funcționalitățile sistemelor de operare Windows pentru servere. Aceasta adaugă că cererea Sun se referă la o „tehnologie încă în dezvoltare”, întrucât Windows 2000 Server și Active Directory fuseseră comercializate abia în decembrie 1999.

719 În al doilea rând, Microsoft susține că în scrisoarea din 6 octombrie 1998 nu a „refuzat pur și simplu” cererea Sun, ci a invitat-o să examineze împreună „modul în care cele două întreprinderi ar putea să îmbunătățească interoperabilitatea dintre produsele lor respective în beneficiul clienților comuni”. Microsoft afirmă de asemenea că în această scrisoare a indicat Sun mai multe moduri de a „realiza interoperabilitatea”. Citând considerentul (565) al deciziei atacate, aceasta adaugă că nu se poate susține de către Comisie că tehnologiile în cauză erau atât de complexe încât să nu fie posibil să se prevadă ca Sun să aibă cunoștința de ce tehnologie avea nevoie. Microsoft evidențiază în această privință că Sun este un distribuitor foarte specializat

de sisteme de operare pentru servere și că, în orice caz, aceștia îi revine sarcina de a-și clarifica cererea.

720 Pe de altă parte, Microsoft susține că Sun nu a dat curs invitației pe care i-o adresase, arătând, în special, că aceasta nu asistase la o reuniune care fusese organizată pentru a discuta problema interoperabilității produselor lor respective.

721 În sfârșit, Microsoft consideră că nu există nicio contradicție între poziția sa, potrivit căreia nu este sigur că ar fi refuzat să dezvăluie specificațiile protocoalelor sale de comunicație dacă Sun sau „oricine altcineva” i-ar fi cerut, și faptul că solicită anularea deciziei atacate. Într-adevăr, ar exista o diferență importantă între, pe de o parte, un „acord de licențe încrucișat negociat cu un alt furnizor major de sisteme de operare” și, pe de altă parte, o „obligație de a furniza lumii întregi tehnologia al cărei proprietar este, potrivit instrucțiunilor autorității publice”.

722 În al treilea rând, Microsoft susține că Sun nu i-a solicitat licențe privind drepturile sale de proprietate intelectuală pentru a dezvolta sisteme de operare pentru servere pentru grupuri de lucru în SEE. Microsoft susține că nu era, prin urmare, obligată să ia în considerare răspunderea specială de a nu aduce atingere unei concurențe efective și nedeterminate care îi revine potrivit articolului 82 CE atunci când a răspuns scrisorii din 15 septembrie 1998.

723 În acest context, Microsoft amintește că Sun este o societate americană și că scrisoarea din 15 septembrie 1998 a fost expediată de la sediul acesteia situat în Statele Unite la sediul Microsoft situat în Statele Unite, care este de asemenea o societate americană. Microsoft susține că, având în vedere absența oricărei legături cu SEE și

faptul că nu se menționa în această scrisoare că tehnologia avută în vedere era necesară pentru dezvoltarea și distribuția de sisteme de operare pentru servere pentru grupuri de lucru pe teritoriul SEE, nu avea niciun motiv pentru a considera că Sun dorea să obțină o licență pentru acest teritoriu.

724 Comisia respinge toate argumentele invocate de Microsoft.

725 În primul rând, Comisia susține că cererea formulată de Sun în scrisoarea din 15 septembrie 1998, „deși mai largă în anumite privințe decât domeniul de aplicare al deciziei [atacate]”, era suficient de clară pentru ca Microsoft să înțeleagă, pe de o parte, că Sun dorea să aibă acces la informațiile privind interoperabilitatea și, pe de altă parte, că anumite informații se raportau la caracteristici ale rețelelor Windows pentru grupuri de lucru (arhitectura de domeniu Active Directory) care erau indispensabile pentru Sun pentru a exercita o concurență viabilă pe piața sistemelor de operare pentru servere pentru grupuri de lucru.

726 Comisia afirmă că Microsoft prezintă în mod inexact cererea Sun atunci când susține că aceasta se referea la elemente de cod sursă, iar nu la informații privind interfețele. Aceasta amintește că, în cererea sa, Sun urmărea posibilitatea ca produsele sale să „comunică în mod transparent” cu mediul Windows și că în scrisoarea din 6 octombrie 1998 domnul Maritz a indicat în mod clar că interpreta această cerere în sensul că privea informațiile privind interoperabilitatea. Comisia arată de asemenea că, în plângerea sa, Sun a subliniat că dorea să aibă acces la „informații privind interfețele”.

727 Comisia, făcând trimitere la considerentele (713)-(722) ale deciziei atacate, adaugă că accesul la informațiile privind interoperabilitatea nu va permite concurenților Microsoft să „cloneze” sau să „imite” funcționalitățile sistemelor de operare Windows pentru servere pentru grupuri de lucru.

728 Comisia consideră că este lipsit de relevanță faptul că Sun nu a utilizat expresia „protocol de comunicație”, o cerere de acces la informațiile necesare pentru a permite interconexiunea și interacțiunea cu software-ul Windows și o cerere de acces la specificațiile protocoalelor fiind „unul și același lucru”.

729 Comisia evidențiază de asemenea că în scrisoarea din 6 octombrie 1998 Microsoft nu a invocat faptul că cererea Sun se referea la o „tehnologie încă în dezvoltare”. În orice caz, un asemenea argument nu poate fi admis din moment ce prima versiune beta a Windows 2000 Server era deja pe piață de un an atunci când Sun a adresat scrisoarea din 15 septembrie 1998 către Microsoft.

730 În al doilea rând, Comisia susține că Microsoft nu poate contesta faptul că refuzase cererea adresată de Sun.

731 În această privință, *primo*, Comisia arată că poziția susținută de Microsoft contravine cererii sale de anulare a articolului 5 din decizia atacată.

732 *Secundo*, făcând trimitere la considerentele (194)-(198) ale deciziei atacate, Comisia afirmă că Microsoft i-a confirmat în mod explicit că refuza să îi acorde acces la anumite informații privind interoperabilitatea. Aceasta adaugă că, după cum se arată în considerentele (573)-(577) ale deciziei atacate, acest refuz se înscrie într-o linie de conduită generală. În mod similar, în cursul procedurii privind măsurile provizorii, Microsoft ar fi menționat că refuzul respectiv făcea parte din „modelul său economic”.

733 *Tertio*, Comisia arată că are îndoieli că Microsoft ar fi comunicat Sun informațiile solicitate dacă aceasta din urmă ar fi răspuns pozitiv preținsei propunerii a Microsoft de a iniția discuții cu privire la interoperabilitate. Comisia se referă în această privință la anumite declarații ale managerilor Microsoft, reluate în considerentele (576) și (778) ale deciziei atacate. Comisia adaugă că este puțin probabil ca domnul Goldberg, angajat al Microsoft care este menționat în scrisoarea din 6 octombrie 1998, să fi fost autorizat să ia decizii în acest domeniu. Comisia arată de asemenea că domnul Terranova, un angajat al Sun, s-a întâlnit cu domnul Goldberg la 25 noiembrie 1998 și că Microsoft nu explică în ce mod faptul că domnul Terranova a trebuit să anuleze o altă întâlnire prevăzută pentru 8 martie 1999 împiedica discuția cu privire la interoperabilitate. În sfârșit, Comisia evidențiază faptul că ordinea de zi a acestei ultime întâlniri, astfel cum a sugerat domnul Goldberg, nu conținea nici cea mai mică referință la tehnologiile relevante, precum Active Directory.

734 În al treilea rând, Comisia consideră că nu prezintă relevanță faptul că în scrisoarea din 15 septembrie 1998 Sun nu s-a referit în mod expres la SEE. În această privință, pe de o parte, întrucât piața geografică relevantă are dimensiune mondială, Comisia arată că SEE era în mod necesar acoperit de cererea conținută în această scrisoare și, pe de altă parte, amintește că Sun a depus o plângere la Comisie la 10 decembrie 1998.

b) Aprecierea Tribunalului

735 Prin argumentația pe care o dezvoltă în susținerea celui de al doilea aspect al motivului unic, Microsoft urmărește să dovedească faptul că în decizia atacată nu exista temei pentru constatarea Comisiei că abuzase de poziția sa dominantă prin refuzul de a dezvălui informațiile privind interoperabilitatea, întrucât, în fapt, nu îi poate fi imputat un refuz real. În susținerea acestei teze, Microsoft invocă, în esență, schimbul de scrisori intervenit între aceasta și Sun la sfârșitul anului 1998. Argumentația sa cuprinde trei părți principale. În primul rând, Microsoft susține că cererea Sun cuprinsă în scrisoarea din 15 septembrie 1998 nu privea informații

privind interoperabilitatea, astfel cum sunt avute în vedere de decizia atacată. În al doilea rând, Microsoft contestă, în orice caz, că, prin scrisoarea din 6 octombrie 1998, ar fi refuzat cererea Sun. În al treilea rând, Microsoft susține că, în scrisoarea din 15 septembrie 1998, Sun nu i-a adresat cererea să beneficieze de o licență având ca obiect drepturi de proprietate intelectuală pe care Microsoft le deține în SEE.

736 Fiecare dintre aceste părți trebuie să facă obiectul unei analize distincte.

Cu privire la domeniul de aplicare al cererii Sun

737 Mai întâi, trebuie amintit conținutul exact al scrisorii din 15 septembrie 1998, precum și analiza Comisiei din decizia atacată asupra acestei scrisori.

738 În această scrisoare, Sun identifică în următorii termeni, informațiile pe care dorește ca Microsoft să i le comunice:

— pe de o parte, toate informațiile necesare pentru a-i permite să ruleze în mod nativ „obiectele COM” pe Solaris;

— pe de altă parte, toate informațiile necesare pentru a-i permite să ruleze în mod nativ setul complet de tehnologii Active Directory pe Solaris.

739 În aceeași scrisoare, Sun precizează întinderea informațiilor solicitate, precum și obiectivul pe care îl urmărește prin cererea formulată, arătând că:

- aplicațiile create pentru a fi executate pe Solaris ar trebui să poată comunica în mod transparent prin COM și/sau Active Directory cu sistemele de operare Windows și/sau cu software-urile bazate pe Windows;
- Microsoft ar trebui să includă o implementare de referință și informația necesară pentru a garanta că, fără să fie nevoie să se recurgă la ingineria inversă, „obiectele COM” și setul complet de tehnologii Active Directory rulează în mod perfect compatibil pe Solaris;
- informațiile ar trebui să acopere ansamblul „obiectelor COM”, precum și setul complet de tehnologii Active Directory aflate în prezent pe piață;
- informațiile ar trebui să fie furnizate fără întârzieri nerezonabile și în mod regulat pentru „obiectele COM” și tehnologiile Active Directory care vor fi introduse pe piață în viitor.

740 În considerentul (186) al deciziei atacate, Comisia interpretează a doua parte a cererii adresate de Sun prin scrisoarea din 15 septembrie 1998 (a se vedea punctul 738 a doua liniuță de mai sus) ca vizând „capacitatea ca Solaris să acționeze ca un controler de domeniu total compatibil în rețelele de grupuri de lucru Windows 2000 sau ca un server membru (în special ca un server de fișiere sau de imprimare) deplin compatibil

cu arhitectura de domeniu Active Directory (securitate, serviciu de director)”. Comisia adaugă că faptul că cererea respectivă privește atât interoperabilitatea client/server, cât și interoperabilitatea server/server este legat de faptul că „arhitectura de domeniu Windows” asociază strâns aceste două tipuri de interoperabilitate. Cu alte cuvinte, potrivit Comisiei, „cererea adresată de Sun cuprinde specificațiile protocoalelor utilizate de serverele pentru grupuri de lucru [care rulează] Windows pentru a furniza servicii de partajare de fișiere și imprimante, precum și servicii de gestionare a utilizatorilor și a grupurilor [de utilizatori] rețelelor Windows pentru grupuri de lucru”, ceea ce include „atât interconexiunea și interacțiunea directă între un server pentru grupuri de lucru [care rulează] Windows și un PC client [care rulează] Windows, cât și interconexiunea și interacțiunea între aceste mașini care sunt indirecte și care trec prin unul sau prin mai multe alte servere pentru grupuri de lucru [care rulează] Windows” [considerentul (187) al deciziei atacate].

741 În considerentul (188) al deciziei atacate, Comisia examinează prima parte a cererii adresate de Sun (a se vedea punctul 738, prima liniuță de mai sus). Amintind că COM/DCOM este o tehnologie care „este relevantă în produsele Windows pentru furnizarea de servicii de partajare de fișiere și de imprimante, precum și de gestionare a utilizatorilor și a grupurilor de utilizatori”, aceasta consideră că există o suprapunere privind Active Directory între această parte a cererii Sun și a doua parte a aceleiași cereri. În considerentul următor, Comisia precizează totuși că „singurele elemente ale cererii Sun privind tehnologia COM care sunt relevante pentru refuzul de a furniza luat în considerare în [decizia atacată] sunt cele care sunt acoperite de cererea Sun privind compatibilitatea cu Active Directory”. Această precizare trebuie să fie comparată cu declarația Comisiei din considerentul (566) al deciziei atacate, potrivit căreia, pe de o parte, „singurul refuz în cauză în [această] decizie este refuzul Microsoft de a furniza o specificație completă pentru protocoalele aflate la baza arhitecturii de domeniu Windows, care organizează modul în care serverele pentru grupuri de lucru [care rulează] Windows furnizează serviciile pentru grupuri de lucru PC-urilor client [care rulează] Windows”, și, pe de altă parte, „fapt[ul] că Microsoft a respins de asemenea solicitarea Sun de a favoriza portabilitatea multiplatformă a obiectelor COM nu face parte din comportamentul relevant pentru [această] decizie”.

742 Comisia adaugă, în considerentul (190) al deciziei atacate, că din cererea Sun reiese în mod implicit că aceasta dorește să aibă acces la specificații pentru a le putea implementa în produsele sale.

743 În considerentele (199)-(207) ale deciziei atacate, Comisia expune o serie de considerații pentru a demonstra că informațiile la care Sun solicită să aibă acces în scrisoarea din 15 septembrie 1998 sunt legate de interoperabilitate. În această privință, în primul rând, aceasta respinge susținerea formulată de Microsoft în răspunsul său din 17 octombrie 2003 la a treia comunicare privind obiecțiunile, potrivit căreia Sun urmărea ca Microsoft să creeze o versiune a Active Directory care să poată fi utilizată pe Solaris. În al doilea rând, Comisia respinge argumentul invocat de Microsoft tot în cursul procedurii administrative, potrivit căruia cererea Sun privea „structura internă a sistemelor de operare Windows pentru servere” și depășea așadar cadrul informațiilor privind interoperabilitatea. Cu privire la acest ultim aspect, Comisia observă că în scrisoarea din 15 septembrie 1998 Sun menționează expres dorința de a putea realiza o „comunicare transparentă” între mediul Solaris și cel al Windows [considerentul (207) al deciziei atacate]. Comisia arată de asemenea că din scrisoarea din 6 octombrie 1998 reiese că Microsoft înțelesese perfect că Sun dorea să aibă acces la informațiile privind interoperabilitatea cu „anumite caracteristici ale Windows” [considerentul (207) al deciziei atacate].

744 În continuare, în lumina acestor elemente diverse, trebuie constatat, în primul rând, că, după cum recunoaște de altfel însăși Comisia în memoriul în apărare, dacă domeniul de aplicare al cererii conținute în scrisoarea din 15 septembrie 1998 era, în anumite privințe, mai larg decât cel al deciziei atacate, nu este mai puțin adevărat că, în aceeași scrisoare, Sun a nuanțat acest domeniu indicând că urmărirea posibilitatea ca produsele sale „să comunice în mod transparent” (seamlessly communicate) cu mediul Windows. În același sens, trebuie arătat că în scrisoarea menționată Sun a precizat și că informațiile solicitate trebuiau să permită, „fără să fie nevoie să se recurgă la ingineria inversă, garantarea faptului că obiectele COM și setul complet

de tehnologii Active Directory rulează în mod perfect compatibil pe Solaris”. Cu alte cuvinte, reiese cu claritate din modul de redactare a scrisorii din 15 septembrie 1998 că Sun dorea să aibă acces la informații și că acestea trebuiau să îi permită să realizeze interoperabilitatea între produsele sale și mediul Windows.

745 În plus, din modul de redactare a scrisorii din 15 septembrie 1998 reiese că Sun dorea să poată obține un nivel ridicat de interoperabilitate între produsele sale și arhitectura de domeniu Windows. În această privință, trebuie arătat că, în scrisoarea din 6 octombrie 1998, domnul Maritz, atunci când menționează faptul că Microsoft nu are nicio intenție de a „«porta» [«to port»] Active Directory pe Solaris” și că există „niveluri de funcționalitate variabile [...] pentru a interopera cu Active Directory”, stabilește cu claritate o distincție între, pe de o parte, gradul superior de interoperabilitate care poate fi atins atunci când elementele unui sistem de operare sunt „portate” pe un alt sistem de operare și, pe de altă parte, gradele mai puțin ridicate sau „variabile” de interoperabilitate care pot fi atinse prin recurgerea la alte metode, pe care le sugerează în aceeași scrisoare.

746 În al doilea rând, Microsoft nu poate să se întemeieze în mod rezonabil pe faptul că, în cuprinsul plângerii, Sun nu a utilizat expresia „protocoale de comunicație”. După cum s-a arătat în considerentul (49) al deciziei atacate și după cum amintește Comisia în mod întemeiat în înscrisurile sale, un „protocol” reprezintă un ansamblu de reguli de interconexiune și de interacțiune între diferite elemente de software din cadrul unei rețele (a se vedea de asemenea punctele 196 și 197 de mai sus). Or, după cum se arată la punctul 740 de mai sus, exact cu privire la acest tip de reguli dorea Sun să obțină informații. Argumentul invocat de Microsoft este cu atât mai puțin acceptabil cu cât este pur formal. Într-adevăr, în scrisoarea din 6 octombrie 1998 domnul Maritz evocă în mai multe rânduri interoperabilitatea între, pe de o parte, produsele Microsoft și, pe de altă parte, cele ale Sun sau ale altor distribuitori de software. Acest lucru arată că Microsoft înțelesese perfect sfera cererii formulate de Sun, în pofida faptului că în scrisoarea din 15 septembrie 1998 nu se face trimitere în mod formal la „protocoale de comunicație”.

747 În al treilea rând, nu poate fi admisă susținerea Microsoft potrivit căreia accesul la tehnologia solicitată ar fi permis Sun să „imite” aproape toate funcționalitățile sistemelor de operare Windows pentru servere. Într-adevăr, după cum rezultă din considerațiile precedente, Sun urmărea să aibă acces la informațiile necesare pentru a putea realiza interoperabilitatea între produsele sale și arhitectura de domeniu Windows. Or, după cum reiese în special din considerentele (34), (570) și (571) ale deciziei atacate și după cum s-a arătat deja la punctele 199-206 de mai sus, un astfel de rezultat poate fi atins doar prin comunicarea specificațiilor anumitor protocoale, respectiv fără a dezvălui elemente de implementare. În măsura în care susținerea Microsoft s-ar baza pe faptul că, în scrisoarea din 15 septembrie 1998, Sun menționează că Microsoft ar trebui în special să îi comunice o „implementare de referință”, trebuie constatat că, deși prin această expresie Sun înțelesese să solicite o comunicare a elementelor de cod sursă ale Microsoft, având în vedere nuanțele aduse de Sun în ceea ce privește domeniul de aplicare al cererii sale (a se vedea punctul 744 de mai sus), acest lucru nu ar permite să se considere că aceasta nu a solicitat, pe de altă parte, să obțină specificațiile protocoalelor avute în vedere de decizia atacată, comportamentul sancționat prin decizie fiind limitat, după cum amintește considerentul (569), la refuzul Microsoft de a comunica specificațiile menționate.

748 În al patrulea rând, Microsoft nu poate invoca în mod util faptul că cererea formulată de Sun în scrisoarea din 15 septembrie 1998 privea o „tehnologie încă în dezvoltare”. Într-adevăr, pe de o parte, această susținere este lipsită de orice relevanță pentru întrebarea dacă această cerere privea informații privind interoperabilitatea astfel cum sunt avute în vedere de decizia atacată. Pe de altă parte, aceasta nu ține seama de faptul că, după cum se constată în considerentele (398) și (790) ale deciziei atacate, Microsoft distribuise deja la 23 septembrie 1997, respectiv aproape cu un an înainte de trimiterea acestei scrisori, prima versiune beta a Windows 2000 Server.

749 Având în vedere toate considerațiile anterioare, trebuie concluzionat că, în mod contrar celor susținute de Microsoft, cererea Sun cuprinsă în scrisoarea din 15 septembrie 1998 privea în mod clar informațiile privind interoperabilitatea avute în vedere de decizia atacată și care fac obiectul măsurii corective prevăzute la articolul 5 din aceasta.

Cu privire la domeniul de aplicare al scrisorii din 6 octombrie 1998

750 Cu privire la a doua parte a argumentației pe care Microsoft o dezvoltă în susținerea celui de al doilea aspect al motivului, și anume cel privind domeniul de aplicare al scrisorii din 6 octombrie 1998, nici aceasta nu poate fi admisă.

751 Într-adevăr, având în vedere cuprinsul acestei scrisori, examinat în lumina contextului în care a fost redactată, a identității autorului, a întinderii cunoștințelor privind tehnologiile în cauză pe care le avea și a atitudinii Microsoft până la adoptarea deciziei atacate, trebuie considerat că în această decizie este întemeiată interpretarea Comisiei potrivit căreia scrisoarea menționată conținea un refuz de a dezvălui Sun informațiile pe care aceasta le solicitase.

752 În această privință, trebuie amintit mai întâi că, după cum s-a constatat în cadrul primului aspect al motivului, argumentația pe care Microsoft o invocă în contextul problemei refuzului de a furniza informațiile privind interoperabilitatea și de a autoriza utilizarea acestora se bazează în mare parte pe întrebarea privind gradul de interoperabilitate care trebuie să fie atins între produsele sale și cele ale concurenților săi. În cursul procedurii administrative și în prezenta procedură, Microsoft a susținut poziția potrivit căreia era suficient ca sisteme de operare diferite să fie în măsură să schimbe informații ori să își furnizeze reciproc servicii sau, cu alte cuvinte, ca acestea să poată „funcționa corect” împreună. Potrivit Microsoft, informațiile și metodele deja disponibile pe piață permit atingerea unui astfel de rezultat, astfel încât aceasta să nu poată fi obligată să dezvăluie informații suplimentare, cu precădere cele privind comunicațiile care intervin în cadrul „balonului albastru”. Microsoft susține în special că gradul de interoperabilitate solicitat de Comisie depășește cu mult ceea ce se prevede în Directiva 91/250 și că nu corespunde modului în care întreprinderile își organizează în practică rețelele informatice. Într-adevăr, Comisia ar urmări ca sistemele de operare concurente celor ale Microsoft să funcționeze în toate privințele ca

un sistem de operare Windows pentru servere, ceea ce ar obliga Microsoft să comunice concurenților săi mai multe informații decât cele privind interfețele produselor sale și ar aduce atingere drepturilor sale de proprietate intelectuală, precum și stimulentele sale pentru a inova.

753 După cum s-a arătat deja la punctele 207-245 de mai sus, modul în care Microsoft interpretează gradul de interoperabilitate cerut de către Comisie și, prin urmare, domeniul de aplicare al informațiilor vizate de decizia atacată este eronat.

754 Trebuie să se țină seama de aceste elemente pentru a aprecia modul în care Comisia a interpretat scrisoarea din 6 octombrie 1998, precum și argumentele invocate în această privință de Microsoft.

755 După cum s-a demonstrat la punctul 746 de mai sus, Microsoft înțelesese perfect domeniul de aplicare al cererii formulate de Sun în scrisoarea din 15 septembrie 1998 și, în special, înțelesese că aceasta urmărea să obțină informațiile necesare pentru a permite produselor sale să „comunică în mod transparent” cu mediul Windows sau, cu alte cuvinte, pentru a stabili o interoperabilitate de nivel ridicat între produsele sale și acest mediu.

756 În plus, scrisoarea din 15 septembrie 1998 a fost adresată Microsoft cu scopul vădit de a obține accesul la informații care nu erau deja în domeniul public sau disponibile prin intermediul licențelor oferite pe piață.

Or, scrisoarea din 6 octombrie 1998 conține următoarele șase elemente ale răspunsului:

- în primul rând, domnul Maritz mulțumește domnului Green pentru scrisoarea din 15 septembrie 1998 și îi arată că Microsoft a fost întotdeauna dispusă să își ajute concurenții să „proiecteze produsele și interoperabilitatea cele mai bune posibil pentru platforma [sa]”;
- în al doilea rând, acesta atrage atenția domnului Green asupra faptului că informații privind serviciile și interfețele „platformei Windows” sunt deja disponibile prin intermediul produsului denumit „MSDN”;
- în al treilea rând, invită Sun să participe la o conferință organizată de Microsoft la Denver între 11 și 15 octombrie 1998;
- în al patrulea rând, acesta se referă la existența unei implementări de referință a COM pe Solaris, precizând că poate fi obținută o licență pentru codul sursă al COM, în special de la Software AG;
- în al cincilea rând, acesta declară că Microsoft nu are intenția de a „porta” Active Directory pe Solaris, dar menționează că există metode, cu niveluri de interoperabilitate variabile, pentru a interopera cu Active Directory, printre care posibilitatea de a recurge la protocolul standard LDAP;
- în al șaselea rând, invită Sun să se adreseze, în cazul în care ar avea nevoie de o „asistență suplimentară”, către „Account Managers” ai grupului „Developer

Relations” al Microsoft, care „Account Managers” au funcția să „ajute dezvoltatorii care au nevoie de asistență suplimentară pentru platformele Microsoft”, desemnându-l pe domnul Goldberg ca persoană de contact în acest scop.

758 Trebuie constatat, în primul rând, că în scrisoarea din 6 octombrie 1998 domnul Maritz, departe de a răspunde la solicitările specifice formulate de Sun în scrisoarea din 15 septembrie 1998, se limitează să trimită Sun la surse de informare și la metode care erau deja în totalitate în domeniul public sau erau disponibile prin licență. Întrucât domnul Maritz înțelesese în mod clar importanța cererilor formulate de domnul Green, o asemenea trimitere nu poate fi interpretată altfel decât ca un refuz de a comunica informațiile solicitate.

759 Faptul că în scrisoarea din 6 octombrie 1998 domnul Maritz arată că Microsoft nu are intenția de a „porta” Active Directory pe Solaris confirmă temeinicia acestei interpretări, întrucât demonstrează că domnul Maritz era pe deplin conștient de împrejurarea în care concurenții Microsoft, inclusiv Sun, sperau să obțină un grad de interoperabilitate mai ridicat decât cel pe care îl puteau obține prin utilizarea metodelor menționate în aceeași scrisoare (a se vedea punctul 745 de mai sus).

760 Acest fapt este cu atât mai dovedit cu cât, în ceea ce privește în primul rând MSDN, Microsoft nu contestă în prezentul aspect al motivului analiza efectuată de către Comisie în decizia atacată, potrivit căreia acest mecanism nu permite concurenților săi să obțină un grad suficient de interoperabilitate cu sistemele de operare Windows pentru PC-uri client [considerentul (563) al deciziei atacate, care face trimitere la secțiunea 4.1.3. și, în special, la considerentele (209) și (210)].

761 În continuare, cu privire la posibilitatea ca Sun să recurgă la o implementare de referință a COM disponibilă gratuit, de asemenea menționată de Microsoft în scrisoarea din 6 octombrie 1998, Microsoft nu a susținut, în cadrul prezentului aspect

al motivului, săvârșirea de către Comisie a unei erori atunci când a considerat, în decizia atacată, că acest produs nu constituia o soluție suficientă [considerentul (563) al deciziei atacate, care face trimitere la secțiunea 4.1.3. și, în special, la considerentele (218)-(230); a se vedea de asemenea considerentele (288)-(291)].

762 În sfârșit, în ceea ce privește posibilitatea pentru Sun de a recurge la protocolul LDAP, de asemenea menționat în mod expres în scrisoarea din 6 octombrie 1998, Microsoft nu a susținut în cadrul prezentului aspect al motivului și nici nu a demonstrat în cadrul aspectului precedent al motivului că ar fi fost săvârșită o eroare de către Comisie atunci când a considerat, în special în considerentele (194) și (195) și (243)-(250) ale deciziei atacate, că acest protocol nu era suficient pentru a realiza un nivel de interoperabilitate convenabil cu Active Directory.

763 În al doilea rând, Microsoft nu se poate întemeia pe faptul că în scrisoarea din 6 octombrie 1998 domnul Maritz a propus asistența suplimentară a domnului Goldberg pentru a susține că această scrisoare nu conține niciun refuz. Într-adevăr, asistența suplimentară menționată la ultimul paragraf al acestei scrisori se raportează numai la informațiile și metodele menționate în al doilea și în al treilea paragraf din aceeași scrisoare. În esență, Microsoft propune așadar să ajute Sun doar în modul în care „Account Managers” ai grupului „Developer Relations” ajută orice dezvoltator care are nevoie de asistență privind „platformele Microsoft”.

764 Microsoft nu poate nici să susțină în mod util că, după cum reiese dintr-un proces-verbal întocmit de aceasta pentru a rezuma schimburile pe care le-a avut cu Sun, aceasta din urmă nu a înțeles să dea curs propunerilor domnului Goldberg. Într-adevăr, trebuie să se constate că nicăieri în acest proces-verbal, după cum a arătat Comisia în mod întemeiat în considerentul (193) al deciziei atacate, nu se face nicio mențiune despre o ofertă formală a Microsoft de a furniza informațiile cerute de Sun, și anume informații suplimentare față de cele care sunt disponibile în mod public.

765 Trebuie adăugat, în al treilea rând, că, în decizia atacată, Comisia era cu atât mai îndreptățită să interpreteze scrisoarea din 6 octombrie 1998 în sensul în care aceasta conține un refuz de a acorda acces la informațiile privind interoperabilitatea solicitate de Sun cu cât, în cadrul procedurii administrative, Microsoft a recunoscut expres că nu dezvăluise anumite informații și că aceasta continua să refuze să le dezvăluie [a se vedea în această privință, considerentele (194)-(198) ale deciziei atacate]. Deși Microsoft contestase, în cadrul ședinței, caracterul exhaustiv al unuia dintre citatele cuprinse în considerentul (195) al deciziei atacate, aceasta nu a negat că afirmase, în cadrul procedurii administrative, că replicarea între diferite copii ale Active Directory constituia un „proces proprietar”.

766 Argumentația Microsoft potrivit căreia scrisoarea din 6 octombrie 1998 nu constituie un refuz trebuie așadar să fie respinsă ca neîntemeiată.

767 De fapt, scrisoarea din 6 octombrie 1998 trebuie analizată în contextul mai general descris în decizia atacată. Or, în această decizie, departe de a se întemeia doar pe această scrisoare, Comisia a considerat, după cum reiese în special din considerentele (194)-(198) și (573)-(577), că acest comportament pe care îl manifesta se înscria într-o linie de conduită generală a Microsoft.

768 În considerentul (573) al deciziei atacate, care face trimitere în special la considerentul (194) al aceleiași decizii, Comisia a precizat în special că mai mulți concurenți ai Microsoft confirmaseră că nu au obținut suficiente informații privind interoperabilitatea, unii dintre aceștia arătând și că Microsoft refuzase să furnizeze informațiile solicitate sau nu răspunsese solicitărilor acestora.

769 În plus, în considerentul (576) al deciziei atacate, Comisia a reprodus fragmente dintr-o mărturie în fața tribunalelor americane a unui responsabil cu licențele pentru codul sursă al Windows, care menționează, potrivit Comisiei, că Microsoft impune restricții asupra acordurilor de licență privind tehnologiile necesare pentru interoperabilitatea cu arhitectura de domeniu Windows.

770 Or, Microsoft nu a contestat în mod specific aceste elemente în fața Tribunalului.

771 Mai mult, trebuie arătat că, în considerentul (778) al deciziei atacate, pentru a respinge negările Microsoft în ceea ce privește existența unui refuz, aceasta din urmă afirmând că nu avea niciun motiv pentru a exclude concurenții printr-un efect de pârghie (leveraging), Comisia a citat un extras dintr-o alocuțiune a domnului Gates, președintele Microsoft, susținută în februarie 1997 în fața persoanelor care alcătuiesc echipa de vânzări a Microsoft. Acest fragment confirmă existența unei linii de conduită generală ce urmărește să restrângă comunicarea informațiilor privind interoperabilitatea, întrucât conține declarația următoare:

„Încercăm să utilizăm controlul nostru asupra serverelor pentru a proiecta noi protocoale și pentru a exclude în special Sun și Oracle [...] Nu știu dacă vom ajunge sau nu acolo, dar în orice caz asta este ceea ce încercăm să facem.”

Cu privire la domeniul de aplicare geografic al cererii cuprinse în scrisoarea din 15 septembrie 1998

772 În ceea ce privește a treia parte a argumentației pe care Microsoft o dezvoltă în sprijinul celui de al doilea aspect al unicului său motiv, aceasta se bazează pe faptul că în scrisoarea din 15 septembrie 1998 Sun nu i-a cerut expres să beneficieze de o licență

având ca obiect drepturi de proprietate intelectuală pe care le deține în SEE pentru a dezvolta sisteme de operare pentru servere pentru grupuri de lucru în SEE. Microsoft deduce din această împrejurare că atunci când a răspuns solicitării Sun nu era obligată să ia în considerare răspunderea specială ce îi revine de a nu aduce atingere unei concurențe efective și nedenate.

773 Aceste argumente sunt pur formale și trebuie respinse.

774 În această privință, trebuie să se constate că, desigur, în scrisoarea din 15 septembrie 1998, Sun nu a cerut în mod expres ca Microsoft să îi acorde o licență asupra drepturilor de proprietate intelectuală deținute în SEE. Totuși, nu era necesar ca Sun să aprecieze, în cererea sa, dacă informațiile la care solicita să aibă acces erau protejate prin drepturi de proprietate intelectuală și dacă utilizarea acestor informații necesita acordarea unei licențe de către Microsoft. În plus, este evident că Sun dorea ca Microsoft să îi comunice informațiile în cauză pentru a le putea implementa în propriile sisteme de operare pentru servere pentru grupuri de lucru. Pe de altă parte, întrucât piața geografică relevantă pentru aceste din urmă sisteme avea o dimensiune mondială [a se vedea în această privință considerentul (427) al deciziei atacate], teritoriul SEE era în mod necesar acoperit de cererea formulată în termeni generali a Sun. În sfârșit, după cum amintește Comisia în înscrisurile sale, întrucât Sun depusese o plângere la Comisie, câteva săptămâni mai târziu, în temeiul articolului 3 din Regulamentul nr. 17, Microsoft nu mai putea, în orice caz, să ignore faptul că și SEE era avut în vedere.

775 În consecință, în mod întemeiat Comisia a apreciat, în considerentul (787) al deciziei atacate, că Microsoft, atunci când răspunsese la scrisoarea din 15 septembrie 1998, nu luase suficient în considerare răspunderea specială ce îi revenea de a nu aduce atingere unei concurențe efective și nedenate pe piața comună. Tot în mod întemeiat, Comisia a arătat, în același considerent, că această răspundere specială decurgea din poziția de „cvasimonopol” deținută de Microsoft pe piața sistemelor de operare pentru PC-uri client. Într-adevăr, după cum reiese în special din

considerațiile expuse la punctul 740 de mai sus, refuzul în cauză privea „specificațiile interfețelor pe care se bazează comunicarea prin intermediul unei rețele de servere pentru grupuri de lucru [care rulează Windows] și de PC-uri client [care rulează Windows și care, ca atare, nu pot fi atribuite unuia dintre cele două [tipuri de] produse în cauză (PC-uri client sau servere pentru grupuri de lucru), ci constituie mai degrabă o regulă de compatibilitate între aceste două [tipuri de] produse” [considerentul (787) al deciziei atacate].

776 Rezultă din ansamblul considerațiilor anterioare că al doilea aspect al motivului unic invocat de Microsoft în cadrul problemei refuzului de a furniza informațiile privind interoperabilitatea și de a autoriza utilizarea acestora trebuie să fie respins ca neîntemeiat.

3. Cu privire la al treilea aspect, întemeiat pe faptul că obligațiile impuse Comunităților de Acordul TRIPS nu sunt luate în considerare în mod corect de către Comisie

a) Argumentele părților

777 Microsoft susține că, întrucât este obligată să acorde concurenților săi licențe având ca obiect specificațiile protocoalelor de comunicație al căror proprietar este, decizia atacată încalcă articolul 13 din Acordul TRIPS. Condițiile cumulative prevăzute de această prevedere nu ar fi, într-adevăr, îndeplinite în prezenta cauză.

778 În această privință, în primul rând, Microsoft susține că această obligație depășește ceea ce este necesar pentru a obține interoperabilitatea și, prin urmare, nu respectă

condiția potrivit căreia drepturile de proprietate intelectuală pot face obiectul „limitărilor” sau al „excepțiilor” numai în „cazuri speciale”. Într-adevăr, prin impunerea acestei obligații, Comisia ar urmări să permită altor furnizori de sisteme de operare pentru servere să creeze produse care „imită” funcționalitățile sistemelor de operare Windows pentru servere. Microsoft critică de asemenea obligația care îi este impusă de a pune protocoalele sale de comunicație la dispoziția concurenților, indiferent de faptul că acestea au fost sau nu au fost afectate de comportamentul său pretins anticoncurențial.

779 În al doilea rând, Microsoft susține că obligația care îi este impusă de a acorda licențe aduce atingere în mod direct „exploatării normale” a drepturilor sale de proprietate intelectuală. Microsoft arată în această privință că în mod normal dezvoltatorii de software comercial, cum ar fi reclamanta, decât să acorde unor terți licențe având ca obiect tehnologiile lor inovatoare, mai degrabă își exploatează drepturile de proprietate intelectuală prin dezvoltarea și comercializarea de produse care implementează aceste tehnologii. Microsoft indică de asemenea că obligația menționată va avea efecte negative asupra vânzărilor sale, întrucât concurenții săi vor fi în măsură să utilizeze protocoalele sale de comunicație pentru a crea sisteme de operare pentru servere interschimbabile cu produsele sale.

780 În al treilea rând, Microsoft susține că obligația care îi este impusă aduce atingere „în mod nejustificat intereselor [sale] legitime” întrucât este disproporționată în raport cu obiectivul declarat al Comisiei, și anume eliminarea efectelor unui comportament anticoncurențial. Într-adevăr, noul criteriu de analiză comparativă aplicat de Comisie ar părea să legitimeze acordarea obligatorie de licențe de fiecare dată când concurenții unei întreprinderi dominante sunt susceptibili să obțină profit din accesul la proprietatea intelectuală a reclamantei, indiferent dacă o asemenea măsură este necesară pentru a remedia un comportament anticoncurențial.

- 781 În sfârșit, Microsoft afirmă că este posibil ca Acordul TRIPS să nu fie direct aplicabil în dreptul comunitar. Aceasta arată că totuși Curtea formulat principiul potrivit căruia dreptul comunitar, inclusiv articolul 82 CE, trebuie interpretat în lumina acordurilor internaționale încheiate de către Comunitate, precum acordul menționat (Hotărârea Curții din 10 septembrie 1996, Comisia/Germania, C-61/94, Rec., p. I-3989, punctul 52).
- 782 ACT consideră, mai întâi, că principiul de interpretare menționat la punctul precedent trebuie să se aplice nu numai textelor de drept comunitar derivat, ci și dispozițiilor dreptului comunitar primar.
- 783 În continuare, ACT susține că interpretarea articolului 82 CE dată de Comisie în decizia atacată nu este conformă cu obligațiile internaționale ale Comunității care decurg din Acordul TRIPS sub trei aspecte.
- 784 În primul rând, măsura corectivă prevăzută la articolul 5 din decizia atacată ar fi incompatibilă cu articolul 13 din acest acord.
- 785 În al doilea rând, măsura corectivă menționată, în măsura în care implică acordarea obligatorie de licențe privind brevetele Microsoft, ar încălca articolul 31 din Acordul TRIPS.

786 Mai precis, ACT amintește că acest articol prevede în special cele ce urmează:

„În cazurile în care legislația unui membru permite alte utilizări [altele decât cele care sunt autorizate în temeiul articolului 30] ale obiectului unui brevet fără autorizarea titularului dreptului, inclusiv utilizarea de către autorități publice sau de către terți autorizați de către acestea, trebuie să fie respectate următoarele prevederi:

a) autorizarea acestei utilizări este examinată pe baza circumstanțelor proprii acesteia.”

787 ACT susține că această dispoziție implică faptul că licențele nu pot fi acordate decât de la caz la caz. Or, articolul 5 din decizia atacată ar prevedea o acordare obligatorie de licențe „care înglobează brevetele care au fost acordate, cele care fac obiectul unei cereri în curs și toate cele care vor fi solicitate sau acordate în viitor”. Această decizie ar implica acordarea obligatorie de licențe asupra unor „categorii de invenții”.

788 În al treilea rând, având în vedere articolul 39 din Acordul TRIPS (care este singurul articol cuprins în secțiunea 7 a acestui acord), prin faptul că obligă Microsoft să dezvăluie concurenților săi secrete de afaceri, articolul 5 din decizia atacată nu ar determina doar pierderea dreptului de a controla utilizarea acestor secrete de afaceri, ci ar avea de asemenea ca efect „anihilarea totală” a acestora.

789 Comisia amintește, mai întâi, că rezultă dintr-o jurisprudență constantă că, „ținând seama de natura și de structura acestora, acordurile OMC nu figurează în principiu printre normele în lumina cărora instanța comunitară controlează legalitatea actelor instituțiilor comunitare” (Hotărârea Curții din 23 noiembrie 1999, Portugalia/

Consiliul, C-149/96, Rec., p. I-8395, punctul 47). Aceasta adaugă că, în Hotărârea din 14 decembrie 2000, Dior și alții (C-300/98 și C-392/98, Rec., p. I-11307, punctul 44), Curtea a considerat că „dispozițiile [Acordului TRIPS], cuprinse în anexa la acordul [de instituire a] OMC, nu sunt de natură să creeze pentru particulari drepturi de care aceștia se pot prevala direct în fața instanței în temeiul dreptului comunitar”. Comisia susține de asemenea că Hotărârea Comisia/Germania, punctul 781 de mai sus, nu este relevantă în speță, întrucât nu privește interpretarea unei dispoziții din Tratatul CE, ci a unui text de drept comunitar derivat. În orice caz, teza susținută în esență de Microsoft ar fi că decizia atacată este nelegală pentru motivul că încalcă Acordul TRIPS.

790 În continuare, Comisia arată că argumentația Microsoft se întemeiază pe premisa eronată potrivit căreia decizia atacată o obligă să acorde concurenților săi licențe având ca obiect specificațiile, protejate de dreptul de autor, ale protocoalelor de comunicație al căror proprietar este. Comisia evidențiază și că problema drepturilor de autor este în speță cel mult „pur accesorie” și adaugă că, întrucât „dreptul de dezvăluire” de care se prevalează Microsoft este un „drept moral”, nu poate fi acoperit de Acordul TRIPS.

791 În sfârșit, Comisia arată că susținerea Microsoft potrivit căreia condițiile prevăzute la articolul 13 din Acordul TRIPS nu sunt îndeplinite în speță se bazează pe „ipoteze eronate”. În această privință, Comisia susține că pretinsa acordare obligatorie de licențe impusă prin decizia atacată nu depășește ceea ce este necesar pentru a obține interoperabilitatea și reiterează că nu a aplicat în speță un criteriu nou de analiză comparativă.

792 Cu privire la argumentele dezvoltate de ACT, Comisia consideră că trebuie să fie respinse ca inadmisibile în măsura în care se întemeiază pe articolele 31 și 39 din Acordul TRIPS, întrucât nu au fost invocate de Microsoft. În orice caz, argumentele acestei asociații ar fi neîntemeiate în totalitate.

793 SIIA susține argumentele Comisiei.

b) Aprecierea Tribunalului

794 În cadrul celui de al treilea aspect al acestui motiv unic, Comisia este criticată de Microsoft pentru a fi interpretat articolul 82 CE într-un mod neconform cu articolul 13 din Acordul TRIPS. Microsoft susține că, în ipoteza în care Comisia ar fi ținut seama în mod corect de această ultimă dispoziție, nu ar fi putut să considere, la articolul 2 litera (a) din decizia atacată, că refuzul în cauză constituia un abuz de poziție dominantă și nici să impună măsura corectivă prevăzută la articolele 4, 5 și 6 din aceeași decizie, dacă această măsură avea în vedere informațiile privind interoperabilitatea.

795 Microsoft își întemeiază argumentația pe punctul 52 din Hotărârea Comisia/Germania, punctul 781 de mai sus, în care Curtea ar fi precizat că dreptul comunitar, inclusiv articolul 82 CE, trebuia să fie interpretat în lumina acordurilor internaționale obligatorii, precum Acordul TRIPS. În cadrul ședinței, Microsoft a subliniat că nu susținea în niciun mod că prevederile acestui acord aveau efect direct.

796 Tribunalul consideră că Microsoft nu poate invoca în mod valabil Hotărârea Comisia/Germania, punctul 781 de mai sus.

797 Punctul 52 din această hotărâre enunță în special:

„[S]upremația acordurilor internaționale încheiate de Comunitate față de textele de drept comunitar derivat impune ca interpretarea acestora din urmă, în măsura posibilului, să se facă în conformitate cu aceste acorduri.”

798 Trebuie să se constate că principiul interpretării conforme astfel evocat de către Curte nu se aplică decât în ipoteza în care acordul internațional respectiv prevalează asupra textului de drept comunitar în cauză. Întrucât un acord internațional precum Acordul TRIPS nu prevalează asupra dreptului comunitar primar, acest principiu nu poate fi aplicat, în special atunci când, ca în prezenta cauză, dispoziția care face obiectul interpretării este articolul 82 CE.

799 În plus, în speță, spre deosebire de ipoteza avută în vedere la punctul 52 din Hotărârea Comisia/Germania, punctul 781 de mai sus, Comisia nu trebuia propriu-zis să aleagă între mai multe interpretări posibile ale unui text de drept comunitar. Cauza de față privește, într-adevăr, o situație în care Comisia trebuia să aplice articolul 82 CE împrejurărilor de fapt și de drept ale cauzei și în care trebuie să se prezume că, în lipsa dovezii contrare, concluziile la care a ajuns în această privință sunt singurele pe care le putea adopta în mod valabil.

800 Pe de altă parte, Tribunalul consideră că, sub acoperirea principiului interpretării conforme, în realitate Microsoft nu face altceva decât să conteste legalitatea deciziei atacate pentru motivul că aceasta ar fi contrară articolului 13 din Acordul TRIPS.

801 Or, rezultă dintr-o jurisprudență constantă că, ținând seama de natura și de structura acestora, acordurile OMC nu figurează în principiu printre normele în lumina cărora instanța comunitară controlează legalitatea actelor instituțiilor comunitare (Hotărârea Portugalia/Consiliul, punctul 789 de mai sus, punctul 47, Hotărârea din 12 martie 2002, Omega Air și alții, C-27/00 și C-122/00, Rec., p. I-2569, punctul 93, Hotărârea din 9 ianuarie 2003, Petrotub și Republica/Consiliul, C-76/00 P, Rec., p. I-79, punctul 53, și Hotărârea din 30 septembrie 2003, Biret International/Consiliul, C-93/02 P, Rec., p. I-10497, punctul 52).

802 Doar în ipoteza în care Comunitatea a intenționat să pună în aplicare o obligație specifică asumată în cadrul OMC sau în cazul în care actul comunitar face trimitere în mod expres la dispoziții punctuale ale acordurilor OMC, instanța comunitară are obligația să controleze legalitatea actului comunitar în cauză în lumina normelor OMC (Hotărârea Portugalia/Consiliul, punctul 789 de mai sus, punctul 49 și Hotărârea Biret International/Consiliul, punctul 801 de mai sus, punctul 53).

803 Întrucât împrejurările prezentei cauze nu corespund în mod vădit niciuneia dintre cele două ipoteze enunțate la punctul precedent, Microsoft nu poate invoca articolul 13 din Acordul TRIPS în susținerea cererii de anulare a articolelor 2, 4, 5 și 6 din decizia atacată. Nu este necesar așadar să se examineze argumentele pe care Microsoft, susținută de ACT, le invocă în sprijinul afirmației potrivit căreia condițiile prevăzute de acest articol 13 nu sunt îndeplinite în speță.

804 Cu privire la argumentul ACT întemeiat pe faptul că articolul 5 din decizia atacată ar fi incompatibil cu articolele 31 și 39 din Acordul TRIPS (a se vedea punctele 785-788 de mai sus), acesta trebuie să fie respins pentru aceleași motive ca și cele expuse la punctele 796-803 de mai sus.

805 Trebuie observat, în plus, că argumentul ACT potrivit căruia articolul 5 din decizia atacată nu respectă articolul 31 litera (a) din Acordul TRIPS se bazează pe ideea total

eronată potrivit căreia măsura corectivă prevede acordarea obligatorie de licențe pentru „categorii de invenții” și nu implică nicio apreciere individuală. Chiar dacă se presupune că, pentru a se conforma articolului 5 din decizia atacată, Microsoft trebuie, prin intermediul unei licențe, să autorizeze anumiți concurenți să exploateze unul sau mai multe dintre brevetele sale, nimic din decizia atacată nu o împiedică să negocieze condițiile acestei licențe de la caz la caz.

806 În această privință, trebuie arătat că din decizia atacată rezultă că măsura corectivă avută în vedere la articolul 5 trebuie să fie pusă în aplicare potrivit unei proceduri ce cuprinde trei etape și cu respectarea condițiilor prevăzute în considerentele (1005)-(1009).

807 Astfel, în prima etapă, Microsoft este obligată să elaboreze informațiile privind interoperabilitatea în sensul articolului 1 alineatul (1) din decizia atacată și să înființeze mecanismul de evaluare menționat la articolul 5 litera (c) din aceeași decizie.

808 În a doua etapă, Microsoft trebuie să permită accesul la informațiile privind interoperabilitatea întreprinderilor care doresc să dezvolte și să distribuie sisteme de operare pentru servere pentru grupuri de lucru cu scopul de a le permite să evalueze valoarea economică pe care o va avea pentru ele implementarea acestor informații în produsele lor [considerentul 1008 litera (i) din decizia atacată]. Condițiile în care Microsoft autorizează această evaluare trebuie să fie rezonabile și nediscriminatorii.

809 În a treia etapă, Microsoft este obligată să permită accesul oricărei întreprinderi interesate de toate sau de o parte din informațiile privind interoperabilitatea la informațiile în cauză și să autorizeze această întreprindere să le implementeze în sisteme de operare pentru servere pentru grupuri de lucru [considerentul (1003) al deciziei atacate]. Tot în acest context, condițiile pe care intenționează să le impună trebuie să fie rezonabile și nediscriminatorii [considerentele (1005)-(1008) ale deciziei atacate].

- 810 Reiese cu claritate din aceste diferite elemente ale deciziei atacate că nimic nu împiedică Microsoft, în ipoteza în care informațiile privind interoperabilitatea solicitate de o anumită întreprindere s-ar raporta la o tehnologie care face obiectul unui brevet (sau al unui alt drept de proprietate intelectuală), să permită accesul la aceste informații și să autorizeze utilizarea lor prin intermediul unei licențe, cu condiția aplicării unor condiții rezonabile și nediscriminatorii.
- 811 Simplul fapt că decizia atacată impune ca aceste condiții cărora le vor fi supuse eventualele licențe să fie rezonabile și nediscriminatorii nu înseamnă că Microsoft trebuie să impună condiții identice oricărei întreprinderi care solicită astfel de licențe. Într-adevăr, nu este exclus ca aceste condiții să poată fi adaptate situațiilor specifice fiecăreia dintre aceste întreprinderi și să depindă, de exemplu, de întinderea informațiilor la care doresc să aibă acces sau de tipul de produse în care acestea au intenția să le implementeze.
- 812 Din toate considerațiile de mai sus rezultă că al treilea aspect al motivului unic trebuie să fie respins ca neîntemeiat.
- 813 În consecință, motivul unic din cadrul primei probleme trebuie respins în întregime ca neîntemeiat.

C — Cu privire la problema vânzării legate a sistemului de operare Windows pentru PC-uri client și a Windows Media Player

- 814 În cadrul acestei a doua probleme, Microsoft invocă două motive, întemeiate, primul dintre ele, pe încălcarea articolului 82 CE, iar al doilea pe încălcarea principiului

proportionalității. Primul motiv privește concluzia Comisiei potrivit căreia comportamentul Microsoft ce constă în condiționarea furnizării sistemului de operare Windows pentru PC-uri client de achiziționarea simultană a software-ului Windows Media Player constituie o vânzare legată abuzivă [articolul 2 litera (b) din decizia atacată]. Al doilea motiv se raportează la măsura corectivă prevăzută la articolul 6 din decizia atacată.

815 Înainte de a examina aceste motive, trebuie amintite o serie de constatări de fapt și tehnice conținute în decizia atacată și care privesc cadrul în care se înscrie comportamentul menționat anterior. Trebuie arătat în această privință că, în esență, aceste diferite constatări nu sunt contestate de Microsoft.

1. Constatări de fapt și tehnice

816 În considerentele (60)-(66) ale deciziei atacate, Comisia realizează o prezentare a multimedia digitale.

817 Mai întâi, Comisia definește playerele multimedia ca fiind produse software capabile să „redea” conținut audio și video, cu alte cuvinte să decodeze datele corespunzătoare și să le traducă în instrucțiuni pentru hardware, cum ar fi difuzoarele sau un ecran [considerentul (60) al deciziei atacate].

818 În continuare, în considerentul (61) al deciziei atacate, Comisia explică faptul că acest conținut audio și video este dispus în fișiere multimedia digitale potrivit anumitor formate specifice și că au fost dezvoltate algoritmi de compresie și de decompresie pentru a reduce spațiul de stocare cerut de acest conținut fără ca aceasta să antreneze

o pierdere a calității sunetului sau a imaginii. Comisia precizează că acești algoritmi sunt implementați în playerele multimedia, precum și în software-urile de codificare care permit generarea de fișiere comprimate. Comisia adaugă că fragmentul de cod care, într-un player multimedia, implementează un algoritm de compresie și de decompresie este denumit „codec” și că, pentru a putea interacționa corect cu un „conținut media digital” comprimat într-un format determinat utilizând un anumit algoritm de compresie și de decompresie, un player multimedia trebuie să poată înțelege acest format și acest algoritm de compresie și de decompresie, cu alte cuvinte trebuie să poată implementa codecul corespunzător.

819 În considerentul următor al deciziei atacate, Comisia explică faptul că utilizatorul final poate avea acces prin internet la conținutul audio și video prin descărcarea fișierului respectiv pe PC-ul său client, cu alte cuvinte prin copierea și transferarea acestuia pe PC-ul client. Odată ce a fost descărcat, acest fișier poate fi „redat” de un player multimedia compatibil cu formatul său.

820 În considerentul (63) al deciziei atacate, Comisia menționează că utilizatorul final poate de asemenea să recepționeze conținut audio și video redat în flux prin internet. În acest caz, nu mai este necesar să aștepte descărcarea completă a fișierului în cauză, acesta fiind trimis PC-ului client sub forma unei succesiuni de mici elemente, și anume un „flux” de date pe care playerul multimedia îl redă treptat. Această redare necesită prezența pe PC-ul client a unui player multimedia care permite o recepție continuă.

821 Comisia precizează că redarea de conținut audio și video în flux către un utilizator final implică adeseori protocoale de redare în flux specifice care guvernează comunicațiile între playerul multimedia și software-ul server care redă conținutul pe internet. Pentru a putea accesa conținutul audio și video redat potrivit unui protocol

determinat, utilizatorul respectiv trebuie să dispună de un player multimedia care „înțelege” acest protocol [considerentul (64) al deciziei atacate].

- 822 În sfârșit, în considerentul (66) al deciziei atacate, Comisia arată că, prin utilizarea software-urilor de codificare, a serverelor de redare în flux și a playerelor multimedia care sunt compatibile în materie de suport al codecurilor, al formatelor și al protocoalelor de redare, este posibil să fie construită o infrastructură software pentru a furniza și a utiliza în rețele informatice conținuturi audio și video digitale redade în flux. Comisia precizează că o asemenea infrastructură va putea să constituie și o platformă pentru dezvoltarea altor aplicații care vor utiliza serviciile furnizate de aceasta. Playerele multimedia pot în special să aibă API pe care alte aplicații le vor utiliza, de exemplu, pentru a declanșa redarea unui fișier de către player.
- 823 În considerentele (107)-(120) ale deciziei atacate, Comisia descrie pe scurt factorii economici care caracterizează oferta, concurența și consumul în sectorul multimedia digital.
- 824 În această privință, în primul rând, Comisia arată că, la începutul lanțului de distribuție al conținutului multimedia digital se găsesc proprietarii acestui conținut, care dispun în general de drepturi de autor asupra sa și pot așadar să controleze reproducerea și distribuția acestuia [considerentul (108) al deciziei atacate].
- 825 În al doilea rând, Comisia arată că în continuare conținuturile sunt regrupate de furnizorii de conținut, care le difuzează către consumatori, stocându-le în special pe servere conectate la internet la care consumatorii pot avea acces de la PC-ul lor client [considerentele (109)-(111) ale deciziei atacate].

826 În al treilea rând, Comisia arată că infrastructura software care permite crearea, transmiterea și redarea conținutului digital este furnizată de dezvoltatorii de software, inclusiv Microsoft, RealNetworks și Apple [considerentul (112) al deciziei atacate]. Comisia precizează că aceste trei societăți prezintă particularitatea, în afară de faptul de a rula anumite formate standardizate din acest sector, de a oferi o soluție completă, de la software-ul de codificare la player, soluție bazată în esență pe propriile tehnologii media digitale și pe formate de fișiere ale căror proprietate sunt [considerentul (113) al deciziei atacate]. Astfel, Microsoft deține următoarele formate: Windows Media Audio (WMA), Windows Media Video (WMV) și Advanced Streaming Format (ASF). Formatele RealNetworks sunt denumite „RealAudio” și „RealVideo”. În ceea ce privește formatele QuickTime ale Apple, acestea au extensiile de fișiere „.qt”, „.mov” și „.moov”. Comisia adaugă că ceilalți dezvoltatori de software nu oferă o soluție completă pentru furnizarea de conținut multimedia, ci achiziționează în general licențe de la una dintre cele trei societăți menționate anterior pentru utilizarea tehnologiei lor sau recurg la standarde industriale deschise [considerentul (117) al deciziei atacate].

827 În al patrulea rând, Comisia menționează că există mai multe circuite de distribuție a playerelor multimedia către utilizatorii finali [considerentele (119) și (120) ale deciziei atacate].

828 *Primo*, aceste playere pot fi instalate pe PC-urile client de către producătorii de echipament original în urma unor acorduri încheiate între aceștia și dezvoltatorii de software. Utilizatorii finali găsesc astfel preinstalate pe PC-urile lor client, pe lângă un sistem de operare, un player multimedia și, eventual, alte software-uri suplimentare. Potrivit considerentului (68) al deciziei atacate, producătorii de echipament original sunt societăți a căror activitate constă în asamblarea computerelor prin utilizarea unei game de componente furnizate de diferiți producători. Această operațiune cuprinde în general instalarea unui sistem de operare furnizat de un dezvoltator de software sau dezvoltat chiar de producătorul de echipament original, precum și gruparea mai multor aplicații solicitate de utilizatorul final. Aparatele astfel asamblate sunt apoi cumpărate de „redistribuitori”, care le revând după ce le-au integrat software-uri suplimentare.

- 829 *Secundo*, utilizatorii finali pot descărca playere multimedia pe PC-urile lor client de pe internet.
- 830 *Tertio*, playerele multimedia pot fi puse în vânzare în comerțul en detail sau pot fi distribuite împreună cu alte produse software.
- 831 În considerentele (121)-(143) ale deciziei atacate, Comisia descrie produsele Microsoft și ale concurenților săi avute în vedere.
- 832 Cu privire la Microsoft, Comisia amintește că playerul multimedia al acesteia se numește „Windows Media Player” și precizează că, la data deciziei atacate, versiunea cea mai recentă a acestui player era denumită „Windows Media Player 9 Series” (WMP 9). Comisia arată că WMP 9, care permite în special redarea de conținut audio și video digital descărcat sau redat în flux, este disponibil din 7 ianuarie 2003 și funcționează de asemenea cu sistemele de operare Mac Os și UNIX de la începutul lunii noiembrie 2003. Aceasta adaugă că WMP 9 nu rulează formatele Real și QuickTime.
- 833 Cu privire la concurenții Microsoft, Comisia descrie, mai precis, produsele RealNetworks [considerentele (125)-(134) ale deciziei atacate] și Apple [considerentele (135)-(140) ale deciziei atacate].
- 834 Comisia arată în special că, în 1995, RealNetworks – care se numea atunci Progressive Networks Inc. – a fost prima mare societate care a comercializat produse care permit redarea în flux de conținut audio digital, inclusiv playerul RealAudio Player.

În februarie 1997, RealNetworks a lansat RealPlayer 4.0, care permitea redarea de fișiere audio și video în direct și la cerere.

⁸³⁵ În ceea ce privește Apple, Comisia arată că această societate a dezvoltat, la începutul anilor '90, un player multimedia denumit „QuickTime Player”, care inițial nu funcționa decât pe PC-urile Macintosh. În noiembrie 1994, Apple a lansat playerul QuickTime 2.0 pentru Windows și, în aprilie 1999, playerul QuickTime 4.0, acesta din urmă permițând o recepție continuă de conținut multimedia.

⁸³⁶ În plus, Comisia menționează și playerul MusicMatch Jukebox de la MusicMatch și playerul Winamp Media Player de la Nullsoft, precizând că acestea se bazează nu pe propriile codec-uri sau formate de fișiere, ci pe tehnologii deținute de Microsoft, Apple sau RealNetworks sau pe formate deschise [considerentele (141)-(143) ale deciziei atacate].

⁸³⁷ Considerentele (302)-(314) ale deciziei atacate conțin o cronologie a activităților Microsoft în sectorul software-ului multimedia, care poate fi rezumată după cum urmează:

— în august 1991, Microsoft a lansat o versiune a sistemului său de operare Windows 3.0, care conținea „extensii multimedia” ce permiteau utilizatorilor să privească imagini fixe și să asculte sunete, dar nu să recepționeze continuu conținuturi multimedia;

- în 1993, Microsoft a lansat produsul denumit „Video for Windows”, care cuprindea playerul Media Player 2.0 și dădea utilizatorilor posibilitatea de a reda pe PC-ul client fișiere video descărcate;

- în august 1995, Microsoft a introdus pe piață sistemul de operare Windows 95, în care a integrat ulterior browserul său internet Internet Explorer, care includea playerul audio RealAudio Player de la RealNetworks;

- în septembrie 1996, Microsoft a lansat software-ul NetShow 1.0, care era proiectat pentru a funcționa cu Windows 95 și care permitea redarea de conținuturi audio și video difuzate prin intermediul rețelelor intranet;

- la 21 iulie 1997, Microsoft și RealNetworks au anunțat încheierea unui acord de cooperare în domeniul redării de conținut multimedia în flux, potrivit căruia Microsoft obținea o licență de la RealNetworks, pe de o parte, pentru codecurile RealAudio și RealVideo 4.0, în vederea încorporării lor în software-ul NetShow și, pe de altă parte, pentru RealPlayer 4.0, în vederea încorporării sale în Internet Explorer;

- în octombrie 1997, Microsoft a anunțat includerea RealPlayer 4.0 în Internet Explorer 4.0;

- la 4 mai 1998, Microsoft a lansat versiunea beta a software-ului Microsoft Media Player, care permitea redarea de conținuturi multimedia difuzate în flux pe internet și suporta în special formatele MPEG, QuickTime, RealAudio și Real-Video, precum și versiunea beta a software-ului NetShow 3.0 Server;

- la 25 iunie 1998, Microsoft a introdus pe piață sistemul de operare Windows 98, împreună cu care era distribuit, pe CD-ul de instalare al acestui sistem, playerul NetShow 2.0, ce permitea recepția conținutului redat în flux, dar care nu făcea parte din configurațiile implicite pe care Windows 98 le oferea utilizatorilor;

- la 7 iulie 1998, Microsoft a introdus pe piață Windows Media Player 6 (WMP 6), un player multimedia care permitea redarea de conținuturi difuzate în flux prin intermediul internetului, funcționa cu sistemele de operare Windows 95, Windows 98 și Windows NT 4.0 și suporta formatele RealAudio 4.0, RealVideo 4.0, ASF, AVI, WAV, MPEG și QuickTime;

- la 5 mai 1999, Microsoft a introdus pe piață sistemul de operare pentru PC-uri client Windows 98 Second Edition, în care playerul WMP 6 era integrat fără a putea fi îndepărtat de către producătorii de echipament original sau de către utilizatori și care a fost integrat de asemenea în versiunile ulterioare ale Windows, și anume Windows Me, Windows 2000 Professional și Windows XP;

- în august 1999, Microsoft a lansat „arhitectura Windows Media Technologies 4”, care cuprindea playerul Windows Media Player, Windows Media Services, Windows Media Tools și propria tehnologie de gestionare a drepturilor digitale;

- acest software nu mai oferea suport „nativ” pentru formatele RealNetworks și nici pentru formatul QuickTime;

- în septembrie 2002, Microsoft a anunțat lansarea versiunii beta a tehnologiei sale Windows Media 9 Series, care conținea, printre altele, playerul WMP 9.

838 Trebuie arătat că Microsoft s-a conformat obligației care i-a fost impusă în cadrul tranzacției americane de a permite producătorilor de echipament original și consumatorilor finali să activeze sau să dezactiveze accesul la software-urile sale integrate prin introducerea pe piață a Windows 2000 Professional Service Pack 3, la 1 august 2002, și a Windows XP Service Pack 1, la 9 septembrie 2002 [considerentul (315) al deciziei atacate].

2. Cu privire la primul motiv, întemeiat pe încălcarea articolului 82 CE

839 Primul motiv invocat de Microsoft în cadrul problemei în discuție se compune din patru aspecte. În cadrul primului aspect, Microsoft susține că, pentru a constata existența unui efect de excludere a concurenților de pe piață, Comisia a aplicat o teorie nouă, speculativă și care nu se bazează pe niciun temei juridic. În cadrul celui de al doilea aspect, potrivit Microsoft, Comisia nu a luat în considerare în mod suficient avantajele care decurg din „conceptul arhitectural” al sistemului său de operare. În cadrul celui de al treilea aspect, Microsoft susține că existența unei încălcări a articolului 82 CE, în special a articolului 82 al doilea paragraf litera (d) CE, nu este dovedită de către Comisie. În sfârșit, în cadrul celui de al patrulea aspect, Microsoft afirmă că obligațiile impuse de Acordul TRIPS nu au fost luate în considerare de către Comisie.

840 Pe de altă parte, în introducerea argumentației pe care o dezvoltă în cadrul problemei în discuție, Microsoft formulează anumite susțineri în legătură cu condițiile cerute pentru a constata existența unei vânzări legate abuzive.

841 Mai întâi, Tribunalul va examina susținerile menționate la punctul precedent. În continuare, în lumina concluziilor la care va ajunge în această privință (a se vedea punctul 869 de mai jos), va analiza argumentele pe care Microsoft le invocă în cadrul primelor trei aspecte ale primului motiv. În sfârșit, se va pronunța cu privire la al patrulea aspect al acestui motiv.

a) Cu privire la condițiile cerute pentru a constata o vânzare legată abuzivă

Argumentele părților

⁸⁴² Referindu-se la considerentul (794) al deciziei atacate, Microsoft susține că, pentru a constata existența unei vânzări legate abuzive în prezenta cauză, Comisia a reținut următoarele elemente:

— în primul rând, produsul care leagă și produsul legat sunt două produse distincte;

— în al doilea rând, întreprinderea în cauză deține o poziție dominantă pe piața produsului care leagă;

— în al treilea rând, această întreprindere nu oferă consumatorilor posibilitatea de a obține produsul care leagă fără produsul legat;

— în al patrulea rând, practica în cauză restrânge concurența.

⁸⁴³ Făcând trimitere la considerentul (961) al deciziei atacate, Microsoft arată că, de asemenea, Comisia a ținut seama de faptul că vânzarea legată în cauză nu era corect justificată în mod obiectiv.

844 Microsoft afirmă că aceste diferite elemente se îndepărtează de condițiile prevăzute la articolul 82 al doilea paragraf litera (d) CE sub două aspecte.

845 Pe de o parte, Comisia ar fi înlocuit cerința referitoare la „condiționarea încheierii contractelor de acceptarea de către parteneri a unor prestații suplimentare care, prin natura lor sau în conformitate cu uzanțele comerciale, nu au legătură cu obiectul acestor contracte” cu aceea potrivit căreia întreprinderea dominantă „nu oferă consumatorilor posibilitatea de a obține produsul care leagă fără produsul legat”.

846 Pe de altă parte, Comisia ar fi adăugat o condiție privind excluderea concurenților de pe piață, care nu ar fi prevăzută în mod expres la articolul 82 al doilea paragraf litera (d) CE și care nu este luată în mod normal în considerare pentru a aprecia existența unei vânzări legate abuzive. Mai precis, Comisia, după ce a recunoscut, în considerentul (841) al deciziei atacate, că prezenta cauză nu reprezenta un „caz clasic de vânzare legată”, ar fi considerat că exista un efect de excludere a concurenților de pe piață bazându-se pe o teorie nouă și „foarte speculativă”, potrivit căreia larga răspândire a funcționalității multimedia a Windows ar obliga furnizorii de conținut să își codifice conținutul în formatele Windows Media, ceea ce ar avea drept efect excluderea de pe piață a tuturor playerelor multimedia concurente, iar apoi, indirect, obligarea consumatorilor să utilizeze numai acea funcționalitate multimedia.

847 Microsoft adaugă și că decizia atacată este contradictorie prin faptul că, în considerentul (792), Comisia constată că în prezenta cauză sunt îndeplinite condițiile prevăzute la articolul 82 al doilea paragraf litera (d) CE, chiar dacă, în același timp, aceasta ia în considerare condițiile care derogă de la această prevedere.

848 ACT susține că, pentru a constata existența unei vânzări legate abuzive în speță, Comisia a ținut seama de trei categorii diferite de condiții, și anume, în primul

rând, cele prevăzute la articolul 82 al doilea paragraf litera (d) CE, în al doilea rând, cele prevăzute în general la articolul 82 CE și, în al treilea rând, cele patru condiții enunțate în considerentul (794) al deciziei atacate. ACT consideră că, indiferent de categoria de condiții aplicată, aprecierea efectuată de către Comisie este eronată.

849 Făcând trimitere la considerentul (831) al deciziei atacate, Comisia susține că vânzarea legată în cauză încalcă „articolul 82 [CE] în general și articolul 82 [al doilea paragraf] litera (d) [CE] în special”. Comisia explică faptul că a invocat aceste două dispoziții împreună având în vedere argumentele care fuseseră prezentate de Microsoft în cursul procedurii administrative și pentru a „elimina orice îndoială”, precum și pentru a „evita o dezbatere semantică asupra interpretării [articolului 82 al doilea paragraf litera] (d) [CE]”. Comisia adaugă faptul că aceste condiții pe care le-a aplicat în prezenta cauză pentru a concluziona în sensul existenței unei vânzări legate abuzive sunt conforme cu cele admise de jurisprudență.

Aprecierea Tribunalului

850 Tribunalul consideră că argumentele invocate de Microsoft sunt de ordin pur semantic și că nu pot fi admise.

851 În această privință, trebuie amintit modul în care Comisia structurează, în decizia atacată, argumentația privind vânzarea legată în cauză.

852 În considerentul (794) al acestei decizii, Comisia arată că existența unei vânzări legate abuzive în sensul articolului 82 CE presupune întrunirea celor patru elemente enunțate la punctul 842 de mai sus.

853 În continuare, aceasta examinează comportamentul imputat Microsoft în lumina acestor patru elemente [considerentele (799)-(954) ale deciziei atacate].

854 Astfel, în primul rând, Comisia amintește că Microsoft deține o poziție dominantă pe piața sistemelor de operare pentru PC-uri client [considerentul (799) al deciziei atacate]. Trebuie arătat de la început că acest fapt nu este contestat de Microsoft.

855 În al doilea rând, Comisia afirmă că playerele multimedia care permit o recepție continuă și sistemele de operare pentru PC-uri client sunt două produse distincte [considerentele (800)-(825) ale deciziei atacate].

856 În al treilea rând, Comisia arată că Microsoft nu oferă consumatorilor posibilitatea să obțină sistemul său de operare Windows pentru PC-uri client fără Windows Media Player [considerentele (826)-(834) ale deciziei atacate].

857 În al patrulea rând, Comisia susține că vânzarea legată a Windows Media Player restrânge concurența pe piața playerelor multimedia [considerentele (835)-(954) ale deciziei atacate]. În această privință, Comisia arată în special că, în cazurile clasice de vânzări legate, Comisia și instanța comunitară „au considerat că vânzarea legată a unui produs distinct împreună cu produsul dominant reprezenta indiciul efectului de excludere pe care această practică îl avea asupra concurenților” [considerentul (841) al deciziei atacate]. Comisia consideră totuși că în prezenta cauză există motive întemeiate pentru a nu se presupune, fără o analiză suplimentară, că vânzarea legată a Windows Media Player constituie un comportament susceptibil, prin natura sa, să restrângă concurența (aceiași considerent). Comisia apreciază, în esență, că „faptul de a lega [Windows Media Player] de produsul dominant Windows transformă [Windows Media Player] în platforma aleasă pentru conținuturile și aplicațiile complementare și riscă astfel să restrângă concurența pe piața playerelor multimedia”

[considerentul (842) al deciziei atacate]. Comisia adaugă că „[a]cest lucru are repercusiuni asupra concurenței pe piețele produselor conexe, cum ar fi software-urile de codificare și de gestionare multimedia (adeseori în ceea ce privește serverele), precum și pe piața sistemelor de operare pentru PC-uri client, pentru care playerele multimedia compatibile cu conținuturi de calitate reprezintă o aplicație importantă” (același considerent).

858 În sfârșit, Comisia examinează elementele invocate de Microsoft pentru a încerca să demonstreze că acest comportament abuziv care îi este imputat este justificat în mod obiectiv [considerentele (955)-(970) ale deciziei atacate].

859 Tribunalul consideră că analiza realizată de Comisie a elementelor constitutive ale noțiunii de vânzări legate este exactă și conformă atât cu articolul 82 CE, cât și cu jurisprudența. În mod întemeiat Comisia s-a bazat pe elementele expuse în considerentul (794) al deciziei atacate, precum și pe faptul că vânzarea legată era lipsită de justificare obiectivă pentru a aprecia în ce măsură comportamentul imputat Microsoft constituia o vânzare legată abuzivă. Aceste elemente pot fi deduse nu numai din însuși conceptul de vânzare legată, ci și din jurisprudență (a se vedea în special Hotărârea Tribunalului din 12 decembrie 1991, Hilti/Comisia, T-30/89, Rec., p. II-1439, menținută prin Hotărârea Curții din 2 martie 1994, Hilti/Comisia, C-53/92 P, Rec., p. I-667, Hotărârile din 6 octombrie 1994 și din 14 noiembrie 1996, Tetra Pak/Comisia, punctul 293 de mai sus).

860 Trebuie amintit că enumerarea practicilor abuzive cuprinsă la articolul 82 al doilea paragraf CE nu este limitativă, astfel încât practicile care sunt menționate în cadrul acestuia nu constituie decât exemple de abuzuri de poziție dominantă (a se vedea în acest sens Hotărârea din 14 noiembrie 1996, Tetra Pak/Comisia, punctul 293 de mai sus, punctul 37). Într-adevăr, potrivit unei jurisprudențe constante, enumerarea practicilor abuzive conținută în această dispoziție nu epuizează modurile de exploatare abuzivă a poziției dominante interzise de Tratatul CE (Hotărârea Curții din 21 februarie 1973, Europemballage și Continental Can/Comisia, 6/72, Rec., p. 215, punctul 26, și Hotărârea Compagnie maritime belge transports și alții/Comisia, punctul 229 de mai sus, punctul 112).

861 Rezultă că o vânzare legată practică de o întreprindere în poziție dominantă poate de asemenea să încalce articolul 82 CE atunci când nu corespunde exemplului menționat la articolul 82 al doilea paragraf litera (d) CE. Prin urmare, pentru a constata existența unei vânzări legate abuzive, Comisia s-a bazat în mod temeinic, în decizia atacată, pe dispoziția integrală a articolului 82 CE, iar nu numai pe articolul 82 al doilea paragraf litera (d) CE.

862 În orice caz, trebuie să se constate că elementele constitutive ale unei vânzări legate abuzive, identificate de către Comisie în considerentul (794) al deciziei atacate, acoperă, în esență, condițiile prevăzute la articolul 82 al doilea paragraf litera (d) CE.

863 În acest context, trebuie respins argumentul invocat de Microsoft potrivit căruia Comisia a aplicat în prezenta cauză condiții care se îndepărtează, sub două aspecte, de cele prevăzute la articolul 82 al doilea paragraf litera (d) CE.

864 Astfel, în primul rând, atunci când arată că trebuie să se examineze dacă întreprinderea dominantă „nu oferă consumatorilor posibilitatea de a obține produsul care leagă fără produsul legat”, Comisia nu face decât să exprime cu alte cuvinte ideea că noțiunea de vânzare legată presupune constrângerea consumatorilor, direct sau indirect, să accepte „prestații suplimentare”, precum cele menționate la articolul 82 al doilea paragraf litera (d) CE.

865 În prezenta cauză, după cum se va arăta mai detaliat la punctele 962 și 965 de mai jos, această constrângere este exercitată în principal mai întâi asupra producătorilor de echipament original, care o repercutează în continuare asupra utilizatorului final. Acesta suportă direct constrângerea respectivă în situația, mai puțin frecventă, în care, în loc să cumpere de la un producător de echipament original, achiziționează un sistem de operare Windows pentru PC-uri client direct de la un distribuitor cu amănuntul.

866 În al doilea rând, nu se poate susține că, pentru a constata existența unei vânzări legate abuzive în sensul articolului 82 al doilea paragraf litera (d) CE, Comisia a introdus o nouă condiție privind excluderea concurenților de pe piață.

867 În această privință, pe de o parte, trebuie arătat că, deși este adevărat că nici această din urmă dispoziție și nici articolul 82 CE în general nu conțin o referire la efectul anticoncurențial al practicii în cauză, nu este mai puțin adevărat că, în principiu, un comportament nu va fi considerat abuziv decât dacă este susceptibil să restrângă concurența (a se vedea în acest sens Hotărârea Tribunalului din 30 septembrie 2003, Michelin/Comisia, T-203/01, Rec., p. II-4071, denumită în continuare „Hotărârea Michelin II”, punctul 237).

868 Pe de altă parte, după cum se va preciza la punctele 1031-1058 de mai jos, nu se poate susține că, pentru a ajunge la concluzia că în prezenta cauză există un efect de excludere a concurenților de pe piață, Comisia s-a întemeiat pe o teorie nouă și foarte speculativă. După cum reiese din considerentul (841) al deciziei atacate, Comisia a estimat că, luând în considerare circumstanțele specifice prezentei cauze, nu putea doar să aprecieze – astfel cum procedează de obicei în cauzele în materie de vânzări legate abuzive – că vânzarea legată a unui produs determinat și a unui produs dominant are efect de excludere de pe piață *per se*. Prin urmare, Comisia a examinat mai îndeaproape efectele concrete pe care vânzarea legată respectivă le avusese deja pe piața playerelor multimedia care permit o recepție continuă, precum și modul în care această piață ar fi putut evolua.

869 Având în vedere toate cele de mai sus, Tribunalul consideră că problema vânzării legate în cauză trebuie să fie apreciată prin prisma celor patru condiții enunțate în considerentul (794) al deciziei atacate (a se vedea punctul 842 de mai sus), precum și prin prisma celei privind absența justificării obiective.

870 A doua condiție menționată în considerentul (794) al deciziei atacate trebuie să fie considerată ca fiind îndeplinită, întrucât este cert că Microsoft deține o poziție dominantă pe piața pretinsului produs care leagă, și anume sistemul de operare pentru PC-uri client. Argumentele pe care Microsoft le invocă în cadrul primelor trei aspecte ale primului motiv (a se vedea punctul 839 de mai sus) vor fi examinate împreună cu celelalte patru condiții necesare pentru a constata existența unei vânzări legate abuzive. Această examinare se va face după cum urmează. În primul rând, Tribunalul va aprecia condiția privind existența a două produse distincte prin prisma considerațiilor formulate de Microsoft în cadrul celui de al doilea și al celui de al treilea aspect. În al doilea rând, va examina cerința privind faptul de a condiționa încheierea contractelor de prestații suplimentare, conform argumentelor invocate de Microsoft în susținerea celui de al treilea aspect. În al treilea rând, va analiza condiția privind restrângerea concurenței pe piață conform considerațiilor formulate de Microsoft în cadrul primului aspect. În al patrulea rând, va examina justificările obiective invocate de Microsoft, ținând seama în special de argumentele pe care aceasta le susține în cadrul celui de al doilea aspect.

871 Al patrulea aspect, privind pretinsa neluare în considerare a obligațiilor impuse Comunităților de Acordul TRIPS, va fi examinat în final.

b) Cu privire la existența a două produse distincte

Decizia atacată

872 Comisia examinează această primă condiție în considerentele (800)-(825) ale deciziei atacate. Analiza cuprinde trei părți. În primul rând, Comisia acordă o atenție deosebită pentru de a demonstra că playerele multimedia care permit o recepție continuă și sistemele de operare pentru PC-uri client constituie produse distincte

[considerentele (800)-(813) ale deciziei atacate]. În al doilea rând, Comisia respinge argumentul invocat de Microsoft întemeiat pe faptul că debutul cuplării tehnologiei sale pentru playere multimedia cu sistemul său de operare Windows a avut loc înainte de anul 1999 [considerentele (814)-(820) ale deciziei atacate]. În al treilea rând, Comisia respinge argumentul Microsoft potrivit căruia vânzarea legată a unui player multimedia care permite o recepție continuă și a unui sistem de operare constituie o practică comercială normală [considerentele (821)-(824) ale deciziei atacate].

873 În cadrul primei părți a analizei sale, Comisia arată în primul rând că, potrivit jurisprudenței, faptul că există producători independenți specializați în fabricarea de produse legate indică existența unei cereri distincte din partea consumatorilor și, prin urmare, a unei piețe distincte pentru acest produs [considerentul (802) al deciziei atacate]. Comisia consideră prin urmare că acest caracter distinct al produselor în scopul unei analize în lumina articolului 82 CE trebuie să fie apreciat ținând seama de cererea din partea consumatorilor, în sensul că, în lipsa unei cereri independente pentru un produs pretins legat, produsele în cauză nu sunt distincte [considerentul (803) al deciziei atacate].

874 În al doilea rând, Comisia arată că „piața oferă playere multimedia în mod separat” și că există distribuitori care dezvoltă și furnizează playere multimedia pe o bază autonomă, independent de sistemele de operare [considerentul (804) al deciziei atacate].

875 În al treilea rând, Comisia se referă la practica Microsoft constând în dezvoltarea și distribuirea de versiuni ale playerului său Windows Media Player pentru sistemele de operare Mac al Apple și Solaris al Sun [considerentul (805) al deciziei atacate]. Comisia arată și că Microsoft lansează upgrade-uri ale playerului său, distincte de versiunile sau de upgrade-urile sistemelor de operare Windows (aceiași considerent).

- 876 În al patrulea rând, Comisia arată că un număr deloc neglijabil de consumatori aleg să achiziționeze playere multimedia separat de sistemul lor de operare, inclusiv playerul RealPlayer al RealNetworks, care nu dezvoltă și nu comercializează sisteme de operare [considerentul (806) al deciziei atacate].
- 877 În al cincilea rând, Comisia arată că anumiți utilizatori ai sistemelor de operare nu vor avea nevoie sau nu vor dori un player multimedia [considerentul (807) al deciziei atacate].
- 878 În al șaselea rând, Comisia respinge argumentul invocat de Microsoft potrivit căruia nu există o cerere substanțială pentru sisteme de operare care nu includ tehnologii media player [considerentul (809) al deciziei atacate].
- 879 În al șaptelea rând, Comisia arată că Microsoft desfășoară activități de promovare axate în mod specific asupra Windows Media Player, independent de sistemul de operare [considerentul (810) al deciziei atacate].
- 880 În al optulea rând, Comisia arată că sistemele de operare pentru PC-uri client și playerele multimedia care permit o recepție continuă sunt diferite și în privința funcționalităților acestora [considerentul (811) al deciziei atacate].
- 881 În al nouălea rând, Comisia arată că aceste două produse „corespund” unor structuri sectoriale diferite, după cum demonstrează faptul că există în continuare pe piața playerelor multimedia anumiți concurenți ai Microsoft, chiar dacă, pe piața sistemelor de operare pentru PC-uri client, concurenții Microsoft au o cotă de piață nesemnificativă [considerentul (812) al deciziei atacate]. În plus, și nivelurile de prețuri ale celor două produse ar fi diferite (același considerent).

882 În al zecelea rând, Comisia arată că Microsoft aplică acorduri de licență numite „acorduri de licență software developer’s kit” (denumite în continuare „acorduri de licență SDK”) care sunt diferite după cum „software developer’s kit” (kit pentru dezvoltatorii de software, denumit în continuare „SDK”) privește sistemul de operare Windows sau tehnologiile Windows Media [considerentul (813) al deciziei atacate].

883 În cadrul celei de a doua părți a analizei sale, Comisia susține că argumentul invocat de Microsoft potrivit căruia tehnologia sa media player este cuplată cu Windows din 1992 nu poate invalida concluzia sa privind existența a două produse distincte. Comisia arată în special că ea „condamnă comportamentul Microsoft din momentul în care vânzarea legată a devenit mai dăunătoare decât fusese înainte”, precizând în această privință că în 1999 Microsoft „a început să lege un produs (WMP 6) care corespundea produselor altor distribuitori în ceea ce privește funcționalitatea esențială pe care cea mai mare parte a consumatorilor o așteptau de la un player multimedia (și anume recepția în flux de conținut transmis prin internet), cu care Microsoft a intrat în 1998 pe piața playerelor multimedia care permit o recepție continuă” [considerentul (816) al deciziei atacate]. Comisia arată de asemenea că primul player multimedia care permite o recepție continuă pe care Microsoft l-a distribuit în 1995 împreună cu Windows era RealAudio Player la RealNetworks, întrucât Microsoft nu dispunea încă, la acel moment, de un player multimedia „viabil” [considerentul (817) al deciziei atacate]. Comisia precizează că acest cod software RealAudio Player putea fi dezinstalat complet (aceiași considerent).

884 În cadrul celei de a treia părți a analizei sale, Comisia respinge argumentul invocat de Microsoft potrivit căruia cuplarea unui player multimedia care permite o recepție continuă cu un sistem de operare pentru PC-uri client constituie o practică comercială normală. Comisia arată, în primul rând, că acest argument nu ține seama de faptul că există furnizori independenți ai produsului legat, în al doilea rând, că Sun și distribuitorii de produse Linux nu leagă propriile playere multimedia, ci playere multimedia provenind de la furnizori terți și, în al treilea rând, că niciunul dintre acești vânzători de sisteme de operare nu leagă playerul multimedia de sistemul de operare astfel încât să fie imposibil să fie dezinstalat [considerentul (823) al deciziei atacate].

Argumentele părților

885 În primul rând, Microsoft, susținută de CompTIA, de DMDsecure și alții, de ACT, de TeamSystem, de Mamut și de Exor, arată că decizia atacată nu stabilește că Windows și funcționalitatea sa multimedia fac parte din două piețe ale produsului distincte.

886 Microsoft susține că această funcționalitate multimedia este o „caracteristică de durată a sistemului de operare Windows”. În Windows, codul software care permite utilizatorilor să redea conținuturi audio și video nu ar fi diferit cu nimic de cel care le permite accesul la alte tipuri de informații, cum ar fi textele sau graficele. În plus, alte părți ale Windows, precum și ale aplicațiilor întreprinderilor terțe care rulează pe acest sistem de operare ar utiliza la același cod software.

887 Microsoft critică faptul că, în decizia atacată, Comisia ia în considerare numai problema dacă produsul pretins legat, și anume funcționalitatea multimedia, este disponibil separat de produsul pretins care leagă, și anume sistemul de operare pentru PC-uri client. Întrebarea adecvată ar consta, în realitate, în stabilirea faptului dacă acest din urmă produs este comercializat în mod regulat fără produsul legat. Or, nu ar exista o cerere reală din partea consumatorilor pentru un sistem de operare pentru PC-uri client lipsit de funcționalitatea multimedia și niciun operator nu ar introduce așadar un astfel de sistem de operare pe piață.

888 Microsoft consideră că sunt sancționate de către Comisie întreprinderile dominante care își îmbunătățesc produsele prin integrarea de noi funcționalități atunci când Comisia solicită ca acestea să poată fi înlăturate ori de câte ori o întreprindere terță introduce pe piață un produs autonom care furnizează aceleași funcționalități sau funcționalități similare.

889 Microsoft adaugă că poziția adoptată de Comisie este cu atât mai puțin acceptabilă cu cât abuzul invocat nu rezultă din integrarea funcționalității multimedia în Windows – care datează din 1992 și a fost apoi îmbunătățită în mod continuu – ci din îmbunătățirea adusă acestei funcționalități în 1999, atunci când i-a adăugat propria capacitate de redare în flux. Cu alte cuvinte, Comisia nu ar pune în discuție prezența funcționalității multimedia în Windows decât în măsura în care aceasta permite redarea de conținuturi audio și video aflate pe internet înainte de descărcarea lor completă.

890 Microsoft susține și că toate celelalte sisteme de operare principale pentru PC-uri client, în special Mac OS, Linux, OS/2 și Solaris, conțin o funcționalitate multimedia capabilă să redea conținuturi difuzate în flux prin intermediul internetului. Toți concurenții Microsoft ar considera că integrarea unei asemenea funcționalități în sistemele de operare pentru PC-uri client constituie o practică comercială normală, care răspunde cererii consumatorilor. Acest lucru ar demonstra că abilitatea de redare în flux este o „funcție naturală” a sistemelor de operare pentru PC-uri client, iar nu un produs distinct. În acest context, Microsoft subliniază că „un produs ar trebui să fie definit în primul rând în funcție de așteptările și de cererile consumatorilor”. Or, după cum s-ar constata în considerentul (824) al deciziei atacate, Comisia ar părea să admită că acești consumatori doresc în mod precis ca sistemele de operare să fie dotate cu o funcționalitate multimedia.

891 Microsoft adaugă că, în considerentul (1013) al deciziei atacate, Comisia recunoaște în mod expres că nu ar fi săvârșit un abuz dacă ar fi oferit la același preț, în 1999, două versiuni ale Windows, și anume una care conține Windows Media Player și alta fără acesta. Or, nimic nu ar dovedi că ar fi existat o cerere pentru o versiune a Windows conținând, la același preț, mai puține caracteristici. Această lipsă a cererii ar demonstra și că „Windows însoțit de o funcționalitate multimedia”, reprezintă un singur produs.

892 Pe de altă parte, Microsoft, susținută cu privire la acest aspect de DMDsecure și alții și de ACT, susține că, pentru a-și justifica teza potrivit căreia Windows și funcționalitatea sa multimedia fac parte din două piețe ale produsului distincte, Comisia nu se poate întemeia pe Hotărârile pronunțate în cauza Tetra Pak II, punctul 293 de mai sus, și nici pe Hotărârile din 12 decembrie 1991 și din 2 martie 1994, care s-au pronunțat în cauza Hilti/Comisia, punctul 859 de mai sus (denumită în continuare „cauza Hilti”). În această privință, Microsoft arată, mai întâi, că aceste cauze priveau produse consumabile care erau utilizate cu un echipament durabil de-a lungul duratei de viață a acestuia și care erau „distincte din punct de vedere fizic” de acesta. Microsoft susține că în acele două cauze, spre deosebire de prezenta cauză, existau probe ale existenței unei cereri pentru produsul care leagă fără produsul legat. În continuare, Microsoft arată că în prezenta cauză Comisia nu a identificat niciodată un client care să dorească să obțină produsul pretins care leagă fără produsul pretins legat.

893 În sfârșit, Microsoft critică anumite argumente invocate de Comisie în memoriul în apărare pentru a demonstra că Windows reprezintă un produs distinct de Windows Media Player. În primul rând, Microsoft susține că instanțele americane nu s-au pronunțat niciodată în sensul că acest player făcea parte dintr-o piață distinctă de cea careia îi aparținea sistemul de operare Windows. În al doilea rând, Microsoft susține că introducerea pe piață a unor versiuni ale Windows Media Player separate de Windows nu demonstrează existența unei cereri pentru Windows fără Windows Media Player. În plus, aceste versiuni ale playerului ar fi, în fapt, doar simple actualizări ale funcționalității multimedia prezente în Windows. În al treilea rând, Microsoft afirmă că susținerea Comisiei potrivit căreia fișierele care alcătuiesc Windows Media Player sunt ușor identificabile nu este relevantă. În orice caz, această susținere nu ar fi exactă.

894 Pe de altă parte, Microsoft afirmă că se demonstrează de către Comisie că funcționalitatea multimedia nu este legată, prin natura sa ori potrivit uzanțelor comerciale, de sistemele de operare pentru PC-uri client.

895 Microsoft susține că integrarea funcționalității multimedia reprezintă o „etapă naturală” în evoluția acestor sisteme de operare, după cum este dovedit de faptul

că toți vânzătorii sistemelor respective includ o asemenea funcționalitate în produsele lor. Reclamanta arată că încearcă în mod constant să îmbunătățească Windows ca răspuns la progresele tehnologice și la evoluția cererii consumatorilor și arată că Windows și celelalte sisteme de operare pentru PC-uri client au evoluat în mod treptat pentru a fi în măsură să ofere suport pentru o gamă din ce în ce mai largă de fișiere. Pentru dezvoltatorii de software și consumatori nu există nicio diferență fundamentală între fișierele care conțin texte sau grafică și cele care au un conținut audio sau video. În realitate, ar fi de așteptat ca un sistem de operare modern să permită utilizarea acestor două tipuri de fișiere.

⁸⁹⁶ Microsoft adaugă că sistemele de operare și funcționalitățile multimedia au devenit de asemenea „strâns legate” prin utilizările comerciale. În această privință, reclamanta amintește că a integrat o astfel de funcționalitate în Windows în 1992 și că a îmbunătățit-o apoi în mod continuu. Potrivit Microsoft, capacitatea de redare în flux pe care a adăugat-o în 1999 „nu era decât una dintre numeroasele capacități pe care [aceasta] le-a adăugat pentru a ține seama de progresele tehnologice rapide”.

⁸⁹⁷ În sfârșit, Microsoft consideră că, în speță, Comisia nu poate invoca declarația Curții, cuprinsă la punctul 37 din Hotărârea din 14 noiembrie 1996, Tetra Pak/Comisia, punctul 293 de mai sus, potrivit căreia, chiar și atunci când vânzarea legată a două produse este conformă cu uzanțele comerciale, aceasta poate totuși să constituie un abuz în sensul articolului 82 CE, cu excepția cazului în care este justificată în mod obiectiv. În această privință, Microsoft arată în special că, în prezenta cauză, contrar situației din cauza Tetra Pak II, furnizorii de playere multimedia ale întreprinderilor terțe nu sunt excluși de pe piață din cauza prezenței în Windows a funcționalității multimedia.

⁸⁹⁸ În replică, Microsoft adaugă că argumentul Comisiei potrivit căruia întreprinderile în poziție dominantă pot fi private de dreptul de a adopta comportamente care nu ar fi sancționabile dacă ar fi adoptate de întreprinderi care nu sunt dominante și potrivit căruia nu este admisibil să se facă referire la practica din industrie în anumite împre-

jurări nu este relevant pentru a ști dacă s-a demonstrat de către Comisie că erau îndeplinite condițiile prevăzute la articolul 82 al doilea paragraf litera (d) CE.

899 Comisia, susținută de SIIA, contestă afirmația Microsoft potrivit căreia decizia atacată nu stabilește că Windows și „funcționalitatea sa multimedia” fac parte din două piețe distincte.

900 Comisia evidențiază, cu titlu introductiv, că argumentația dezvoltată de Microsoft se bazează pe o „noțiune difuză de «funcționalitate multimedia»”. Comisia arată că ceea ce Microsoft denușește „funcționalitatea multimedia” nu este un bloc de cod general și indivizibil. În practică, însăși Microsoft ar face o distincție între infrastructura multimedia subiacentă a sistemului de operare, care servește drept platformă pentru aplicațiile multimedia și furnizează servicii funcționale de bază pentru restul sistemului de operare, și aplicația de player multimedia, care rulează pe sistemul de operare și care decodează, decompimă și redă fișiere audio și video digitale descărcate sau redade în flux pe internet. Comisia invocă în această privință exemplul produsului Microsoft denumit „Windows XP Embedded”. Aceasta subliniază că decizia atacată vizează vânzarea legată de către Microsoft a playerului multimedia care permite o recepție continuă Windows Media Player, iar nu infrastructura multimedia subiacentă.

901 Făcând trimitere la considerentul (802) al deciziei atacate, Comisia susține că instanța comunitară a considerat că existența producătorilor independenți specializați în fabricarea de produse legate indica existența unei cereri distincte din partea consumatorilor și, prin urmare, a unei piețe distincte pentru produsul legat. Comisia consideră că distincția pe care Microsoft o stabilește între prezenta cauză și cauzele Tetra Pak II și Hilti, ținând de faptul că acestea din urmă priveau produse consumabile care erau fizic distincte de echipamentul cu care erau utilizate, nu este convingătoare. Comisia adaugă că hotărârile pronunțate în aceste ultime cauze, punctele 293 și 859 de mai sus, nu pot fi interpretate în sensul că aplicarea articolului 82 CE trebuie să fie limitată la vânzările legate de produse consumabile.

902 Comisia contestă susținerea Microsoft potrivit căreia ar fi trebuit mai degrabă să examineze dacă exista o cerere pentru produsul care leagă fără produsul legat, arătând că acest lucru înseamnă să se susțină în mod eronat că produse complementare nu pot constitui produse distincte în scopul aplicării articolului 82 CE. Comisia adaugă faptul că instanțele americane au respins argumentele similare pe care Microsoft le invocase în fața acestora și au considerat în mod constant că exista o piață distinctă pentru sistemele de operare pentru PC-uri client compatibile cu Intel și au exclus produsele „middleware” (care includ Windows Media Player) din această piață.

903 Comisia susține de asemenea că practica comercială a Microsoft constând în dezvoltarea și distribuirea unor versiuni ale Windows Media Player pentru sistemele de operare Mac al Apple și Solaris al Sun, și chiar pentru alte platforme decât PC-urile client – decodoarele TV în special – constituie un indiciu suplimentar că sistemele de operare pentru PC-uri client și playerele multimedia nu sunt numai elemente ale unui același produs [considerentul (805) al deciziei atacate]. În același sens, Comisia arată că Microsoft lansează upgrade-uri ale Windows Media Player distincte de versiunile sau de upgrade-urile sistemului de operare Windows, desfășoară activități de promovare specific axate pe acest player și aplică acorduri de licențe SDK care sunt diferite după cum SDK privește Windows sau tehnologiile Windows Media [considerentele (805) și (813) ale deciziei atacate].

904 Pe de altă parte, Comisia afirmă că trebuie acordată o importanță deosebită rolului specific al producătorilor de echipament original, care, în raporturile cu distribuitorii de software, au rol de intermediari ce acționează în numele utilizatorilor finali și furnizează acestora din urmă un produs „gata de utilizare”, combinând hardware-ul, sistemul de operare pentru PC-uri client și aplicațiile în funcție de cererea acestora [considerentele (68) și (119) ale deciziei atacate]. Comisia subliniază că marea majoritate (75 %) a vânzărilor de sisteme de operare pentru PC-uri client ale Microsoft intervin prin intermediul producătorilor de echipament original. Comisia evidențiază și faptul că nu dorința consumatorilor ca un player multimedia să fie preinstalat pe computerul lor determină în mod necesar Microsoft să lege propriul player multimedia de sistemul său de operare pentru PC. Ca răspuns la o asemenea

cerere din partea consumatorilor, producătorii de echipament original ar putea adăuga un player multimedia PC-urilor client pe care le vând în același mod în care oferă posibilitatea de a integra în acestea alte aplicații software. În opinia Comisiei, argumentul invocat de Microsoft potrivit căruia nu există cerere pentru un sistem de operare Windows care nu conține un player multimedia ignoră rolul descris mai sus al producătorilor de echipament original.

905 Comisia adaugă că din elementele de probă de care dispune reiese că utilizatorii de sisteme de operare nu doresc neapărat ca aceste sisteme să fie echipate cu un player multimedia care permite o recepție continuă [considerentul (807) al deciziei atacate] și că, „dacă doresc, cererea lor de playere multimedia care permit o recepție continuă este distinctă de cererea de sisteme de operare”.

906 Pe de altă parte, Comisia, făcând trimitere la considerentele (814)-(820) ale deciziei atacate, susține că este înșelătoare afirmația Microsoft potrivit căreia pretinsul abuz rezultă din îmbunătățirea pe care a adus-o funcționalității sale multimedia în 1999.

907 Ca răspuns la argumentul pe care Microsoft îl întemeiază pe faptul că alți vânzători de sisteme de operare procedează exact în același mod, Comisia evidențiază că practicile vânzărilor legate au efecte diferite după cum provin de la o întreprindere dominantă sau nedominantă. Comisia arată și că anumiți vânzători de sisteme de operare, cum ar fi Sun și distribuitorii de produse Linux, nu leagă sistemul lor de operare de propriul player multimedia, ci de un player multimedia oferit de furnizori independenți și că nu leagă playerul multimedia în cauză de sistemul lor de operare făcând imposibilă deinstalarea acestuia [considerentele (822) și (823) ale deciziei atacate].

908 Comisia contestă că ar fi admis, în considerentul (1013) al deciziei atacate sau în orice altă parte a acesteia, că Microsoft nu ar fi săvârșit un abuz dacă ar fi propus în 1999 două versiuni ale Windows la același preț, și anume una conținând Windows Media Player, iar cealaltă fără acesta. Comisia arată că, dacă Microsoft ar decide în prezent să vândă versiunea decuplată a Windows la același preț ca și versiunea cuplată, ar examina această practică ținând seama de situația actuală a pieței și de obligația impusă Microsoft de a se abține de la orice măsură care are un efect echivalent vânzării legate și, dacă este cazul, ar adopta o nouă decizie în temeiul articolului 82 CE.

909 În sfârșit, Comisia contestă afirmația Microsoft potrivit căreia nu s-ar fi demonstrat că funcționalitatea multimedia nu este legată, prin natura sa ori potrivit uzanțelor comerciale, de sistemele de operare pentru PC-uri client.

910 În această privință, referindu-se la considerentul (961) al deciziei atacate, Comisia subliniază că întreprinderile în poziție dominantă pot fi lipsite de dreptul de a adopta comportamente care nu ar fi sancționabile dacă ar fi adoptate de întreprinderi nedominante. Comisia arată că, în Hotărârea pronunțată în cauza Tetra Pak II, punctul 293 de mai sus, Curtea a statuat în sensul că, și atunci când vânzarea legată a două produse este conformă cu uzanțele comerciale, aceasta poate totuși să constituie un abuz în sensul articolului 82 CE, cu excepția cazului în care este justificată în mod obiectiv. Comisia consideră că este „tautologic” să se vorbească despre uzanțe comerciale sau despre practici comerciale într-un sector controlat în proporție de 95 % de Microsoft și amintește că, dintr-o jurisprudență constantă reiese că nu este admisibil să se facă referire la practica din industrie în cazul unei piețe unde concurența este deja restrânsă din cauza prezenței fie și numai a unei întreprinderi dominante.

911 În sfârșit, Comisia contestă argumentul invocat de Microsoft potrivit căruia integrarea unei funcționalități multimedia în sistemele de operare pentru PC-uri client face parte dintr-o evoluție naturală. În această privință, pe de o parte, Comisia arată că Microsoft nu a fost în măsură să dezvolte un player multimedia care permite o recepție continuă bazându-se pe propria tehnologie și că numai datorită achiziționării, în 1997, a societății VXTreme a putut crea un player capabil să îl

concuze pe cel al RealNetworks. Pe de altă parte, Comisia se referă la un e-mail adresat domnului Gates în ianuarie 1999 de domnul Bay, un responsabil al Microsoft, în care acesta din urmă propune „repoziționarea luptei multimedia [redate] în flux de la o confruntare între NetShow și Real la o confruntare între Windows și Real” și „aplicarea strategiei [Internet Explorer] acolo unde este potrivit”.

Aprecierea Tribunalului

- 912 Microsoft susține, în esență, că funcționalitatea multimedia nu constituie un produs distinct al sistemului de operare Windows pentru PC-uri client, ci face de fapt parte integrantă din acesta. Prin urmare, ar fi în discuție numai un produs unic, și anume sistemul de operare Windows pentru PC-uri client, care ar fi în evoluție constantă. Într-adevăr, potrivit Microsoft, consumatorii așteaptă ca orice sistem de operare pentru PC-uri client să fie echipat cu funcționalități pe care le percep ca esențiale, printre care funcționalitățile audio și video, și ca aceste funcționalități să fie constant actualizate.
- 913 Trebuie arătat, cu titlu introductiv, că sectorul tehnologiilor informației și comunicațiilor este un sector în evoluție constantă și rapidă, astfel încât produse care inițial păreau distincte pot fi considerate ulterior ca formând un singur produs, atât din punct de vedere tehnologic, cât și potrivit normelor de concurență.
- 914 Numai prin referire la situația de fapt și tehnică astfel cum se prezenta aceasta la momentul la care, potrivit Comisiei, comportamentul incriminat devenise deja prejudiciabil, așadar începând cu 1999, Tribunalul trebuie să aprecieze dacă exista temei pentru Comisie să considere că playerele multimedia care permit o recepție continuă și sistemele de operare pentru PC-uri client constituiau două produse distincte.

915 Revine astfel Tribunalului sarcina să verifice dacă în mod întemeiat Comisia a considerat în decizia atacată că, atunci când, începând din mai 1999, Microsoft a lansat versiunea Windows în care era integrat Windows Media Player, acest comportament corespundea unei vânzări legate a două produse distincte în sensul articolului 82 CE.

916 Tot cu titlu introductiv, trebuie arătat că, după cum explică în mod întemeiat Comisia, argumentul pe care îl susține Microsoft în contextul problemei vânzării legate a Windows și a Windows Media Player se întemeiază în mare parte pe noțiunea vagă de funcționalitate multimedia. În această privință trebuie subliniat că din decizia atacată reiese în mod clar că, în privința acestei probleme, comportamentul incriminat privește numai software-ul de aplicație care constituie playerul Windows Media Player, cu excluderea oricărei alte tehnologii multimedia cuprinse în sistemul de operare Windows pentru PC-uri client [a se vedea în special considerentele (1019) și (1020) ale deciziei atacate]. Trebuie constatat că, după cum au arătat în înscrierile lor și în cadrul ședinței Comisia și interveniențele în susținerea concluziilor sale, însăși Microsoft face distincția, în documentația sa tehnică, între fișierele care constituie Windows Media Player și alte fișiere multimedia, în special cele în legătură cu infrastructura multimedia de bază a sistemului de operare. Trebuie amintit și exemplul produsului Microsoft denumit „Windows XP Embedded”, menționat în considerentele (1028)-(1031) ale deciziei atacate și prezentat în cadrul ședinței. Pe plan tehnic, acest produs reprezintă un veritabil sistem de operare pentru PC-uri client, însă condițiile licențelor Microsoft limitează utilizarea sa la anumite aparate specializate, cum ar fi bancomatele și decodoarele. Particularitatea acestui produs este că permite inginerilor IT să selecționeze componentele sistemului de operare. Pentru a proceda astfel, aceștia accesează cu ajutorul unui instrument denumit „Target Designer” un meniu care prezintă componentele pe care le pot include sau exclude din sistemul lor de operare. Or, printre aceste componente figurează tocmai Windows Media Player. Trebuie adăugat că meniul respectiv conține intrări separate pentru infrastructura multimedia, pe de o parte, și pentru aplicațiile multimedia, pe de altă parte, și că Windows Media Player este inclus în mod expres printre aceste din urmă aplicații.

- 917 Mai întâi, trebuie observat că, după cum arată Comisia în mod întemeiat în considerentul (803) al deciziei atacate, problema diferențierii produselor în scopul unei analize în temeiul articolului 82 CE trebuie să fie apreciată ținând seama de cererea consumatorilor. De altfel, trebuie constatat că Microsoft împărtășește această opinie (a se vedea punctul 890 de mai sus).
- 918 Comisia a precizat la același considerent, tot în mod întemeiat, că, în lipsa unei cereri independente pentru produsul pretins legat, nu poate fi vorba despre produse distincte și, prin urmare, de o vânzare legată abuzivă.
- 919 Nu poate fi acceptat argumentul susținut de Microsoft potrivit căruia Comisia ar fi aplicat așadar un criteriu eronat și ar fi trebuit, în realitate, să fi cercetat dacă pretinsul produs care leagă era oferit în mod regulat fără produsul legat sau dacă consumatorii „dor[eau] Windows fără funcționalitate multimedia”.
- 920 Într-adevăr, în primul rând, poziția Comisiei este susținută de jurisprudență (a se vedea în acest sens Hotărârea din 14 noiembrie 1996, Tetra Pak/Comisia, punctul 293 de mai sus, punctul 36, Hotărârea din 12 decembrie 1991, Hilti/Comisia, punctul 859 de mai sus, punctul 67, și Hotărârea din 6 octombrie 1994, Tetra Pak/Comisia, punctul 293 de mai sus, punctul 82).
- 921 În al doilea rând, după cum arată în mod întemeiat Comisia în înscrisurile sale, a argumentul invocat de Microsoft, întemeiat pe ideea potrivit căreia nu ar exista cerere pentru un sistem de operare Windows pentru PC-uri client lipsit de player multimedia care permite o recepție continuă, înseamnă de fapt să se susțină că produse complementare nu pot constitui produse distincte în scopul aplicării articolului 82 CE, ceea ce ar fi contrar jurisprudenței comunitare în materie de vânzări legate. Cu privire la cauza Hilti, de exemplu, se poate presupune că nu exista cerere pentru achiziționarea unui încărcător pentru un pistol de fixare fără furnizarea

complementară de cuie, întrucât un încărcător fără cuie este inutil. Or, acest lucru nu a împiedicat instanța comunitară să considere că aceste două produse făceau parte din piețe distincte.

- 922 În cazul produselor complementare, cum ar fi sistemele de operare pentru PC-uri client și software-urile de aplicație, este foarte posibil ca, în privința consumatorilor, aceștia să dorească să obțină produsele împreună, dar din surse diferite. De exemplu, faptul că cea mai mare parte a utilizatorilor de PC-uri client doresc ca sistemul lor de operare pentru PC-uri client să fie însoțit de un software de procesor de text nu are drept efect transformarea acestor produse diferite într-un unic produs în scopul aplicării articolului 82 CE.
- 923 Argumentul invocat de Microsoft nu ține seama de rolul specific de intermediar al producătorilor de echipament original, care combină hardware și software provenind din diferite surse pentru a oferi utilizatorului final un PC gata de utilizare. După cum constată foarte corect Comisia în considerentul (809) al deciziei atacate, dacă producătorii de echipament original și consumatorii ar avea posibilitatea să obțină Windows fără Windows Media Player, aceasta nu ar însemna neapărat că ar opta pentru un sistem Windows fără niciun player multimedia care permite o recepție continuă. Producătorii de echipament original ar răspunde la cererea consumatorilor pentru un player multimedia preinstalat pe sistemul de operare și ar oferi o combinație de software incluzând un player multimedia care permite o recepție continuă și care funcționează cu Windows, diferența fiind totuși că acest player nu ar fi în mod necesar Windows Media Player.
- 924 În al treilea rând, și în orice situație, argumentul Microsoft nu poate fi admis, întrucât, după cum constată Comisia în considerentul (807) al deciziei atacate, există o cerere pentru sisteme de operare pentru PC-uri client fără playere multimedia care permit o recepție continuă, de exemplu, din partea companiilor care se tem că angajații acestora ar putea să le utilizeze în scopuri neprofesionale. Acest fapt nu este contestat de Microsoft.

925 În continuare, Tribunalul constată că o serie de elemente bazate pe natura și pe caracteristicile tehnice ale produselor în cauză, pe situațiile de fapt observate pe piață, pe istoricul dezvoltării produselor respective, precum și pe practica comercială a Microsoft demonstrează existența unei cereri distincte a consumatorilor pentru playerele multimedia care permit o recepție continuă.

926 În această privință, în primul rând, trebuie amintit că sistemul de operare Windows pentru PC-uri client este un software de sistem, în timp ce Windows Media Player este un software de aplicație. După cum arată Comisia în considerentul (37) al deciziei atacate, „«[s]oftware-urile de sistem» controlează hardware-ul computerului, căruia îi transmit instrucțiunile din partea «software-urilor de aplicație», proiectate pentru a răspunde unei nevoi specifice a utilizatorului, ca, de exemplu, un procesor de text, proiectat pentru a răspunde nevoilor de manipulare a textelor în format digital”, iar „sistemele de operare sunt software-uri de sistem care controlează funcțiile de bază ale unui computer și permit utilizatorului să folosească acest computer cu software-uri de aplicație”. Mai general, trebuie arătat că din descrierea acestor produse, cuprinsă în considerentele (324)-(342) și (402)-(425) ale deciziei atacate, reiese că sistemele de operare pentru PC-uri client și playerele multimedia care permit o recepție continuă diferă în mod clar pe planul funcționalităților.

927 În al doilea rând, trebuie constatat că există distribuitori care dezvoltă și furnizează playere multimedia care permit o recepție continuă pe bază autonomă, independent de sistemele de operare pentru PC-uri client. Astfel, Apple furnizează playerul QuickTime separat de sistemele de operare pentru PC-uri client. Un alt exemplu, deosebit de convingător, este cel al RealNetworks, principalul concurent al Microsoft pe piața playerelor multimedia care permit o recepție continuă, care nu dezvoltă și nici nu vinde sisteme de operare pentru PC-uri client. Trebuie arătat în această privință că, potrivit jurisprudenței, faptul că există pe piață societăți independente specializate în fabricarea și vânzarea produsului legat reprezintă un indiciu serios al existenței unei piețe distincte pentru acest produs (a se vedea în acest sens Hotărârea

din 14 noiembrie 1996, Tetra Pak/Comisia, punctul 293 de mai sus, punctul 36, Hotărârea din 12 decembrie 1991, Hilti/Comisia, punctul 859 de mai sus, punctul 67, și Hotărârea din 6 octombrie 1994, Tetra Pak/Comisia, punctul 293 de mai sus, punctul 82).

928 În același sens, în al treilea rând trebuie arătat că Microsoft, după cum a confirmat în răspunsul la o întrebare scrisă a Tribunalului, dezvoltă și comercializează versiuni ale Windows Media Player destinate să funcționeze cu sisteme de operare pentru PC-uri client concurente cu ale sale, în speță sistemele Mac OS X aparținând Apple și Solaris aparținând Sun. În mod similar, RealPlayer aparținând RealNetworks funcționează, printre altele, cu sistemele de operare Windows, Mac OS X, Solaris și cu anumite sisteme UNIX.

929 În al patrulea rând, playerul Windows Media Player poate fi descărcat, independent de sistemul de operare Windows pentru PC-uri client, de pe site-ul internet al Microsoft. În aceeași ordine de idei, trebuie reținut că Microsoft procedează la upgrade-uri ale acestui player independent de introducerea pe piață sau de upgrade-urile sistemului său de operare Windows pentru PC-uri client.

930 În al cincilea rând, trebuie arătat că Microsoft desfășoară activități de promovare dedicate în mod specific playerului Windows Media Player [a se vedea considerentul (810) al deciziei atacate].

931 În al șaselea rând, trebuie observat că, după cum arată în mod pertinent Comisia în considerentul (813) al deciziei atacate, Microsoft oferă acorduri de licență SDK care diferă după cum se referă la sistemul de operare Windows pentru PC-uri client sau la tehnologiile Windows Media. Există astfel un acord de licență SDK specific pentru Windows Media Player.

932 În sfârșit, în al șaptelea rând, în pofida vânzării legate practicate de Microsoft, un număr deloc neglijabil de consumatori continuă să achiziționeze separat de sistemul lor de operare pentru PC-uri client playere multimedia concurente ale Windows Media Player, ceea ce demonstrează că aceștia consideră cele două produse ca fiind distincte.

933 Potrivit cerințelor legale, din elementele de mai sus rezultă că în mod corect Comisia a considerat că sistemele de operare pentru PC-uri client, pe de o parte, și playerele multimedia care permit o recepție continuă, pe de altă parte, constituiau două produse distincte în scopul aplicării articolului 82 CE.

934 Această concluzie nu este infirmată de celelalte argumente invocate de Microsoft.

935 În primul rând, cu privire la argumentul Microsoft potrivit căruia integrarea playerului Windows Media Player în sistemul de operare Windows începând din mai 1999 constituie o etapă normală și necesară în evoluția acestui sistem și se încadrează în contextul îmbunătățirii constante a funcționalității sale multimedia, este suficient să se constate că faptul că o vânzare legată intervine sub forma unei integrări tehnice a unui produs în alt produs nu are drept consecință ca, din punctul de vedere al aprecierii impactului său pe piață, această integrare să nu poată fi calificată drept vânzare legată a două produse distincte.

936 După cum însăși Microsoft a admis în răspunsul la o întrebare adresată de Tribunal în cadrul ședinței, decizia sa de a furniza WMP 6 ca funcționalitate integrată în sistemul de operare Windows începând cu luna mai 1999 nu rezulta dintr-o constrângere de ordin tehnic. La acea dată, nimic nu împiedica Microsoft să distribuie acest player multimedia în același mod în care distribuia, începând din iunie 1998, playerul anterior, și anume NetShow, care era inclus pe CD-ul de instalare al Windows 98, fiind subînțeles în această privință că niciuna dintre cele patru instalări implicite ale

Windows 98 nu prevedea instalarea NetShow, aceasta trebuind să fie realizată de utilizatori dacă doreau să folosească acest player.

937 În plus, argumentul Microsoft potrivit căruia integrarea Windows Media Player în sistemul de operare Windows ar fi fost dictată de motive de ordin tehnic este puțin credibil în lumina conținutului anumitor comunicații interne. Astfel, din e-mailul trimis de domnul Bay domnului Gates la 3 ianuarie 1999 (a se vedea punctul 911 de mai sus) reiese că integrarea Windows Media Player în Windows urmărea înainte de toate întărirea potențialului concurențial al Windows Media Player în raport cu RealPlayer, prezentându-l ca un element al Windows, iar nu ca un software de aplicație susceptibil să fie comparat cu RealPlayer.

938 În al doilea rând, Microsoft nu poate invoca lipsa demonstrării, de către Comisie, a faptului că funcționalitatea multimedia nu este legată, prin natura sa ori potrivit uzanțelor comerciale, de sistemele de operare pentru PC-uri client.

939 Într-adevăr, *primo*, din considerațiile prezentate la punctele 925-932 de mai sus reiese că sistemele de operare pentru PC-uri client și playerele multimedia care permit o recepție continuă nu constituie, prin natura lor, produse indisociabile. Deși este adevărat că există o legătură între un sistem de operare pentru PC-uri client precum Windows și un software de aplicație precum Windows Media Player, în sensul că cele două produse se găsesc pe același computer din punctul de vedere al utilizatorului și că un player multimedia nu funcționează decât în prezența unui sistem de operare, acest lucru nu semnifică totuși că cele două produse nu sunt disociabile pe plan economic și comercial în scopul aplicării normelor de concurență.

940 *Secundo*, după cum subliniază în mod întemeiat Comisia, este dificil să se vorbească de uzanțe comerciale într-un sector care este controlat în proporție de 95 % de Microsoft.

941 *Tertio*, Microsoft nu poate invoca faptul că vânzătorii de sisteme de operare pentru PC-uri client concurente le cuplează de asemenea cu un player multimedia care permite o recepție continuă. Într-adevăr, pe de o parte, Microsoft nu face dovada că o astfel de practică de cuplare era deja realizată de concurenții săi la data la care a început vânzarea legată abuzivă. Pe de altă parte, trebuie să se constate că, departe de a infirma teza Comisiei, comportamentul comercial al concurenților respectivi o susține. Într-adevăr, după cum reiese în special din considerentele (822) și (823) ale deciziei atacate și după cum arată Comisia în înscrisurile sale, anumiți vânzători de sisteme de operare concurente ale Microsoft care le furnizează cu un player multimedia fac instalarea acestuia facultativă, permițând dezinstalarea completă, sau oferă o selecție de playere multimedia diferite.

942 *Quarto*, în orice situație reiese din jurisprudență că, și atunci când vânzarea legată a două produse este conformă cu uzanțele comerciale sau atunci când există o legătură naturală între cele două produse în cauză, aceasta poate totuși să constituie un abuz în sensul articolului 82 CE, cu excepția cazului în care este justificată în mod obiectiv (Hotărârea din 14 noiembrie 1996, Tetra Pak/Comisia, punctul 293 de mai sus, punctul 37).

943 În sfârșit, în al treilea rând, cu privire la argumentul invocat de Microsoft în cadrul ședinței și întemeiat pe absența succesului versiunii decuplate a Windows pe care a introdus-o pe piață în aplicarea măsurii corective, și acesta trebuie să fie respins. Într-adevăr, după cum s-a arătat deja la punctul 260 de mai sus, legalitatea unui act comunitar se apreciază în funcție de elementele de fapt și de drept existente la data la care a fost adoptat actul. În plus, eventualele îndoieli cu privire la eficacitatea măsurii corective impuse de către Comisie nu demonstrează în sine că aprecierea acesteia din urmă privind existența a două produse distincte ar fi eronată.

944 Din toate considerațiile anterioare trebuie concluzionat că în mod întemeiat Comisia a constatat că sistemele de operare pentru PC-uri client și playerele multimedia care permit o recepție continuă constituiau produse distincte.

c) Cu privire la faptul că nu există posibilitatea pentru consumatori de a obține produsul care leagă fără produsul legat

Decizia atacată

945 În considerentele (826)-(834) ale deciziei atacate, Comisia urmărește să demonstreze că a treia condiție cerută pentru a constata o vânzare legată abuzivă, și anume aceea privind constrângerea, este îndeplinită în prezenta cauză, în sensul că Microsoft nu lasă consumatorilor posibilitatea să obțină sistemul de operare Windows pentru PC-uri client fără playerul Windows Media Player.

946 În primul rând, Comisia arată că, în mod normal, producătorii de echipament original care obțin sistemul de operare Windows cu licență de la Microsoft în vederea preinstalării sale pe un PC client sunt „destinatarii direcți” ai acestei constrângeri și o repercutează asupra utilizatorilor finali [considerentul (827) al deciziei atacate]. Comisia precizează în această privință că, în temeiul sistemului de acordare a licențelor al Microsoft, producătorii de echipament original trebuie să obțină licențe pentru sistemul de operare Windows cu Windows Media Player preinstalat. Într-adevăr, Microsoft nu acordă licențe pentru acest sistem fără Windows Media Player. Producătorii de echipament original care doresc să instaleze pe Windows un alt player multimedia nu pot să facă acest lucru decât adăugându-l la playerul Windows Media Player. În considerentul (829) al deciziei atacate, Comisia adaugă că nu există niciun mijloc tehnic pentru a dezinstala Windows Media Player.

947 În al doilea rând, Comisia susține că tranzacția americană nu schimbă cu nimic această situație, întrucât „[o]ferirea posibilității de a ascunde punctele de acces utilizator la produs nu permite clienților Microsoft să obțină Windows fără [Windows Media Player]” [considerentul (828) al deciziei atacate].

948 În al treilea rând, Comisia consideră că Microsoft nu poate invoca faptul că, pentru a obține Windows Media Player, consumatorii nu trebuie să plătească suplimentar, întrucât articolul 82 al doilea paragraf litera (d) CE nu menționează „plățile” atunci când se referă la „prestații suplimentare” [considerentul (831) al deciziei atacate]. Comisia adaugă că prețul acestui player este probabil „disimulat” în prețul global practicat pentru vânzarea legată a Windows și a Windows Media Player (nota de subsol 971 din decizia atacată).

949 În al patrulea rând, Comisia arată că nimic din cuprinsul articolului 82 CE nu lasă să se înțeleagă necesitatea constrângerii consumatorilor pentru a utiliza produsul „legat”. Comisia susține că, în măsura în care vânzarea legată riscă să restrângă concurența, nu este necesar să se determine dacă consumatorii sunt forțați să cumpere sau să utilizeze Windows Media Player [considerentele (832) și (833) ale deciziei atacate].

Argumentele părților

950 Microsoft, susținută de CompTIA, de DMDsecure și alții, de ACT, de TeamSystem, de Mamut și de Exor, afirmă că în speță nu poate fi vorba de „prestații suplimentare” în sensul articolului 82 al doilea paragraf litera (d) CE.

951 În sprijinul acestei afirmații, Microsoft susține mai întâi că, pentru funcționalitatea multimedia a Windows, consumatorii nu trebuie să plătească niciun supliment. Microsoft arată că această funcționalitate este o caracteristică a Windows și este inclusă în prețul total al sistemului de operare. Spre deosebire de cauza în care s-a pronunțat Hotărârea Hoffmann-La Roche/Comisia, punctul 664 de mai sus, și de cauza Hilti, Microsoft nu ar impune niciun dezavantaj financiar care ar putea descuraja consumatorii să utilizeze produsele concurenților.

952 Microsoft arată în continuare că nu este obligatoriu pentru consumatori să utilizeze funcționalitatea multimedia a Windows. Aceștia ar putea utiliza chiar funcția „Set Program Access & Defaults” din Windows, pe care Microsoft a creat-o ca urmare a tranzacției americane, aprobată prin Hotărârea District Court din 1 noiembrie 2002, pentru a exclude orice acces al utilizatorului final la această funcționalitate și pentru a instala un player multimedia concurent ca gestionar implicit al diverselor tipuri de fișiere multimedia.

953 În sfârșit, Microsoft arată că, spre deosebire de cauzele Tetra Pak II și Hilti, consumatorii nu sunt împiedicați în niciun mod să instaleze și să utilizeze playerele multimedia ale întreprinderilor terțe în locul sau în plus față de funcționalitatea multimedia a Windows. Microsoft arată că, în considerentul (860) al deciziei atacate, Comisia menționează de altfel că, în medie, consumatorii utilizează 1,7 playere multimedia în fiecare lună și precizează că această cifră este în creștere.

954 În replică, Microsoft adaugă că teza susținută de către Comisie are drept consecință privarea de orice efect util a articolului 82 CE. Într-adevăr, dacă această teză ar fi acceptată, acest lucru ar avea drept consecință eliminarea cerinței unei „constrângeri” în materie de vânzări legate abuzive, ceea ce ar contraveni principiilor economice solide.

955 Comisia susține că argumentele pe care Microsoft le invocă în sprijinul tezei sale potrivit căreia în speță nu poate fi vorba de „prestații suplimentare” în sensul articolului 82 al doilea paragraf litera (d) CE au fost deja respinse în considerentele (826)-(834), (960) și (961) ale deciziei atacate. Aceste argumente nu și-ar găsi nicio susținere în jurisprudență și ar priva de orice efect util articolul 82 CE. Comisia subliniază că există constrângere atunci când o întreprindere dominantă își privează clienții de alegerea reală de a achiziționa produsul care leagă fără produsul legat.

956 Comisia evidențiază că articolul 82 al doilea paragraf litera (d) CE nu conține nicio mențiune a unei „plăți”. Prin argumentul său, Microsoft ar lăsa să se înțeleagă că nu poate fi vorba despre o atingere adusă concurenței atunci când o întreprindere dominantă solicită un preț uniform, în loc de două prețuri separate, pentru două produse sau impune un produs consumatorilor fără să factureze un preț suplimentar. Microsoft ar face astfel o confuzie între problema constrângerii și cea a atingerii aduse concurenței.

957 Comisia adaugă că din cuprinsul articolului 82 CE nu reiese nici că clienții ar trebui obligați să utilizeze produsul legat sau să fie împiedicați să utilizeze produse de înlocuire a produsului legat fabricate de concurenți. Dimpotrivă, Comisia susține că problema dacă consumatorii sau furnizorii de software și de conținut suplimentare sunt sau nu sunt susceptibili să utilizeze produsul legat în detrimentul produselor concurente negrupate este în mod clar relevantă pentru a examina condiția privind excluderea concurenței.

958 Ca răspuns la susținerea Microsoft potrivit căreia o medie de 1,7 playere multimedia sunt utilizate în fiecare lună de consumatori, Comisia arată că aceștia nu pot înlocui Windows Media Player cu un alt player multimedia pe PC-ul lor, ci pot doar să adauge pe acesta un al doilea player multimedia. Această cifră nu ar putea așadar să determine ignorarea faptului că Windows Media Player este întotdeauna preinstalat pe PC-urile care rulează Windows.

959 În sfârșit, ca răspuns la o întrebare scrisă a Tribunalului, Comisia a menționat că tranzacția americană nu obliga Microsoft să elimine accesul utilizatorului final la Windows Media Player, ci numai să mascheze acest acces, astfel încât acest player să rămână preinstalat și complet activ pe PC. Prin urmare, producătorii de echipament original și utilizatorii finali ar fi în continuare constrânși să achiziționeze simultan Windows Media Player și Windows. Făcând trimitere la considerentul (852) al deciziei atacate, în răspunsul său Comisia a arătat și că Microsoft proiectase un mecanism de mascare astfel încât Windows Media Player putea să treacă peste parametrii implicați și să repara atunci când utilizatorul accesa, prin Internet Explorer, fișiere multimedia redade în flux pe internet.

Aprecierea Tribunalului

960 Microsoft consideră, în esență, că integrarea playerului Windows Media Player în sistemul de operare Windows pentru PC-uri client nu implică nicio constrângere sau prestație suplimentară în sensul articolului 82 al doilea paragraf litera (d) CE. În sprijinul tezei sale, Microsoft subliniază că, în primul rând, consumatorii nu plătesc niciun supliment pentru funcționalitatea multimedia a Windows, în al doilea rând, că aceștia nu sunt obligați să utilizeze această funcționalitate și că, în al treilea rând, consumatorii nu sunt în niciun mod împiedicați să instaleze și să utilizeze playere multimedia concurente.

961 Tribunalul arată că nu se poate contesta că, drept consecință a comportamentului incriminat, consumatorii nu au posibilitatea de a achiziționa sistemul de operare Windows pentru PC-uri client fără să achiziționeze simultan Windows Media Player, ceea ce înseamnă (a se vedea punctul 864 de mai sus) că cerința privind condiționarea încheierii contractelor de acceptarea de către parteneri a unor prestații suplimentare trebuie să fie considerată îndeplinită.

962 După cum arată în mod întemeiat Comisia în considerentul (827) al deciziei atacate, în cea mai mare parte a cazurilor această constrângere se exercită mai întâi asupra producătorilor de echipament original și se repercutează în continuare asupra consumatorilor. Producătorii de echipament original, a căror sarcină constă în asamblarea PC-urilor client, instalează în special pe acestea un sistem de operare pentru PC-uri client furnizat de un distribuitor de software sau dezvoltat de ei înșiși. Producătorii de echipament original care doresc să instaleze un sistem de operare Windows pe PC-urile client pe care le assemblează trebuie să obțină în acest scop o licență de la Microsoft. Or, în temeiul sistemului de acordare de licențe aplicat de Microsoft, nu este posibilă obținerea unei licențe având ca obiect sistemul de operare Windows fără Windows Media Player. Trebuie precizat, în acest context, că este clar că marea majoritate a vânzărilor de sisteme de operare Windows pentru PC-uri client este realizată prin intermediul producătorilor de echipament original, și anume prin acordarea de licențe de software achiziționat atunci când este cumpărat un PC client, în timp ce numai 10 % din vânzările acestor sisteme sunt generate prin vânzarea de licențe individuale Windows.

963 Constrângerea astfel exercitată asupra producătorilor de echipament original nu este numai de natură contractuală, ci și de natură tehnică. Într-adevăr, este cert că nu era posibilă pe plan tehnic dezinstalarea Windows Media Player.

964 Întrucât producătorii de echipament original acționează în raporturile cu distribuitorii de software ca intermediari în numele utilizatorilor finali și întrucât furnizează acestora un PC „gata de utilizare”, imposibilitatea de a achiziționa sistemul de operare Windows pentru PC-uri client fără achiziționarea simultană a Windows Media Player se aplică în cele din urmă acestor utilizatori.

965 În cazul mai puțin frecvent în care utilizatorul final achiziționează direct un sistem de operare Windows pentru PC-uri client de la un comerciant cu amănuntul, constrângerea de natură contractuală și tehnică menționată anterior se exercită direct asupra acestui utilizator final.

- 966 Tribunalul consideră că argumentele invocate de Microsoft trebuie să fie respinse.
- 967 Astfel, în primul rând, Microsoft nu poate invoca în mod util faptul că, pentru playerul Windows Media Player, consumatorii nu trebuie să plătească un supliment.
- 968 Într-adevăr, *primo*, deși este adevărat că Microsoft nu facturează prețuri separate pentru Windows Media Player, nu se poate totuși deduce că acest player este furnizat cu titlu gratuit. După cum reiese din punctul 232 din cerere, prețul Windows Media Player este inclus în prețul total al sistemului de operare Windows pentru PC-uri client.
- 969 *Secundo*, în orice caz, nici din articolul 82 al doilea paragraf litera (d) CE și nici din jurisprudența în materie de vânzări legate nu reiese că, pentru a se putea considera că le sunt impuse prestații suplimentare în sensul acestei dispoziții, consumatorii trebuie, în mod inevitabil, să plătească un anumit preț pentru produsul legat.
- 970 În al doilea rând, nu este relevant în cadrul examinării prezentei condiții nici faptul invocat de Microsoft potrivit căruia consumatorii nu sunt obligați să utilizeze playerul Windows Media Player pe care îl găsesc preinstalat pe PC-ul lor client și că pot instala și utiliza pe acesta playere multimedia ale unor întreprinderi terțe. Din nou, nici articolul 82 al doilea paragraf litera (d) CE și nici jurisprudența în materie de vânzări legate nu impun consumatorilor obligația să utilizeze produsul legat sau

interdicția de a utiliza același produs furnizat de un concurent al întreprinderii dominante pentru a putea fi considerată îndeplinită cerința privind condiționarea încheierii contractelor de acceptarea unor prestații suplimentare. De exemplu, după cum arată Comisia în mod temeinic în considerentul (832) al deciziei atacate, în cauza Hilti consumatorii nu erau deloc obligați să utilizeze cuiele marca Hilti pe care le obțineau în același timp cu pistoletele de fixare de aceeași marcă.

- 971 Trebuie arătat că, după cum se va prezenta mai în detaliu în cadrul examinării condiției privind restrângerea concurenței pe piață, din cauza vânzării legate în cauză, pe de o parte producătorii de echipament original sunt descurajați să preinstaleze un al doilea player multimedia care permite o recepție continuă pe PC-urile client și, pe de altă parte, consumatorii sunt motivați să utilizeze Windows Media Player în detrimentul playerelor multimedia concurente, deși acestea din urmă ar fi de o calitate superioară.
- 972 Cu privire la argumentul Microsoft întemeiat pe anumite măsuri pe care le-a adoptat în aplicarea tranzacției americane (a se vedea punctul 952 de mai sus), acesta trebuie de asemenea să fie respins.
- 973 Într-adevăr, pe de o parte, această tranzacție a fost încheiată abia în noiembrie 2001, iar în august și în septembrie 2002 Microsoft a luat măsurile impuse de aceasta în ceea ce privește software-urile integratoare (inclusiv Windows Media Player). Or, vânzarea legată abuzivă începuse în mai 1999. Trebuie de asemenea arătat că tranzacția americană avea o durată limitată până în 2007.
- 974 Pe de altă parte, după cum constată în mod întemeiat Comisia în considerentul (828) al deciziei atacate, măsurile care au fost luate de Microsoft în aplicarea tranzacției americane nu au avut drept consecință să permită consumatorilor să achiziționeze sistemul de operare Windows pentru PC-uri client fără a trebui să achiziționeze simultan Windows Media Player. În temeiul acestei tranzacții, Microsoft era obligată

doar să îndepărteze pictograma Windows Media Player care apărea pe ecran și punctele de acces similare, precum și să dezactiveze executarea automată a acestui player. Întrucât Windows Media Player rămânea astfel preinstalat și complet activ, producătorii de echipament original și consumatorii continuau să fie constrânși să achiziționeze cele două produse împreună. În plus, după cum se arată în considerentul (852) al deciziei atacate, Microsoft a conceput mecanismul astfel încât Windows Media Player putea să treacă peste parametrii implicați și să reapară atunci când utilizatorul accesa, prin Internet Explorer, fișiere multimedia redade în flux pe internet.

975 Reiese din toate considerațiile de mai sus că în mod întemeiat Comisia a constatat că era îndeplinită în prezenta cauză condiția privind impunerea de prestații suplimentare.

d) Cu privire la restrângerea concurenței

Decizia atacată

976 În considerentele (835)-(954) ale deciziei atacate, Comisia analizează cea de a patra condiție cerută pentru a constata o vânzare legată abuzivă, și anume cea privind restrângerea concurenței.

977 Analiza are ca punct de plecare considerentul (841) al deciziei atacate, care are următorul cuprins:

„Există [...] împrejurări care justifică, în ceea ce privește vânzarea legată a playerului [Windows Media Player], o examinare mai atentă a efectelor pe care această

practică le produce asupra concurenței. Chiar dacă în cazurile clasice de vânzări legate Comisia și instanța comunitară au considerat că vânzarea legată a unui produs distinct împreună cu produsul dominant reprezenta indiciul efectului de excludere pe care această practică îl avea asupra concurenților, [trebuie arătat că,] în speță, utilizatorii pot să își procure – și își procură într-o anumită măsură – playere multimedia concurente [ale Windows Media Player] de pe internet, uneori gratuit. Există așadar motive întemeiate pentru a nu se presupune, fără o analiză suplimentară, că vânzarea legată a Windows Media Player constituie un comportament susceptibil, prin natura sa, să restrângă concurența.”

978 În continuare, Comisia adoptă în decizia atacată un raționament în trei etape.

979 În prima etapă, Comisia stabilește că vânzarea legată determină omniprezența playerului Windows Media Player pe PC-urile client la scară mondială [considerentele (843)-(878) ale deciziei atacate].

980 În acest context, Comisia arată, în primul rând, că sistemul de operare Windows pentru PC-uri client este preinstalat pe mai mult de 90 % din PC-urile client vândute în lume, astfel încât, prin cuplarea Windows Media Player cu Windows, Microsoft face ca playerul său să beneficieze de omniprezența Windows pe PC-urile client. Comisia susține că utilizatorii care găsesc Windows Media Player preinstalat pe PC-ul lor client sunt în general mai puțin înclinați să utilizeze un alt player multimedia [considerentele (843)-(848) ale deciziei atacate].

981 În al doilea rând, Comisia consideră că posibilitatea de a încheia acorduri de distribuție cu producătorii de echipament original constituie un mijloc de distribuție a playerelor multimedia mai puțin eficace decât vânzarea legată practică de Microsoft [considerentele (849)-(857) ale deciziei atacate].

982 În al treilea rând, Comisia consideră că nici descărcarea de playere multimedia de pe internet și nici celelalte canale de distribuție, printre care figurează vânzarea legată a unui player multimedia cu alte software-uri sau servicii de acces la internet și vânzarea cu amănuntul a playerelor multimedia, nu pot contrabalansa omniprezența playerului Windows Media Player [considerentele (858)-(876) ale deciziei atacate].

983 În a doua etapă, Comisia examinează efectele acestei vânzări legate asupra furnizorilor de conținut și al dezvoltatorilor de software, precum și pe anumite piețe adiacente [considerentele (879)-(899) ale deciziei atacate]. Comisia consideră, în esență, că, având în vedere efectele de rețea indirecte care caracterizează piața playerelor multimedia, „omniprezența codului [Windows Media Player] conferă acestui player un avantaj important asupra produselor concurente, susceptibil să producă un efect dăunător asupra structurii concurenței pe această piață” [considerentul (878) al deciziei atacate].

984 În acest context, Comisia subliniază mai întâi că, pe baza procentelor de instalare și de utilizare a playerelor multimedia, furnizorii de conținut și dezvoltatorii de software aleg tehnologia pentru care vor dezvolta un software complementar. Comisia susține că acești operatori au tendința de a-și dezvolta soluțiile pe baza playerului Windows Media Player, întrucât acesta le dă posibilitatea de a ajunge la toți utilizatorii de Windows, și anume mai mult de 90 % din utilizatorii de PC-uri client. Comisia adaugă că produsele software complementare, odată ce sunt codificate în formatele „multimedia proprietate Windows Media”, nu pot funcționa cu playere multimedia concurente decât dacă Microsoft acordă licențe pentru tehnologia corespunzătoare.

985 În considerentele (883)-(891) ale deciziei atacate, Comisia examinează, mai precis, situația furnizorilor de conținut. Aceasta arată în special că, având în vedere faptul că oferirea de suport pentru numeroase tehnologii diferite generează costuri suplimentare de dezvoltare, de infrastructură și de gestionare, furnizorii de conținut au tendința de a acorda prioritate unui singur set de tehnologii. Comisia arată de

asemenea că faptul că un player multimedia determinat care încorporează un anumit număr de tehnologii multimedia este instalat pe scară largă este un factor important de natură să convingă furnizorii de conținut să creeze conținuturi multimedia pentru tehnologiile utilizate de acest player. Prin susținerea celui mai răspândit player multimedia, aceștia ar maximiza, într-adevăr, numărul potențial de utilizatori ai propriilor lor produse. Comisia consideră că omniprezența Windows Media Player pe PC-urile client care rulează Windows asigură așadar pentru Microsoft un avantaj concurențial care nu este legat de calitățile intrinseci ale produsului.

986 În considerentele (892)-(896) ale deciziei atacate, Comisia examinează situația dezvoltatorilor de software. Comisia arată, în esență, că dezvoltatorii de software sunt stimulați să creeze aplicații destinate funcționării doar pe platforma Windows Media Player, iar nu pe mai multe platforme diferite, aceștia putând astfel să ajungă la cvasitotalitatea utilizatorilor potențiali ai produselor lor, să își acopere cheltuielile și să rentabilizeze utilizarea resurselor lor limitate în materie de dezvoltare. Comisia subliniază că din anumite rezultate ale investigației de piață din 2003 reiese că dezvoltarea de aplicații care suportă mai multe tehnologii multimedia generează costuri suplimentare.

987 În considerentele (897)-(899) ale deciziei atacate, Comisia constată că omniprezența Windows Media Player pe PC-urile client are efecte pe anumite piețe adiacente, cum ar fi cea a playerelor multimedia instalate pe terminale mobile, a decodoarelor, a soluțiilor DRM (administrarea drepturilor digitale) și a difuzării de muzică on-line.

988 În sfârșit, în a treia etapă, Comisia examinează evoluția pieței conform studiilor de piață realizate de societățile Media Metrix, Synovate și Nielsen/NetRatings [considerentele (900)-(944) ale deciziei atacate]. Comisia consideră, în esență, că datele conținute în aceste studii „indică în mod invariabil o tendință în favoarea utilizării [Windows Media Player] și a formatelor Windows Media în detrimentul principalelor playere multimedia concurente și al tehnologiilor asociate” [considerentul (944) al deciziei atacate].

Argumentele părților

989 Mai întâi, Microsoft arată că a fost adăugată de către Comisie o condiție care privește excluderea concurenților de pe piață și care nu este în mod normal luată în considerare pentru a aprecia existența unei vânzări legate abuzive. Aceasta amintește că, în considerentul (841) al deciziei atacate, Comisia a recunoscut că prezenta cauză nu reprezenta un „caz clasic de vânzare legată” și că existau „motive întemeiate pentru a nu presupune, fără o analiză suplimentară, că vânzarea legată a Windows Media Player constitu[ia] un comportament susceptibil, prin natura sa, să restrângă concurența”. Microsoft reiterează că, ulterior, Comisia a considerat că exista un efect de excludere a concurenților de pe piață întemeindu-se pe o teorie nouă și foarte speculativă (a se vedea punctul 846 de mai sus).

990 Referindu-se la considerentul (842) al deciziei atacate, Microsoft arată că noua teorie a Comisiei se întemeiază pe existența efectelor de rețea indirecte și pe ideea potrivit căreia concurența ar putea fi restrânsă într-un viitor nedeterminat în ipoteza în care, din cauza largii răspândiri a funcționalității multimedia a Windows, dezvoltatorii de software și furnizorii de conținut ar fi stimulați să dezvolte produse exclusiv pentru Windows Media Player. Această teorie ar prezuma astfel existența unor efecte anticoncurențiale bazându-se pe o ipoteză unică privind comportamentul viitor al terților, asupra cărora Microsoft nu ar avea niciun control.

991 În continuare, Microsoft susține că a luat toate măsurile necesare pentru a garanta că integrarea funcționalității multimedia în Windows nu are drept efect excluderea playerelor multimedia concurente de pe piață. Microsoft adaugă că numeroase dintre aceste măsuri au fost „codificate” în Hotărârea District Court din 1 noiembrie 2002.

992 În susținerea acestui argument, în primul rând, Microsoft invocă o serie de considerații asupra modului în care proiectează Windows.

993 *Primo*, Microsoft se asigură că această integrare nu interferează cu funcționarea playerelelor multimedia concurente. Ar fi astfel posibil din punct de vedere tehnic – și frecvent în practică – ca pe același PC client pe care este instalat Windows să funcționeze unul sau mai multe playere multimedia terțe în plus față de funcționalitatea multimedia a Windows. *Secundo*, playerele multimedia terțe ar fi ușor accesibile pornind de la interfața pentru utilizator a Windows. *Tertio*, Microsoft ar proiecta Windows astfel încât playerele multimedia terțe să furnizeze automat anumite aspecte ale funcționalității multimedia pe care Windows însuși este în măsură să le furnizeze. *Quarto*, datorită unui instrument creat de Microsoft în acest scop, ar fi posibil pentru producătorii de echipament original și pentru consumatori să elimine accesul utilizatorului final la Windows Media Player. *Quinto*, Microsoft ar facilita dezvoltarea de aplicații care intră în concurență cu funcționalitatea multimedia a Windows prin dezvăluirea acestei funcționalități prin API publicate.

994 În al doilea rând, Microsoft susține că, în contractele pe care le încheie cu distribuitorii Windows, și anume, în esență, cu producătorii de echipament original, urmărește ca distribuitorii de playere multimedia concurente să păstreze posibilitatea de a distribui propriile produse. Astfel, Microsoft ar prevedea expres că producătorii de echipament original au libertatea să instaleze produsele software pe care le doresc pe PC-urile client care rulează Windows, inclusiv playerele multimedia concurente ale Windows Media Player. În plus, Microsoft le-ar autoriza să propună oferte de acces la internet prin plasarea de pictograme în meniul „Start” și pe desktopul Windows sau prin indicarea acestor oferte pe ecran atunci când Windows este pornit pentru prima dată. Or, furnizorii de acces la internet distribuie și asigură frecvent promovarea playerelelor multimedia concurente cu Windows Media Player.

995 În al treilea rând, Microsoft arată că, în contractele pe care le încheie cu dezvoltatorii de software, cu furnizorii de conținut sau cu orice altă persoană, nu impune niciodată acestora să distribuie Windows Media Player sau să îi asigure promovarea, în mod exclusiv sau în funcție de un procent determinat din vânzările lor totale de software multimedia.

996 În al patrulea rând, Microsoft susține că integrarea funcționalității multimedia în Windows nu împiedică utilizarea pe acest sistem de playere multimedia concurente ale Windows Media Player și nici „distribuția lor masivă”. Microsoft arată că există mai multe metode pentru a asigura distribuția playerelor multimedia concurente, și anume în special preinstalarea de către producătorii de echipament original pe noile PC-uri client, descărcarea de pe internet sau de pe site-uri intranet ale întreprinderilor, integrarea, de către alți dezvoltatori, în produsele lor software și distribuția, de către furnizorii de conținut sau de servicii internet, către utilizatorii produselor și serviciilor lor.

997 În același context, Microsoft precizează, făcând trimitere la un studiu cuprins în anexa A.24.1 la cererea introductivă, că dintr-o investigație recentă reiese că cea mai mare parte a producătorilor de echipament original, atât în Statele Unite, cât și în Europa occidentală, instalează playere multimedia concurente ale Windows Media Player, cum ar fi RealPlayer și QuickTime, pe PC-urile client pe care le assemblează. Afirmatia Comisiei potrivit căreia producătorii de echipament original nu ar instala playere multimedia concurente pe un PC client decât dacă pot să îndepărteze Windows Media Player ar fi așadar inexactă. Microsoft adaugă că tocmai datele referitoare la piață care figurează în decizia atacată demonstrează că utilizarea playerelor multimedia concurente continuă să crească, uneori în proporții identice sau superioare creșterii utilizării funcționalității multimedia a Windows.

998 În sfârșit, Microsoft, susținută cu privire la acest aspect de ACT, pretinde că teoria excluziei concurenților adoptată de Comisie nu ține seama de anumiți factori relevanți și că se bazează pe previziuni contrazise de situația de fapt. Microsoft subliniază că sarcina probei care revine Comisiei este deosebit de dificilă atunci când realizează o analiză în perspectivă.

999 În această privință, Microsoft susține că, în primul rând, Comisia a „ignorat factorii care conduc furnizorii de conținut să utilizeze alte formate decât formatul Windows Media”. Aceasta afirmă că nimic nu permite să se creadă că importanța distribuției unui software multimedia asociat unui format particular este factorul care determină alegerea furnizorilor de conținut în ceea ce privește formatul în care să codifice produsele. În acest context, Comisia este criticată de Microsoft pentru că nu a chestionat furnizorii de conținut, în cadrul investigației de piață din 2003, dacă alți factori influențau deciziile lor în materie de codificare.

1000 Microsoft critică afirmația Comisiei potrivit căreia furnizorii de conținut suportă costuri suplimentare atunci când își pun la dispoziție produsele în mai mult de un format. Microsoft susține că ar fi trebuit să fie dovedit de către Comisie faptul că cheltuielile ocazionate de furnizarea de conținut într-un format suplimentar depășesc avantajele care rezultă din această situație. În realitate, Comisia ar fi reunit – fără să țină totuși seama de ele – elemente de probă care stabilesc că acele costuri legate de punerea la dispoziție a conținutului într-un format multimedia determinat reprezentau o parte nesemnificativă a costurilor totale. Referindu-se la considerentul (894) al deciziei atacate, Microsoft adaugă că „[f]aptul de a codifica în a doua tehnologie multimedia costă [...] numai 50 % din costul codificării într-o primă tehnologie multimedia”. Susținută cu privire la acest aspect de CompTIA și de ACT, reclamanta concluzionează că faptul de a oferi mai multe formate multimedia antrenează economii de scară și că al doilea format va fi oferit chiar dacă este mult mai puțin popular în rândul utilizatorilor.

1001 Microsoft arată de asemenea că nici măcar furnizorii de conținut care se bazează doar pe un singur format nu au ales Windows Media, chiar și după începerea pretinsului abuz. Astfel, Apple nu ar utiliza tehnologia multimedia Windows nici pentru produsul său iPod, nici pentru magazinul său on-line de muzică iTunes. În plus, dezvoltatorii de software ar fi comunicat Comisiei că utilizează în medie „două din cele trei seturi API cele mai importante (Windows, Real sau QuickTime)”.

1002 În replică, Microsoft, susținută cu privire la acest aspect de DMDsecure și alții, referindu-se la un raport elaborat de unul dintre experții săi (anexa C.16 la replică), afirmă că playerele multimedia ar putea face obiectul unei „reorientări” numai dacă, pe de o parte, utilizarea mai multor playere multimedia ar ocaziona costuri semnificative pentru utilizatorii sau pentru furnizorii de conținut și, pe de altă parte, dacă playerele multimedia ar fi percepute ca omogene în ceea ce privește caracteristicile lor intrinseci și conținutul la care oferă acces. Or, niciuna dintre aceste două condiții nu ar fi îndeplinită în prezenta cauză.

1003 În al doilea rând, Microsoft susține că previziunea realizată în considerentul (984) al deciziei atacate, potrivit căreia o „reorientare” în favoarea formatului Windows Media va interveni într-un „viitor apropiat”, este contrazisă de situația de fapt și de elementele dosarului. Situația de fapt și aceste elemente ar demonstra, într-adevăr, că furnizorii de conținut continuă să recurgă la formate diferite, că playerele multimedia terțe, departe de a fi dispărut de pe piață, sunt în plină expansiune, iar consumatorii nu sunt constrânși să utilizeze Windows Media Player.

1004 În această privință, *primo*, Microsoft arată că din investigația de piață din 2003 reiese că 10 din cei 12 furnizori de conținut care codificau conținutul lor în formate Windows Media realizau codificarea și în alte formate. Astfel, numeroși furnizori de conținut ar continua să recurgă la formate dezvoltate de Apple, de RealNetworks sau de alți distribuitori. Un studiu asupra celor mai vizitate 1 000 de site-uri internet din Statele Unite în cursul perioadei 2001-2004 ar stabili că numărul de site-uri „cu un conținut multimedia oarecare” a crescut cu 47 %, în timp ce numărul de site-uri care utilizează formatele RealNetworks a crescut cu 59 % și cel al site-urilor care utilizează formatele QuickTime cu 79 %.

1005 *Secundo*, Microsoft afirmă că producătorii de echipament original continuă să ofere mai multe playere multimedia pe PC-urile pe care le vând. Astfel, în mai 2004, numărul mediu de playere multimedia terțe instalate pe computerele de uz casnic sau destinate birourilor de mici dimensiuni vândute de principalii producători de echipament original s-ar fi ridicat la 4,3 în ceea ce privește modelele americane și la 2,4 în ceea ce privește modelele europene.

1006 *Tertio*, Microsoft susține că numărul mediu de playere multimedia utilizate de o persoană în fiecare lună a crescut de la 1,5 la sfârșitul anului 1999 la 2,1, în 2004. Microsoft consideră că nu se poate invoca de către Comisie faptul că numărul de utilizatori ai Windows Media Player crește. Ceea ce contează, potrivit Microsoft, este problema dacă numărul de utilizatori ai altor formate este suficient pentru ca furnizorii de conținut să aibă interesul să își codifice produsele în aceste formate. Pe de altă parte, Microsoft contestă temeinicia analogiei pe care Comisia o stabilește cu Netscape Navigator.

1007 Microsoft adaugă că teoria excluderii concurenților de pe piață aplicată de către Comisie este în mod clar lipsită de obiectivitate. Ar reieși, într-adevăr, din decizia atacată că această teorie nu este aplicabilă decât în cazul în care funcționalitatea multimedia cuplată cu Windows este dezvoltată de Microsoft. În mod specific, Comisia nu ar fi aplicat această teorie între 1995 și 1998, atunci când playerul multimedia care permite o recepție continuă al RealNetworks era integrat în Windows.

1008 DMDsecure și alții, ACT, TeamSystem, Mamut și Exor susțin, în esență, aceleași argumente ca și cele ale Microsoft.

1009 Mai întâi, Comisia amintește constatările din considerentul (841) al deciziei atacate și susține că rezultă din „precedente bine cunoscute” că simplul fapt că o întreprindere în poziție dominantă efectuează vânzarea grupată a unui produs distinct cu un produs dominant permite să se concluzioneze că există un efect de excludere a concurenței pe piață. În prezenta cauză, având în vedere particularitățile pieței, Comisia ar fi considerat totuși că „[existau] motive întemeiate pentru a nu se presupune, fără o analiză suplimentară, că vânzarea legată a Windows Media Player [constituia] un comportament susceptibil, prin natura sa, să restrângă concurența”. Comisia precizează că nu a considerat că comportamentul incriminat nu era abuziv în sine, ci că trebuia analizat „în contextul său de piață specific”. Comisia se arată

surprinsă de faptul că Microsoft o critică pentru că a examinat efectul real de excludere a concurenților cauzat de vânzarea legată respectivă și consideră că faptul că a demonstrat un astfel de efect de excludere într-un caz în care acesta este în mod normal prezumat nu implică aplicarea unei noi teorii juridice.

1010 Comisia susține că la finalul analizei sale a constatat că „Microsoft [denatura] procesul normal al concurenței” [considerentul (980) al deciziei atacate] și că „[exista] așadar un risc semnificativ ca practica vânzării legate a playerului Windows Media Player împreună cu Windows să conducă la o slăbire a concurenței astfel încât menținerea unei structuri a concurenței efective să nu mai fie asigurată într-un viitor apropiat” [considerentul (984) al deciziei atacate]. Comisia invocă faptul că, în mod contrar celor susținute de Microsoft, nici în considerentul (984) al deciziei atacate, nici în alt loc din această decizie, nu a afirmat că prin comportamentul abuziv în cauză s-ar ajunge la eliminarea tuturor playerelor multimedia terțe într-un viitor apropiat. Comisia susține că a demonstrat că Microsoft „denatura alegerea și stimulentele participanților pe piață prin vânzarea sa legată” și consideră că o asemenea denaturare a procesului concurențial echivalează cu o restrângere a concurenței în sensul jurisprudenței, „întrucât aceasta este susceptibilă să excludă concurența”. Comisia adaugă că a analizat și efectele reale de excludere a concurenților cauzate de comportamentul abuziv al Microsoft pe baza datelor privind evoluția pieței. Referindu-se la considerentul (944) al deciziei atacate, Comisia susține că aceste date indică în mod invariabil o tendință în favoarea utilizării Windows Media Player și a formatelor Windows Media și confirmă că a existat deja un anumit grad de excludere pe piață.

1011 În continuare, Comisia contestă susținerea Microsoft potrivit căreia aceasta ar fi luat toate măsurile necesare pentru a se asigura că vânzarea legată respectivă nu conduce la excluderea playerelor multimedia concurente ale Windows Media Player de pe piață. Comisia susține că acest comportament abuziv a început în luna mai 1999 și continua încă la data depunerii memoriului în apărare. Comisia arată că tranzacția americană a fost încheiată abia în noiembrie 2001 și că măsurile adoptate în aplicarea acesteia au fost luate abia în lunile august și septembrie 2002. În plus, aceste ultime măsuri ar fi vădit insuficiente pentru a remedia abuzul pe care îl reprezintă

vânzarea legată constatată în decizia atacată. În ceea ce privește diferitele metode de distribuție a playerelor multimedia concurente descrise de Microsoft, Comisia arată, făcând trimitere la considerentele (849)-(877) ale deciziei atacate, că ele nu permit acestor playere să atingă omniprezența pe care Microsoft o poate garanta pentru Windows Media Player datorită vânzării legate în cauză.

1012 Pe de altă parte, Comisia amintește constatările privind excluderea concurenței pe care le-a făcut în decizia atacată, în special în considerentele (844)-(846) și (879)-(882) ale acesteia.

1013 Comisia, susținută cu privire la acest aspect de către SIIA, consideră că propria constatare potrivit căreia vânzarea legată în cauză riscă să excludă concurența de pe piață nu este speculativă, ci se bazează pe o apreciere de fapt a particularităților acestei piețe, precum și a stimulentei pentru furnizorii de conținut și pentru dezvoltatorii de software. Comisia susține că, din Hotărârea Tribunalului din 23 octombrie 2003, Van den Bergh Foods/Comisia (T-65/98, Rec., p. II-4653), reiese că este acceptabil să se țină seama de reacțiile probabile ale terților, și în special ale concurenților sau ale clienților, la acțiunea unilaterală a unei întreprinderi dominante pentru a evalua dacă această acțiune este susceptibilă să conducă la o excludere a concurenței. În prezenta cauză, ar fi incontestabil că Microsoft nu oferă clienților posibilitatea de a achiziționa Windows fără Windows Media Player. În plus, vânzarea legată respectivă ar avea o influență directă asupra terților și ar interfera așadar cu libera lor alegere [considerentele (845), (851), (870), (883), (884) și (895) ale deciziei atacate].

1014 Făcând trimitere la considerentele (879)-(896) ale deciziei atacate, Comisia amintește în acest context că a analizat în mod detaliat impactul comportamentului incriminat, în special prin adresarea de chestionare lungi unui mare număr de furnizori de conținut, de dezvoltatori de software și de proprietari de conținut.

1015 Răspunsurile la aceste chestionare i-ar fi permis să facă următoarele constatări:

- toți furnizorii de conținut care au răspuns la chestionare au arătat că prin crearea unui conținut determinat pentru mai mult de o tehnologie se generează costuri suplimentare [considerentul (884) al deciziei atacate];

- aceiași furnizori de conținut au considerat că numărul de utilizatori ai unei tehnologii date și prezența unui software client multimedia pe PC-uri constituiau factori determinanți pentru alegerea tehnologiei care va fi suportată [considerentul (886) al deciziei atacate];

- anumiți furnizori au declarat chiar că numărul de utilizatori ai unei tehnologii date era „de departe factorul cel mai important” [considerentul (889) al deciziei atacate];

- atât timp cât utilizarea de playere multimedia concurente rămâne semnificativă, suportul de formate suplimentare poate fi avantajos, în raport cu costurile, pentru furnizorii de conținut [considerentul (890) al deciziei atacate];

- dezvoltatorii de software au furnizat răspunsuri în același sens ca și furnizorii de conținut [considerentele (893)-(896) al deciziei atacate];

— astfel, 12 dezvoltatori de software din 13 au răspuns afirmativ la întrebarea dacă aceste costuri suplimentare legate de „suportul multi-format” erau susceptibile, în viitor, să le influențeze decizia de a dezvolta aplicații pentru alte tehnologii decât Windows Media [considerentul (890) al deciziei atacate];

— legând vânzarea Windows de Windows Media Player, Microsoft garantează furnizorilor de conținut și dezvoltatorilor de software că utilizatorii finali vor fi în măsură să redea conținutul lor, cu alte cuvinte, vor putea să aibă acces la o audiență largă; omniprezența Windows Media Player pe PC-urile client care funcționează cu Windows asigură așadar pentru Microsoft un avantaj concurențial care nu este legat de calitățile intrinseci ale acestui produs [considerentul (891) al deciziei atacate].

¹⁰¹⁶ În sfârșit, Comisia respinge susținerea Microsoft potrivit căreia teoria aplicată în prezenta cauză nu ține seama de anumiți factori relevanți și se bazează pe previziuni contrazise de situația de fapt.

¹⁰¹⁷ În această privință, Comisia contestă, în primul rând, că ar fi „ignorat factorii care determină furnizorii de conținut să utilizeze alte formate decât formatul Windows Media”. Aceasta afirmă că, în cererile de informații pe care le-a adresat furnizorilor de conținut, nu s-a referit doar la problema „gradului de prezență” a unui player multimedia și că, în decizia atacată, nu a menționat că gradul respectiv de prezență era singurul factor relevant, ci doar a constatat importanța acestui factor. În orice caz, Microsoft ar recunoaște că furnizorii de conținut iau în considerare factorul respectiv atunci când aleg formatul de codificare a produselor lor și ar admite așadar implicit că „omniprezența inegală obținută prin vânzarea [sa] legată [...] denaturează această [alegere]”.

1018 Comisia adaugă că din întrebările pe care le-a adresat furnizorilor de conținut și dezvoltatorilor de software reiese că acești terți realizează efectiv o analiză comparativă și acordă mai multă importanță costurilor suportului mai multor tehnologii decât avantajelor sale. Comisia arată că însăși Microsoft a menționat că „a codifica un conținut redat în flux în mai multe formate [era] costisitor și [lua] timp pentru furnizorii de conținut” [considerentul (883) al deciziei atacate] și se referă la anumite elemente obținute în cadrul investigației de piață din 2003 [considerentul (884) al deciziei atacate]. Costul suportului mai multor tehnologii, chiar dacă nu este singurul factor care determină alegerea furnizorilor de conținut de a recurge sau nu la codificarea în mai multe formate, ar fi în mod clar un element important luat în considerare de aceștia. Comisia contestă de asemenea că ar fi obținut, în cadrul investigației de piață din 2003, elemente de probă care stabilesc că acele costuri legate de punerea la dispoziție a conținutului într-un format multimedia determinat nu reprezentau decât o parte nesemnificativă a costurilor totale. Dimpotrivă, din informațiile pe care Comisia le-a obținut ar reieși că aceste costuri asociate pregătirii conținuturilor ar fi semnificative.

1019 Pe de altă parte, Comisia contestă temeinicia constatărilor conținute în raportul cuprins în anexa C.16 la replică (a se vedea punctul 1002 de mai sus). Aceasta amintește, mai întâi, că decizia atacată demonstrează că descărcarea nu poate compensa omniprezența pe care Windows Media Player o dobândește datorită vânzării legate în cauză și că această omniprezență denaturează stimulentele furnizorilor de conținut. În continuare, Comisia precizează că, în ceea ce privește concluzia sa referitoare la existența unui abuz de poziție dominantă, aceasta nu se bazează pe constatarea eliminării complete a concurenței sau a „reorientării” pieței. În sfârșit, Comisia afirmă că autorul acestui raport, în primul rând, nu își susține teza, în al doilea rând, nu ține seama de diferitele aspecte importante ale prezentei cauze, cum ar fi „distorsionările cauzate efectelor de rețea prin exercitarea unui efect de pârgie prin intermediul monopolului”, și, în al treilea rând, nu demonstrează că nu sunt îndeplinite acele condiții care susține că sunt necesare pentru „reorientarea” pieței.

1020 În al doilea rând, Comisia, susținută cu privire la acest aspect de către SIIA, contestă afirmația Microsoft potrivit căreia analiza excluderii concurenței realizată în decizia atacată este contrazisă de situația de fapt.

- 1021 Mai întâi, Comisia reiterează că Microsoft prezintă în mod greșit considerentul (984) al deciziei atacate, acesta nefăcând referire la o „reorientare” a pieței, ci indicând numai că vânzarea legată practică de Microsoft riscă să afecteze structura concurenței pe piața playerelor multimedia.
- 1022 În continuare, Comisia invocă faptul că date comerciale pe care le-a reținut în decizia atacată indică în mod invariabil o tendință în favoarea utilizării Windows Media Player și a formatelor Windows Media în detrimentul principalelor playere multimedia concurente [considerentele (906)-(942) ale deciziei atacate]. Ar reieși din aceste date că până în al doilea trimestru al anului 1999, RealPlayer era numărul unu pe piață și avea aproape de două ori mai mulți utilizatori decât Windows Media Player și QuickTime [considerentul (906) al deciziei atacate]. În schimb, din al doilea trimestru al anului 1999 până în al doilea trimestru al anului 2002, numărul total de utilizatori ai Windows Media Player ar fi crescut cu aproximativ 39 de milioane, respectiv o creștere aproape egală cu creșterea cumulată a numărului de utilizatori ai playerelor RealNetworks și Apple [considerentul (907) al deciziei atacate]. Date mai recente ale Nielsen/NetRatings ar indica faptul că Windows Media Player are un avans net asupra RealPlayer (mai mult de 50 % de utilizatori unici în plus) și asupra QuickTime (o creștere de peste trei ori a numărului utilizatorilor unici) și că acest avans a crescut și mai mult din octombrie 2002 până în ianuarie 2004 [considerentul (922) al deciziei atacate]. Tendința descrisă mai sus ar fi comparabilă cu cea prezentată de piața browserelor internet, care a făcut obiectul procedurii privind încălcarea dreptului antitrust american.
- 1023 Potrivit Comisiei, Microsoft nu contestă aceste date diferite, ci prezintă date noi, dintre care unele sunt ulterioare adoptării deciziei atacate și, din această cauză, nu ar putea fi luate în considerare.
- 1024 În sfârșit, Comisia arată că, în orice caz, efectul de excludere a concurenței constat în decizia atacată este confirmat de date mai recente.

1025 Astfel, în primul rând, cu privire la datele referitoare la furnizorii de conținut prezentate de Microsoft (a se vedea punctul 1004 de mai sus), Comisia arată că aceasta nu le susține în niciun mod și că le prezintă în mod înșelător. În această privință, Comisia arată că este clar că, în cursul perioadei 2001-2004, numărul de site-uri internet care oferă un conținut multimedia, „oricare ar fi acesta”, a crescut, astfel încât nu este surprinzător că există mai multe site-uri internet care oferă alte formate decât Windows Media. Comisia adaugă că Microsoft nu menționează că, în cursul aceleiași perioade, numărul site-urilor internet care suportă formatul Windows Media a crescut cu 141 %. Microsoft nu ar oferi nici informații privind cantitatea reală de conținut în alte formate decât formatul Windows Media oferite de site-urile internet în cauză și nici cu privire la utilizarea reală a conținuturilor în aceste formate multimedia.

1026 În al doilea rând, în privința datelor referitoare la numărul mediu de playere multimedia preinstalate pe PC-urile client de către producătorii de echipament original, Comisia afirmă că acestea nu sunt concludente (a se vedea punctul 1005 de mai sus). În orice caz, din elementele invocate de Microsoft ar reieși că mai mult de 70 % din PC-urile vândute în Europa și mai mult de 80 % din PC-urile vândute în lume cuprind în general un singur player multimedia și că, din cauza vânzării legate în cauză, acesta este întotdeauna Windows Media Player. Comisia adaugă că, în măsura în care producătorii de echipament original preinstalează playere multimedia concurente pe PC-uri, această preinstalare este „umbrită” de faptul că Windows Media Player este prezent în mod automat pe 95 % din PC-urile vândute în lume. În sfârșit, Comisia susține că datele Microsoft nu sunt fiabile, întrucât se raportează în special la playere multimedia concurente care au fost preinstalate ca urmare a „legacy deals” (contracte care se apropie de expirarea termenului) care nu au fost reînnoite, precum și la software-uri care nu pot fi calificate drept playere multimedia care permit o recepție continuă.

1027 În al treilea rând, Comisia susține că există o tendință clară în favoarea utilizării Windows Media Player și a formatului Windows Media. Datele Nielsen/NetRatings cu privire la utilizarea playerelor multimedia în Statele Unite ar stabili că, în martie 2005, cota de utilizare a Windows Media Player depășise 80 %, cea a RealPlayer scăzuse la mai puțin de 40 % și cea a QuickTime nu reprezenta decât puțin

mai mult de 10 %. Ar reieși de asemenea din datele recente ale Nielsen/NetRatings că procentul de utilizatori exclusivi ai Windows Media Player a crescut constant, 53-55 % din utilizatori recurgând exclusiv la acest player, față de 10-13 % pentru RealPlayer și 3 sau 4 % pentru QuickTime Player.

1028 Ca răspuns la susținerea Microsoft potrivit căreia teza excluderii concurenților de pe piață este lipsită de obiectivitate, întrucât nu a fost aplicată atunci când playerul multimedia al RealNetworks era integrat în Windows (a se vedea punctul 1007 de mai sus), Comisia face trimitere la considerentul (818) al deciziei atacate și arată că nu poate fi împiedicată să urmărească o anumită încălcare a dreptului comunitar al concurenței pentru motivul că nu a urmărit o altă eventuală încălcare.

1029 SIIA formulează în esență aceleași argumente ca și cele ale Comisiei.

1030 Audiobanner.com susține că vânzarea legată în cauză are un impact negativ asupra investiției terților în tehnologiile concurente celor ale Microsoft, asupra inovării în sectorul multimedia digitale redate în flux și asupra consumatorilor. Cu privire la acest ultim aspect, Audiobanner.com subliniază că această vânzare legată împiedică concurența pe merit.

Aprecierea Tribunalului

1031 Microsoft susține, în esență, că nu s-a demonstrat de către Comisie faptul că integrarea Windows Media Player în sistemul de operare Windows pentru PC-uri client

provoca o restrângere a concurenței, prin urmare, al patrulea element constitutiv al unei vânzări legate abuzive, astfel cum este enunțat în considerentul (794) al deciziei atacate, nu poate fi considerat ca fiind incident în prezenta cauză.

1032 În mod specific, Microsoft susține că, întrucât Comisia a recunoscut că nu se găsea în prezența unui caz clasic de vânzare legată, a trebuit să aplice o teorie nouă și foarte speculativă, întemeindu-se pe o analiză în perspectivă a eventualelor reacții ale terților, pentru a ajunge la concluzia că vânzarea legată în cauză era susceptibilă să restrângă concurența.

1033 Tribunalul consideră că argumentele Microsoft nu sunt întemeiate și că se bazează pe o interpretare selectivă și inexactă a deciziei atacate. Într-adevăr, aceste argumente se concentrează în esență asupra celei de a doua din cele trei etape ale raționamentului Comisiei expus în considerentele (835)-(954) ale deciziei atacate.

1034 În realitate, trebuie să se constate că, în decizia atacată, Comisia a demonstrat cu claritate, printre altele, că faptul că, începând cu luna mai 1999, Microsoft propunea producătorilor de echipament original, pentru preinstalare pe PC-urile client, numai versiunea Windows cuplată cu Windows Media Player, a avut drept consecință inevitabilă afectarea relațiilor pe piață între Microsoft, producătorii de echipament original și furnizorii de playere multimedia terți, modificând sensibil echilibrul concurențial în favoarea Microsoft și în detrimentul celorlalți operatori.

1035 După cum s-a arătat deja la punctul 868 de mai sus, examinarea de către Comisie a efectelor concrete pe care vânzarea legată respectivă le avusese deja pe piață, precum și a modului în care aceasta era probabil să evolueze, în loc să se limiteze să

constate – astfel cum procedează de obicei în cauzele în materie de vânzări legate abuzive – că această vânzare legată are prin natura sa un efect de excludere pe piață, nu semnifică faptul că aceasta a adoptat o nouă teorie juridică.

1036 Analiza Comisiei referitoare la condiția privind restrângerea concurenței are ca punct de plecare considerentul (841) al deciziei atacate, în care Comisia arată că în prezenta cauză există motive întemeiate pentru a nu se presupune, fără o analiză suplimentară, că vânzarea legată a Windows și a Windows Media Player constituie un comportament susceptibil, prin natura sa, să restrângă concurența (a se vedea punctul 977 de mai sus). În esență, concluzia la care a ajuns Comisia în această privință se bazează pe constatarea potrivit căreia faptul de a cupla Windows Media Player cu sistemul de operare Windows pentru PC-uri client — sistem de operare preinstalat pe marea majoritate a PC-uri client vândute în lume — fără a fi posibil să se înlăture acest player multimedia din sistemul de operare permite acestui player multimedia să beneficieze de omniprezența sistemului de operare menționat pe PC-urile client, omniprezență pe care celelalte moduri de distribuție a playerelor multimedia nu o pot contrabalansa.

1037 Tribunalul consideră că această constatare, care face obiectul primei etape a raționamentului Comisiei [a se vedea considerentele (843)-(878) ale deciziei atacate, astfel cum sunt rezumate la punctele 979-982 de mai sus], este perfect întemeiată.

1038 Astfel, în primul rând, este evident că vânzarea legată în cauză a conferit playerului Windows Media Player o prezență fără echivalent pe PC-urile client în lume, întrucât a permis acestui player multimedia să obțină automat un nivel de pătrundere pe piață corespunzător celui al sistemului de operare Windows pentru PC-uri client, fără a trebui să concureze pe merit cu produsele concurente. În această privință, trebuie amintit că este cert că Microsoft deține o cotă pe piața sistemelor de operare pentru PC-uri client mai mare de 90 % și că marea majoritate a vânzărilor de sisteme de operare Windows pentru PC-uri client (aproximativ 75 %) este realizată prin intermediul producătorilor de echipament original, care preinstalează Windows pe PC-urile

client pe care le assemblează și le distribuie. Astfel, din cifrele citate în considerentul (843) al deciziei atacate reiese că în 2002 Microsoft avea o cotă de piață de 93,8 % în funcție de unitățile vândute pe piața sistemelor de operare pentru PC-uri client [a se vedea de asemenea considerentul (431) al deciziei atacate] și că Windows – și, pe cale de consecință, Windows Media Player – era preinstalat pe 196 din 207 milioane de PC-uri client care au fost vândute în lume în cursul perioadei cuprinse între octombrie 2001 și martie 2003.

1039 După cum se va explica mai detaliat în continuare, niciun player multimedia terț nu ar putea atinge un asemenea nivel de pătrundere pe piață fără a beneficia de avantajul în materie de distribuție de care se bucură Windows Media Player datorită utilizării realizate de Microsoft a sistemului său de operare Windows pentru PC-uri client.

1040 Trebuie adăugat că oferta combinată a sistemului de operare Windows și a playerului NetShow 2.0 pe care Microsoft a realizat-o începând cu luna iunie 1998 nu garanta pentru acest player același grad de prezență pe PC-urile client. Într-adevăr, după cum s-a arătat deja la punctele 837 și 936 de mai sus, NetShow 2.0 era prezent pe CD-ul de instalare al Windows 98, dar niciuna dintre cele patru instalări implicite ale acestui sistem nu prevedea instalarea acestui player. Cu alte cuvinte, utilizatorii trebuiau să facă efortul de a instala NetShow 2.0 separat și puteau decide să nu facă acest lucru. În același sens, trebuie arătat că această ofertă grupată nu împiedica distribuitorii de playere multimedia terțe să concureze Microsoft prin calitățile intrinseci ale produselor lor și nici nu împiedica producătorii de echipament original să profite de această concurență.

1041 În al doilea rând, este clar că, după cum arată în mod întemeiat Comisia în considerentul (845) al deciziei atacate, „utilizatorii care găsesc [Windows Media Player] preinstalat pe PC-uri lor client sunt în general mai puțin înclinați să utilizeze un player multimedia alternativ, în măsura în care au deja o aplicație care furnizează această funcționalitate de player de conținut multimedia în flux”. Trebuie așadar să

se considere că, în lipsa vânzării legate în cauză, consumatorii care doreau să dispună de un player multimedia care permite o recepție continuă ar fi fost constrânși să aleagă unul dintre cele oferite pe piață.

1042 În această privință trebuie amintită împrejurarea la care se referă Comisia în considerentele (119), (848), (869) și (956) ale deciziei atacate, și anume importanța pe care utilizatorii o acordă faptului de a putea cumpăra PC-uri client sau sisteme „gata de utilizare” (out of the box), și anume acelea care pot fi instalate și utilizate cu un minimum de eforturi. Astfel, furnizorul al cărui software este preinstalat pe PC-ul client și este lansat automat la pornirea acestuia dispune în mod clar de un avantaj concurențial asupra oricărui alt furnizor de produse similare.

1043 În al treilea rând, Tribunalul consideră că, în considerentul (857) al deciziei atacate, Comisia a constatat în mod întemeiat că acest comportament incriminat descuraja producătorii de echipament original să preinstaleze playerele multimedia concurente pe PC-urile client pe care le vând.

1044 Într-adevăr, pe de o parte, după cum se constată în considerentul (851) al deciziei atacate, producătorii de echipament original sunt reticenți să adauge un al doilea player multimedia în asamblarea pe care o propun consumatorilor, întrucât acest al doilea player multimedia utilizează capacități de hard-disk ale PC-ului client și oferă funcționalități analoage, în esență, celor ale Windows Media Player și, în consecință, este puțin probabil să existe o disponibilitate a consumatorilor de a plăti un preț mai ridicat pentru o astfel de adăugare.

1045 Pe de altă parte, prezența mai multor playere multimedia care permit o recepție continuă pe același PC client creează un risc de confuzie din partea utilizatorilor și o creștere a costurilor de asistență a clientelei, precum și a costurilor de testare [a se vedea considerentul (852) al deciziei atacate]. Trebuie arătat în această privință că,

în cursul procedurii administrative, însăși Microsoft a subliniat că producătorii de echipament original realizau în general rate ale profitului reduse și că preferau așadar să evite să fie obligați să suporte astfel de costuri (a se vedea nota de subsol 1006 din decizia atacată).

1046 Astfel, introducerea pe piață a versiunii cuplate a Windows și a Windows Media Player în calitate de unică versiune a sistemului de operare Windows susceptibilă să fie preinstalată pe noile PC-uri client de către producătorii de echipament original a avut drept consecință directă și imediată privirea acestora de posibilitatea pe care o aveau înainte de a asambla produsele în funcție de propria lor apreciere a ceea ce era mai atrăgător pentru consumatori și, mai precis, împiedicarea acestora de a alege un player concurent al Windows Media Player ca unic player multimedia. Cu privire la acest ultim aspect, trebuie amintit că, la acel moment, RealPlayer se bucura de un avantaj comercial important în calitate de produs lider de piață. După cum admite și Microsoft, doar în 1999 a reușit să dezvolte un player multimedia ce permite o recepție continuă care să fie suficient de performant, dat fiind că precedentul său player, și anume NetShow, „nu [era] popular în rândul consumatorilor pentru că nu funcționa foarte bine” [considerentul (819) al deciziei atacate]. În plus, trebuie amintit că între lunile august 1995 și iulie 1998, produsele RealNetworks – în speță RealAudio Player, mai întâi, și apoi RealPlayer – sunt cele care erau distribuite împreună cu Windows. Așadar, se poate considera că, dacă Microsoft nu ar fi adoptat comportamentul incriminat, concurența dintre RealPlayer și Windows Media Player ar fi fost determinată în funcție de calitățile intrinseci ale celor două produse.

1047 Mai mult, chiar dacă dezvoltatorii de playere multimedia concurente ale Microsoft ar reuși să încheie un acord pentru preinstalarea produsului lor cu producătorii de echipament original, aceștia s-ar găsi în continuare într-o poziție concurențială dezavantajoasă în raport cu Microsoft. Într-adevăr, pe de o parte, întrucât Windows Media Player nu poate fi înlăturat de producătorii de echipament original sau de utilizatorii ansamblului constând din Windows și Windows Media Player, playerul multimedia terț nu ar putea niciodată să fie unicul player multimedia prezent pe PC-ul client. În mod specific, vânzarea legată în cauză împiedică dezvoltatorii de playere multimedia terțe să concureze în acest scop cu Microsoft prin calitățile intrinseci ale produselor.

Pe de altă parte, întrucât numărul de playere multimedia pe care producătorii de echipament original sunt dispuși să îl preinstaleze pe PC-urile client este limitat, dezvoltatorii de playere multimedia terțe intră în concurență unii cu alții pentru a obține o astfel de preinstalare, în timp ce, datorită vânzării legate în cauză, Microsoft evită această concurență și costurile suplimentare importante pe care le generează. Cu privire la acest ultim aspect, trebuie să se facă referire la considerentul (856) al deciziei atacate, în care Comisia menționează acordul de distribuție privind Real-Player încheiat în 2001 între RealNetworks și Compaq, precum și faptul că Microsoft a recunoscut, în cursul procedurii administrative, că RealNetworks plătea producătorii de echipament original pentru ca aceștia să accepte să preinstaleze produsele sale.

1048 Reiese din aceste diferite constatări că în mod întemeiat Comisia a considerat că „posibilitatea de a încheia acorduri de distribuție cu producătorii de echipament original [constitua] un mijloc de distribuție a playerelor multimedia mai puțin eficace decât vânzarea legată practică de Microsoft” [considerentul (859) al deciziei atacate].

1049 În al patrulea rând, Tribunalul consideră că tot în mod întemeiat Comisia a constatat că alte metode de distribuție a playerelor multimedia decât preinstalarea de către producătorii de echipament original nu permiteau să se contrabalanseze omniprezența Windows Media Player [considerentele (858)-(876) ale deciziei atacate].

1050 Pe de o parte, cu privire la descărcarea de playere multimedia de pe internet, deși este adevărat că acest mod de distribuție permite accesul la un număr foarte mare de utilizatori, nu este totuși atât de eficace ca preinstalarea de către producătorii de echipament original. Într-adevăr, în primul rând, descărcarea nu asigură playerelor multimedia concurențe o distribuție egală cu cea a Windows Media Player [considerentul (861) al deciziei atacate]. În al doilea rând, descărcarea, spre deosebire de utilizarea produsului preinstalat, este percepută, de un număr de deloc neglijabil de utilizatori, ca o operațiune complicată. În al treilea rând, după cum arată Comisia în considerentul (866) al deciziei atacate, un mare număr de tentative de descărcare

eșuează – mai mult de 50 %, potrivit testelor realizate de RealNetworks în 2003. Deși este adevărat că transmisiunea pe bandă largă accelerează descărcarea și o face așadar mai puțin complexă, trebuie arătat totuși că în 2002 doar o șesime din gospodăriile din Europa cu acces la internet dispuneau de o conexiune în bandă largă [considerentul (867) și nota de subsol 1037 din decizia atacată]. În al patrulea rând, utilizatorii vor avea probabil tendința de a considera că un player multimedia integrat în PC-ul client pe care l-au achiziționat va funcționa mai bine decât un produs instalat de ei înșiși [considerentul (869) al deciziei atacate]. În al cincilea și ultimul rând, trebuie arătat că, în cele mai multe întreprinderi, angajații nu au dreptul să descarce software de pe internet, întrucât acest lucru complică sarcina administratorilor de rețea (aceiași considerent).

1051 Unele date furnizate chiar de Microsoft în cadrul procedurii administrative și menționate în considerentele (909)-(911) ale deciziei atacate confirmă că descărcarea de pe internet nu constituie un mod de distribuție la fel de eficace ca preinstalarea de către producătorii de echipament original. Într-adevăr, Microsoft a arătat, pe de o parte, că 8,8 milioane de exemplare ale playerului său WMP 6 au fost descărcate în primele 12 luni după introducerea sa pe piață și, pe de altă parte, că a vândut 7,9 milioane de sisteme de operare Windows 98 SE între lunile iulie și septembrie 1999. Cu alte cuvinte, în trei luni, WMP 6 a obținut, datorită vânzării legate împreună cu sistemul de operare Windows, aproape aceeași difuzare ca cea realizată într-un an prin descărcare.

1052 Tot cu privire la descărcare, trebuie adăugat că, după cum arată și Comisia în considerentul (870) al deciziei atacate, deși aceasta constituie un mod de distribuție a playerelor multimedia puțin costisitor pe plan tehnic, distribuitorii trebuie totuși să mobilizeze importante resurse pentru a „depăși inerția utilizatorilor finali și a-i convinge să ignore prezența playerului [Windows Media Player] preinstalat”.

1053 Pe de altă parte, cu privire la alte moduri de distribuție a playerelor multimedia care permit o recepție continuă care sunt menționate în decizia atacată, și anume cuplarea playerului cu alte software-uri sau cu servicii de acces la internet, precum și vânzarea cu amănuntul, este suficient să se constate că Microsoft nu invocă niciun argument de natură să conteste aprecierea Comisiei potrivit căreia acestea nu constituie decât o „ultimă soluție, care nu poate rivaliza cu eficacitatea preinstalării software-ului pe PC-urile client [care rulează Windows]” [considerentele (872)-(876) ale deciziei atacate].

1054 Reiese din cele de mai sus că, în analiza cuprinsă în considerentele (843)-(878) ale deciziei atacate, care reprezintă prima etapă a raționamentului său, Comisia a demonstrat corespunzător cerințelor legale că vânzarea legată a Windows și a Windows Media Player începând cu luna mai 1999 avusese în mod inevitabil consecințe semnificative asupra structurii concurenței. Într-adevăr, această practică a permis Microsoft să obțină un avantaj fără echivalent în ceea ce privește distribuția produsului său și să garanteze omniprezența Windows Media Player pe PC-urile client din întreaga lume, descurajând astfel utilizatorii să recurgă la playere multimedia terțe și producătorii de echipament original să preinstaleze astfel de playere pe PC-urile client.

1055 Desigur, după cum susține Microsoft, mai mulți producători de echipament original continuă să adauge playere multimedia terțe în pachetele pe care le oferă clienților. Este de asemenea cert că numărul de playere multimedia, precum și gradul de utilizare al mai multor playere sunt în creștere continuă. Totuși, aceste elemente nu infirmă concluzia Comisiei potrivit căreia comportamentul incriminat era susceptibil să slăbească gradul de concurență în sensul jurisprudenței. Într-adevăr, din luna mai 1999, distribuitorii de playere multimedia terțe nu mai sunt în măsură să concureze prin intermediul producătorilor de echipament original pentru plasarea propriilor produse în loc de Windows Media Player în calitate de unic player multimedia prezent pe PC-urile client asamblate și vândute de acești producători.

- 1056 Pe de altă parte, trebuie arătat că temeinicia constatărilor de mai sus este susținută de anumite date examinate de Comisie în cadrul celei de a treia etape a raționamentului său. Mai precis, după cum se va arăta la punctele 1080-1084 de mai jos, datele menționate în considerentele (905)-(926) ale deciziei atacate demonstrează o tendință clară în favoarea utilizării Windows Media Player în detrimentul playerelor multimedia concurente.
- 1057 Trebuie adăugat că din informațiile comunicate de însăși Microsoft în cadrul procedurii administrative și menționate în considerentele (948)-(951) ale deciziei atacate reiese că extinderea semnificativă a utilizării Windows Media Player nu poate fi atribuită faptului că acest player ar fi de o calitate superioară celei a playerelor concurente sau că acestea din urmă, și în special RealPlayer, ar prezenta anumite deficiențe.
- 1058 Având în vedere toate considerațiile anterioare, trebuie concluzionat că aceste constatări ale Comisiei din cadrul primei etape a raționamentului său sunt suficiente prin ele însele pentru a stabili că al patrulea element constitutiv al unei vânzări legate abuzive este incident în prezenta cauză. Aceste constatări nu se bazează pe o teorie nouă sau foarte speculativă, ci pe natura comportamentului incriminat, pe condițiile pieței, precum și pe caracteristicile esențiale ale produselor în cauză. Constatările se întemeiază pe elemente de probă exacte, fiabile și coerente în legătură cu care Microsoft, limitându-se să susțină că este vorba de simple presupuneri, nu a reușit să demonstreze caracterul lor eronat.
- 1059 Rezultă din cele de mai sus că nu este necesară examinarea argumentelor invocate de Microsoft împotriva constatărilor efectuate de către Comisie în cadrul celorlalte două etape ale raționamentului său. Tribunalul consideră totuși că trebuie să le examineze pe scurt.

- 1060 În a doua etapă a raționamentului său, Comisia urmărește să stabilească faptul că omniprezența Windows Media Player care rezultă din cuplarea cu Windows este susceptibilă să aibă o influență deloc neglijabilă asupra furnizorilor de conținut și asupra dezvoltatorilor de software.
- 1061 Teza susținută de către Comisie se întemeiază pe faptul că piața playerelor multimedia care permit o recepție continuă se caracterizează prin importante efecte de rețea indirecte sau, pentru a folosi expresia utilizată de domnul Gates, pe existența unei „bucle de feedback pozitiv” [considerentul (882) al deciziei atacate]. Această ultimă expresie descrie fenomenul potrivit căruia cu cât numărul de utilizatori ai unei platforme software date este mai important, cu atât investițiile în dezvoltarea de produse compatibile cu această platformă sunt mai ridicate, ceea ce, la rândul său, întărește popularitatea acelei platforme în rândul utilizatorilor.
- 1062 Tribunalul consideră că în mod întemeiat Comisia a reținut existența unui astfel de fenomen în prezenta cauză și a constatat că procentele de instalare și de utilizare a playerelor multimedia erau cele pe baza cărora furnizorii de conținut și dezvoltatorii de software alegeau tehnologia pentru care dezvoltau propriile produse [considerentul (879) al deciziei atacate]. Comisia a constatat în mod întemeiat, pe de o parte, că acești operatori aveau tendința de a utiliza cu prioritate Windows Media Player, întrucât le dădea posibilitatea de a ajunge la marea majoritate a utilizatorilor de PC-uri client din lume și, pe de altă parte, că difuzarea de conținuturi și de aplicații compatibile cu un player multimedia determinat constituia în sine un factor concurențial important, întrucât creștea popularitatea acestui player multimedia, ceea ce, la rândul său, favoriza utilizarea tehnologiei multimedia subiacente, inclusiv codecurile, formatele (inclusiv formatul DRM) și software-urile server [considerentele (880) și (881) ale deciziei atacate].
- 1063 În primul rând, cu privire la efectele vânzării legate asupra furnizorilor de conținut, Tribunalul consideră că evaluarea acestei probleme realizată de către Comisie în considerentele (883)-(891) ale deciziei atacate este întemeiată.

1064 Mai precis, în mod temeinic Comisia a constatat că furnizarea mai multor tehnologii diferite genera costuri suplimentare de dezvoltare, de infrastructură și de administrare pentru furnizorii de conținut, astfel încât aceștia erau înclinați să utilizeze numai o singură tehnologie pentru produsele lor, dacă aceasta le permitea să aibă acces la o largă audiență.

1065 Astfel, din elementele de probă obținute de Comisie, și în principal din răspunsurile la cererile de informații pe care le-a adresat furnizorilor de conținut în cadrul investigației de piață din 2003, reiese că o codificare în mai multe formate a conținutului redat în flux este costisitoare și ia mult timp. În cererea sa de informații din 16 aprilie 2003, Comisia a solicitat în special acestor furnizori de conținut să îi indice dacă crearea unui conținut determinat pentru mai multe tehnologii genera costuri suplimentare (întrebarea nr. 19). Toate entitățile care au răspuns la această întrebare au răspuns afirmativ, menționând în special costurile suplimentare în materie de personal și de ore suplimentare necesare pentru pregătirea conținutului, a hardware-ului, a infrastructurii și a licențelor. Invitate să estimeze importanța acestor costuri suplimentare, entitățile în cauză le-au situat într-un interval de 20-100 % în raport cu costurile inițiale pentru furnizarea de conținut într-un singur format, respectiv un cost suplimentar mediu de aproximativ 50 % (întrebarea nr. 20). După cum arată Comisia în considerentul (884) al deciziei atacate, una dintre entitățile chestionate a precizat chiar că aceste „costuri relativ ridicate asociate cu pregătirea conținutului [puteau] reduce interesul economic pe care îl puteau prezenta pentru casele de discuri și/sau portalurile on-line de a rula formate multiple al căror succes în rândul utilizatorilor era diferit” și că „[a]numite case de discuri [comparau] aceste costuri suplimentare cu beneficiile pe care le [obțineau] din numărul lor mai mare de utilizatori și din rularea de tehnologii multiple”.

1066 Trebuie semnalat că, în mod contrar celor susținute de Microsoft, Comisia a examinat dacă avantajele care rezultă dintr-o codificare în mai multe formate puteau să compenseze costurile suplimentare generate de o asemenea codificare. Comisia chestionase, într-adevăr, furnizorii de conținut cu privire la acest aspect în cadrul investigației de piață din 2003, iar aceștia s-au exprimat în legătură cu acest subiect [a se vedea considerentele (884), (887), (889) și (890) ale deciziei atacate].

- 1067 Reiese de asemenea din elementele de probă obținute de Comisie că, pe măsură ce un player multimedia determinat este mai răspândit, furnizorii de conținut au tendința să creeze conținuturi pentru tehnologia implementată în acest player multimedia. După cum arată în mod întemeiat Comisia în considerentul (885) al deciziei atacate, folosindu-se de playerul multimedia cel mai larg răspândit, furnizorii de conținut maximizează numărul de utilizatori potențiali ai propriilor produse.
- 1068 Astfel, după cum se arată în considerentul (886) al deciziei atacate, în cererea sa de informații din 16 aprilie 2003, Comisia a chestionat furnizorii de conținut în cauză dacă numărul de utilizatori susceptibili să interacționeze cu o tehnologie dată și prezența unui software client multimedia pe PC-urile client constituiau factori care aveau un rol determinant în alegerea tehnologiei care urma să fie suportată (întrebările nr. 33 și 34). Toți furnizorii de conținut care au răspuns la aceste întrebări s-au exprimat în mod afirmativ [considerentul (886) al deciziei atacate].
- 1069 Având în vedere cele de mai sus și întrucât Windows este prezent pe cvasitotalitatea PC-urilor client în lume, trebuie să se considere că, în considerentul (891) al deciziei atacate, Comisia a concluzionat în mod întemeiat că „[prin] legarea vânzării playerului [Windows Media Player] de Windows, Microsoft [putea] garanta furnizorilor de conținut că utilizatorii finali [ar fi] capabili să redea acest conținut, cu alte cuvinte, că acești furnizori [ar putea] atinge o largă audiență”, că „omniprezența [acestui] player[...] pe PC-uri [care rulează] Windows [asigura] așadar pentru Microsoft un avantaj concurențial care nu [era] legat de meritele acestui produs” și că, „[î]ndată ce un conținut care se bazează pe un format determinat [era] larg răspândit, poziția concurențială a playerelor multimedia compatibile [era] întărită, în timp ce intrarea noilor concurenți [devenea] mai dificilă”.
- 1070 Trebuie amintit, în acest context, că articolul 82 CE interzice unei întreprinderi dominante să își întărească poziția dominantă prin recurgerea la alte mijloace decât

cele care se bazează pe o concurență pe merit (Hotărârea Tribunalului din 21 octombrie 1997, Deutsche Bahn/Comisia, T-229/94, Rec., p. II-1689, punctul 78, și Hotărârea Van den Bergh Foods/Comisia, punctul 1013 de mai sus, punctul 157).

1071 În al doilea rând, Tribunalul apreciază că, în considerentele (892)-(896) ale deciziei atacate, Comisia a evaluat în mod corect efectele vânzării legate asupra dezvoltatorilor de software.

1072 Mai precis, Comisia a arătat în mod întemeiat, în considerentul (892) al deciziei atacate, că dezvoltatorii de software aveau tendința să creeze aplicații pentru o singură platformă dacă le permitea să aibă acces la cvasitotalitatea utilizatorilor potențiali ai produselor lor, din moment ce adaptarea programelor lor la alte platforme, comercializarea acestor programe și asistența pentru clienți în legătură cu acestea genera costuri suplimentare.

1073 Astfel, din răspunsurile la anumite întrebări adresate de către Comisie unor dezvoltatori de software în cadrul investigației de piață din 2003 (a se vedea în special întrebările nr. 8 și 48 din cererea de informații din 16 aprilie 2003) reiese că dezvoltarea de aplicații pentru mai multe tehnologii multimedia presupune costuri suplimentare în materie de personal și de ore suplimentare, de licențe și de asistență acordată clienților. Dezvoltatorii de software în cauză au estimat aceste costuri suplimentare într-un interval mergând de la 1 la 100 % în raport cu costurile dezvoltării de aplicații destinate unei singure tehnologii, respectiv un cost suplimentar mediu de aproximativ 58 % [a se vedea considerentul (894) al deciziei atacate].

1074 De asemenea, din răspunsurile la cererea de informații din 16 aprilie 2003 reiese că faptul că, prin crearea de aplicații pentru tehnologii suplimentare, altele decât cea a Microsoft, se generează costuri suplimentare pentru dezvoltatorii de software este de natură să influențeze decizia acestora de a dezvolta sau nu aplicații pentru tehnolo-

logii suplimentare [a se vedea considerentul (894) al deciziei atacate; a se vedea de asemenea declarația entității nr. 30 reluată în considerentul (893) al deciziei atacate].

1075 Având în vedere aceste elemente și faptul că Windows Media Player este prezent, din cauza vânzării legate, pe marea majoritate a PC-urilor client din lume, trebuie constatat că în mod întemeiat Comisia a arătat, în considerentul (895) al deciziei atacate, că dezvoltatorii de software care creau aplicații bazate pe un player multimedia erau stimulați să creeze în special aplicații pentru Windows Media Player. Trebuie observat în această privință că, în cadrul investigației de piață din 2003, Comisia invitase dezvoltatorii de software chestionați să precizeze factorii care determinau alegerea tehnologiilor pentru care creau aplicații (întrebarea nr. 7 din cererea de informații din 16 aprilie 2003). Din cele 14 entități care au răspuns la această întrebare, 10 au identificat gradul de prezență al unui player multimedia pe PC-ul client ca fiind primul sau al doilea cel mai important factor [considerentul (896) al deciziei atacate]. De asemenea, Comisia chestionase dezvoltatorii de software dacă era important pentru aceștia ca interfețele playerului Windows Media Player să fie prezente pe aproape toate PC-urile client care rulează Windows (întrebarea nr. 14 din cererea de informații din 16 aprilie 2003). Din cele 13 entități care au răspuns la această întrebare, 10 au dat un răspuns afirmativ [considerentul (896) al deciziei atacate].

1076 În al treilea rând, Tribunalul amintește că, în considerentele (897)-(899) ale deciziei atacate, Comisia arată că omniprezența de care beneficiază Windows Media Player datorită vânzării legate în cauză are efecte și pe anumite piețe adiacente, cum ar fi cea a playerelor multimedia instalate pe terminale mobile, a decodoarelor, a soluțiilor DRM și a difuzării on-line de muzică. În această privință este suficient să se constate că Microsoft nu a prezentat niciun argument de natură să conteste această apreciere.

1077 Având în vedere considerațiile de mai sus, trebuie concluzionat că a doua etapă a raționamentului Comisiei este întemeiată.

1078 În a treia etapă a raționamentului său, Comisia examinează evoluția pieței conform studiilor de piață realizate de societățile Media Metrix, Synovate și Nielsen/NetRatings, înainte de a concluziona că datele conținute în aceste studii „indică în mod invariabil o tendință în favoarea utilizării [Windows Media Player] și a formatelor Windows Media în detrimentul principalelor playere multimedia concurente și a tehnologiilor asociate” [considerentul (944) al deciziei atacate].

1079 Tribunalul consideră corectă concluzia avută în vedere la punctul precedent.

1080 Astfel, în primul rând, cu privire la utilizarea playerelor multimedia, din datele obținute de Media Metrix reiese că, până în al doilea trimestru al anului 1999, perioadă în care a început vânzarea legată în cauză, Windows Media Player se situa mult în urma liderului de piață, și anume RealPlayer, care avea de aproape de două ori mai mulți utilizatori [considerentele (905) și (906) ale deciziei atacate]. În schimb, între al doilea trimestru al anului 1999 și al doilea trimestru al anului 2002, numărul total de utilizatori ai Windows Media Player a crescut cu mai mult de 39 de milioane, cu alte cuvinte într-o măsură comparabilă cu creșterea cumulată a numărului de utilizatori ai RealPlayer și ai QuickTime Player [a se vedea datele cuprinse în tabelele 8 și 9 din considerentul (907) al deciziei atacate].

1081 Datele obținute de Synovate în numele Microsoft și menționate în considerentele (918)-(920) ale deciziei atacate indică, și acestea, cu claritate, o tendință în favoarea Windows Media Player și în detrimentul RealPlayer și QuickTime Player.

1082 În special, trebuie arătat că din datele Synovate cuprinse în considerentul (920) al deciziei atacate reiese că, deși un număr de utilizatori a folosit mai mult de un player multimedia, totuși, în august 2003, 45 % din „utilizatorii multipli” chestionați

declarau că playerul multimedia pe care îl utilizau cel mai frecvent era Windows Media Player, față de 19 % pentru RealPlayer și 11 % pentru QuickTime Player. În comparație, în octombrie 1999, playerul multimedia cel mai des folosit de utilizatorii multipli era RealPlayer (50 %), urmat mai întâi de Windows Media Player (22 %) și apoi de QuickTime Player (15 %).

1083 În acest context, trebuie adăugat că susținerea Microsoft potrivit căreia consumatorii utilizau în medie 1,7 playere multimedia în iunie 2002 – această cifră crescând la 2,1 în 2004 – trebuie relativizată. Într-adevăr, după cum arată în mod întemeiat Comisia în considerentul (860) al deciziei atacate, descărcarea de pe internet – chiar dacă nu constituie un mod de distribuție la fel de eficace ca preinstalarea de către producătorii de echipament original – permite cel mult utilizatorului să adauge un player multimedia la PC-ul lui client, iar nu să înlocuiască playerul Windows Media Player. Acest ultim player rămâne întotdeauna prezent pe PC-ul client, în timp ce playerul suplimentar este în anumite cazuri RealPlayer și în alte cazuri QuickTime Player sau un alt player multimedia terț.

1084 În sfârșit, datele colectate de Nielsen/NetRatings [a se vedea considerentele (921) și (922) ale deciziei atacate] arată de asemenea că, între lunile octombrie 2002 și ianuarie 2004, Windows Media Player și-a majorat semnificativ avansul atât față de RealPlayer, cât și față de QuickTime Player.

1085 În al doilea rând, cu privire la utilizarea formatelor, trebuie să se constate că datele Nielsen/NetRatings menționate în considerentele (930)-(932) ale deciziei atacate indică o tendință în favoarea formatelor Windows Media și în detrimentul formatelor RealNetworks și al formatelor QuickTime ale Apple.

1086 În al treilea rând, Tribunalul consideră că, în considerentele (934)-(942) ale deciziei atacate, Comisia a constatat în mod întemeiat că datele Netcraft, o societate care

furnizează servicii internet, cu privire la formatele multimedia utilizate pe site-urile internet pe care Microsoft i le comunicase în cadrul procedurii administrative nu erau concludente. În special, Comisia a demonstrat la un standard juridic corespunzător că defectele metodologice care afectează anchetele realizate de Netcraft, astfel cum au fost identificate în considerentele (940)-(942) ale deciziei atacate, discreditau afirmația Microsoft potrivit căreia „în noiembrie 2002 formatele RealNetworks continuau să fie mult mai răspândite pe [internet]” [considerentul (937) al deciziei atacate].

1087 În sfârșit, în al patrulea rând, trebuie constatat că, în considerentul (943) al deciziei atacate, Comisia a respins în mod întemeiat argumentul pe care Microsoft îl motiva prin faptul că, în 2001, RealPlayer era prezent pe 92 % din PC-urile pentru uz casnic din Statele Unite și dispunea așadar de o bază instalată comparabilă cu cea a Windows Media Player în ceea ce privește aceste PC-uri. Într-adevăr, pe de o parte, după cum se arată în același considerent, în 2003 RealPlayer nu mai era prezent decât pe 60-70 % din PC-urile pentru uz casnic din Statele Unite. Pe de altă parte, trebuie amintit că rata de instalare a Windows Media Player este de 100 % pe PC-urile client care rulează Windows și de mai mult de 90 % pe PC-urile client, atât pentru uz casnic, cât și pentru uz profesional, la nivel mondial.

1088 Rezultă din toate considerațiile anterioare că este întemeiată concluzia finală pe care Comisia o formulează, în considerentele (978)-(984) ale deciziei atacate, în legătură cu efectele anticoncurențiale ale vânzării legate în cauză. Într-adevăr, în mod întemeiat Comisia menționează următoarele elemente:

— Microsoft utilizează sistemul de operare Windows pentru PC-uri client ca un canal de distribuție cu scopul de a-și asigura un avantaj concurențial considerabil pe piața playerelor multimedia [considerentul (979) al deciziei atacate];

- din cauza vânzării legate în cauză, concurenții Microsoft se găsesc *a priori* într-o poziție dezavantajoasă, chiar dacă produsele lor prezintă calități intrinseci superioare celor ale Windows Media Player (același considerent);

- Microsoft denaturează procesul normal al concurenței care ar fi în beneficiul consumatorilor prin asigurarea unor cicluri de inovare mai rapide sub acțiunea unei concurențe fără obstacole bazate pe merit [considerentul (980) al deciziei atacate];

- vânzarea legată în cauză întărește barierele la intrare legate de conținut și de aplicații, care protejează Windows, și facilitează apariția barierelor la intrare similare în favoarea Windows Media Player (același considerent);

- Microsoft se protejează de concurența efectivă care ar putea fi realizată de distribuitorii de playere multimedia potențial mai eficace și reduce astfel talentul și capitalul investite în inovarea în domeniul playerelor multimedia [considerentul (981) al deciziei atacate];

- prin vânzarea legată în cauză, Microsoft poate să își extindă poziția pe piețele software-urilor multimedia adiacente și să slăbească concurența efectivă, în detrimentul consumatorilor [considerentul (982) al deciziei atacate];

- prin vânzarea legată în cauză, Microsoft trimite semnale care descurajează inovarea în toate tehnologiile care ar putea să o intereseze la un moment dat și pe care ar putea să le cupleze cu Windows în viitor [considerentul (983) al deciziei atacate].

1089 În consecință, Comisia a arătat în mod întemeiat, în considerentul (984) al deciziei atacate, că exista un risc semnificativ ca vânzarea legată a Windows și a Windows Media Player să conducă la o slăbire a concurenței astfel încât menținerea unei structuri a concurenței efective să nu mai fie asigurată într-un viitor apropiat. Trebuie precizat că nu există o declarație a Comisiei în sensul că vânzarea legată ar conduce la o eliminare a oricărei concurențe pe piața playerelor multimedia care permit o recepție continuă. Argumentul Microsoft potrivit căruia la mai mulți ani după începutul abuzului în cauză rămân prezente pe piață mai multe playere multimedia terțe nu contrazice așadar teza Comisiei.

1090 Din toate considerațiile anterioare reiese că Microsoft nu a invocat niciun argument susceptibil să conteste temeinicia constatărilor efectuate de către Comisie în decizia atacată în ceea ce privește condiția referitoare la restrângerea concurenței. Prin urmare, trebuie concluzionat că, în mod corespunzător cerințelor legale, Comisia a demonstrat că această condiție era îndeplinită în prezenta cauză.

e) Cu privire la absența unei justificări obiective

Decizia atacată

1091 În considerentele (955)-(970) ale deciziei atacate, Comisia examinează argumentația Microsoft potrivit căreia vânzarea legată în cauză produce câștiguri de eficiență de natură să compenseze efectele anticoncurențiale identificate.

1092 În primul rând, Comisia respinge argumentul Microsoft potrivit căruia această vânzare legată produce câștiguri de eficiență legate de distribuție [considerentele (956)-(961) ale deciziei atacate].

1093 În această privință, în primul rând, Comisia consideră că Microsoft nu poate susține că faptul că o serie de opțiuni sunt definite implicit pe un computer „gata de utilizare” prezintă pentru consumatori avantaje în termeni de câștig de timp și de reducere a riscurilor de confuzie. Potrivit Comisiei, Microsoft ar confunda astfel „avantajul de care beneficiază consumatorii prin cumpărarea unui player multimedia preinstalat cu sistemul de operare pentru PC-uri client cu interesul ca Microsoft să aleagă playerul multimedia în locul lor” [considerentul (956) al deciziei atacate].

1094 În continuare, Comisia subliniază rolul producătorilor de echipament original și, în special, faptul că aceștia personalizează PC-urile client atât în ceea ce privește hardware-ul, cât și software-ul cu scopul de a le diferenția de produsele concurente și de a răspunde cererii consumatorilor. Comisia arată că „[p]iața ar reacționa astfel la câștigurile de eficiență asociate cumpărării unui pachet complet [cuprinzând] hardware, sistemul de operare și aplicații software cum ar fi playere multimedia și, în plus, piața ar putea oferi în mod liber varietatea de produse pe care o doresc consumatorii” [considerentul (957) al deciziei atacate]. Aceștia ar putea alege, dintre pachetele de sisteme de operare pentru PC-uri client și de playere multimedia oferite de producătorii de echipament original, pe acela pe care îl consideră cel mai potrivit.

1095 Pe de altă parte, Comisia consideră că Microsoft nu ar putea nici să invoce faptul că economiile realizate datorită vânzării legate a două produse permit economisirea de resurse financiare care ar fi altfel dedicate menținerii unui sistem de distribuție pentru al doilea produs și că economiile respective ar fi repercutate asupra consumatorilor, „care nu ar trebui să suporte costul unei a doua achiziții, inclusiv alegerea și instalarea acestui produs” [considerentul (958) al deciziei atacate]. Comisia invocă în sens contrar în special costurile scăzute de distribuție legate de acordarea de licențe având ca obiect software-uri și importanța alegerii consumatorilor și a inovării în ceea ce privește software-urile, cum ar fi playerele multimedia.

1096 În sfârșit, Comisia respinge susținerea Microsoft potrivit căreia, prin interzicerea vânzării legate în cauză, aceasta o plasează într-o situație dezavantajoasă în raport

cu majoritatea concurenților săi, care ar furniza sistemele lor de operare împreună cu funcționalități multimedia. În această privință, Comisia arată, pe de o parte, că decizia atacată nu împiedică Microsoft să încheie acorduri cu producătorii de echipament original în vederea preinstalării sistemului de operare Windows și a unui player multimedia – eventual Windows Media Player – pe PC-urile client cu scopul de a răspunde cererii consumatorilor. Aceasta subliniază că „ceea ce este abuziv este faptul că Microsoft impune în mod invariabil propriul player prin intermediul vânzării legate” [considerentul (959) al deciziei atacate]. Comisia adaugă că Microsoft nu ține seama de faptul că vânzările legate nu au aceleași efecte pe piață atunci când sunt practicate de o întreprindere în poziție dominantă sau de o întreprindere care nu deține o asemenea poziție. Pe de altă parte, Comisia amintește că o întreprindere în poziție dominantă poate fi privată de dreptul de a adopta comportamente care nu ar fi sancționabile dacă ar fi adoptate de întreprinderi care nu sunt dominante.

1097 În al doilea rând, Comisia respinge argumentul Microsoft potrivit căruia vânzarea legată în cauză produce câștiguri de eficiență în legătură cu faptul că Windows Media Player constituie o platformă pentru conținut și pentru aplicații [considerentele (962)-(969) ale deciziei atacate].

1098 În această privință, Comisia arată, în esență, că Microsoft nu i-a furnizat elemente de probă care să demonstreze că integrarea Windows Media Player în Windows crește performanțele produsului pe plan tehnic, nici, mai general, că vânzarea legată în cauză este indispensabilă pentru ca efectele favorabile concurenței pe care le invocă să poată fi realizate. Comisia arată în special că Microsoft nu susține și nici nu demonstrează că dezvoltatorii de software nu ar fi fost în măsură să dezvolte aplicații dacă Windows Media Player ar fi fost distribuit independent de sistemul de operare Windows pentru PC-uri client [considerentul (965) al deciziei atacate].

1099 Comisia arată de asemenea că faptul că playerele multimedia de diferite mărci pot să funcționeze cu Windows a contribuit în mod notabil la răspândirea tehnologiei

multimedia care permite o recepție continuă și la dezvoltarea care a rezultat din varietatea de aplicații multimedia [considerentul (966) al deciziei atacate].

- 1100 În al treilea rând, Comisia concluzionează, în considerentul (970) al deciziei atacate, că Microsoft nu a dovedit corespunzător cerințelor legale că vânzarea legată în cauză era justificată în mod obiectiv prin efecte favorabile concurenței care ar contracara obstacolul în calea concurenței creat de această practică. Comisia subliniază că avantajele pe care Microsoft le prezintă ca rezultând din vânzarea legată ar putea la fel de bine să fie obținute fără aceasta. Comisia adaugă că celelalte avantaje invocate de Microsoft constituie în esență câștiguri de rentabilitate pentru aceasta și sunt disproporționate față de efectele anticoncurențiale ale vânzării legate în cauză.
- 1101 În considerentele (1026)-(1042) ale deciziei atacate, Comisia examinează argumentele Microsoft întemeiate pe pretinsele legături de interdependență dintre Windows și Windows Media Player, precum și pe pretinsele legături de interdependență între Windows și aplicațiile dezvoltate de terți.

Argumentele părților

- 1102 În introducerea argumentului pe care îl dezvoltă în cadrul problemei vânzării legate a Windows și a Windows Media Player, Microsoft formulează o serie de observații de fapt.
- 1103 Astfel, în primul rând, aceasta susține că integrarea noilor funcționalități, în mod general, în versiunile succesive ale sistemului său de operare Windows pentru PC-uri client prezintă avantaje pentru dezvoltatorii de software, pentru producătorii de echipament original și pentru consumatori.

1104 Cu privire la dezvoltatorii de software, Microsoft arată, mai întâi, că sistemul de operare Windows pentru PC-uri client furnizează o platformă stabilă și bine definită pentru dezvoltarea de software. Integrarea noilor funcționalități în acest sistem ar permite dezvoltarea mai facilă și mai rapidă de software care funcționează cu Windows. Posibilitatea dezvoltatorilor de software de a utiliza funcționalitățile oferite de Windows le-ar permite să reducă numărul de funcționalități care trebuie proiectate, dezvoltate și testate în propriile produse, precum și mărimea globală a acestora. În sfârșit, Microsoft arată că, pe măsură ce o aplicație conține mai puțin cod software, sunt mai reduse riscurile ca aceasta să nu funcționeze corespunzător și să necesite o asistență tehnică.

1105 În ceea ce privește producătorii de echipament original, Microsoft arată că aceștia „depind de adăugarea de funcționalități la Windows pentru a realiza PC-uri agreate de consumatori și care permit crearea de noi aplicații interesante”.

1106 Cu privire la consumatori, aceștia așteaptă ca Windows să fie continuu îmbunătățit. În plus, noii utilizatori de PC-uri, în special aceia ale căror cunoștințe tehnice sunt limitate, ar dori ca PC-urile să fie ușor de configurat și de utilizat.

1107 În al doilea rând, Microsoft descrie avantajele care ar decurge în mod specific din integrarea unei funcționalități multimedia în Windows. În această privință, mai întâi, aceasta susține că aplicațiile terților pot apela la această funcționalitate, ceea ce ar facilita includerea de conținut audio și video de către dezvoltatorii de software în produsele lor. Prezența uniformă a funcționalității multimedia în Windows, oferită dezvoltatorilor de software prin intermediul API publicate, ar fi încurajat crearea de numeroase aplicații care se bazează pe astfel de conținuturi. În continuare, Microsoft susține că funcționalitatea multimedia a Windows oferă o serie de funcții, precum redarea de CD-uri audio și de DVD-uri video și descărcarea de muzică de

pe internet, care sunt căutate de consumatori și contribuie la creșterea vânzărilor de PC-uri client. În sfârșit, Microsoft arată că prezența unei funcționalități multimedia în Windows face PC-urile mai atrăgătoare și mai ușor de utilizat pentru consumatori.

1108 Microsoft arată că principala justificare pe care o invocă pentru comportamentul său rezidă în faptul că integrarea de noi funcționalități în sistemele de operare ca răspuns la progresele tehnologice și la evoluția cererii consumatorilor este un element cheie al concurenței în sectorul acestor sisteme și a servit industriei timp de mai mult de 20 de ani. Microsoft susține că integrarea unei capacități de redare în flux în Windows constituie unul dintre aspectele „modelului său comercial înfloritor” și a contribuit la utilizarea în creștere a multimedia digitale. Susținută cu privire la acest aspect de DMDsecure și alții și de Exor, Microsoft invocă săvârșirea de către Comisie a unei erori vădite de apreciere întrucât nu a luat în considerare în mod suficient avantajele reale care decurg din integrarea de noi funcționalități în sistemul de operare Windows.

1109 În susținerea argumentației expuse la punctul precedent, Microsoft dezvoltă trei serii de considerații.

1110 În primul rând, Microsoft, susținută de DMDsecure și alții, de TeamSystem, de Mamut și de Exor, afirmă că integrarea unei funcționalități multimedia în Windows este indispensabilă pentru a permite dezvoltatorilor de software și creatorilor de site-uri internet să utilizeze în mod eficace platforma „stabilă și bine definită” Windows. Apelând la această funcționalitate, aceștia ar putea include cu ușurință conținuturi audio și video în produsele lor și nu ar avea nevoie, prin urmare, să proiecteze și să dezvolte codul software complex cerut pentru a reda un astfel de conținut, ceea ce le-ar permite să se concentreze asupra îmbunătățirii caracteristicilor propriilor produse.

- 1111 Microsoft respinge afirmația Comisiei cuprinsă în considerentul (1031) al deciziei atacate, potrivit căreia nu contează dacă funcționalitatea multimedia cuplată cu Windows este furnizată de Microsoft sau de un terț, întrucât este posibil să se redistribuie codul software care furnizează această funcționalitate sau să se bazeze pe o funcționalitate furnizată de playerele multimedia terțe. Microsoft susține că dezvoltatorii de software, dacă nu ar dispune de o platformă comună care furnizează un set fiabil de servicii de sistem, ar fi constrânși să stabilească, în fiecare caz în parte, care sunt funcționalitățile prezente pe versiunea Windows instalată pe PC-ul unui client determinat și, în continuare, dacă este cazul, să furnizeze funcționalitățile care lipsesc. Acest lucru ar face aplicațiile mai mari și mai complexe și, prin urmare, mai costisitor de dezvoltat, de testat și de urmărit.
- 1112 Microsoft, susținută cu privire la acest aspect de Exor, arată că adăugarea de componente la Windows bucată cu bucată riscă să creeze conflicte între diferitele versiuni ale acestor componente, ceea ce ar provoca o disfuncționalitate a Windows sau a aplicației instalate.
- 1113 Microsoft susține de asemenea că, în ceea ce privește aplicațiile „care sunt deja utilizate pe scară largă”, niciun mecanism nu este disponibil pentru a asigura distribuția componentelor Windows pe care se bazează acestea pentru a obține funcționalitatea multimedia. Aceste aplicații nu ar mai funcționa corect cu o versiune a Windows fără Windows Media Player. Microsoft adaugă că funcționalitatea multimedia a Windows nu este „fungibilă”, astfel încât o aplicație proiectată pentru a recurge la aceasta nu ar putea, fără a fi modificată în mod substanțial, să recurgă la o funcționalitate similară furnizată de un player multimedia concurent.
- 1114 Pe de altă parte, Microsoft contestă afirmația Comisiei potrivit căreia playerele multimedia concurente se pot substitui Windows Media Player pentru o mare parte din funcționalitățile acestuia. Microsoft susține în special că nu s-a demonstrat de

către Comisie că un terț oarecare va decide să ofere o „funcționalitate substituibilă pentru orice funcționalitate multimedia integrată în Windows”.

- 1115 Potrivit Microsoft, absența funcționalității multimedia în anumite copii ale Windows va fi deopotrivă prejudiciabilă pentru creatorii de site-uri internet, care se bazează pe aceasta pentru a difuza conținuturi audio și video. Microsoft susține că, dacă aceștia nu mai pot conta pe prezența uniformă a unei funcționalități multimedia în Windows, vor trebui să integreze în produsele lor mecanisme pentru a detecta prezența funcționalității multimedia cerute și, dacă aceasta lipsește, pentru a descărca codul software necesar pe PC-ul utilizatorului.
- 1116 În sfârșit, în replică, Microsoft contestă afirmația Comisiei potrivit căreia avantajul care rezultă din integrarea unei funcționalități multimedia uniforme în Windows nu poate constitui o justificare valabilă în dreptul comunitar. Pe de o parte, într-adevăr, Comisia, atunci când aplică articolul 82 CE, nu poate ignora avantajele care rezultă din comportamentul considerat abuziv. Pe de altă parte, ar fi inexact să se susțină că standardizarea care ar avea loc în prezenta cauză nu ar fi rezultatul unui proces concurențial.
- 1117 În al doilea rând, Microsoft susține că integrarea funcționalității multimedia în Windows este indispensabilă pentru a beneficia de „alte avantaje”.
- 1118 Reclamanta explică, în această privință, că Windows este compus dintr-un număr mare de blocuri de coduri software specializate care îndeplinesc funcții specifice. Pentru a evita reproducerea aceleiași funcționalități în fiecare dintre aceste blocuri, blocuri speciale de coduri software – „componentele” – apelează unul la altul pentru a îndeplini activități specifice. O singură componentă ar putea fi astfel utilizată pentru a îndeplini mai multe funcții. De exemplu, o componentă care redă conținut

audio ar putea fi utilizată atât pentru „sistemul de ajutor” în Windows, cât și pentru sintetizatorul de voce care face Windows mai accesibil pentru persoanele nevăzătoare. Această metodă de proiectare de software, denumită „componentizare”, s-ar baza pe interdependența componentelor, astfel încât dacă unul dintre acestea ar fi eliminat, acest lucru ar conduce la disfuncționalități ale mai multor altor componente. Astfel, mai multe elemente ale Windows XP, printre care și sistemul de ajutor, nu ar mai funcționa dacă funcționalitatea multimedia ar fi eliminată din sistemul de operare. În plus, având în vedere interdependența componentelor, Microsoft nu ar putea dezvolta alte părți ale Windows destinate să recurgă la funcționalitatea multimedia dacă nu este sigură de prezența acestei funcționalități în toate PC-urile client care funcționează cu Windows. Producătorii de computere nu ar trebui așadar să poată elimina în mod liber componente din Windows, în special cele care oferă funcționalitatea multimedia.

1119 În replică, Microsoft neagă că nu ar fi afirmat niciodată că integrarea playerului Windows Media Player în Windows producea câștiguri de eficiență tehnică. Aceasta susține că a explicat în detaliu motivele pentru care era „eficient din punct de vedere tehnic să includă în Windows o funcționalitate multimedia la care pot recurge atât celelalte părți ale sistemului de operare, cât și aplicațiile care funcționează pe sistemul de aplicații”. Microsoft adaugă că faptul că numeroși dezvoltatori de software aleg în mod liber să recurgă la funcționalitatea multimedia a Windows este în sine dovada că „integrarea uniformă” a unei astfel de funcționalități produce câștiguri de eficiență tehnică. În sfârșit, Microsoft susține că a demonstrat, în cursul procedurii administrative, că Windows funcționa „mai rapid” atunci când o astfel de funcționalitate era integrată.

1120 În al treilea rând, Microsoft susține că punerea în aplicare a măsurii corective prevăzute la articolul 6 litera (a) din decizia atacată va avea anumite consecințe prejudiciabile.

- 1121 În această privință, pe de o parte, Microsoft susține că îndepărtarea anumitor componente din ansamblul reprezentat de Windows și de Windows Media Player ar antrena o degradare a sistemului de operare, în special atunci când este vorba despre componente utilizate pentru a furniza servicii de bază, cum ar fi capacitatea de a reda conținuturi audio și video.
- 1122 Pe de altă parte, Microsoft arată că, dacă decizia atacată ar constitui un precedent împotriva faptului ca, în viitor, aceasta să realizeze alte integrări în sistemul său de operare Windows, imposibilitatea ca acest sistem să fie proiectat, dezvoltat și testat ar interveni cu rapiditate. Pentru fiecare bloc de coduri software care ar trebui să poată fi eliminate, Microsoft ar întâmpina o creștere exponențială a sarcinii sale de lucru. Astfel, de exemplu, în cazul în care Comisia ar decide să aplice unui al doilea bloc de coduri software aceleași principii ca și cele stabilite în decizia atacată, Microsoft ar trebui să ofere patru versiuni diferite ale Windows. Potrivit Microsoft, din cauza unei astfel de „fragmentări”, nu ar fi posibil să se știe dacă o copie dată a sistemelor de operare conține funcționalitățile la care ar dori să recurgă dezvoltatorii de software, producătorii de periferice sau utilizatorii. Acest lucru ar conduce la existența uneia sau chiar a mai multor versiuni ale Windows pentru fiecare producător de computere, fiecare oferind un set diferit de funcționalități. Pe termen lung, faptul de a putea elimina funcționalități Windows ar reduce alegerea consumatorilor, întrucât aceștia ar fi legați de mărci determinate de PC-uri client care rulează versiuni specifice ale Windows, fără a avea siguranța că aplicațiile, cum ar fi programele grafice, ar funcționa pe alte versiuni ale Windows. Ar fi de asemenea mult mai dificil să se amestece și să funcționeze împreună diferite mărci de PC-uri client în cadrul unei singure rețele informatice. Potrivit Microsoft, singurul mod de a evita o astfel de „fragmentare” ar fi „înghețarea” Windows în versiunea sa actuală.
- 1123 Comisia respinge, mai întâi, observațiile de fapt formulate de Microsoft. Aceasta susține în special că afirmațiile generale ale Microsoft privind avantajele pe care le prezintă integrarea în sistemele de operare pentru PC-uri client a unor noi funcționalități, fără legătură cu Windows Media Player, sunt lipsite de orice relevanță.

1124 În continuare, Comisia, susținută de SIIA, afirmă că Microsoft nu demonstrează justificarea obiectivă a comportamentului incriminat.

1125 În această privință, în primul rând, Comisia amintește că, în considerentele (955)-(970) ale deciziei atacate, a respins argumentul Microsoft potrivit căruia vânzarea legată în cauză producea câștiguri de eficiență de natură să compenseze efectele anticoncurențiale identificate. Mai precis, cu privire la pretensele câștiguri de eficiență legate de distribuție, Comisia arată că argumentele invocate de Microsoft se întemeiază pe o confuzie între „avantajul pe care consumatorii îl obțin din faptul că găsesc un player multimedia preinstalat pe sistemul de operare pentru PC-uri client și faptul că Microsoft alege playerul în locul lor”. Comisia, făcând trimitere la considerentul (962) al deciziei atacate, adaugă că Microsoft nu a menționat niciun câștig de eficiență tehnică pentru care integrarea Windows Media Player în Windows ar fi o condiție prealabilă. Comisia susține că afirmația Microsoft, formulată pentru prima dată în replică, potrivit căreia Windows funcționează mai rapid atunci când are integrată o funcționalitate multimedia nu este susținută de niciun element de probă. În sfârșit, Comisia afirmă că, prin vânzarea legată în cauză, Microsoft se protejează împotriva concurenței efective care ar putea fi realizată de distribuitorii de playere multimedia potențial mai eficace și în măsură să îi conteste poziția. În acest mod, Microsoft ar reduce talentele și capitalul investite în inovarea în materie de playere multimedia și ar reduce propriile stimulente pentru a inova în acest domeniu.

1126 În al doilea rând, Comisia examinează cele trei serii de considerații formulate de Microsoft.

1127 În primul rând, Comisia arată că playerele multimedia prezintă atât caracteristici de aplicație, cât și caracteristici de platforme software. Cu alte cuvinte, potrivit Comisiei, deși se bazează pe sistemul de operare pentru PC-uri client, acestea pot la rândul lor să servească drept bază pentru alte aplicații. Comisia arată că playerele multimedia își oferă serviciile de platformă indiferent dacă sunt sau nu sunt legate la un sistem de operare pentru PC-uri.

- 1128 Comisia susține că avantajul pe care vânzarea legată în cauză îl oferă dezvoltatorilor de software și furnizorilor de conținut constă în a le permite să evite „eforturi inerente concurenței”, ceea ce nu ar putea constitui o justificare acceptată în dreptul comunitar al concurenței. Într-adevăr, din cauza vânzării legate a acestui player cu sistemul de operare „monopolistic omniprezent” Windows, dezvoltatorii de software și furnizorii de conținut care își bazează produsele pe platforma Windows Media Player nu ar avea nevoie să convingă utilizatorii să instaleze playerul respectiv. În schimb, cei care își bazează produsele pe platforma playerelor multimedia terțe ar prevedea în mod normal mijloacele de a stimula utilizatorii să instaleze pe computerul lor playerul multimedia necesar, de exemplu, prin includerea de legături pentru a descărca playerul de pe internet.
- 1129 Comisia adaugă că vânzarea legată în cauză are drept efect creșterea costurilor care trebuie suportate de distribuitorii de playere multimedia concurente și de dezvoltatorii de software terți care se bazează pe acestea pentru a convinge utilizatorii să instaleze respectivele playere multimedia, întrucât „concurenții trebuie să depășească factorii disuasivi cauzăți de prezența automată a Windows Media Player pentru a obține instalarea unui player multimedia diferit, dar cu caracteristici în esență asemănătoare (costurile de formare, de asistență și de stocare sunt exemple de astfel de factori disuasivi)”.
- 1130 Comisia consideră de asemenea că argumentația Microsoft privind platforma uniformă susține că aceasta ar trebui să fie autorizată să extindă monopolul Windows prin legarea acestuia de alte produse software pentru simplul motiv că acestea oferă dezvoltatorilor terți și capacități de platformă. Comisia arată că Microsoft afirmă în esență că integrarea Windows Media Player în Windows conduce la o standardizare de fapt și că aceasta aduce un avantaj terților, întrucât au cunoștință că acest player va fi întotdeauna prezent în acest sistem. Or, o standardizare nu poate fi impusă în mod unilateral de o întreprindere dominantă prin intermediul vânzărilor legate [considerentul (969) al deciziei atacate].

1131 Pe de altă parte, Comisia afirmă că, și în cazul în care codul software nu este complet fungibil (a se vedea punctul 1113 de mai sus), nu este mai puțin adevărat că playerele multimedia concurente se pot substitui Windows Media Player pentru o mare parte din funcționalitățile sale. Cu privire la alte funcționalități, distribuitorii de playere multimedia concurente ar putea opta să nu le implementeze în prezent pentru că au cunoștință că sunt disponibile în Windows Media Player. Acest lucru nu i-ar împiedica totuși să poată dezvolta funcționalitățile respective imediat după implementarea măsurii corective, cu scopul de a beneficia de versiunea decuplată a Windows și de a răspunde la cererea dezvoltatorilor de software.

1132 În duplică, Comisia precizează că nu a afirmat niciodată că playerele multimedia terțe constituiau „substitute perfecte” pentru funcționalitatea multimedia a Windows. În decizia atacată ar fi explicat doar că playerele multimedia terțe adăugate unei versiuni decuplate a Windows puteau în mare parte „să înlocuiască caracteristici” ale Windows Media Player. Comisia arată că playerele multimedia care permit o recepție continuă concurează pe baza unui anumit număr de parametri, precum calitatea redării, modul de organizare a conținutului și formatul în care este oferit fișierul.

1133 În sfârșit, Comisia contestă afirmația Microsoft potrivit căreia anumite aplicații nu vor mai funcționa corect atunci când vor fi utilizate cu versiunea Windows impusă de articolul 6 litera (a) din decizia atacată. Pe de altă parte, făcând trimitere la exemplul menționat în considerentul (1038) al deciziei atacate, Comisia precizează că site-urile internet profesionale au în mod normal mecanisme care detectează automat absența componentelor necesare pentru a administra o pagină internet și care permit descărcarea acestora. În duplică, Comisia adaugă că dezvoltatorii care își bazează produsele pe Windows Media Player dispun, în orice caz, de mai multe mijloace pentru a face față posibilității ca un utilizator de PC-uri să nu fi instalat deja acest player.

- 1134 În al doilea rând, Comisia respinge argumentele Microsoft întemeiate pe componentizare.
- 1135 Comisia susține mai întâi că aceste argumente sunt abstracte în totalitate, Microsoft referindu-se în special, în mod general, la conceptul de funcționalitate multimedia. Comisia reiterează că măsura corectivă prevăzută la articolul 6 litera (a) din decizia atacată nu aduce atingere funcționalității multimedia de bază a Windows.
- 1136 În continuare, Comisia susține că fișierele care alcătuiesc Windows Media Player care trebuie eliminate în temeiul deciziei atacate au fost identificate în mod clar de Microsoft. Comisia se referă în această privință la o scrisoare din 13 septembrie 2004 care i-a fost trimisă de domnul Heiner, un angajat al Microsoft, și consideră că Microsoft nu poate susține că nu este „fezabil din punct de vedere tehnic” să proiecteze o versiune decuplată a Windows.
- 1137 Pe de altă parte, Comisia amintește că decizia atacată impune Microsoft să proiecteze și să propună o versiune a Windows care să nu fie cuplată cu Windows Media Player și să garanteze că această versiune funcționează deplin și este de bună calitate. Comisia subliniază că această decizie nu împiedică Microsoft să continue să ofere o versiune a Windows cuplată cu Windows Media Player, „în conformitate cu metoda sa actuală de proiectare de software”.
- 1138 În sfârșit, Comisia arată că Microsoft nu oferă decât un singur exemplu de „interdependență a componentelor”, și anume sistemul de ajutor al Windows XP. Comisia afirmă că acest sistem de ajutor, în măsura în care se bazează pe sunet sau pe imagine, se folosește de o infrastructură multimedia care va rămâne prezentă în versiunea Windows necuplată cu Windows Media Player. Acesta va funcționa așadar corect independent de prezența acestui player multimedia, după cum demonstrează

un raport de test prezentat de RealNetworks în cadrul procedurii privind măsurile provizorii. În ceea ce privește susținerea Microsoft potrivit căreia numeroase alte elemente ale Windows XP nu ar mai funcționa dacă funcționalitatea multimedia ar fi eliminată din ansamblul constituit din Windows și Windows Media Player, aceasta ar fi nemotivată.

- 1139 Comisia adaugă că a examinat în detaliu, în considerentele (1026)-(1042) ale deciziei atacate, problema pretinselor interdependențe dintre Windows și Windows Media Player. Comisia amintește că a constatat că era evident că, dacă acest player multimedia ar fi eliminat din Windows, anumite funcționalități pe care le oferă în mod normal nu ar mai fi prezente [considerentul (1033) al deciziei atacate]. Aceasta nu ar însemna totuși că sistemul de operare nu ar funcționa corect sau că produsul ar fi „degradat”. Comisia adaugă că exemplul Windows XP Embedded demonstrează că este tehnic posibil ca Windows să funcționeze în absența capacităților multimedia care rezultă din eliminarea codului, într-un mod care să nu conducă la blocarea funcționalităților sistemului de operare [considerentele (1028)-(1030) ale deciziei atacate].
- 1140 În al treilea rând, Comisia consideră că argumentele pe care Microsoft le susține în legătură cu efectele negative viitoare ale măsurii corective prevăzute la articolul 6 litera (a) din decizia atacată sunt ipotetice, conjuncturale și lipsite de orice relevanță.
- 1141 Comisia amintește mai întâi că, în aplicarea deciziei atacate, Microsoft păstrează dreptul de a continua să ofere versiunea legată a Windows.
- 1142 În continuare, fiind susținută cu privire la acest aspect de SIIA, Comisia arată că Microsoft comercializează deja mai multe versiuni diferite ale sistemului său de operare pentru PC-uri client, care nu sunt toate interschimbabile, precum Windows 98, Windows 2000, Windows Millennium Edition, Windows NT și Windows XP. Aceste versiuni diferite ale Windows rulează aceleași aplicații.

1143 În sfârșit, Comisia respinge afirmația Microsoft potrivit căreia aceasta ar trebui să „înghețe” Windows în versiunea sa actuală. Comisia susține că măsura corectivă prevăzută la articolul 6 litera (a) din decizia atacată păstrează pe deplin stimulentele Microsoft pentru a inova atât pe piața playerelor multimedia, cât și pe cea a sistemelor de operare pentru PC-uri client, și că această măsură permite consumatorilor să își exercite alegerea în funcție de meritele produselor. Comisia, susținută cu privire la acest aspect de Audiobanner.com, arată că, în realitate, vânzarea legată în cauză este cea care descurajează inovarea, în special pe piața playerelor multimedia [considerentul (981) al deciziei atacate]. În plus, această practică ar descuraja investițiile în toate tehnologiile care ar putea fi de interes la un moment dat pentru Microsoft [considerentul (983) al deciziei atacate].

Aprecierea Tribunalului

1144 Trebuie amintit, cu titlu introductiv, că, deși sarcina probei cu privire la existența împrejurărilor care constituie o încălcare a articolului 82 CE incumbă Comisiei, revine totuși întreprinderii dominante în cauză, iar nu Comisiei, dacă este cazul, și înainte de sfârșitul procedurii administrative, obligația să invoce o eventuală justificare obiectivă și să o susțină, în această privință, cu argumente și cu elemente de probă. Îi revine apoi Comisiei, dacă intenționează să concluzioneze în sensul existenței unui abuz de poziție dominantă, să demonstreze că argumentele și elementele de probă invocate de respectiva întreprindere nu pot prevala și, prin urmare, că justificarea prezentată nu poate fi acceptată.

1145 În înscrisurile sale, Microsoft invocă în esență două serii de argumente pentru a-și justifica comportamentul, care grupează în mare parte argumentele invocate în același scop în cursul procedurii administrative și care au fost examinate și respinse în mod întemeiat de către Comisie în considerentele (955)-(970) și (1026)-(1042) ale deciziei atacate, după cum reiese din punctele care urmează.

- 1146 Pe de o parte, Microsoft critică neluarea în considerare, de către Comisie, a avantajelor care decurg din modelul său comercial, care ar implica integrarea continuă de noi funcționalități în Windows. În acest context, Microsoft susține mai precis că integrarea unei funcționalități multimedia în Windows este indispensabilă pentru ca dezvoltatorii de software și creatorii de site-uri internet să poată continua să beneficieze de avantajele importante oferite de platforma „stabilă și bine definită” Windows.
- 1147 Pe de altă parte, Microsoft susține că, dacă funcționalitatea multimedia ar fi eliminată din ansamblul constituit din Windows și Windows Media Player, acest lucru ar genera o serie de probleme în detrimentul consumatorilor, al dezvoltatorilor de software și al creatorilor de site-uri internet. Microsoft susține în special că sistemul său de operare Windows se bazează pe metoda numită „de componentizare” (a se vedea punctul 1118 de mai sus) și că o astfel de eliminare ar conduce la o degradare și la o „fragmentare” a acestui sistem.
- 1148 Cu privire la prima serie de argumente invocate de Microsoft, trebuie mai întâi să se amintească domeniul de aplicare exact al abuzului constatat la articolul 2 litera (b) din decizia atacată, precum și al măsurii corective prevăzute la articolul 6 litera (a) din aceeași decizie.
- 1149 Critica formulată de către Comisie împotriva Microsoft în decizia atacată nu este faptul în sine că aceasta integrează Windows Media Player în Windows, ci faptul că oferă pe piață exclusiv o versiune a Windows în care este integrat Windows Media Player, și anume că nu permite producătorilor de echipament original și consumatorilor să obțină Windows fără Windows Media Player sau, cel puțin, să elimine acest player din ansamblul constituit din Windows și Windows Media Player. Astfel, chiar dacă articolul 6 litera (a) din decizia atacată impune Microsoft să comercializeze o „versiune complet funcțională a sistemului său de operare Windows pentru PC-uri

client care să nu conțină Windows Media Player”, acest articol precizează totuși în mod expres că „Microsoft [...] păstrează dreptul de a oferi propriul sistem de operare Windows pentru PC-uri client cuplat cu Windows Media Player” [a se vedea în același sens considerentele (1011) și (1023) ale deciziei atacate].

1150 Astfel, Comisia nu contestă modelul comercial al Microsoft, în măsura în care acesta cuprinde integrarea unui player multimedia care permite o recepție continuă în sistemul său de operare pentru PC-uri client, și nici posibilitatea ca acest sistem de operare să permită dezvoltatorilor de software și creatorilor de site-uri internet să beneficieze de avantajele oferite de platforma „stabilă și bine definită” Windows. Comisia critică faptul că Microsoft nu comercializează simultan cu versiunea Windows corespunzătoare modelului său comercial o versiune a acestui sistem lipsită de Windows Media Player, permițând astfel, dacă este cazul, producătorilor de echipament original sau utilizatorilor finali să instaleze pe PC-ul client produsul pe care îl aleg ca prim player multimedia care permite o recepție continuă.

1151 În continuare, Tribunalul consideră că Microsoft nu poate invoca argumentul că vânzarea legată în cauză garantează prezența uniformă a unei funcționalități multimedia în Windows, ceea ce permite dezvoltatorilor de software și creatorilor de site-uri internet să nu fie obligați să includă în produsele lor mecanisme care permit să se verifice care este playerul multimedia prezent pe un PC client determinat și să instaleze, dacă este cazul, funcționalitatea cerută (a se vedea punctele 1107, 1111 și 1115 de mai sus). Într-adevăr, faptul că, datorită acestei vânzări legate, dezvoltatorii de software și creatorii de site-uri internet au siguranța că Windows Media Player este prezent pe cvasitotalitatea PC-urilor client din lume este exact unul dintre motivele principale pentru care Comisia a considerat, în mod întemeiat, că această vânzare legată conducea la excluderea playerelor multimedia concurente de pe piață. Dacă prezența uniformă invocată de Microsoft prezintă eventual avantaje pentru acești operatori, această împrejurare nu poate fi totuși suficientă pentru a compensa efectele anticoncurențiale produse de vânzarea legată în cauză.

- 1152 După cum arată în mod întemeiat Comisia (a se vedea punctul 1130 de mai sus), printr-un astfel de argument Microsoft susține de fapt că integrarea Windows Media Player în Windows și comercializarea Windows doar în această formă conduce la o standardizare de fapt a platformei Windows Media Player, ceea ce are efecte benefice pe piață. Chiar dacă în general standardizarea poate prezenta în mod efectiv anumite avantaje, nu se poate admite totuși ca aceasta să fie impusă în mod unilateral de către o întreprindere în poziție dominantă prin intermediul vânzărilor legate.
- 1153 Trebuie adăugat că nu poate fi exclus ca terții să nu dorească standardizarea de fapt preconizată de Microsoft, ci să prefere ca diferitele platforme să continue să concureze, în perspectiva stimulării inovației la nivelul acestor platforme.
- 1154 Pe de altă parte, trebuie să se constate că, după cum arată în mod întemeiat Comisia și SIIA, celelalte avantaje invocate de Microsoft ar putea la fel de bine să fie obținute în absența comportamentului incriminat.
- 1155 Astfel, cu privire la consumatori, cererea acestora pentru un PC client „gata de utilizare” care încorporează în special un player multimedia ce permite o recepție continuă poate fi pe deplin satisfăcută de către producătorii de echipament original, a căror activitate constă exact în asamblarea unor astfel de PC-uri, combinând, printre altele, un sistem de operare pentru PC-uri client cu aplicațiile dorite de consumatori [considerentele (68) și (119) ale deciziei atacate]. Trebuie adăugat că decizia atacată nu împiedică Microsoft să continue să ofere versiunea Windows cuplată cu Windows Media Player consumatorilor care preferă această soluție.
- 1156 În același sens, Microsoft nu poate invoca faptul că producătorii de echipament original „depind de adăugarea de funcționalități la Windows pentru a crea PC-uri

care sunt agreate de consumatori și care permit crearea de noi aplicații interesante”. Producătorii de echipament original sunt, într-adevăr, în măsură să propună PC-uri client care prezintă astfel de caracteristici prin preinstalarea pe acestea a unor aplicații obținute de la dezvoltatorii de software. În același mod, funcționalitățile oferite de Windows Media Player pot fi furnizate de Microsoft în mod autonom, cu alte cuvinte fără a lega acest player de sistemul de operare Windows.

1157 Microsoft nu poate nici să susțină că integrarea unei funcționalități multimedia în Windows este indispensabilă pentru a permite dezvoltatorilor de software și creatorilor de site-uri internet să utilizeze în mod eficace platforma Windows și pentru a evita să fie obligați să dezvolte ei înșiși codul software cerut.

1158 Pentru motivele expuse în considerentele (962)-(967) din decizia atacată, acest argument trebuie, într-adevăr, să fie respins ca neîntemeiat. Trebuie amintit în această privință că playerele multimedia care permit o recepție continuă – atât Windows Media Player, cât și playerele concurente – deși constituie software de aplicație, expun totuși API și pot așadar servi și ca platforme pentru aplicații ale terților. Or, nu este necesar ca un player multimedia care permite o recepție continuă să fie integrat într-un sistem de operare pentru PC-uri client pentru a putea furniza astfel de servicii de platformă. În special, contrar celor invocate de Microsoft, absența unei astfel de integrări nu are drept consecință că dezvoltatorii de software terți trebuie să scrie codul software cerut. Astfel, după cum se constată în considerentul (966) al deciziei atacate, numeroși dezvoltatori de software și de furnizori de conținut internet își dezvoltă produsele bazându-se pe API expuse de playerul RealPlayer, fără ca acesta să fie integrat într-un anumit sistem de operare pentru PC-uri client. În același sens, trebuie arătat că dezvoltatorii de software pot crea – și creează – aplicații destinate să funcționeze cu WMP 9, chiar dacă acest player nu era preinstalat pe Windows [considerentul (965) al deciziei atacate].

- 1159 În sfârșit, Tribunalul constată că, după cum arată Comisia atât în decizia atacată, cât și în înscrisurile sale, Microsoft nu demonstrează că integrarea Windows Media Player în Windows generează câștiguri de eficiență tehnică sau, cu alte cuvinte, că aceasta „antren[ează] performanțe tehnice mai bune ale produsului” [considerentul (962) al deciziei atacate].
- 1160 În replică, Microsoft invocă, pentru prima dată, faptul că „Windows funcționează mai rapid atunci când are integrată o funcționalitate multimedia”. În această privință, este suficient să se constate că această afirmație nu este susținută.
- 1161 Tot în replică, Microsoft afirmă că faptul că numeroși dezvoltatori de software aleg în mod liber să recurgă la funcționalitatea multimedia a Windows demonstrează că „integrarea uniformă” a unei astfel de funcționalități generează câștiguri de eficiență tehnică. Această afirmație trebuie să fie respinsă. Pe de o parte, trebuie amintit că decizia atacată se raportează la playerul Windows Media Player, iar nu la funcționalitatea multimedia în general. Pe de altă parte, simplul fapt că unii dezvoltatori de software se bazează pe Windows Media Player nu dovedește că vânzarea legată produce câștiguri de eficiență tehnică.
- 1162 În ceea ce privește a doua serie de argumente invocate de Microsoft, acestea trebuie de asemenea să fie respinse.
- 1163 Mai întâi, cu privire la susținerea Microsoft potrivit căreia aplicațiile „care sunt deja utilizate pe scară largă” nu vor mai funcționa corect atunci când vor fi executate pe versiunea Windows fără Windows Media Player, este suficient să se constate că aceasta nu a fost demonstrată corespunzător cerințelor legale.

1164 În continuare, Tribunalul consideră că nu este întemeiată susținerea Microsoft potrivit căreia eliminarea funcționalității multimedia din ansamblul constituit din Windows și Windows Media Player va afecta funcționarea anumitor elemente ale însuși sistemului de operare Windows. Singurele exemple pe care Microsoft le oferă în legătură cu acest aspect, și anume cel al sistemului de ajutor și al sintetizatorului de voce conținute în Windows, nu sunt convingătoare. Într-adevăr, aceste sisteme se bazează pe infrastructura multimedia de bază a sistemului de operare Windows, iar nu pe Windows Media Player. Or, astfel cum s-a arătat deja la punctul 916 de mai sus cu privire la problema vânzării legate, comportamentul incriminat privește numai software-ul de aplicație care constituie playerul Windows Media Player, cu excluderea oricărei alte tehnologii multimedia cuprinse în sistemul de operare Windows pentru PC-uri client, și infrastructura multimedia de bază a acestui sistem prezentă în versiunea Windows impusă de articolul 6 litera (a) din decizia atacată. S-a constatat deja, la punctul 916 de mai sus, că însăși Microsoft face distincție, în documentația sa tehnică, între fișierele care constituie Windows Media Player și alte fișiere multimedia, în special cele în legătură cu respectiva infrastructură multimedia de bază.

1165 Pe de altă parte, Tribunalul consideră că Microsoft nu poate susține că eliminarea Windows Media Player din ansamblul constituit din acest player și Windows ar conduce la o degradare a sistemului de operare. Astfel, Windows XP Embedded poate fi configurat încât să nu includă Windows Media Player, fără ca aceasta să afecteze integritatea altor funcționalități ale sistemului de operare. Trebuie adăugat că, în decursul perioadei iunie 1998-mai 1999, dată la care Microsoft a integrat pentru prima dată playerul WMP 6 în sistemul său de operare Windows pentru PC-uri client fără a permite producătorilor de echipament original sau utilizatorilor să îl elimine din acest sistem, playerul multimedia care permite o recepție continuă al Microsoft era oferit de aceasta în calitate de software de aplicație separat, fără ca acest lucru să afecteze funcționarea sistemului de operare Windows. În plus, trebuie arătat că Microsoft a introdus pe piață, în aplicarea măsurii corective prevăzute la articolul 6 litera (a) din decizia atacată, o versiune a Windows fără Windows Media Player și că această versiune este pe deplin funcțională.

1166 În sfârșit, trebuie să fie respins și argumentul Microsoft întemeiat pe riscul de „fragmentare” a sistemului său de operare Windows (a se vedea punctul 1122 de mai sus). Pe de o parte, după cum subliniază Comisia în memoriul în apărare, acest argument este ipotetic și speculativ. Pe de altă parte, argumentul menționat este în contradicție cu propria practică comercială a Microsoft. Astfel, în decursul ultimilor ani, Microsoft a introdus succesiv pe piață mai multe versiuni diferite ale sistemului său de operare Windows care nu sunt toate interschimbabile, și anume Windows 98, Windows 2000, Windows Me, Windows NT și Windows XP. În plus, în ceea ce privește, de exemplu, sistemul Windows XP, acesta poate fi descompus în șapte versiuni distincte.

1167 Rezultă din toate considerațiile anterioare că Microsoft nu a demonstrat existența vreunei justificări obiective a vânzării legate abuzive a sistemului de operare Windows pentru PC-uri client și a Windows Media Player.

f) Cu privire la nerespectarea obligațiilor impuse Comunităților de Acordul TRIPS

Decizia atacată

1168 În considerentele (1049)-(1053) ale deciziei atacate, Comisia examinează argumentul invocat de Microsoft potrivit căruia măsura vizând corectarea refuzului abuziv de a furniza nu respectă obligațiile care îi revin Comunității în temeiul Acordului TRIPS, precum și argumentul potrivit căruia măsura care vizează să corecteze vânzarea legată abuzivă nu respectă obligațiile care revin Comunității în temeiul Acordului privind barierele tehnice în calea comerțului (TBT) din 15 aprilie 1994 [anexa 1 A la Acordul de instituire a OMC (denumit în continuare „Acordul TBT”)].

- 1169 Comisia susține, în esență, că decizia atacată este pe deplin compatibilă cu obligațiile pe care i le impune Acordul TRIPS și Acordul TBT [considerentul (1052) al deciziei atacate].
- 1170 Aceasta adaugă că, pentru motivele expuse la punctele 801 și 802 de mai sus, Microsoft nu poate invoca aceste acorduri pentru a contesta legalitatea deciziei atacate [considerentul (1053) al deciziei atacate].

Argumentele părților

- 1171 Microsoft susține că decizia atacată o obligă să dezvolte o versiune a sistemului său de operare Windows din care „aproape toată” funcționalitatea multimedia ar fi eliminată, precum și să ofere acest „produs degradat”, sub mărcile de comerț Microsoft și Windows, consumatorilor din Europa. Astfel, această decizie ar aduce atingere drepturilor sale asupra mărcii și drepturilor sale de autor, două categorii de drepturi pe care Comunitățile ar fi obligate din punct de vedere juridic să le protejeze în temeiul Acordului TRIPS.
- 1172 În primul rând, cu privire la drepturile sale asupra mărcii, Microsoft susține că decizia atacată are ca efect limitarea acestora, cu încălcarea articolelor 17 și 20 din Acordul TRIPS. Aceasta precizează că, potrivit articolul 17 din Acordul TRIPS, excepțiile prevăzute privind drepturile conferite printr-o marcă nu pot fi decât limitate și trebuie să țină seama de interesele legitime ale titularului mărcii și ale terților. În ceea ce privește articolul 20 din Acordul TRIPS, acesta ar prevedea că folosința unei mărci nu poate fi împiedicată în mod nejustificat prin cerințe speciale, cum ar fi „folosința sub o formă specială, sau folosința de o manieră care să dăuneze capacității sale de a distinge produsele sau serviciile unei întreprinderi de cele ale altor întreprinderi”.

1173 Potrivit Microsoft, întrucât Comisia solicită Microsoft să ofere o licență pentru o versiune a Windows fără funcționalitate multimedia, o obligă să își aplice marca „cea mai valoroasă” pe un produs pe care nu l-a proiectat și despre care are cunoștință că nu va funcționa în modul dorit. În plus, există posibilitatea unui risc de confuzie între această versiune a Windows și cea conținând funcționalitatea multimedia. Microsoft consideră de asemenea că decizia atacată aduce atingere dreptului său de a controla calitatea produselor pe care este aplicată marca și reiterează, în această privință, că versiunea Windows impusă de articolul 6 litera (a) din decizia atacată va afecta funcționarea, pe de o parte, a unei serii de elemente ale însuși sistemului de operare Windows și, pe de altă parte, a aplicațiilor și a site-urilor internet care apelează la această funcționalitate multimedia. Microsoft consideră că „obstacolele” care sunt create astfel prin decizia atacată nu fac parte din tipul de excepții „limitate” avute în vedere la articolul 17 din Acordul TRIPS. Aceasta adaugă că obligația impusă de a aplica mărcile Windows și Microsoft pe produse de calitate inferioară asupra cărora nu își poate exercita controlul de proiectare este în contradicție directă cu propriile sale interese, precum și cu cele ale consumatorilor și ale dezvoltatorilor de software terți.

1174 În ceea ce privește articolul 20 din Acordul TRIPS, acesta nu ar fi respectat în măsura în care, în pofida existenței de alternative la fel de eficace, Comisia obligă Microsoft să aducă atingere mărcii Windows într-un mod care ar reduce rolul său de indicator al originii și al calității, ceea ce ar crea confuzie pentru consumatori și ar dăuna „goodwill”-ului acestei mărci.

1175 În al doilea rând, cu privire la drepturile sale de autor, Microsoft susține că decizia atacată aduce atingere drepturilor sale exclusive – protejate de Acordul TRIPS – de a autoriza adaptările, aranjamentele și alte transformări ale operelor sale, de a autoriza reproducerea operelor sale, în orice mod și în orice formă, și de a distribui copii ale Windows către public. Într-adevăr, această decizie ar obliga-o să creeze o adaptare a Windows care nu corespunde propriului proiect și care constituie o transformare substanțială a operei sale protejate, precum și să acorde licențe pentru utilizarea de copii ale acestei „adaptări forțate a operei sale protejate”. Microsoft susține

că acordarea obligatorie de licențe având ca obiect o operă protejată prin drepturi de autor nu este autorizată de Acordul TRIPS decât în condițiile prevăzute la articolul 13 din acest acord, care nu sunt îndeplinite în speță.

- 1176 În principal, Comisia susține că legalitatea deciziei atacate nu poate fi controlată prin prisma Acordului TRIPS (a se vedea punctul 789 de mai sus).
- 1177 În subsidiar, Comisia susține că argumentele prezentate de Microsoft sunt, în orice caz, lipsite de orice temei.
- 1178 În această privință, în primul rând, Comisia respinge argumentele Microsoft cu privire la drepturile sale asupra mărcii.
- 1179 Mai întâi, Comisia susține că aceste argumente sunt dificil de înțeles și că Microsoft nu precizează dacă pretinsa încălcare a Acordului TRIPS se referă la constatarea abuzului privind vânzarea legată din decizia atacată sau la măsura corectivă pentru acest abuz.
- 1180 În continuare, Comisia arată că, în temeiul articolului 16 alineatul (1) din Acordul TRIPS, titularul unei mărci înregistrate are dreptul exclusiv de a împiedica terții care acționează fără consimțământul său să utilizeze semne identice sau similare. Or, Microsoft nu ar explica în ce mod ar fi afectat acest drept de decizia atacată și nici în ce măsură utilizarea mărcilor sale ar putea, din cauza acestei decizii, să fie împiedicată în mod nejustificat prin cerințe speciale în sensul articolului 20 din Acordul TRIPS. Potrivit Comisiei, dreptul exclusiv avut în vedere mai sus este așadar protejat în prezenta cauză, la fel ca funcția mărcii de garanție a originii produselor.

1181 Comisia adaugă că măsura corectivă prevăzută la articolul 6 litera (a) din decizia atacată nu aduce atingere dreptului Microsoft de a controla calitatea produselor pe care este aplicată marca, întrucât aceasta va păstra „controlul total al propriilor produse”. În plus, Comisia consideră că a respins deja argumentul potrivit căruia versiunea Windows necuplată cu Windows Media Player reprezenta un produs degradat. În ceea ce privește riscul de confuzie invocat de Microsoft, Comisia arată în special că acesta poate fi evitat printr-o informare și o etichetare adecvate.

1182 În sfârșit, Comisia afirmă că, și în ipoteza în care decizia atacată ar aduce atingere drepturilor Microsoft asupra mărcii, dispoziția derogatorie cuprinsă la articolul 17 din Acordul TRIPS coroborată cu articolul 8 alineatul (2) și cu articolul 40 alineatul (2) din acest acord ar permite încetarea încălcării dreptului concurenței identificată în decizia atacată.

1183 În al doilea rând, Comisia respinge argumentele Microsoft întemeiate pe drepturile sale de autor.

1184 În această privință, mai întâi, Comisia subliniază că decizia atacată nu autorizează niciun terț să adapteze sau să reproducă operele Microsoft protejate de dreptul de autor și consideră că aceasta nu poate invoca un „drept la integritate”, care ar fi un drept moral și, prin urmare, nu ar fi acoperit de Acordul TRIPS.

1185 În continuare, în ceea ce privește argumentele Microsoft întemeiate pe articolul 13 din Acordul TRIPS, Comisia consideră că acestea nu pot fi admise. În această privință, Comisia arată în special că decizia atacată tratează un „caz special” în sensul acestui articol, întrucât se aplică „unor cazuri de vânzare legată care ar constitui un abuz de poziție dominantă”.

- 1186 În sfârșit, potrivit Comisiei, chiar dacă s-ar presupune că decizia atacată aduce atingere drepturilor de autor ale Microsoft, dispoziția derogatorie cuprinsă la articolul 13 din Acordul TRIPS coroborată cu articolul 8 alineatul (2) și cu articolul 40 alineatul (2) din același acord ar permite încetarea încălcării dreptului concurenței, identificată în decizia atacată.
- 1187 SIIA se realizează, în esență, argumentelor Comisiei.

Aprecierea Tribunalului

- 1188 Tribunalul constată că Microsoft contestă legalitatea deciziei atacate pentru motivul că aceasta ar fi contrară unor prevederi diferite ale Acordului TRIPS, și în special, articolelor 13, 17 și 20 din acest acord.
- 1189 Or, după cum s-a arătat deja la punctul 801 de mai sus, rezultă dintr-o jurisprudență constantă că, ținând seama de natura și de structura acestora, acordurile OMC nu figurează în principiu printre normele în lumina cărora instanța comunitară controlează legalitatea actelor instituțiilor comunitare.
- 1190 După cum s-a arătat deja la punctul 802 de mai sus, doar în ipoteza în care Comunitatea a intenționat să pună în aplicare o obligație specifică asumată în cadrul OMC sau în cazul în care actul comunitar face trimitere în mod expres la dispoziții punctuale ale acordurilor OMC, instanța comunitară are obligația să controleze legalitatea actului comunitar în cauză în lumina normelor OMC. Întrucât împrejurările din speță nu corespund în mod vădit niciuneia dintre aceste două ipoteze, Microsoft nu poate invoca Acordul TRIPS, în special articolele 13, 17 și 20 din acest acord, în

susținerea cererii sale de anulare a deciziei atacate, în măsura în care aceasta privește problema vânzării legate a Windows și a Windows Media Player.

1191 În consecință, acest aspect al primului motiv trebuie respins fără a fi necesară examinarea argumentelor pe care Microsoft le-a invocat în susținerea acestuia.

1192 Trebuie adăugat că, în orice caz, niciuna dintre dispozițiile Acordului TRIPS nu se opune situației ca autoritățile de concurență ale membrilor OMC să dispună măsuri corective care limitează sau reglementează exploatarea drepturilor de proprietate intelectuală deținute de o întreprindere în poziție dominantă atunci când aceasta își exercită drepturile în mod anticoncurențial. Astfel, după cum arată în mod întemeiat Comisia, din articolul 40 alineatul (2) din Acordul TRIPS reiese în mod expres că membrii OMC au dreptul de a reglementa utilizarea abuzivă a unor astfel de drepturi pentru a evita efectele prejudiciabile asupra concurenței. Această ultimă dispoziție prevede, într-adevăr, cele ce urmează:

„Nicio prevedere a prezentului acord nu împiedică membrii de a specifica în legislația lor practicile sau condițiile în materie de acordare de licențe care pot, în cazuri specifice, să constituie o folosință abuzivă a drepturilor de proprietate intelectuală având un efect negativ asupra concurenței pe piața respectivă. Așa cum este prevăzut mai sus, un membru poate adopta, în conformitate cu celelalte prevederi ale prezentului acord, măsuri corespunzătoare pentru a preveni sau controla aceste practici, care pot cuprinde, de exemplu, clauze exclusive de retrocesiune, condiții care împiedică contestarea validității și un regim coercitiv de licențe grupate, în lumina actelor cu putere de lege și normelor administrative pertinente ale respectivului membru.”

1193 Din toate cele de mai sus rezultă că primul motiv trebuie respins ca neîntemeiat.

3. Cu privire la al doilea motiv, întemeiat pe încălcarea principiului proporționalității

a) Decizia atacată

1194 Cu titlu de măsură corectivă a vânzării legate abuzive, menționată la articolul 2 litera (b) din decizia atacată, articolul 6 din această decizie dispune ca Microsoft să ofere, în termen de 90 de zile de la notificarea deciziei, o versiune complet funcțională a sistemului său de operare Windows pentru PC-uri client care să nu conțină Windows Media Player, Microsoft păstrând dreptul de a oferi propriul sistem de operare Windows pentru PC-uri client cuplat cu Windows Media Player. Articolul 6 prevede de asemenea că Microsoft trebuie să comunice Comisiei, în același termen, toate măsurile pe care le-a adoptat pentru a se conforma acestei obligații.

1195 În considerentele (1011)-(1042) ale deciziei atacate, Comisia oferă precizări cu privire la această măsură corectivă.

1196 În primul rând, Comisia descrie domeniul de aplicare al măsurii corective respective [considerentele (1011)-(1014) ale deciziei atacate].

1197 Aceasta precizează în special că obligația impusă Microsoft de a oferi o versiune a Windows fără Windows Media Player privește atât cazul în care se acordă direct

licența Windows utilizatorilor finali, cât și pe cel în care se acordă licența producătorilor de echipament original. În mod similar, faptul că Microsoft păstrează posibilitatea de a oferi o versiune a Windows cuplată cu Windows Media Player se aplică atât utilizatorilor finali, cât și producătorilor de echipament original.

1198 Pe de altă parte, Comisia interzice Microsoft să adopte orice măsură tehnologică, comercială, contractuală sau altă măsură care ar avea un efect echivalent unei vânzări legate a Windows și a Windows Media Player, subliniind în special că versiunea Windows fără Windows Media Player trebuie să fie la fel de performantă ca și versiunea Windows care conține acest player. Considerentul (1013) al deciziei atacate cuprinde o listă neexhaustivă a practicilor interzise pe acest temei.

1199 În al doilea rând, Comisia stabilește la 90 de zile termenul în care Microsoft trebuie să pună în aplicare măsura corectivă în cauză [considerentele (1015)-(1017) ale deciziei atacate].

1200 În al treilea rând, Comisia respinge susținerea Microsoft potrivit căreia măsura corectivă prevăzută la articolul 6 litera (a) din decizia atacată nu este suficient de precisă, în sensul că nu ar cunoaște cu exactitate care este codul software pe care trebuie să îl elimine din produsul său [considerentele (1018)-(1021) ale deciziei atacate]. Comisia citează, printre altele, exemplul Windows XP Embedded și subliniază că decizia atacată nu obligă în niciun fel Microsoft să elimine toate fișierele multimedia din Windows, ci numai pe cele care constituie Windows Media Player.

1201 În al patrulea rând, Comisia invocă o serie de considerații pentru a demonstra caracterul proporționat al măsurii corective în cauză [considerentele (1022)-(1042) ale deciziei atacate].

- 1202 În această privință, în primul rând, Comisia susține că această măsură este necesară pentru a remedia restrângerea concurenței care rezultă din comportamentul incriminat [considerentul (1022) al deciziei atacate].
- 1203 În al doilea rând, Comisia arată că măsura corectivă prevăzută la articolul 6 litera (a) din decizia atacată nu împiedică Microsoft să comercializeze playerul său multimedia și nici nu îi impune alte restricții decât interdicția de a desfășura practica vânzării legate în cauză sau de a adopta măsuri având un efect echivalent acesteia [considerentul (1023) al deciziei atacate]. Comisia reiterează că Microsoft este autorizată să continue comercializarea unei versiuni a Windows cuplată cu Windows Media Player (aceleași considerent).
- 1204 În al treilea rând, Comisia respinge argumentul Microsoft întemeiat pe faptul că nu există o cerere semnificativă a consumatorilor pentru sisteme de operare pentru PC-uri client fără funcționalitatea multimedia [considerentele (1024) și (1025) ale deciziei atacate]. Comisia arată, în esență, că producătorii de echipament original vor putea răspunde așteptărilor consumatorilor prin preinstalarea, la alegere, a playerului multimedia pe PC-urile client pe care le vând acestora.
- 1205 În al patrulea rând, în considerentele (1026)-(1034) ale deciziei atacate, Comisia examinează argumentele Microsoft întemeiate pe pretinsele legături de interdependență dintre Windows și Windows Media Player. Invocând din nou exemplul Windows XP Embedded, Comisia respinge afirmația potrivit căreia eliminarea codului Windows Media Player ar aduce atingere integrității sistemului de operare. Pe de altă parte, Comisia susține că Microsoft nu a demonstrat că integrarea Windows Media Player în Windows era o condiție prealabilă pentru obținerea de câștiguri de eficiență. În această privință, Comisia arată în special că, „[d]acă dezvoltatorii de software dezvoltă propriile soluții multimedia sau integrează în produsul lor un cod redistribuibil furnizat de terți, nu depind de prezența unui player multimedia pe PC-ul client al utilizatorului” [considerentul (1032) al deciziei atacate].

1206 În sfârșit, în al cincilea rând, în considerentele (1035)-(1042) ale deciziei atacate, Comisia examinează argumentele Microsoft întemeiate pe pretinsele legături de interdependență dintre Windows și aplicațiile dezvoltate de terți. Mai precis, aceasta respinge afirmația potrivit căreia eliminarea codului Windows Media Player ar avea consecințe nefaste pentru furnizorii de conținut și pentru dezvoltatorii de software. Cu privire la furnizorii de conținut, Comisia arată că nu este neobișnuit ca aceștia să implementeze soluții pentru a stabili care player multimedia este instalat pe un PC client determinat și că aceștia prevăd măsurile care trebuie luate în ipoteza în care prezentarea conținuturilor lor ar necesita un player special sau o versiune specifică a unui player determinat [considerentul (1037) al deciziei atacate]. Cu privire la dezvoltatorii de software, Comisia respinge argumentul Microsoft întemeiat pe avantajul de a menține Windows în calitate de „platformă coerentă” [considerentul (1041) al deciziei atacate]. Comisia consideră, în esență, că Microsoft nu poate invoca faptul că practica sa permite dezvoltatorilor de software ale căror produse se bazează pe playere multimedia să dispună de „un punct de referință” în materie, întrucât practica respectivă denaturează concurența pe merit [considerentul (1042) al deciziei atacate].

b) Argumentele părților

1207 Microsoft arată că măsura corectivă prevăzută la articolul 6 litera (a) din decizia atacată încalcă principiul proporționalității cu privire la trei aspecte.

1208 În primul rând, această măsură corectivă nu ar respecta interesul legitim al dezvoltatorilor de software și al creatorilor de site-uri internet de a „menține Windows ca platformă stabilă și coerentă”.

1209 În al doilea rând, această măsură corectivă ar aduce atingere drepturilor morale ale Microsoft, întrucât i se solicită să își degradeze sistemul de operare Windows și să

acorde terților licențe pentru această versiune degradată a produsului său. În special, măsura corectivă nu ar respecta dreptul Microsoft de a se opune modificărilor, deformării și degradării operei sale, precum și altor atingeri aduse acesteia.

- 1210 În al treilea rând, Microsoft susține că măsura corectivă prevăzută la articolul 6 litera (a) din decizia atacată este „intrinsec contradictorie” și că îi este imposibil să i se conformeze, întrucât îi impune în același timp să retragă funcționalități importante din Windows și să asigure că versiunea degradată a Windows nu este mai puțin performantă decât versiunea acestui sistem cuplată cu Windows Media Player.
- 1211 Comisia consideră că măsura corectivă în cauză este proporțională, în special întrucât Microsoft păstrează dreptul de a oferi o versiune a Windows cuplată cu Windows Media Player. Comisia arată de asemenea că această măsură corectivă nu împiedică Microsoft să își comercializeze playerul multimedia și nici să continue să îl ofere separat pentru descărcare.
- 1212 Comisia contestă imposibilitatea identificării codului software al Windows Media Player sau a conformării cu măsura corectivă prevăzută la articolul 6 litera (a) din decizia atacată, subliniind că însăși Microsoft recunoaște că a dezvoltat deja o versiune necuplată a Windows, gata de a fi introdusă pe piață. În plus, Comisia face trimitere la considerentele (1018)-(1021) ale deciziei atacate.
- 1213 Pe de altă parte, Comisia susține că Microsoft nu a prezentat niciun element de probă de natură să demonstreze că această măsură corectivă ar cauza un prejudiciu terților sau o degradare a sistemului de operare.

1214 Cu privire la pretinsa încălcare a drepturilor morale ale Microsoft, Comisia susține că aceasta nu este „în mod normal considerată titulară de drepturi morale în Europa”. În plus, măsura corectivă în cauză nu ar împiedica autorii operei să își revendice „paternitatea” și nu ar implica nicio dezvăluire a codului.

1215 În sfârșit, Comisia, susținută cu privire la acest aspect de SIIA, consideră că măsurile prevăzute în Hotărârea pronunțată de District Court la 1 noiembrie 2002 nu sunt suficiente pentru a remedia abuzul în legătură cu vânzarea legată identificată în decizia atacată. Comisia arată că această hotărâre nu obligă Microsoft să elimine codul Windows Media Player din sistemul de operare pentru PC-uri client, ci numai să ofere un mijloc care să permită producătorilor de echipament original și utilizatorilor finali să disimuleze pe ecranul computerului pictograma și punctele de acces la software-ul Windows Media Player. În plus, Microsoft ar fi proiectat acest mecanism de mascare astfel încât Windows Media Player să poată fi reactivat și să treacă peste setările implicite alese de utilizatori. Măsurile vizate de hotărârea menționată nu ar afecta așadar omniprezența codului Windows Media Player pe PC-urile client și nici, pe cale de consecință, stimulentele dezvoltatorilor de software și ale furnizorilor de conținut de „a-și axa ofertele complementare asupra Windows Media Player ca tehnologie de platformă”.

c) Aprecierea Tribunalului

1216 Mai întâi, Tribunalul constată că, în susținerea prezentului motiv, Microsoft reia în esență aceleași argumente prezentate în cadrul primului motiv în legătură cu condiția referitoare la lipsa unei justificări obiective (a se vedea punctele 1102-1122 de mai sus).

- 1217 Motivele pentru care Tribunalul a considerat că aceste ultime argumente nu erau întemeiate trebuie deopotrivă să fie reținute în cadrul examinării prezentului motiv.
- 1218 Astfel, în primul rând, cu privire la argumentul potrivit căruia Comisia nu a ținut seama de interesul dezvoltatorilor de software și al creatorilor de site-uri internet de a dispune de o platformă stabilă și bine definită, este suficientă o trimitere la punctele 1148-1153 de mai sus.
- 1219 În al doilea rând, în ceea ce privește argumentul Microsoft potrivit căruia măsura corectivă prevăzută la articolul 6 litera (a) din decizia atacată îl obligă să își degradeze sistemul de operare Windows și să acorde licențe terților pentru o asemenea versiune degradată a produsului său, acest argument a fost deja respins la punctul 1165 de mai sus.
- 1220 În această privință, trebuie amintit că decizia atacată nu impune Microsoft să ofere o versiune a Windows din care să fi fost eliminat ansamblul fișierelor multimedia, inclusiv cele legate de infrastructura multimedia de bază a sistemului de operare. Într-adevăr, sunt avute în vedere numai fișierele care constituie Windows Media Player, fișiere pe care însăși Microsoft le diferențiază de celelalte fișiere în documentația sa tehnică (a se vedea punctele 916 și 1164 de mai sus). Trebuie amintit de asemenea că exemplul Windows XP Embedded demonstrează că absența Windows Media Player din sistemul de operare nu aduce atingere integrității celorlalte funcționalități ale acestui sistem (a se vedea punctul 1165 de mai sus).
- 1221 Trebuie adăugat că, în decursul perioadei iunie 1998-mai 1999, playerul multimedia care permite o recepție continuă al Microsoft era oferit de aceasta în calitate de software de aplicație separat, fără ca acest lucru să afecteze funcționarea sistemului de operare Windows. După cum s-a arătat deja la punctul 936 de mai sus, Microsoft

a admis în cadrul ședinței că nu exista niciun motiv tehnic, în mai 1999, pentru a continua să furnizeze în acest mod playerul său multimedia, cu alte cuvinte fără a-l integra în sistemul de operare Windows 98 Second Edition.

1222 În al treilea rând, din considerațiile expuse la punctele 1219-1221 de mai sus rezultă că susținerea Microsoft potrivit căreia măsura corectivă prevăzută la articolul 6 litera (a) din decizia atacată este intrinsec contradictorie și că îi este imposibil să i se conformeze nu este întemeiată. Această susținere se bazează, într-adevăr, pe premisa eronată potrivit căreia versiunea Windows impusă de această dispoziție constituie o versiune degradată a sistemului său de operare. După cum arată în mod întemeiat Comisia în înscrisurile sale, deși este evident că, atunci când Windows Media Player este eliminat din Windows, funcționalitățile oferite de acest player nu mai sunt disponibile pe o astfel de versiune a sistemului de operare, totuși nu se poate deduce că versiunea respectivă este degradată sau că este mai puțin performantă în toate celelalte privințe decât o versiune a sistemului de operare cuplată cu playerul menționat. În această privință, trebuie arătat că cerința potrivit căreia Microsoft trebuie să propună o versiune „complet funcțională” a sistemului său Windows pentru PC-uri client care să nu conțină Windows Media Player [articolul 6 litera (a) din decizia atacată] trebuie interpretată în special în lumina afirmației conținute în considerentul (1012) al deciziei atacate, potrivit căreia „versiunea Windows necuplată cu [Windows Media Player] va trebui să fie în mod specific la fel de performantă ca și versiunea Windows cuplată cu [Windows Media Player], ținând seama de faptul că funcționalitatea playerului [Windows Media Player] nu va face parte, prin definiție, din versiunea necuplată a Windows”.

1223 În continuare, Tribunalul consideră că, departe de a fi disproporționată, măsura corectivă prevăzută la articolul 6 litera (a) din decizia atacată constituie un mijloc adecvat de a pune capăt abuzului în cauză și de a rezolva problemele de concurență identificate, producând cele mai puține inconveniente cu putință pentru Microsoft și pentru modelul său comercial.

- 1224 Astfel, punerea în aplicare a acestei măsuri nu implică nicio schimbare a practicii actuale a Microsoft pe plan tehnic, diferită de dezvoltarea versiunii Windows impusă de articolul 6 litera (a) din decizia atacată.
- 1225 În special, Microsoft păstrează dreptul de a continua să propună versiunea Windows cuplată cu Windows Media Player. Trebuie amintit în această privință că, într-adevăr, Comisia intenționează doar să ofere consumatorilor posibilitatea să obțină acest sistem de operare fără acest player multimedia.
- 1226 Mai trebuie adăugat că, după cum arată în mod întemeiat Comisia, măsura corectivă în cauză nu afectează posibilitatea Microsoft de a comercializa playerul său și în special de a-l oferi spre descărcare de pe internet.
- 1227 În sfârșit, Tribunalul constată că, pentru motivele expuse la punctul 974 de mai sus, Comisia a considerat în mod întemeiat că măsurile luate de Microsoft în aplicarea tranzacției americane nu erau suficiente pentru a pune capăt abuzului și pentru a rezolva problemele de concurență identificate.
- 1228 Din toate considerațiile anterioare rezultă că al doilea motiv trebuie să fie respins ca neîntemeiat.
- 1229 Prin urmare, trebuie respinse concluziile privind anularea deciziei atacate în măsura în care acestea privesc problema vânzării legate a Windows și a Windows Media Player.

D — *Cu privire la problema mandatului independent*

1. Decizia atacată

1230 Potrivit articolului 4 primul paragraf din decizia atacată, Microsoft este obligată să înceteze abuzurile constatate la articolul 2, conform modalităților prevăzute la articolele 5 și 6 din aceeași decizie. Microsoft trebuie de asemenea să se abțină de la orice comportament care ar putea avea un obiect sau un efect identic ori asemănător cu cel al abuzurilor menționate (articolul 4 al doilea paragraf).

1231 Cu titlu de măsură ce vizează corectarea refuzului abuziv de a furniza informațiile privind interoperabilitatea, articolul 5 din decizia atacată dispune ca Microsoft să dezvăluie informațiile respective, în termen de 120 de zile de la notificarea acestei decizii, oricărei întreprinderi care dorește să dezvolte și să distribuie sisteme de operare pentru servere pentru grupuri de lucru și să autorizeze aceste întreprinderi, în condiții rezonabile și nediscriminatorii, să utilizeze aceleași informații pentru a dezvolta și a distribui sisteme de operare pentru servere pentru grupuri de lucru. Microsoft este de asemenea obligată să garanteze că informațiile privind interoperabilitatea dezvăluite sunt actualizate ori de câte ori este necesar și în cele mai scurte termene. În sfârșit, articolul 5 din decizia atacată solicită Microsoft să instituie, în termen de 120 de zile de la notificarea acestei decizii, un mecanism de evaluare care să permită întreprinderilor interesate să se informeze în mod eficace cu privire la întinderea și la condițiile de utilizare a informațiilor privind interoperabilitatea.

1232 Cu titlu de măsură corectivă a vânzării legate abuzive a sistemului de operare Windows pentru PC-uri client și a Windows Media Player, articolul 6 din decizia atacată dispune, printre altele, ca Microsoft să ofere, în termen de 90 de zile de la notificarea acestei decizii, o versiune complet funcțională a sistemului său de operare

Windows pentru PC-uri client care să nu conțină Windows Media Player, Microsoft păstrând dreptul de a oferi sistemul de operare Windows pentru PC-uri client cuplat cu Windows Media Player.

1233 Pe de altă parte, articolul 7 din decizia atacată prevede punerea în aplicare a unui mecanism de monitorizare destinat să ajute Comisia să se asigure că Microsoft se conformează deciziei atacate și care implică în special desemnarea unui mandatar independent. Potrivit acestui articol, mecanismul trebuie să facă obiectul unei propuneri din partea Microsoft, în termen de 30 de zile de la notificarea acestei decizii, în timp ce, în cazul în care Comisia ar considera că mecanismul propus nu este adecvat, ar fi „abilitată să impună un astfel de mecanism prin decizie”.

1234 În considerentele (1043)-(1048) ale deciziei atacate, Comisia descrie mai detaliat mecanismul de monitorizare menționat la punctul precedent și, în special, enunță „princiipiile care trebuie să ghideze Microsoft [în stabilirea propunerii sale privind desemnarea unui mandatar independent]” [considerentul (1044) al deciziei atacate].

1235 Astfel, în considerentul (1045) al deciziei atacate, Comisia arată că mandatarul are ca „responsabilitate esențială” oferirea de opinii, la cererea unui terț, a Comisiei, sau în mod spontan, cu privire la „problema dacă Microsoft nu și-a îndeplinit, în anumite privințe, obligațiile în temeiul [...] deciziei [atacate] și cu privire la orice întrebare relevantă referitoare la punerea în aplicare eficace a acesteia”.

1236 În considerentele (1046) și (1047) ale deciziei atacate, Comisia precizează misiunea mandatarului în privința fiecăruia dintre cele două abuzuri în cauză (a se vedea punctul 1261 de mai jos).

1237 În considerentul (1048) al deciziei atacate, Comisia enunță principiile de care Microsoft trebuie să țină seama în propunerea sa privind mandatarul. În primul rând, Comisia menționează că acesta va fi desemnat de către Comisie pornind de la o listă de persoane întocmită de Microsoft. Aceasta din urmă trebuie să prevadă o procedură de autorizare a Comisiei pentru a desemna un mandatar la alegere dacă se consideră că niciuna dintre persoanele propuse nu este adecvată pentru a exercita funcțiile cerute. În al doilea rând, Comisia arată că mandatarul trebuie să fie independent de Microsoft și că „orice dispoziție [trebuie] adoptată pentru a garanta [că acesta] nu este și nu va fi în situație de conflict de interese”. Mandatarul trebuie să posede calificările necesare pentru buna executare a mandatului și să aibă posibilitatea de a angaja experți pentru a îndeplini anumite sarcini, precis definite, în numele său. În al treilea rând, Comisia arată că trebuie adoptate dispoziții pentru a garanta că mandatarul are „acces la asistența, la informațiile, la documentele, la incintele și la angajații Microsoft în măsura în care va putea în mod rezonabil să solicite acest acces în cadrul executării mandatului”. În al patrulea rând, Comisia consideră că mandatarul trebuie să aibă acces deplin la codul sursă al produselor relevante ale Microsoft. În sfârșit, în al cincilea rând, Comisia precizează că „totalitatea costurilor legate de desemnarea mandatului, inclusiv o remunerație echitabilă a activităților executate de acesta, vor fi în sarcina Microsoft”.

2. Argumentele părților

1238 Microsoft consideră că obligația care îi este impusă prin articolul 7 din decizia atacată de a desemna un mandatar independent este nelegală, întrucât Comisia nu are dreptul, pe de o parte, să delege unui particular competențele de executare care i-au fost conferite prin Regulamentul nr. 17 și, pe de altă parte, să oblige Microsoft să suporte costurile legate de monitorizarea respectării deciziei atacate, inclusiv remunerația mandatului independent.

1239 Cu titlu introductiv, Microsoft contestă faptul că cererea sa de anulare a articolului 7 din decizia atacată este prematură. În special, Comisia nu poate invoca faptul că ar fi

putut impune un mecanism de monitorizare prin intermediul unei decizii distincte, în ipoteza în care nu ar fi fost mulțumită de propunerea Microsoft, iar Microsoft ar fi putut așadar să solicite anularea acestei decizii.

1240 În continuare, în primul rând, Microsoft susține că reiese în mod clar din considerentele (1043)-(1048) ale deciziei atacate că aceste competențe care sunt delegate în speță mandatarului independent sunt competențe de investigație și de executare care aparțin în mod normal Comisiei. Aceasta arată că mandatarul, deși are ca misiune principală emiterea de opinii cu privire la respectarea deciziei atacate, are deopotrivă competența de a examina măsurile luate de Microsoft pentru a se conforma acestei decizii. Microsoft subliniază că în nota de subsol 1317 din decizia atacată se menționează că „[m]andatarul nu trebuie numai să aibă o atitudine reactivă, ci și să joace un rol activ în controlul respectării de către Microsoft a obligațiilor sale”. Decizia atacată ar viza așadar să stabilească o sursă independentă de măsuri de investigație și de executare.

1241 Or, potrivit articolelor 11 și 14 din Regulamentul nr. 17 și articolelor 18-21 din Regulamentul (CE) nr. 1/2003 al Consiliului din 16 decembrie 2002 privind punerea în aplicare a normelor de concurență prevăzute la articolele 81 [CE] și 82 [CE] (JO 2003, L 1, p. 1, Ediție specială, 08/vol. 1, p. 167), competența de investigație și de executare în raport cu normele respective ar aparține exclusiv Comisiei și autorităților naționale de concurență. Niciunul dintre aceste două regulamente nu ar autoriza Comisia să delege aceste competențe unor terți și nici, *a fortiori*, unor particulari.

1242 Microsoft adaugă că, realizând o asemenea delegare de competență, Comisia o privează de garanțiile recunoscute întreprinderilor de către jurisprudență pentru protejarea dreptului lor la apărare.

1243 În replică, Microsoft precizează că nu are nicio obiecție ca un mandatar independent să consilieze Comisia cu privire la întrebări tehnice. Microsoft consideră totuși că aceasta ar fi trebuit să desemneze propriul expert în acest scop.

1244 În al doilea rând, Microsoft arată că articolul 7 din decizia atacată coroborat cu considerentul (1048) litera (v) al acestei decizii o obligă să suporte „totalitatea costurilor legate de desemnarea mandatarului, inclusiv o remunerație echitabilă a sarcinilor executate de acesta”. Or, în aplicarea normelor de concurență, Comisia nu ar putea impune întreprinderii în cauză alte sancțiuni pecuniare decât amenzile și penalitățile cu titlu cominatoriu.

1245 Microsoft consideră că nu poate fi invocată de către Comisie competența care îi este recunoscută de a solicita unei întreprinderi să înceteze o încălcare pentru a justifica faptul că o obligă pe aceasta să suporte costurile legate de mandatar. Impunerea unei astfel de sarcini pecuniare nu și-ar găsi niciun fundament juridic nici în Regulamentul nr. 17, nici în Regulamentul nr. 1/2003, nici în vreun alt text.

1246 În principal, Comisia susține că argumentele pe care Microsoft le invocă în legătură cu problema mandatarului sunt inadmisibile, întrucât sunt premature, întemeiate pe presupuneri și insuficiente pentru a determina anularea articolului 7 din decizia atacată. Comisia amintește că acest articol impune Microsoft să prezinte o propunere privind înființarea unui mecanism de monitorizare, rezervând Comisiei dreptul de a impune un astfel de mecanism prin decizie în cazul în care aceasta ar considera că propunerea Microsoft nu este adecvată. Comisia afirmă că în considerentele (1044)-(1048) ale deciziei atacate se enunță principiile pe care trebuie să le urmeze Microsoft în stabilirea acestei propuneri, dar că cea mai mare parte a acestor principii nu este impusă acestuia prin articolul 7 din decizia atacată. În special, acest articol nu ar preciza nici funcțiile exacte ale mandatarului independent și nici „sursa” remunerației sale. Microsoft ar putea așadar să îi propună în mod liber un mandat al cărui domeniu de acțiune să fie mai restrâns decât cel prevăzut în decizia atacată, precum și modalități de remunerare diferite. Comisia ar putea apoi să respingă aceste propuneri și să impună, prin decizie, un mandat formulat diferit. O asemenea decizie nu ar ar avea doar valoare confirmativă a deciziei atacate și ar constitui un act atacabil.

1247 În subsidiar, Comisia susține că argumentele invocate de Microsoft nu sunt întemeiate.

1248 În primul rând, Comisia susține că din considerentele (1044)-(1048) ale deciziei atacate nu reiese că a delegat unui particular competențele de investigație și de executare de care dispune în temeiul aplicării articolelor 81 CE și 82 CE. Comisia susține că, în ceea ce privește „strângerea de informații”, decizia atacată prevede doar un „mecanism consensual” care permite rezolvarea rapidă a numeroase probleme tehnice susceptibile să fie ridicate în legătură cu executarea măsurilor corective. Comisia admite că, în considerentul (1048) și la nota de subsol 1317 din decizia atacată, se prevede posibilitatea ca mandatarul independent să adreseze întrebări Microsoft și să aibă acces la documente și la codul sursă al produselor relevante, însă susține că nimic nu împiedică Microsoft să specifice în propunerea sa de mandat că ar putea refuza să răspundă la astfel de întrebări sau să permită accesul la informațiile solicitate. În cazul unui asemenea refuz, Comisia ar examina oportunitatea de a acționa în temeiul capitolului V din Regulamentul nr. 1/2003 și ar păstra astfel o libertate totală de apreciere în ceea ce privește utilizarea competențelor sale de investigație.

1249 Ca răspuns la o întrebare scrisă a Tribunalului, Comisia a precizat că articolul 7 din decizia atacată era întemeiat pe articolul 3 din Regulamentul nr. 17 și că reprezenta o „expresie” a competenței pe care i-o conferă acest articol de a adopta decizii prin care întreprinderile pot fi obligate să înceteze o încălcare.

1250 În al doilea rând, Comisia susține că obligația impusă Microsoft de a suporta costurile legate de remunerarea mandatarului nu se înscriu în mod vădit în cadrul sancțiunilor prevăzute de Regulamentul nr. 17 și de Regulamentul nr. 1/2003. Comisia susține că, dacă articolul 7 din decizia atacată ar trebui interpretat în sensul că impune o obligație în ceea ce privește remunerarea mandatarului independent, această obligație și-ar avea temeiul juridic în articolul 3 din Regulamentul nr. 17. Comisia arată că o decizie adoptată în temeiul acestui articol poate să includă și obligația de a întreprinde anumite activități sau prestații, omise în mod nelegal, precum și interdicția

de a continua anumite activități, practici sau situații contrare tratatului, și că aceasta generează anumite costuri pentru destinatarul ei. Făcând trimitere la considerentul (1044) al deciziei atacate, Comisia arată că punerea în aplicare a măsurilor corective necesită un control efectiv al respectării obligațiilor care sunt impuse Microsoft prin decizia atacată.

3. Aprecierea Tribunalului

¹²⁵¹ Microsoft solicită anularea articolului 7 din decizia atacată, susținând că, prin delegarea nelegală a competențelor sale de investigație și de executare către un terț, Comisia a depășit competențele pe care le deține în temeiul articolului 82 CE și al Regulamentului nr. 17. Impunerea în sarcina unei întreprinderi a unui mecanism de monitorizare cum este cel prevăzut la articolul 7 din decizia atacată și obligarea acestei întreprinderi la suportarea remunerației unei părți terțe desemnate de Comisie pentru a o asista în misiunea sa de a monitoriza respectarea măsurilor corective dispuse printr-o decizie de constatare a unei încălcări nu și-ar găsi niciun temei juridic în dreptul comunitar.

¹²⁵² Comisia consideră că această cerere de anulare este prematură și prin urmare inadmisibilă, întrucât articolul 7 din decizia atacată nu impune nicio obligație în sarcina Microsoft, ci se limitează să o invite să prezinte o propunere privind înființarea unui eventual mecanism de monitorizare. În orice caz, acest articol nu ar cuprinde nicio delegare a competențelor sale. Comisia susține că acest mecanism de monitorizare, precum și obligarea Microsoft la suportarea remunerației mandatarului independent au ca temei articolul 3 din Regulamentul nr. 17, care permite Comisiei să solicite întreprinderilor în cauză să înceteze încălcarea constatată.

¹²⁵³ Trebuie amintit că legalitatea articolului 7 din decizia atacată trebuie să fie apreciată în funcție de elementele de fapt și de drept existente la data adoptării acesteia. În această privință, la acea dată Regulamentul nr. 17 era încă în vigoare, întrucât Regulamentul nr. 1/2003, care l-a înlocuit, a devenit aplicabil începând cu 1 mai 2004.

1254 Trebuie amintit de asemenea că, în ceea ce privește competențele în materie de investigație și de executare de care dispunea Comisia la data adoptării deciziei atacate, în măsura în care sunt relevante pentru cererea de anulare a articolului 7 din această decizie, acestea erau: competența de a obliga întreprinderile în cauză să înceteze încălcarea constatată, prevăzută la articolul 3 alineatul (1) din Regulamentul nr. 17, competențe în materie de solicitări de informații, prevăzute la articolul 11 din acest regulament, competențe în materie de investigație, prevăzute la articolul 14 din același regulament și competența de a aplica întreprinderilor penalități cu titlu cominatoriu cu scopul de a le constrânge să înceteze încălcarea constatată, prevăzută la articolul 16 din regulamentul menționat.

1255 Mai întâi, Tribunalul consideră că trebuie respins argumentul Comisiei potrivit căruia cererea de anulare a articolului 7 este prematură întrucât se limitează să invite Microsoft să prezinte o propunere prealabilă adoptării de către Comisie a unei decizii definitive cu privire la înființarea unui mecanism de monitorizare. Într-adevăr, faptul că articolul 7 din decizia atacată prevede o invitație de prezentare a unei propuneri nu poate schimba natura obligatorie a acestui articol în măsura în care reprezintă o exercitare de către Comisie a competenței sale de a solicita încetarea unei încălcări.

1256 Atunci când Comisia constată, într-o decizie, că o întreprindere a încălcat articolul 82 CE, această întreprindere este obligată să ia, în cel mai scurt termen, toate măsurile necesare pentru a se conforma acestei dispoziții, chiar în lipsa unor măsuri specifice prevăzute de Comisie în această decizie. Atunci când în decizie sunt prevăzute măsuri corective, întreprinderea în cauză este obligată să le pună în aplicare – și să suporte toate costurile aferente acestora – sub sancțiunea aplicării de penalități cu titlu cominatoriu conform articolului 16 din Regulamentul nr. 17 (a se vedea punctul 1259 de mai jos).

1257 Din modul de redactare a articolului 7 din decizia atacată, și în special din termenul de 30 de zile impus Microsoft, reiese că exact o astfel de măsură obligatorie este prevăzută de această dispoziție. Deși prima reacție avută în vedere în cazul absenței unei propuneri adecvate din partea Microsoft este cea menționată la al doilea paragraf

al articolului 7, și anume impunerea mecanismului de monitorizare prin decizie, nu este mai puțin adevărat că și nerespectarea obligației de a prezenta o propunere expune Microsoft riscului de a-i fi aplicate penalități cu titlu cominatoriu. Caracterul obligatoriu al măsurii dispuse nu poate fi contestat prin simpla împrejurare privind rezervarea de către Comisie a dreptului de a impune ea însăși un astfel de mecanism în ipoteza în care ar considera propunerea Microsoft ca inadecvată. Neexecutarea unei astfel de măsuri dispuse într-o decizie destinată să pună capăt unei încălcări a articolului 82 CE constituie o încălcare distinctă a dreptului comunitar, în speță a articolului 3 din Regulamentul nr. 17.

¹²⁵⁸ Această apreciere nu poate fi infirmată de argumentul Comisiei potrivit căruia Microsoft ar fi putut să prezinte o propunere diferită care să se fie mai apropiată de propria percepție a propunerii pe care Comisia era îndreptățită să o oblige să o prezinte. Trebuie amintit în această privință că rezultă dintr-o jurisprudență constantă că partea dispozitivă a unui act nu poate fi disociată de motivarea sa și trebuie interpretată, dacă este nevoie, ținând seama de motivele care au condus la adoptarea sa (Hotărârea Curții din 15 mai 1997, TWD/Comisia, C-355/95 P, Rec., p. I-2549, punctul 21, și Hotărârea din 29 aprilie 2004, Italia/Comisia, C-91/01, Rec., p. I-4355, punctul 49; Hotărârea Tribunalului din 14 octombrie 2004, Pollmeier Malchow/Comisia, T-137/02, Rec., p. II-3541, punctul 60).

¹²⁵⁹ Într-adevăr, Tribunalul consideră că, în lumina în special a misiunii pe care Comisia o are în vedere pentru mandatar, astfel cum este rezumată la punctul 1261 de mai jos, precum și a competențelor care îi sunt conferite prin articolele 3 și 16 din Regulamentul nr. 17, articolul 7 din decizia atacată are drept consecință că, în măsura în care Microsoft nu ar prezenta, în termenul prevăzut de 30 de zile, o propunere conformă cu principiile enunțate în special în considerentele (1045)-(1048) ale acestei decizii, Microsoft ar încălca decizia și ar risca să fie obligată să plătească penalități cu titlu cominatoriu în temeiul articolului 16 din Regulamentul nr. 17. Rezultă că situația juridică a Microsoft a fost afectată direct de articolul 7 din decizia atacată, astfel încât cererea de anulare a acestei dispoziții nu poate fi calificată drept prematură sau speculativă, după cum susține Comisia.

1260 În continuare, Tribunalul consideră că trebuie să examineze dacă articolul 7 din decizia atacată are un temei juridic în Regulamentul nr. 17 sau dacă, după cum susține Microsoft, Comisia și-a depășit competențele de investigație și de executare în măsura în care aceasta i-a impus să accepte numirea unui mandatar independent având rolul și competențele în discuție.

1261 În această privință, trebuie arătat că din considerentele (1043)-(1048) ale deciziei atacate reiese că misiunea mandatului independent include, în special, elementele următoare:

- „răspunderea sa esențială” este de a emite opinii cu privire la problema dacă, în anumite cazuri concrete, Microsoft nu și-a îndeplinit obligațiile care îi revin în temeiul deciziei atacate (printre care și obligația de a pune în aplicare măsurile corective);

- aceste opinii vor fi emise de mandatar fie la cererea unui terț sau a Comisiei, fie din proprie inițiativă;

- în această privință, se prevede că mandatarul nu trebuie să aibă doar o atitudine reactivă, ci și să joace un rol activ în controlul respectării de către Microsoft a obligațiilor sale (nota de subsol 1317 din decizia atacată);

- cu privire la refuzul abuziv în cauză, mandatarul trebuie să analizeze dacă informațiile dezvăluite de Microsoft sunt complete și exacte, în ce măsură condițiile în care aceasta oferă acces la specificații și autorizează utilizarea acestora sunt rezonabile și nediscriminatorii și dacă dezvăluirea este realizată în cele mai scurte termene;

- cu privire la vânzarea legată abuzivă, mandatarul trebuie să consilieze Comisia cu privire la problema dacă plângerile formulate de terți în legătură cu respectarea de către Microsoft a obligațiilor sale sunt întemeiate din punct de vedere tehnic și, în special, cu privire la problema dacă versiunea Windows fără Windows Media Player este mai puțin performantă decât versiunile Windows cuplate cu acest player pe care Microsoft ar continua să le comercializeze. Mandatarul trebuie de asemenea să examineze dacă Microsoft aduce atingere performanțelor playerelor multimedia concurente prin dezvăluiri selective, inadecvate sau tardive ale API ale Windows.

1262 În considerentul (1048) din decizia atacată, Comisia enunță principiile de care Microsoft trebuie să țină seama în propunerea sa privind mandatarul independent în temeiul articolului 7 din această decizie. Aceste principii sunt în special următoarele:

- mandatarul este desemnat de către Comisie pe baza unei liste de persoane prezentată de Microsoft [considerentul (1048) punctul (i)];
- mandatarul trebuie să fie independent de Microsoft și este necesar să fie adoptate dispoziții pentru a garanta că acesta nu este și nu se va afla în situație de conflict de interese; mandatarul trebuie să posede calificările necesare pentru o bună executare a mandatului și să aibă posibilitatea de a angaja experți care vor îndeplini anumite sarcini, precis definite, în numele său [considerentul (1048) punctul (ii)];
- trebuie adoptate dispoziții pentru a garanta că mandatarul are acces la asistența, la informațiile, la documentele, la incintele și la angajații Microsoft în măsura în care va putea în mod rezonabil să solicite acest acces în cadrul executării mandatului său [considerentul (1048) punctul (iii)];

- mandatarul are acces deplin la codul sursă al produselor relevante ale Microsoft (orice controversă în ceea ce privește exactitatea și exhaustivitatea specificațiilor dezvăluite de Microsoft nu vor putea fi rezolvate decât prin verificarea documentației tehnice în raport cu codul sursă al produselor Microsoft) [considerentul (1048) punctul (iv)];

- totalitatea costurilor legate de desemnarea mandatarului, inclusiv o remunerație echitabilă a activităților executate de acesta, sunt în sarcina Microsoft [considerentul (1048) punctul (v)].

¹²⁶³ Reiese din această descriere că rolul mandatarului independent este văzut de către Comisie ca fiind acela de a evalua și de a verifica punerea în aplicare a măsurilor corective, dacă este cazul, având acces la resursele menționate la punctul precedent a treia și a patra liniuță, acționând în mod independent, chiar din proprie inițiativă.

¹²⁶⁴ Comisia recunoaște expres, în înscrisurile sale, că nu poate delega unui terț competențele de investigație și de executare pe care i le conferă Regulamentul nr. 17. Aceasta contestă că mecanismul de monitorizare prevăzut de decizia atacată implică o astfel de delegare de competențe.

¹²⁶⁵ În schimb, după cum recunoaște Microsoft, Comisia are dreptul să monitorizeze implementarea de către întreprinderea în cauză a măsurilor corective dispuse printr-o decizie de constatare a unei încălcări și să asigure că celelalte măsuri necesare pentru a înceta efectele anticoncurențiale ale încălcării sunt puse în aplicare în cel mai scurt timp posibil. În acest scop, Comisia are dreptul să utilizeze competențele de investigație prevăzute la articolul 14 din Regulamentul nr. 17 și să recurgă, dacă este cazul, la un expert extern, pentru a obține, printre altele, clarificări cu privire la problemele de ordin tehnic.

- 1266 În plus, nu se poate contesta că, dacă decide să fie asistată de un expert extern, Comisia îi poate comunica informații și documente pe care le-a obținut în cadrul exercitării competențelor sale de investigație în temeiul articolului 14 din Regulamentul nr. 17.
- 1267 În temeiul articolului 11 alineatul (4) și al articolul 14 alineatul (3) din acest regulament, întreprinderile sunt obligate să furnizeze informațiile solicitate de către Comisie și să se supună verificărilor pe care aceasta le dispune. Totuși, asemenea cereri și verificări sunt supuse, dacă este cazul, controlului jurisdicțional al instanței comunitare.
- 1268 Tribunalul consideră că, prin stabilirea unui mecanism de monitorizare care presupune desemnarea unui mandatar independent precum cel menționat la articolul 7 din decizia atacată și dotat cu funcțiile enunțate în special în considerentul (1048) din această decizie punctele (iii) și (iv), Comisia a depășit cu mult situația în care își desemnează propriul expert extern pentru a fi consiliată în cursul unei investigații în privința punerii în aplicare a măsurilor corective prevăzute la articolele 4, 5 și 6 din decizia atacată.
- 1269 Într-adevăr, prin articolul 7 din decizia atacată, Comisia impune desemnarea unui terț independent în îndeplinirea funcțiilor sale nu numai față de Microsoft, ci și față de Comisia însăși, în măsura în care acest terț trebuie să acționeze din proprie inițiativă și la cererea părților terțe în exercitarea competențelor sale. După cum arată Comisia în considerentul (1043) al deciziei atacate, această cerință excede o simplă obligație de a-i raporta acțiunile Microsoft.
- 1270 Pe de altă parte, rolul avut în vedere pentru mandatarul independent nu se limitează la a adresa întrebări Microsoft și la a raporta Comisiei răspunsurile, însoțite de sugestii în ceea ce privește executarea măsurilor corective. Cu privire la obligația

impusă Microsoft de a permite mandatarului, independent de Comisie, să aibă acces la informații, la documente, la incinte și la angajați, precum și la codul sursă al produselor relevante, Tribunalul arată că nu este prevăzută nicio limită în timp pentru intervenția continuă a mandatarului în supravegherea activităților Microsoft aferente măsurilor corective. În această privință trebuie constatat că din considerentul (1002) al deciziei atacate reiese că, în accepțiunea Comisiei, obligația de dezvăluire a informațiilor privind interoperabilitatea trebuie să se aplice „pe o bază în perspectivă” generațiilor viitoare de produse ale Microsoft.

- 1271 În consecință, Comisia nu este autorizată, în exercitarea competențelor sale potrivit articolului 3 din Regulamentul nr. 17, să constrângă Microsoft de a acorda unui mandatar independent competențe pe care ea însăși nu este autorizată să le confere unui terț. Rezultă că articolul 7 al doilea paragraf din decizia atacată este lipsit de temei juridic, în special în măsura în care implică delegarea către mandatarul independent a competențelor de investigație pe care numai Comisia le poate exercita în cadrul Regulamentului nr. 17.
- 1272 Pe de altă parte, dacă, astfel cum susține Comisia, intenția acesteia era de a stabili un mecanism pur consensual, nu era necesar să dispună crearea unui astfel de mecanism la articolul 7 din decizia atacată.
- 1273 În sfârșit, Comisia acționează cu depășirea competențelor în măsura în care articolul 7 din decizia atacată coroborat cu considerentul (1048) punctul (v) al acestei decizii pune în sarcina Microsoft totalitatea costurilor legate de desemnarea mandatarului, inclusiv remunerația acestuia, precum și cheltuielile legate de executarea sarcinilor sale.
- 1274 Nicio dispoziție din Regulamentul nr. 17 nu autorizează Comisia să oblige întreprinderile să suporte cheltuielile efectuate de Comisie ca urmare a supravegherii aplicării măsurilor corective.

- 1275 Într-adevăr, în calitate de autoritate însărcinată cu aplicarea normelor comunitare de concurență, Comisia are obligația să urmărească în mod independent, obiectiv și imparțial executarea deciziilor de constatare a unei încălcări. Ar fi incompatibil cu răspunderea sa în această privință ca punerea în aplicare efectivă a dreptului comunitar să depindă sau să fie influențată de disponibilitatea sau de capacitatea întreprinderii destinate a deciziei de a suporta astfel de costuri.
- 1276 Reiese din jurisprudență că, în plus, Comisia nu beneficiază de o marjă discreționară nelimitată în formularea de măsuri corective pentru a fi impuse întreprinderilor cu scopul de a înceta o încălcare. În cadrul aplicării articolului 3 din Regulamentul nr. 17, principiul proporționalității impune ca obligațiile stabilite în sarcina întreprinderilor pentru a înceta o încălcare să nu depășească limitele a ceea ce este adecvat și necesar pentru atingerea scopului urmărit, și anume restabilirea legalității în raport cu normele care au fost încălcate (Hotărârea Magill, punctul 107 de mai sus, punctul 93).
- 1277 În măsura în care Comisia nu este competentă să adopte o decizie în aplicarea articolului 3 din Regulamentul nr. 17 pentru a impune unei întreprinderi care a încălcat articolul 82 CE măsuri corective, inclusiv costurile aferente acestora, care depășesc ceea ce este adecvat și necesar, aceasta este cu atât mai puțin competentă să oblige acea întreprindere să suporte costuri care revin Comisiei în îndeplinirea propriilor responsabilități în materie de investigație și de executare.
- 1278 Rezultă din toate considerațiile anterioare că articolul 7 din decizia atacată nu are un temei juridic în Regulamentul nr. 17 și excede așadar competențele de care dispune Comisia în materie de investigație și de executare în conformitate cu Regulamentul nr. 17, în măsura în care dispune, pe de o parte, ca Microsoft să prezinte o propunere privind înființarea unui mecanism care trebuie să cuprindă desemnarea unui mandatar independent având competențe de acces, în mod independent față de Comisie, la asistența, la informațiile, la documentele, la incintele și la angajații

Microsoft, precum și la codul sursă al produselor relevante ale acesteia și, pe de altă parte, care prevede ca totalitatea costurilor legate de desemnarea mandatarului, inclusiv remunerația acestuia, să fie în sarcina Microsoft. Prin urmare, Comisia nu poate să își rezerve dreptul de a impune un astfel de mecanism prin decizie în ipoteza în care aceasta ar considera că propunerea Microsoft nu este adecvată.

1279 Rezultă că articolul 7 din decizia atacată trebuie anulat în măsura descrisă la punctul precedent.

II — *Cu privire la concluziile privind anularea amenzii sau reducerea cuantumului acesteia*

A — *Decizia atacată*

1280 Cele două abuzuri identificate în decizia atacată sunt sancționate prin impunerea unei amenzi unice în cuantum de 497 196 304 euro (articolul 3 din decizia atacată).

1281 Problema amenzii este examinată de către Comisie în considerentele (1054)-(1080) ale deciziei atacate.

1282 În primul rând, Comisia precizează că a ținut seama de dispozițiile articolului 15 alineatul (2) din Regulamentul nr. 17 [considerentul (1054) al deciziei atacate] și amintește că, pentru a determina cuantumul amenzii, trebuie să țină seama de gravitatea și de durata încălcării, precum și de eventualele circumstanțe agravante sau atenuante [considerentul (1055) al deciziei atacate].

1283 În al doilea rând, Comisia respinge argumentele pe care Microsoft le invocase în cadrul procedurii administrative în susținerea tezei potrivit căreia, în speță, nu ar trebui să îi fie aplicată nicio amendă [considerentele (1056)-(1058) ale deciziei atacate].

1284 În această privință, în primul rând, Comisia arată că rezultă în mod legal din decizia atacată că Microsoft a încălcat în mod intenționat, sau cel puțin din neglijență, articolul 82 CE și articolul 54 din Acordul privind SEE [considerentul (1057) al deciziei atacate]. În al doilea rând, Comisia contestă că ar fi introdus o „nouă normă juridică” și consideră că Microsoft ar fi trebuit așadar să fie conștientă de faptul că încălca dispozițiile citate anterior (același considerent). În al treilea rând, Comisia respinge argumentul Microsoft întemeiat pe faptul că vânzarea legată abuzivă nu putea să fi început în 1999, întrucât anumite funcționalități de redare multimedia ar fi integrate în sistemul de operare Windows încă din 1992 (același considerent).

1285 În al treilea rând, Comisia expune modul în care a calculat amenda [considerentele (1059)-(1079) ale deciziei atacate].

1286 Mai întâi, Comisia determină cuantumul de bază al amenzii în funcție de gravitatea și de durata încălcării [considerentele (1059)-(1078) ale deciziei atacate].

1287 Pe de o parte, cu privire la gravitatea încălcării, Comisia amintește că, pentru a evalua acest factor, trebuie să ia în considerare natura acestei încălcări, efectele sale pe piață și întinderea pieței geografice relevante [considerentul (1060) al deciziei atacate].

1288 În ceea ce privește natura încălcării, în considerentele (1061)-(1068) ale deciziei atacate, Comisia atrage atenția asupra următoarelor elemente:

- Curtea, în mai multe rânduri, a declarat deja ilicite refuzurile de a furniza provenind de la întreprinderi în poziție dominantă și vânzările legate practicate de acestea;
- Microsoft deține o poziție dominantă pe piața sistemelor de operare pentru PC-uri client, cu o cotă de piață de peste 90 %;
- această piață, precum și celelalte două piețe identificate în decizia atacată se caracterizează prin existența unor importante efecte de rețea directe și indirecte;
- în aceste împrejurări, Microsoft a adoptat o strategie de efect de pârghie, care reprezintă două abuzuri distincte;
- cu privire la refuzul abuziv de a furniza, Microsoft a adoptat o linie de conduită generală care urmărește crearea și exploatarea în propriul beneficiu a unui ansamblu de legături privilegiate între sistemul său de operare pentru PC-uri client și sistemul său de operare pentru servere pentru grupuri de lucru și care implică o modificare în raport cu nivelurile de furnizare anterioare, mai ridicate;
- această practică abuzivă permite Microsoft să își extindă poziția dominantă către piața sistemelor de operare pentru servere pentru grupuri de lucru, care are o „valoare semnificativă”;

- ocuparea acestei piețe este de natură să aibă alte efecte nefavorabile asupra concurenței;

- cu privire la vânzarea legată abuzivă, aceasta garantează Microsoft că omniprezența sistemului său de operare pentru PC-uri client este partajată de playerul său Windows Media Player, ceea ce descurajează producătorii de echipament original să preinstaleze pe PC-urile client playere multimedia terțe și aduce atingere concurenței pe piața playerelor multimedia care permit o recepție continuă;

- în plus, această practică abuzivă are efecte sensibile asupra situației concurenței în sectorul furnizării de conținut pe internet și în cel al software-urilor multimedia;

- în sfârșit, faptul de a domina piața playerelor multimedia care permit o recepție continuă poate constitui o deschidere strategică spre o serie de piețe conexe, dintre care unele aduc profituri foarte ridicate.

¹²⁸⁹ Având în vedere elementele menționate la punctul precedent, Comisia consideră că încălcarea trebuie, prin natura sa, să fie calificată drept „foarte gravă” [considerentul (1068) al deciziei atacate].

¹²⁹⁰ În ceea ce privește efectele încălcării pe piață, Comisia constată că „linia de conduită adoptată de Microsoft, care constă în utilizarea pârghiei oferite de poziția sa dominantă pe piața sistemelor de operare pentru PC-uri client în scopul eliminării concurenței, are un impact semnificativ asupra pieței sistemelor de operare pentru servere pentru grupuri de lucru și a playerelor multimedia care permit o recepție continuă” [considerentul (1069) al deciziei atacate].

1291 Comisia își întemeiază aceste constatări pe următoarele elemente:

- refuzul abuziv de a furniza a permis deja Microsoft să dobândească o poziție dominantă pe piața sistemelor de operare pentru servere pentru grupuri de lucru și riscă să elimine concurența pe această piață [considerentul (1070) al deciziei atacate];

- vânzarea legată abuzivă a permis deja Microsoft să obțină primul loc pe piața playerelor multimedia care permit o recepție continuă și, din elementele de probă examinate în decizia atacată, reiese că „piața este poate deja în curs de reorientare în favoarea [Windows Media Player]” [considerentul (1071) al deciziei atacate].

1292 În ceea ce privește întinderea geografică a piețelor relevante ale produsului, Comisia arată că cele trei piețe identificate în decizia atacată acoperă integral SEE [considerentul (1073) al deciziei atacate].

1293 În considerentul (1074) al deciziei atacate, în urma analizei precedente, Comisia conchide că Microsoft a săvârșit o încălcare foarte gravă a articolului 82 CE și a articolului 54 din Acordul privind SEE, pasibilă de o amendă de peste 20 de milioane de euro. În considerentul următor, Comisia stabilește la 165 732 101 euro cuantumului de plecare reținut pentru gravitate, punctul de plecare al cuantumului de bază al amenziilor (denumit în continuare „cuantumului de plecare”).

1294 În considerentul (1076) din decizia atacată, Comisia arată că, pentru a exercita un efect suficient de descurajator asupra Microsoft și ținând seama de capacitatea economică semnificativă a acesteia, se impune dublarea cuantumului de plecare, ceea ce determină în această etapă un cuantum al amenziilor de 331 464 203 euro.

1295 Pe de altă parte, cu privire la durata încălcării, Comisia constată că refuzul abuziv de a furniza a început în octombrie 1998 și nu a încetat încă, în timp ce vânzarea legată abuzivă a început în mai 1999 și nici aceasta nu a încetat încă [considerentul (1077) al deciziei atacate]. Comisia consideră că durata totală a încălcării săvârșite de Microsoft este așadar de cinci ani și cinci luni, ceea ce corespunde unei încălcări de lungă durată (aceiași considerent). Prin urmare, Comisia majorează cu 50 % cuantumul menționat la punctul precedent și stabilește astfel la 497 196 304 euro cuantumul de bază al amenzii [considerentul (1078) al deciziei atacate].

1296 În al doilea rând, Comisia consideră că nu există nicio circumstanță agravantă sau atenuantă de luat în considerare în speță [considerentul (1079) al deciziei atacate]. Prin urmare, Comisia stabilește la 497 196 304 euro cuantumul final al amenzii [considerentul (1080) al deciziei atacate].

B — Argumentele părților

1297 În principal, Microsoft consideră că amenda aplicată prin articolul 3 din decizia atacată este lipsită de orice temeii, având în vedere lipsa unei încălcări a articolului 82 CE.

1298 În subsidiar, Microsoft susține că această amendă este excesivă și disproporționată și că trebuie, prin urmare, să fie anulată sau redusă în mod substanțial.

1299 În această privință, în primul rând, Microsoft consideră că nu se justifică să îi fie impusă o amendă din moment ce încălcările care îi sunt imputate rezultă dintr-o „nouă interpretare a dreptului”. În susținerea acestei afirmații, Microsoft invocă anumite extrase din comunicate de presă publicate de către Comisie privind cauzele

în domeniul concurenței (comunicatele de presă din 20 aprilie 2001, IP/01/584, și din 2 iunie 2004, IP/04/705), precum și practica acesteia constând în neaplicarea de amenzi în cauze care ridică probleme noi sau complexe. Microsoft arată de asemenea că, în anumite cauze, Comisia a aplicat întreprinderilor în cauză doar o amendă simbolică, având în vedere faptul că acestea nu puteau deduce cu ușurință din practica sa decizională anterioară că prin comportamentul care le era imputat se încălcau normele privind concurența.

1300 Microsoft susține că principiile aplicate de către Comisie în prezenta cauză diferă în mod semnificativ de cele stabilite în jurisprudență și că sunt rezultatul unei „modificări substanțiale a teoriilor Comisiei pe măsură ce cauza a progresat în decursul ultimilor cinci ani”.

1301 Astfel, pe de o parte, cu privire la comportamentul abuziv reprezentat de refuzul său de a furniza concurenților informațiile privind interoperabilitatea și de a autoriza utilizarea acestora, Microsoft susține că informațiile în cauză nu au fost niciodată identificate cu precizie de către Comisie. Microsoft reiterează, pe de altă parte, că Sun nu i-a cerut licențe asupra drepturilor sale de proprietate intelectuală pentru a dezvolta sisteme de operare pentru servere pentru grupuri de lucru în SEE. În sfârșit, Microsoft afirmă că poziția Comisiei prezintă un caracter inedit, întrucât prevede obligația de a acorda licențe pentru drepturi de proprietate intelectuală de mare valoare spre a facilita dezvoltarea de produse care concurează direct cu sistemele de operare Windows pentru servere. Microsoft susține că, având în vedere aceste elemente diferite, avea motive întemeiate să considere că prezenta cauză nu era caracterizată de împrejurările excepționale cerute de Curte.

1302 Pe de altă parte, cu privire la comportamentul abuziv constând în condiționarea furnizării sistemului de operare Windows pentru PC-uri client de achiziționarea simultană a Windows Media Player, Microsoft arată, mai întâi, că teoria Comisiei privind vânzările legate nici nu era menționată în prima comunicare privind obiecțiunile. În continuare, Microsoft menționează că este prima dată când Comisia

a considerat că faptul de a ameliora un produs prin integrarea unei funcționalități „îmbunătățite”, în speță o funcționalitate multimedia ce încorporează o capacitate de redare în flux, fără a oferi simultan la același preț o versiune a produsului fără această funcționalitate, putea constitui o încălcare a articolul 82 CE.

1303 În al doilea rând, Microsoft susține că este excesiv quantumul amenzii care i-a fost aplicată. În sprijinul acestei susțineri, Microsoft invocă trei serii de argumente.

1304 În primul rând, Microsoft arată că nu este justificat quantumul de plecare al amenzii. Mai întâi, Microsoft afirmă că stabilirea acestui quantum la 165 732 101 euro este arbitrară și incorect motivată. În continuare, Microsoft contestă temeinicia afirmației Comisiei potrivit căreia a săvârșit o încălcare „foarte gravă”. În această privință, Microsoft arată că i-au fost necesari Comisiei mai mult de cinci ani pentru a ajunge la concluzia că acest comportament al Microsoft era criticabil, și încă și mai mult timp pentru a hotărî ce măsuri corective erau adecvate. În sfârșit, Microsoft susține că nu era în măsură să prevadă că acțiunile sale puteau fi considerate o încălcare a normelor privind concurența și cu atât mai puțin o încălcare „foarte gravă”.

1305 În replică, Microsoft contestă susținerea Comisiei potrivit căreia abuzurile în cauză au un impact semnificativ pe piețele relevante.

1306 Tot în replică, Microsoft susține că, pentru a determina quantumul de plecare, Comisia nu s-a limitat să țină seama de „produsele vizate de abuz”. Într-adevăr, aceasta s-ar fi bazat pe cifra de afaceri realizată de Microsoft pe piața sistemelor de operare pentru servere în general. Or, mai puțin de un sfert din veniturile pe care Microsoft le obține din aceste sisteme ar putea fi atribuite pieței sistemelor de operare pentru servere pentru grupuri de lucru astfel cum a fost definită de către Comisie.

1307 În al doilea rând, Microsoft consideră că în mod neîntemeiat Comisia a dublat cuantumul de plecare, invocând „capacitatea sa economică semnificativă” și necesitatea de a asigura un efect suficient de descurajator. Microsoft arată că nu îi este imputat de către Comisie faptul că nu a vrut să respecte legea și că, dimpotrivă, domnul Monti, în acel moment membru al Comisiei împuternicit în domeniul concurenței, i-a elogiat eforturile pentru a ajunge la un acord amiabil în această cauză, precum și profesionalismul membrilor echipei sale. Microsoft adaugă că Comisia nu ar putea invoca nici necesitatea de a descuraja alte întreprinderi să săvârșească încălcări similare. În sfârșit, Microsoft susține că la baza cuantumului de plecare se află cifra de afaceri și profiturile pe care le-a realizat la nivel mondial și că aceleași date sunt utilizate pentru a justifica majorarea în temeiul efectului disuasiv (nota de subsol 1342 din decizia atacată), ceea ce înseamnă „a lua în calcul de două ori același factor”. Ceilalți factori menționați în nota de subsol 1342 din decizia atacată nu ar justifica în niciun fel dublarea cuantumului de plecare.

1308 În al treilea rând, Microsoft susține că majorarea cu 50 % a dublului cuantumului de plecare din cauza duratei încălcării este excesivă. Microsoft critică, mai întâi, faptul că nu s-a ținut seama de către Comisie de măsurile pe care le adoptase pentru a remedia problemele ridicate de aceasta în cadrul discuțiilor lor și în comunicările privind obiecțiunile și nici de angajamentele pe care le luase în cadrul tranzacției americane. În continuare, Microsoft critică neluarea în considerare de către Comisie a duratei procedurii administrative și consideră că nu i se poate imputa că a încercat să ajungă la un acord de tranzacție cu Comisia. Microsoft adaugă că nu ar fi putut înceta mai devreme pretensele abuzuri, întrucât „teoriile Comisiei au evoluat considerabil în cursul ultimilor șase ani”.

1309 Comisia consideră că teza principală a Microsoft trebuie să fie respinsă, întrucât Microsoft nu a dovedit că în mod eronat Comisia constatare existența unei încălcări a articolului 82 CE.

1310 Comisia contestă și teza subsidiară susținută de Microsoft.

- 1311 În această privință, în primul rând, Comisia susține că amenda este justificată.
- 1312 Mai întâi, Comisia susține că nu a aplicat nicio normă juridică nouă în prezenta cauză.
- 1313 Astfel, cu privire la refuzul abuziv în cauză, Comisia afirmă că a ținut seama de faptul că era posibil ca „drepturi de proprietate intelectuală să fie implicate”. În consecință, întemeindu-se pe hotărâri precum Hotărârea Magill, punctul 107 de mai sus, Comisia ar fi consacrat o mare parte din decizia atacată pentru a demonstra că, în anumite împrejurări excepționale, un refuz de a acorda licențe având ca obiect drepturi de proprietate intelectuală putea constitui un abuz de poziție dominantă. Comisia adaugă că, întrucât considerentele Directivei 91/250 indică în mod expres că faptul de a nu furniza informații privind interoperabilitatea poate constitui un abuz de poziție dominantă, Microsoft nu poate susține în mod serios că nu a încălcat în cunoștință de cauză articolul 82 CE.
- 1314 Pe de altă parte, Comisia amintește că a respins deja argumentele Microsoft privind domeniul de aplicare al cererii Sun și că a menționat deja că jurisprudența nu exclude ipoteza ca produsele titularului dreptului de autor și viitoarele produse ale titularului licenței să fie concurente. În duplică, Comisia adaugă că identificase, de la prima comunicare privind obiecțiunile, „o anumită cantitate de informații care erau reținute în mod incorect de Microsoft” și reiterează că Microsoft era pe deplin conștientă de faptul că refuza să permită concurenților săi accesul la informațiile privind interoperabilitatea menționate în decizia atacată.
- 1315 Cu privire la vânzarea legată abuzivă, Comisia admite că prezenta cauză se poate deosebi de precedentele cauze privind vânzările legate prin faptul că, în decizia atacată, a analizat efectele reale ale acestui comportament. Totuși, Comisia consideră

că nu s-ar putea astfel deduce că a elaborat o nouă teorie și subliniază că aceste constatări sunt întemeiate pe principii juridice și economice consacrate.

1316 Apoi, Comisia invocă faptul că Microsoft, având în vedere importantele resurse financiare și juridice de care dispune, era în măsură să prevadă că acțiunile sale constând în utilizarea poziției sale dominante pe o piață pentru a ocupa altă piață ar fi calificate drept abuzive. Comisia subliniază că instanța comunitară a respins în mod constant argumentul potrivit căruia nicio amendă nu trebuie să fie aplicată atunci când întreprinderea în cauză nu putea avea cunoștință că încalca normele de concurență. În sfârșit, Comisia consideră că Microsoft nu se poate întemeia pe împrejurarea că aceasta nu a aplicat o amendă unei întreprinderi într-o altă cauză.

1317 În al doilea rând, Comisia susține că amenda nu este excesivă, arătând, în special, că aceasta reprezintă numai 1,62 % din cifra de afaceri mondială a Microsoft în cursul exercițiului financiar încheiat la 30 iunie 2003.

1318 Pe de o parte, Comisia arată că, în determinarea cuantumului amenzii, dispune de o putere de apreciere și că nu este obligată să aplice formule matematice precise. Aceasta adaugă că, în temeiul obligației de motivare, nu îi revine sarcina de a indica în decizia sa cifrele privind modul de calcul al amenzii. Pe de altă parte, Comisia arată că, potrivit Liniilor directoare privind metoda de stabilire a amenzilor aplicate în temeiul articolului 15 alineatul (2) din Regulamentul nr. 17 și al articolului 65 alineatul (5) [CO] (JO 1998, C 9, p. 3, Ediție specială, 08/vol. 3, p. 69, denumite în continuare „liniile directoare”), a apreciat gravitatea încălcării ținând seama de natura acesteia, de impactul său pe piață și de întinderea geografică a pieței.

1319 Comisia susține că a determinat cuantumul de plecare al amenzii bazându-se nu pe cifra de afaceri mondială a Microsoft, ci pe cifra de afaceri realizată de aceasta în SEE pe piața sistemelor de operare pentru PC-uri client și pentru servere pentru grupuri de lucru. În nota de subsol 217 din memoriul în apărare, Comisia precizează că acest punct de plecare reprezintă 7,5 % din cifra de afaceri menționată. Comisia concluzionează că susținerea Microsoft potrivit căreia a efectuat o numărare dublă nu este întemeiată. Ca răspuns la susținerea Microsoft potrivit căreia a luat în considerare cifra de afaceri realizată pe piața sistemelor de operare pentru servere în general, aceasta menționează că s-a întemeiat pe cifrele care îi fuseseră comunicate de Microsoft în urma unei cereri de informații care viza sistemele de operare pentru servere pentru grupuri de lucru. Comisia face trimitere în această privință la o scrisoare pe care Microsoft i-o adresase la 9 martie 2004 (anexa D.16 la duplică).

1320 Apoi, Comisia susține că avea dreptul să aplice factorul multiplicator 2 cuantumului de plecare al amenzii. Comisia arată în această privință că acest quantum reprezenta mai puțin de 1 % din cifra de afaceri realizată de Microsoft în cursul ultimului exercițiu financiar, ceea ce nu ar fi conferit amenzii un caracter suficient de descurajator. Comisia arată că a stabilit acest factor multiplicator ținând seama de faptul că marile întreprinderile dispun, în general, de resurse care le permit să aibă o mai bună cunoștință a cerințelor și a consecințelor dreptului concurenței decât întreprinderile de dimensiuni mai mici.

1321 Comisia arată de asemenea că reiese din jurisprudență că obiectivul de descurajare pe care are dreptul să îl urmărească atunci când determină cuantumul unei amenzi are ca scop asigurarea respectării de către întreprinderi a normelor de concurență stabilite de tratat pentru desfășurarea activităților lor în cadrul Comunității sau al SEE (Hotărârea Tribunalului din 9 iulie 2003, Archer Daniels Midland și Archer Daniels Midland Ingredients/Comisia, T-224/00, Rec., p. II-2597, punctele 110 și 111). Prin urmare, caracterul disuasiv al unei amenzi aplicate din cauza unei încălcări a normelor de concurență nu poate fi determinat numai în funcție de situația

specifică a întreprinderii sancționate. Este necesar nu numai să fie descurajată această întreprindere să repete încălcarea sau să săvârșească alte încălcări ale normelor de concurență, ci și să fie descurajate alte întreprinderi „de dimensiuni și cu resurse similare” să săvârșească încălcări comparabile.

1322 Totodată, Comisia subliniază, pe de o parte, că nu a susținut că Microsoft îi obstrucționase investigația și, pe de altă parte, că nu a reținut nicio circumstanță agravantă în privința Microsoft.

1323 În al treilea rând, Comisia contestă că ar fi excesivă majorarea de 50 % pe care a aplicat-o, din cauza duratei încălcării, cuantumului determinat în funcție de gravitate. Comisia susține că a urmat practica curentă de a aplica, pentru încălcările de lungă durată, o majorare de 10 % pentru fiecare an de participare la încălcare.

1324 Comisia consideră că Microsoft nu poate invoca măsurile pe care le-a luat pentru a remedia problemele ridicate de către Comisie sau în cadrul tranzacției americane, aceste măsuri fiind fără relevanță pentru calculul duratei încălcării. Făcând trimitere la considerentele (241), (242) și (270)-(279) ale deciziei atacate, Comisia adaugă că aceste măsuri nu au condus la încetarea încălcării.

1325 În sfârșit, Comisia contestă argumentul Microsoft privind durata procedurii administrative, arătând, în special, că această durată era justificată în mod obiectiv de complexitatea cauzei și de necesitatea de a asigura dreptul la apărare al Microsoft.

C — Aprecierea Tribunalului

- 1326 În cadrul prezentelor concluzii, Tribunalul este solicitat să examineze legalitatea articolului 3 din decizia atacată și, dacă este cazul, în exercitarea plenitudinii sale de competență, să elimine sau să reducă amenda impusă Microsoft în acest articol.
- 1327 Comisia a aplicat Microsoft o amendă unică pentru cele două abuzuri constatate la articolul 2 din decizia atacată. În special din considerentele (1061)-(1069) ale acestei decizii reiese că, deși Comisia a recunoscut existența a două abuzuri distincte, consideră totuși că Microsoft a săvârșit o încălcare unică, și anume aplicarea unei strategii constând în utilizarea printr-un efect de pârghie a poziției dominante pe care o deține pe piața sistemelor de operare pentru PC-uri client [a se vedea în special considerentul (1063) al deciziei atacate].
- 1328 Rezultă din considerentele (1054)-(1080) ale deciziei atacate că – deși decizia atacată nu se referă în mod explicit la acest lucru – Comisia a calculat quantumul amenzilor potrivit metodologiei stabilite în liniile directoare.
- 1329 În principal, Microsoft susține că articolul 3 din decizia atacată trebuie să fie anulat în măsura în care, având în vedere absența încălcării articolului 82 CE, amenda aplicată este lipsită de orice temei.
- 1330 Acest argument trebuie să fie respins. Într-adevăr, din aprecierea efectuată în cadrul problemei refuzului de a furniza informațiile privind interoperabilitatea și de a autoriza utilizarea acestora, precum și al problemei vânzării legate a sistemului de operare

Windows pentru PC-uri client și a Windows Media Player reiese că în mod întemeiat Comisia a constatat că Microsoft încălcase articolul 82 CE prin adoptarea acestor două comportamente.

1331 În subsidiar, Microsoft susține că amenda este excesivă și disproporționată și că trebuie, prin urmare, să fie anulată sau redusă în mod substanțial. Microsoft susține în special că cele două comportamente menționate la articolul 2 din decizia atacată reprezintă forme cu totul noi de abuz de poziție dominantă și că nu putea prevedea că această conduită, constând, pe de o parte, în exercitarea drepturilor sale de proprietate intelectuală privind o tehnologie de mare valoare pe care a dezvoltat-o și, pe de altă parte, în introducerea unei îmbunătățiri tehnologice a unui produs existent ar fi interpretată de Comisie în sensul că reprezintă o încălcare a articolului 82 CE.

1332 Tribunalul consideră că argumentele prezentate în subsidiar de Microsoft nu sunt întemeiate și, în special, că aceasta nu demonstrează că aprecierea de către Comisie a gravității și a duratei încălcării era eronată sau că aceasta a săvârșit o eroare în determinarea cuantumului amenzi.

1333 În această privință, trebuie amintit că, în cadrul examinării primei probleme, Tribunalul a confirmat temeinicia aprecierii Comisiei potrivit căreia refuzul imputat Microsoft – pornind de la premisa potrivit căreia era posibil ca acesta să reprezinte un refuz de a acorda unui terț o licență având ca obiect drepturile sale de proprietate intelectuală – avea un caracter abuziv întrucât, pe de o parte, a avut loc în împrejurări excepționale, precum cele prevăzute în jurisprudență și care permit, în interesul public al menținerii unei concurențe efective pe piață, să fie afectat dreptul exclusiv al titularului dreptului de proprietate intelectuală, și, pe de altă parte, nu era justificat în mod obiectiv.

- 1334 Trebuie amintit de asemenea că, în cadrul examinării celei de a doua probleme, Tribunalul a constatat că se dovedise de către Comisie corespunzător cerințelor legale că faptul că Microsoft a condiționat furnizarea sistemului de operare Windows pentru PC-uri client de achiziționarea simultană a software-ului Windows Media Player îndeplinea condițiile necesare pentru a constata o vânzare legată abuzivă în sensul articolului articolul 82 CE și nu era justificat în mod obiectiv.
- 1335 În primul rând, cu privire la argumentul Microsoft potrivit căruia cele două abuzuri constatate la articolul 2 din decizia atacată rezultă dintr-o „nouă interpretare a dreptului” (a se vedea punctele 1299-1302 de mai sus), este suficient să se constate că Tribunalul a stabilit deja, în cadrul examinării primelor două probleme, că acesta nu este întemeiat. Reiese din această examinare că, în prezenta cauză, Comisia nu a aplicat nicio normă juridică nouă.
- 1336 Astfel, în ceea ce privește în primul rând abuzul constatat la articolul 2 litera (a) din decizia atacată, s-a arătat că, la momentul situației de fapt, Curtea hotărâse deja, în Hotărârea Magill, punctul 107 de mai sus, că dacă refuzul titularului unui drept de proprietate intelectuală de a acorda o licență, chiar dacă provine din partea unei întreprinderi în poziție dominantă, nu poate constitui în sine un abuz de poziție dominantă, exercitarea dreptului exclusiv de către titular ar putea totuși, în împrejurări excepționale, să dea naștere unui comportament abuziv.
- 1337 Susținerea Microsoft potrivit căreia nu ar fi putut să își dea seama cu ușurință că prin comportamentul incriminat încălca normele de concurență este, în plus, dificil de conciliat cu poziția pe care a susținut-o în cursul procedurii administrative. Într-adevăr, Microsoft a arătat că, dacă s-ar constata de către Comisie că refuzul respectiv constituia un abuz, acest lucru ar putea să pună sub semnul întrebării „echilibrul atent dintre dreptul de autor și politica în domeniul concurenței” stabilit de Directiva 91/250 [considerentul (743) al deciziei atacate]. Trebuie adăugat că, în al douăzeci și șaselea considerent al acestei directive se menționează că dispozițiile acesteia „nu aduc atingere aplicării regulilor de concurență în temeiul articolelor

[81 CE și 82 CE] dacă un furnizor care deține o poziție dominantă refuză să pună la dispoziție informațiile necesare pentru interoperabilitate, astfel cum este definită aceasta prin prezenta directivă”.

1338 În consecință, în mod întemeiat Comisia consideră că Microsoft ar fi trebuit să aibă cunoștință că refuzul în cauză risca să aducă atingere normelor de concurență.

1339 Același lucru este valabil și în ceea ce privește, în al doilea rând, abuzul constatat la articolul 2 litera (b) din decizia atacată, argumentele întemeiate pe pretinsa aplicare a unei noi teorii fiind deja respinse în cadrul examinării celei de a doua probleme (a se vedea în special punctele 859 și 863-868 de mai sus). Prin urmare, Tribunalul consideră că în mod întemeiat Comisia arată, în considerentul (1057) al deciziei atacate, că examinarea vânzării legate în cauză, precum și concluzia pe care o deduce în privința caracterului abuziv al acestui comportament se întemeiază pe o practică consacrată în special în cauzele Hilti și Tetra Pak II.

1340 În ceea ce privește faptul că vânzarea legată abuzivă nu era menționată în prima comunicare privind obiecțiunile, acesta este lipsit de relevanță pentru a ști dacă a fost aplicată de către Comisie o nouă teorie juridică.

1341 Nu poate fi admisă nici susținerea potrivit căreia decizia atacată reprezintă prima decizie în care Comisia a calificat drept abuziv faptul de a ameliora un produs prin integrarea unei funcționalități „îmbunătățite”. Într-adevăr, după cum s-a constatat la punctele 936, 937 și 1221 de mai sus, integrarea în cauză nu era dictată de motive de ordin tehnic. În plus, pentru motivele expuse în special la punctul 935 de mai sus, această susținere nu infirmă aprecierea Comisiei privind existența a două produse distincte, ceea ce constituie unul dintre criteriile care permit identificarea unei vânzări legate abuzive, potrivit jurisprudenței citate la punctul 859 de mai sus.

1342 Reiese din considerațiile de mai sus că Microsoft nu poate susține în mod întemeiat că nu ar fi trebuit să îi fie aplicată o amendă de către Comisie sau că ar fi trebuit să îi aplice doar o amendă simbolică.

1343 În al doilea rând, cu privire la argumentul invocat de Microsoft potrivit căruia cuantumul amenzii este excesiv, acesta trebuie de asemenea să fie respins. Tribunalul consideră că, într-adevăr, Comisia a apreciat în mod exact gravitatea și durata încălcării.

1344 În primul rând, în ceea ce privește gravitatea încălcării, trebuie amintit, cu titlu introductiv, că cele două abuzuri în cauză fac parte dintr-o încălcare ce constă în aplicarea de către Microsoft a unei strategii cu efect de pârghie, și anume utilizarea poziției dominante pe care o deține pe piața sistemelor de operare pentru PC-uri client pentru a o extinde pe alte două piețe vecine, în speță cea a sistemelor de operare pentru servere pentru grupuri de lucru și cea a playerelor multimedia care permit o recepție continuă.

1345 Mai întâi, cu privire la abuzul constatat la articolul 2 litera (a) din decizia atacată, Comisia evaluează gravitatea acestuia luând în considerare natura sa [considerentele (1064) și (1065) ale deciziei atacate], impactul său real asupra pieței [considerentele (1069) și (1070) ale deciziei atacate] și mărimea pieței geografice relevante [considerentul (1073) al deciziei atacate]. Comisia califică încălcarea în care se înscrie acest abuz drept „foarte gravă” și, prin urmare, ca fiind pasibilă de o amendă de peste 20 de milioane de euro.

1346 Tribunalul consideră că elementele reținute de către Comisie în considerentele menționate la punctul precedent justifică faptul că încălcarea este calificată drept „foarte gravă”. Această apreciere nu poate fi contestată de argumentele Microsoft.

1347 Tribunalul dorește să sublinieze în această privință că mai multe documente interne ale Microsoft cuprinse în dosar confirmă că aceasta s-a folosit, prin exercitarea unui efect de pârghie, de poziția sa dominantă pe piața sistemelor de operare pentru PC-uri client pentru a-și întări poziția pe piața sistemelor de operare pentru servere pentru grupuri de lucru. Astfel, în considerentul (774) al deciziei atacate, Comisia citează un extras dintr-un e-mail adresat de domnul Bayer, un înalt responsabil Microsoft, domnului Madigan, alt înalt responsabil Microsoft, în care primul arată că „[Microsoft] deține un avantaj enorm pe piața informaticii pentru întreprinderi [...] datorită efectului de pârghie produs de poziția dominantă a desktopurilor Windows”.

1348 În considerentul următor din decizia atacată, Comisia evidențiază un fragment dintr-un alt e-mail între acești doi înalți responsabili ai Microsoft, care demonstrează că acapararea pieței sistemelor de operare pentru servere pentru grupuri de lucru era considerată un mijloc de punere în aplicare a aceleiași strategii de efect de pârghie către internet. Acest fragment are următorul cuprins:

„[D]ominarea infrastructurii server pe internet nu va fi ușor de obținut, [dar] vom putea să o realizăm pornind de la rețelele de întreprindere dacă reușim să le dominăm pe acestea (ceea ce este posibil, în opinia mea).”

1349 În plus, după cum arată în mod întemeiat Comisia în considerentul (778) al deciziei atacate, dintr-un extras al unei alocuțiuni susținute de domnul Gates în februarie 1997 reiese că cei mai înalți responsabili ai Microsoft considerau interoperabilitatea drept un instrument în cadrul acestei strategii al efectului de pârghie. Acest fragment are următorul cuprins:

„Încercăm să utilizăm controlul serverelor pentru a crea noi protocoale și a exclude în special Sun și Oracle [...] Nu știu dacă vom reuși sau nu acest lucru, dar în orice caz asta este ceea ce încercăm să facem.”

1350 Trebuie arătat că alocuțiunea domnului Gates a intervenit în februarie 1997, mult înainte de data la care Microsoft a respins cererea conținută în scrisoarea din 15 septembrie 1998. Așadar, Comisia a considerat în mod întemeiat că refuzul în litigiu se încadra într-o strategie de ansamblu constând în utilizarea de către Microsoft a poziției sale dominante pe piața sistemelor de operare pentru PC-uri client pentru a-și întări poziția concurențială pe piața vecină a sistemelor de operare pentru servere pentru grupuri de lucru.

1351 În continuare, cu privire la vânzarea legată a Windows Media Player și a Windows menționată la articolul 2 litera (b) din decizia atacată, Tribunalul consideră că aprecierea de către Comisie a criteriului gravității încălcării a fost de asemenea exactă prin calificarea acesteia drept „foarte gravă”.

1352 În această privință, trebuie arătat, *primo*, că din e-mailul adresat domnului Gates de domnul Bay în ianuarie 1999 (a se vedea punctul 911 de mai sus) reiese că acest al doilea abuz se înscria de asemenea într-o strategie de efect de pârghie.

1353 *Secundo*, Comisia constată în mod întemeiat, în considerentul (1068) al deciziei atacate, că abuzul respectiv constituie, prin natura sa, o încălcare foarte gravă a articolului 82 CE și a articolului 54 din Acordul privind SEE.

1354 Într-adevăr, mai întâi, practicile vânzărilor legate fuseseră deja în mod clar declarate ilegale de instanța comunitară, în special în cauzele Hilti și Tetra Pak II, iar comportamentul incriminat îndeplinește condițiile enunțate în această jurisprudență. Trebuie amintit în special că, după cum s-a arătat la punctele 859 și 863-868 de mai

sus, Comisia nu a aplicat o nouă teorie juridică în prezenta cauză, în special atunci când a examinat dacă era îndeplinită condiția privind eliminarea concurenților de pe piață.

1355 În continuare, în mod foarte corect Comisia arată, în considerentul (1066) al deciziei atacate, că vânzarea legată în cauză conferă Windows Media Player o omniprezență mondială pe PC-urile client, ceea ce descurajează producătorii de echipament original să preinstaleze pe PC-urile client playere multimedia concurente și aduce atingere concurenței pe piața playerelor multimedia care permit o recepție continuă (a se vedea punctele 1031-1058 de mai sus).

1356 În sfârșit, astfel cum subliniază în mod întemeiat Comisia în considerentul (1067) al deciziei atacate, vânzarea legată abuzivă în cauză are efecte sensibile asupra situației concurenței în sectorul furnizării de conținut pe internet, precum și în cel al software-urilor multimedia, care sunt sectoare importante și care vor continua să se dezvolte. După cum s-a arătat la punctele 1060-1075 de mai sus, omniprezența pe care vânzarea legată o conferă Windows Media Player stimulează, pe de o parte, furnizorii de conținut să își difuzeze conținuturile în formatele Windows Media și, pe de altă parte, dezvoltatorii de aplicații să își proiecteze produsele astfel încât să se bazeze pe anumite funcționalități ale Windows Media Player, în pofida faptului că playerele multimedia concurente sunt de calitate asemănătoare, chiar superioară, celei a Windows Media Player. De asemenea, s-a demonstrat deja la punctul 1076 de mai sus că în mod corect Comisia a constatat, în considerentele (897)-(899) ale deciziei atacate, că vânzarea legată abuzivă avea efecte și pe anumite piețe adiacente.

1357 *Tertio*, în mod întemeiat Comisia arată, în considerentele (1069) și (1071) ale deciziei atacate, că vânzarea legată abuzivă în cauză are un efect semnificativ pe piața playerelor multimedia care permit o recepție continuă. Într-adevăr, această vânzare legată a permis Microsoft să obțină primul loc pe această piață cu playerul său Windows Media Player.

1358 *Quarto*, este clar că piața playerelor multimedia care permit o recepție continuă acoperă integral SEE [considerentul (1073) al deciziei atacate].

1359 Reiese din considerațiile expuse la punctele 1344-1358 de mai sus că în mod întemeiat Comisia a luat ca punct de plecare pentru stabilirea amenzii pentru încălcare un quantum minim de 20 de milioane de euro.

1360 În speță, după ce a luat în considerare natura încălcării, efectul său asupra piețelor relevante ale produsului și întinderea geografică a acestor piețe, Comisia a reținut un quantum de plecare unic, pe care l-a stabilit la 165 732 101 euro pentru cele două abuzuri [considerentul (1075) al deciziei atacate]. Trebuie arătat că, în decizia atacată, Comisia nu explică ce reprezintă acest quantum și nici cum se împarte între cele două abuzuri. Totuși, în lumina unei interpretări coroborate a notei de subsol 217 din memoriul în apărare și a conținutului scrisorii Microsoft din 9 martie 2004 (a se vedea punctul 1319 de mai sus), reiese că acest quantum reprezintă 7,5 % din cifra de afaceri cumulată realizată de Microsoft în SEE pe piețele sistemelor de operare pentru PC-uri client și pentru servere pentru grupuri de lucru în cursul exercițiului financiar încheiat la 30 iunie 2003. Contrar celor susținute de Microsoft, nu se poate considera așadar că acest quantum de plecare a fost determinat în mod arbitrar.

1361 În ceea ce privește susținerea Microsoft potrivit căreia determinarea quantumului de plecare al amenzii la 165 732 101 euro nu este motivată, este suficient să se arate că rezultă dintr-o jurisprudență constantă că nu revine Comisiei, în temeiul obligației de motivare, sarcina de a indica în decizia sa cifrele privind modul de calcul al amenzilor (Hotărârea Curtii din 16 noiembrie 2000, Sarrió/Comisia, C-291/98 P, Rec.,

p. I-9991, punctele 76 și 80, și Hotărârea Limburgse Vinyl Maatschappij și alții/Comisia, punctul 95 de mai sus, punctul 464).

1362 Nu poate fi admisă nici susținerea Microsoft potrivit căreia Comisia ar fi ținut seama de cifra de afaceri realizată pe piața sistemelor de operare pentru servere în general, și anume o piață mai largă decât a doua piață identificată în decizia atacată. Într-adevăr, Comisia s-a întemeiat pe cifrele care îi fuseseră comunicate de Microsoft în scrisoarea sa din 9 martie 2004 (a se vedea punctul 1319 de mai sus) ca răspuns la o cerere de informații din 2 martie 2004 (anexa D.16 la duplică) privind în mod expres sistemele de operare Windows pentru servere pentru grupuri de lucru pe care Microsoft încă le furniza la acel moment.

1363 Pe de altă parte, Tribunalul consideră că în mod întemeiat Comisia a aplicat un factor multiplicator 2 acestui quantum de plecare pentru a asigura amenzii un caracter suficient de descurajator și având în vedere capacitatea economică semnificativă a Microsoft. Pe de o parte, din moment ce este foarte probabil ca poziția dominantă deținută de aceasta pe piața sistemelor de operare pentru PC-uri client să fie menținută, cel puțin în cursul anilor următori, nu poate fi exclusă că această societate va avea alte ocazii pentru a recurge la strategia efectului de pârgă în raport cu alte piețe vecine. Pe de altă parte, trebuie arătat că Microsoft făcuse deja obiectul unor acțiuni în justiție în Statele Unite din cauza unei practici similare vânzării legate abuzive în cauză, și anume vânzarea legată a browserului său Internet Explorer și a sistemului de operare Windows pentru PC-uri client, și că există un risc ca aceasta să săvârșească același tip de încălcare în viitor cu alte software-uri de aplicație.

1364 În al doilea rând, în ceea ce privește durata încălcării, trebuie respins argumentul Microsoft potrivit căruia majorarea cu 50 % a quantumului de bază al amenzii este excesivă. După cum a constatat deja Tribunalul în cadrul examinării celui de al doilea aspect al problemei refuzului de a furniza informațiile privind interoperabilitatea, Comisia a considerat în mod întemeiat că scrisoarea din 6 octombrie 1998 conținea

un refuz de a comunica Sun informațiile solicitate de aceasta. În consecință, în mod întemeiat Comisia a constatat că, începând cu această dată, Microsoft se făcea vinovată de o încălcare a articolului 82 CE. S-a dovedit că această încălcare a continuat până la adoptarea deciziei atacate și că, începând cu luna mai 1999, al doilea comportament abuziv s-a adăugat acestei încălcări.

1365 În al treilea rând, Tribunalul consideră că în mod întemeiat Comisia a estimat că nu trebuia să se țină seama de circumstanțe agravante sau atenuante în prezenta cauză.

1366 Din toate considerațiile anterioare rezultă că argumentul Microsoft potrivit căruia amenda este excesivă și disproporționată trebuie să fie respins.

1367 Prin urmare, acțiunea trebuie respinsă ca nefondată în măsura în care urmărește anularea amenzii sau reducerea cuantumului acesteia.

Cu privire la cheltuielile de judecată

1368 În temeiul articolului 87 alineatul (2) din Regulamentul de procedură, partea care cade în pretenții este obligată, la cerere, la plata cheltuielilor de judecată. În temeiul articolului 87 alineatul (3), Tribunalul poate să repartizeze cheltuielile de judecată sau poate decide ca fiecare parte să suporte propriile cheltuieli, în cazul în care părțile cad în pretenții cu privire la unul sau mai multe capete de cerere sau pentru motive excepționale.

- 1369 În prezenta cauză, Microsoft a căzut în pretenții în legătură cu concluziile cu privire la anularea deciziei atacate în totalitate, precum și cu privire la anularea amenzii sau la reducerea cuantumului acesteia. La rândul său, Comisia a căzut în pretenții cu privire la respingerea acțiunii în totalitate.
- 1370 Cu privire la acțiunea principală, se impune, în aceste condiții, repartizarea cheltuielilor de judecată. Microsoft suportă 80 % din propriile cheltuieli de judecată și 80 % din cheltuielile de judecată efectuate de Comisie, cu excepția cheltuielilor efectuate de aceasta din urmă în legătură cu intervențiile CompTIA, ACT, TeamSystem, Mamut, DMDsecure și alții și Exor. Comisia suportă 20 % din propriile cheltuieli de judecată și 20 % din cheltuielile de judecată efectuate de Microsoft, cu excepția cheltuielilor efectuate de aceasta din urmă în legătură cu intervențiile SIIA, FSFE, Audiobanner.com și ECIS.
- 1371 Cu privire la procedura măsurilor provizorii, Microsoft suportă propriile cheltuieli de judecată, precum și cheltuielile de judecată efectuate de Comisie, cu excepția cheltuielilor efectuate de aceasta din urmă în legătură cu intervențiile CompTIA, ACT, TeamSystem, Mamut, DMDsecure și alții și Exor.
- 1372 CompTIA, ACT, TeamSystem, Mamut, DMDsecure și alții și Exor suportă fiecare propriile cheltuieli de judecată, inclusiv cele aferente procedurii măsurilor provizorii. Întrucât Comisia nu a cerut obligarea acestor interveniente la plata cheltuielilor de judecată legate de intervențiile lor, acestea suportă numai propriile cheltuieli de judecată.
- 1373 Microsoft suportă cheltuielile de judecată ale SIIA, FSFE, Audiobanner.com și ECIS, inclusiv cele aferente procedurii măsurilor provizorii.

Pentru aceste motive,

TRIBUNALUL (Marea Cameră)

declară și hotărăște:

1) **Anulează articolul 7 din Decizia 2007/53/CE a Comisiei din 24 martie 2004 privind o procedură de aplicare a articolului 82 [CE] și a articolului 54 din Acordul privind SEE inițiată împotriva Microsoft Corp. (cauza COMP/C-3/37.792 — Microsoft), în măsura în care:**

- dispune ca Microsoft să prezinte o propunere privind înființarea unui mecanism care trebuie să cuprindă desemnarea unui mandatar independent având competențe de acces, în mod independent față de Comisie, la asistența, la informațiile, la documentele, la incintele și la angajații Microsoft, precum și la „codul sursă” al produselor relevante ale Microsoft;**

- impune ca propunerea privind înființarea acestui mecanism să prevadă ca totalitatea costurilor legate de desemnarea mandatului, inclusiv remunerația acestuia, să fie în sarcina Microsoft;**

- rezervă Comisiei dreptul de a impune prin decizie un mecanism precum cel menționat la prima și la a doua liniuță de mai sus.**

- 2) **Respinge celelalte capete de cerere.**

- 3) **Microsoft suportă 80 % din propriile cheltuieli de judecată și 80 % din cheltuielile de judecată efectuate de Comisie, cu excepția cheltuielilor efectuate de aceasta din urmă în legătură cu intervențiile The Computing Technology Industry Association, Inc., Association for Competitive Technology, Inc., TeamSystem SpA, Mamut ASA, DMDsecure.com BV, MPS Broadband AB, Pace Micro Technology plc, Quantel Ltd, Tandberg Television Ltd și Exor AB.**

- 4) **Microsoft suportă propriile cheltuieli de judecată și cheltuielile de judecată efectuate de Comisie aferente procedurii măsurilor provizorii în cauza T-201/04 R, cu excepția cheltuielilor efectuate de Comisie în legătură cu intervențiile The Computing Technology Industry Association, Association for Competitive Technology, TeamSystem, Mamut, DMDsecure.com, MPS Broadband, Pace Micro Technology, Quantel, Tandberg Television și Exor.**

- 5) **Microsoft suportă cheltuielile de judecată efectuate de Software & Information Industry Association, Free Software Foundation Europe, Audiobanner.com și European Committee for Interoperable Systems (ECIS), inclusiv cele aferente procedurii măsurilor provizorii.**

- 6) **Comisia suportă 20 % din propriile cheltuieli de judecată și 20 % din cheltuielile de judecată efectuate de Microsoft, cu excepția cheltuielilor efectuate de aceasta din urmă în legătură cu intervențiile Software & Information Industry Association, Free Software Foundation Europe, Audiobanner.com și ECIS.**

- 7) **The Computing Technology Industry Association, Association for Competitive Technology, TeamSystem, Mamut, DMDsecure.com, MPS Broadband, Pace Micro Technology, Quantel, Tandberg Television și Exor suportă fiecare propriile cheltuieli de judecată, inclusiv cele aferente procedurii măsurilor provizorii.**

Vesterdorf	Jaeger	Pirrung
García-Valdecasas	Tiili	Azizi
Cooke	Meij	Forwood
Martins Ribeiro	Wiszniewska-Białecka	
Vadapalas	Labucka	

Pronunțată astfel în ședință publică la Luxemburg, la 17 septembrie 2007.

Grefier

Președinte

E. Coulon

B. Vesterdorf

Cuprins

Istoricul cauzei	II - 3623
Decizia atacată	II - 3629
I — Piețele relevante ale produsului și piața geografică relevantă	II - 3629
II — Poziția dominantă	II - 3631
III — Abuzul de poziție dominantă	II - 3634
A — Refuzul de a furniza informațiile privind interoperabilitatea și de a autoriza utilizarea acestora	II - 3634
B — Vânzarea legată a sistemului de operare Windows pentru PC-uri client și a Windows Media Player	II - 3636
IV — Amenda și măsurile corective	II - 3637
Procedura privind încălcarea dreptului antitrust american	II - 3639
Procedura	II - 3640
Concluziile părților	II - 3644
În drept	II - 3646
I — Cu privire la concluziile privind anularea deciziei atacate	II - 3647
A — Chestiuni prealabile	II - 3647
1. Cu privire la întinderea controlului instanței comunitare	II - 3647
2. Cu privire la admisibilitatea conținutului anumitor anexe	II - 3649
B — Cu privire la problema refuzului de a furniza informațiile privind interoperabilitatea și de a autoriza utilizarea acestora	II - 3652

1. Cu privire la primul aspect, întemeiat pe faptul că, în prezenta cauză, nu sunt reunite criteriile care permit obligarea unei întreprinderi în poziție dominantă să acorde o licență, astfel cum au fost precizate de instanța comunitară	II - 3653
a) Introducere	II - 3653
b) Cu privire la gradele diferite de interoperabilitate și la domeniul de aplicare al măsurii corective prevăzute la articolul 5 din decizia atacată	II - 3659
Argumentele părților	II - 3659
Aprecierea Tribunalului	II - 3670
— Constatări tehnice și de fapt	II - 3670
— Cu privire la natura informațiilor vizate de decizia atacată ..	II - 3684
— Cu privire la gradul de interoperabilitate reținut de Comisie în decizia atacată	II - 3688
— Cu privire la domeniul de aplicare al articolului 5 litera (a) din decizia atacată	II - 3699
c) Cu privire la susținerea potrivit căreia protocoalele de comunicație ale Microsoft sunt protejate de drepturi de proprietate intelectuală	II - 3705
Argumentele părților	II - 3705
Aprecierea Tribunalului	II - 3710
d) Cu privire la argumentația propriu-zisă invocată în susținerea primului aspect al motivului	II - 3713
i) Cu privire la împrejurările în legătură cu care trebuie analizat comportamentul imputat	II - 3713
Argumentele părților	II - 3713
Aprecierea Tribunalului	II - 3719

ii)	Cu privire la caracterul indispensabil al informațiilor privind interoperabilitatea	II - 3728
	Argumentele părților	II - 3728
	Aprecierea Tribunalului	II - 3739
	— Cu privire la pretinsa eroare de drept	II - 3739
	— Cu privire la pretinsa eroare de fapt	II - 3754
iii)	Cu privire la eliminarea concurenței	II - 3758
	Argumentele părților	II - 3758
	Aprecierea Tribunalului	II - 3769
	— Cu privire la definiția pieței relevante a produsului	II - 3770
	— Cu privire la metodologia aplicată pentru a calcula cotele de piață	II - 3786
	— Cu privire la criteriul aplicabil	II - 3793
	— Cu privire la aprecierea datelor referitoare la piață și a situației concurențiale	II - 3795
iv)	Cu privire la noul produs	II - 3811
	Argumentele părților	II - 3811
	Aprecierea Tribunalului	II - 3817
v)	Cu privire la absența justificării obiective	II - 3824
	Argumentele părților	II - 3824
	Aprecierea Tribunalului	II - 3830
		II - 4031

2. Cu privire la al doilea aspect, întemeiat pe faptul că Sun nu a adresat Microsoft o cerere pentru a beneficia de tehnologia pe care Comisia îi solicită să o dezvăluie	II - 3837
a) Argumentele părților	II - 3837
b) Aprecierea Tribunalului	II - 3842
Cu privire la domeniul de aplicare al cererii Sun	II - 3843
Cu privire la domeniul de aplicare al scrisorii din 6 octombrie 1998	II - 3849
Cu privire la domeniul de aplicare geografic al cererii cuprinse în scrisoarea din 15 septembrie 1998	II - 3855
3. Cu privire la al treilea aspect, întemeiat pe faptul că obligațiile impuse Comunităților de Acordul TRIPS nu sunt luate în considerare în mod corect de către Comisie	II - 3857
a) Argumentele părților	II - 3857
b) Aprecierea Tribunalului	II - 3862
C — Cu privire la problema vânzării legate a sistemului de operare Windows pentru PC-uri client și a Windows Media Player	II - 3866
1. Constatări de fapt și tehnice	II - 3867
2. Cu privire la primul motiv, întemeiat pe încălcarea articolului 82 CE ..	II - 3875
a) Cu privire la condițiile cerute pentru a constata o vânzare legată abuzivă	II - 3876
Argumentele părților	II - 3876
Aprecierea Tribunalului	II - 3878
b) Cu privire la existența a două produse distincte	II - 3883
Decizia atacată	II - 3883
Argumentele părților	II - 3887
Aprecierea Tribunalului	II - 3895

c)	Cu privire la faptul că nu există posibilitatea pentru consumatori de a obține produsul care leagă fără produsul legat	II - 3904
	Decizia atacată	II - 3904
	Argumentele părților	II - 3905
	Aprecierea Tribunalului	II - 3908
d)	Cu privire la restrângerea concurenței	II - 3912
	Decizia atacată	II - 3912
	Argumentele părților	II - 3916
	Aprecierea Tribunalului	II - 3929
e)	Cu privire la absența unei justificări obiective	II - 3948
	Decizia atacată	II - 3948
	Argumentele părților	II - 3951
	Aprecierea Tribunalului	II - 3963
f)	Cu privire la nerespectarea obligațiilor impuse Comunităților de Acordul TRIPS	II - 3970
	Decizia atacată	II - 3970
	Argumentele părților	II - 3971
	Aprecierea Tribunalului	II - 3975
3.	Cu privire la al doilea motiv, întemeiat pe încălcarea principiului proporționalității	II - 3977
a)	Decizia atacată	II - 3977
b)	Argumentele părților	II - 3980
c)	Aprecierea Tribunalului	II - 3982
		II - 4033

D — Cu privire la problema mandatarului independent	II - 3986
1. Decizia atacată	II - 3986
2. Argumentele părților	II - 3988
3. Aprecierea Tribunalului	II - 3992
II — Cu privire la concluziile privind anularea amenzii sau reducerea cuantumului acesteia	II - 4001
A — Decizia atacată	II - 4001
B — Argumentele părților	II - 4006
C — Aprecierea Tribunalului	II - 4014
Cu privire la cheltuielile de judecată	II - 4024